

არნოლდ
ჩიქობავა

ბიობიბლიოგრაფია

«ქეცნიქეპა» 1979

Арнольд
Чикобава

Библиография

Издательство «Мецниереба»
Тбилиси

არნოლდ
ჩიქობავა

ბიობიბლიოგრაფია

გამომცემლობა «მეცნიერება»
თბილისი

აკად. არნ. ჩიქობავას ბიობიბლიოგრაფია მოიცავს 1923—1977 წლების მასალას: სამეცნიერო შრომებს, რეცენზიებს და გამომხატვრებს ამ შრომებზე, არნ. ჩიქობავას რედაქციით გამოცემულ შრომებს, ლიტერატურას არნ. ჩიქობავას შესახებ და გამოქვეყნებულ მასალებს, რომლებიც შეეხება მეცნიერის ბიოგრაფიას.

ბიობიბლიოგრაფიაში მასალა განლაგებულია ქრონოლოგიურად. ნაკვეთს წინ უძღვის არნ. ჩიქობავას სამეცნიერო და საზოგადოებრივი მოღვაწეობის მოკლე ნარკვევი, ერთვის შრომების ანბანური და სახელთა საძიებლები.

Биобиблиография академика А. С. Чикобава содержит материал, охватывающий 1923—1977 гг. — научные труды с указанием отзывов и рецензий на них, труды, изданные под редакцией А. С. Чикобава и литературу о нем.

В биобиблиографии материал расположен в хронологическом порядке. Выпуску предпослан краткий очерк научной и общественной деятельности А. С. Чикобава, прилагаются алфавитный указатель трудов и именной указатель.

ბიობიბლიოგრაფიული სერიის მთავარი სარედაქციო კოლეგია: შ. ძიციშვილი (მთ. რედაქტორი), ლ. გაბუნია, თ. დავითაია, მ. დარასელია, ვ. კუპრაძე, ვ. მახალდიანი, ვ. ოკუჯავა, ა. ფრანგიშვილი, გ. ციციშვილი, ს. ხადური (მდივანი).

შემდგენლები: მ. ბარკავა, ქ. გვერდწითელი რედაქტორები ს. ხადური, თ. შარაძენიძე
ბიბლიოგრაფიული რედაქცია ბ. ნაკაშიძისა

Главная редакционная коллегия биобиблиографической серии: Ш. В. Дзидзигури (гл. редактор), Л. К. Габуния, Ф. Ф. Давитая, М. К. Дараселия, В. Д. Купрадзе, В. В. Махалдiani, В. М. Окуджава, А. С. Прангишвили, Г. В. Цицишвили, С. А. Хадური (секретарь).

Составители: М. И. Баркава, К. А. Гвердцители
Редакторы: С. А. Хадური, Т. С. Шаралзендзе
Библиографический редактор: Т. Е. Накашидзе.

არნოლდ ჩიქობავა

(სამეცნიერო და საზოგადოებრივი მოღვაწეობის მოკლე მიმოხილვა)

აკადემიკოსი არნ. ჩიქობავა იმ სახელოვან მეცნიერთა რიგებს მიეკუთვნება, რომლებმაც თავიანთი გამოკვლევებითა და მოღვაწეობით დიდი ავტორიტეტი შეუქმნეს ქართულ მეცნიერებას როგორც საბჭოთა კავშირში, ისე მის ფარგლებს გარეთ.

ფართოა არნ. ჩიქობავას მეცნიერული და საზოგადოებრივი ინტერესები. იგი იკვლევს ქართულ ენას, ქართველურ ენებს, მთის იბერიულ-კავკასიურ ენებს, ზოგადი ენათმეცნიერების პრობლემებს. ეწევა ინტენსიურ პედაგოგიურ-აღმზრდელი მუშაობას. ხელმძღვანელობს მის მიერ დაფუძნებულ თბილისის კავკასიოლოგიურ სკოლას. ორგანიზატორი და სულის ჩამდგმელია ენათმეცნიერებაში და მომიჯნავე ჰუმანიტარულ დისციპლინებში ბევრი მნიშვნელოვანი წამოწყებისა.

არნ. ჩიქობავას მოღვაწეობის მასშტაბებზე წარმოდგენას გვაძლევს თუნდაც 1977 წ. შესრულებული მსხვილი სამუშაოების ჩამოთვლა. მან დაამთავრა კაპიტალური შრომა „იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის შესავალი“. ერთ-ერთი ძირითადი მოხსენება წაიკითხა საკავშირო სიმპოზიუმზე, რომელიც საბჭოთა ენათმეცნიერების თეორიის სამეცნიერო საბჭომ სსრკ მეცნიერებათა აკადემიისა და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტებთან ერთად ჩაატარა თანამედროვე ენათმეცნიერებაში მნიშვნელობის პრობლემის შესახებ. სპეციალისტთა განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო მისმა მოხსენებამ და გამოსვლებმა იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების VII რეგიონალურ სესიაზე ქ. სოხუმში. როგორც საორგანიზაციო კომიტეტის თავმჯდომარე, არნ. ჩი-

ქობავა დიდ ენერგიას ახმარს რეგიონალური სესიების მომზადებასა და სათანადო მეცნიერულ დონეზე ჩატარებას. კიდევ უფრო მეტ დროსა და ყურადღებას მოითხოვს იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საკავშირო ორგანოს — „წელიწდეულის“ მთავარი რედაქტორობა. 1978 წელს გამოვიდა „წელიწდეულის“ V ტომი, წარმოებას გადაეცა VI ტ. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების ძირითად საკითხებზე არნ. ჩიქობავამ მოხსენებები გააკეთა ენათმეცნიერების ინსტიტუტის სამეცნიერო სესიაზე, უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭოს ღია სხდომაზე... ეჭვი არაა, იგი უახლოეს მომავალშიც არაერთი მნიშვნელოვანი გამოკვლევით გაამდიდრებს იბერიულ-კავკასიური და ზოგადი ენათმეცნიერების საგანძურს.

არნოლდ სტეფანეს ძე ჩიქობავა დაიბადა 1898 წ. ცხაკაას რაიონის (მაშინდელი სენაკის მაზრის) სოფ. საჩიქობაოში ღარიბი გლეხის ოჯახში. დაწყებითი განათლება ძველი სენაკის ორკლასიან სასწავლებელში მიიღო. 1911 წ. ქუთაისის ქართულ გიმნაზიაში ჩაირიცხა. ხელმოკლეობის გამო 14 წლიდან მოყოლებული იძულებული იყო ჩამორჩენილი მოწაფეები ემეცადინებინა და ამ გზით ეშოვა სწავლის გადასახადი და საარსებო სახსარი. როცა მოწაფეებთან მეცადინეობას დაამთავრებდა, მხოლოდ ამის შემდეგ იცლიდა საკუთარი გაკვეთილებისათვის. მაინც დიდი წარმატებით დაამთავრა გიმნაზია 1917 წ.

როდესაც 1918 წ. დიდი ქართველი მეცნიერისა და კულტურის მოღვაწის ივანე ჯავახიშვილის თაოსნობით თბილისის უნივერსიტეტი დაარსდა, სიბრძნისმეტყველების ფაკულტეტის ენათმეცნიერების დარგზე სულ ოთხი მსმენელი ჩაირიცხა. ამათგან 1922 წ. უნივერსიტეტი დაამთავრა ორმა, შემდგომში სახელმწიფო ენათმეცნიერებმა არნ. ჩიქობავამ და ვ. თოფურიამ. ეს იყო უნივერსიტეტის პირველი გამოშვება.

უნივერსიტეტში არნ. ჩიქობავა გატაცებით დაეწაფა საენათმეცნიერო დისციპლინებს — ქართულს, სევანურს, მეგრულ-ჭანურს, ზოგად ენათმეცნიერებას. მისი მასწავლებლები იყვნენ პროფესორები ი. ყიფშიძე, ა. შანიძე, გ. ახვლედიანი. იმავე დროს სისტემატურად და სერიოზულად მუშაობდა მომიჯნავე დარგებშიაც: საქართველოს ისტორიას უსმენდა პროფ. ი. ჯავახიშვილს, ქართული შწერლობის ისტორიას — პროფ. კ. კეკელიძეს. განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენდა ფილოსოფიისა და ფსიქოლოგიისადმი. სათანადო კურსებს მას უკითხავდნენ პროფ. შ. ნუცუბიძე და პროფ. დ. უზნაძე.

უნივერსიტეტის დამთავრებისთანავე არნ. ჩიქობავა პროფ. ა. შანიძის წარდგენით დატოვებულ იქნა პროფესორად მოსამზადებლად. თბილისის უნივერსიტეტის არსებობის პირველ წლებში მხოლოდ ერთ — დოქტორის სამეცნიერო ხარისხს იცავდნენ. არნ. ჩიქობავამ პირველმა თბილისის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულთაგან დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია 1929 წ. იგი საჯარო პაექრობაზე წარდგა ნაშრომით „მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში“, რომელიც 1928 წ. გამოქვეყნდა. ეს ნაშრომი ბრწყინვალე დადასტურება იყო იმისა, რომ თბილისის ახლადდაარსებულ უნივერსიტეტს შესწევს ძალა აღზარდოს მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები, რომლებიც თავიანთ წვლილს შეიტანენ მეცნიერების განვითარებაში.

„მარტივი წინადადების პრობლემა“ ორი ნაწილისაგან შედგება. პირველ ნაწილში მოცემულია ავტორის ზოგადი კონცეფცია არა მხოლოდ სინტაქსის, არამედ საერთოდ ენის აღწერის პრინციპულ საკითხებზე. არნ. ჩიქობავა მეთოდოლოგიურ იმანენტისმს იცავს. იგი მოითხოვს ენობრივი მოვლენები დახასიათდეს ენობრივი ნიშნებით და ენის ანალიზის დროს არ იქნეს გამოყენებული ლოგიკური ან ფსიქოლოგიური თვალსაზრისი, როგორც ეს ტრანსცენდენტისმთან გვაქვს. ტრანსცენდენტისმს მივყავართ ენათმეცნიერებაში ლოგიციზმისა და ფსიქოლოგიზმისაკენ, რაც ემუქრება ენათმეცნიერების დამოუკიდებლობას, ქმნის მისი, როგორც თავისთავადი მეცნიერების, გაუქმების საფრთხეს. ნაშრომში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ენის სტრუქტურისა და მნიშვნელობის შესახებ მსჯელობას. ავტორი საჭიროდ მიიჩნევს ორივეს შესწავლას. ამასთან იგი თვლის, რომ აღწერითი ენათმეცნიერების უპირველესი ამოცანაა სტრუქტურის საკითხის გადაწყვეტა, ვინაიდან ენები ერთმანეთისაგან პირველ რიგში და ძირითადად სწორედ სტრუქტურით განსხვავდებიან. ნაშრომში დასმულია აღწერითი და ისტორიული ენათმეცნიერების ურთიერთობის საკითხიც. აღწერას უნდა მოჰყვეს ახსნა. ახსნა კი ენობრივი მოვლენის ისტორიის გათვალისწინებას მოითხოვს.

ყველა ჩამოთვლილი საკითხი თანამედროვე ენათმეცნიერების უაღრესად აქტუალური პრობლემაა. არნ. ჩიქობავამ ეს პრობლემები დასვა და ორიგინალურად გადაწყვიტა უფრო ადრე, ვიდრე დასავლეთის ენათმეცნიერების ბევრმა დღეს სახელგანთქმულმა სკოლამ.

„მარტივი წინადადების პრობლემის“ მეორე ნაწილი ქართული ენის სინტაქსისადრე მიძღვნილი. აქ ამოსავალი დებულებაა, რომ ყოველი ენის სტრუქტურა მის თავისებურებათა გათვალისწინებით

უნდა შესწავლებოდეს. ქართული ენის აგებულებას კი ბევრი რამ განასხვავებს ინდოევროპულ ენათა აგებულებსაგან. ამიტომ ქართული ენის გრამატიკაში მექანიკურად ვერ გადმოვიტანთ იმ ცნებებს, რომლებიც ინდოევროპულ ენათა შესწავლასას გამოიყენებოდა. კერძოდ, სინტაგმის წევრებს შორის ურთიერთობა ზმნის მრავალპირიანობის გამო ბევრად უფრო რთულია, ვიდრე ინდოევროპულ ენებში; ადგილი აქვს არა ცალმხრივ მართვასა და შეთანხმებას, როგორც ეს ინდოევროპულშია, არამედ საურთიერთო მართვას. მკვლევარი იძლევა ქართული ენის მარტივი წინადადების საყურადღებო და ახლებურ ანალიზს, რისთვისაც მას უხდება სინტაქსურ ცნებათა ახალი სისტემის (კოორდინაცია, ძირითადი, დიდი, მცირე, უმცირესი კოორდინატები) შექმნა.

“მარტივი წინადადების პრობლემა“ მალე ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იქცა და სპეციალისტებისთვისაც კი ხელმიუწვდომელი გახდა. 1968 წ. გამოქვეყნდა მისი მეორე გამოცემა. პირველი გამოცემიდან ორმოცი წლის შემდეგ ნაშრომს არა თუ არ დაუკარგავს მნიშვნელობა, არამედ დღეს უკეთესი პირობები შეიქმნა მისი ჯეროვნად შეფასებისათვის. საერთაშორისო ენათმეცნიერებაში გამოვლენილი ტენდენციების ფონზე მისი აქტუალურობა გაიზარდა, მისი ღირსებები უფრო ხელშესახები გახდა.

არნ. ჩიქობავას ყოველი ნაბიჯი მეცნიერებაში დაკავშირებულია თბილისის უნივერსიტეტთან და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიასთან, რომლის პირველ შემადგენლობაშიაც ის დაამტკიცეს 1941 წ. საქართველოში ახლადფეხადგმულ სამეცნიერო დაწესებულებებში თავისი დიდი ტალანტის, ფართო ერუდიციის, და უცხორომელი ენერჯიისა და უსაზღვრო შრომისმოყვარეობის წყალობით მან შეძლო ასულიყო თანამედროვე მეცნიერების უმაღლეს საფეხურებზე. მისი გამოკვლევები გასცდნენ ჩვენი რესპუბლიკის ფარგლებს და გზა გაიკაფეს ჯერ საბჭოთა კავშირის სამეცნიერო ცენტრებისაკენ, შემდეგ კი უფრო შორსაც. ამ გამოკვლევებმა გაუთქვეს საქვეყნოდ სახელი მათ ავტორს.

ქართულმა უნივერსიტეტმა აღზარდა არნ. ჩიქობავა როგორც მკვლევარი. ამჟამად ის თვითონ ამშვენებს თავის alma mater-ს და მსოფლიოში აღიარებულ იმ მეცნიერთა პლეადაში შედის, რომლებითაც ამაყობს ჩვენი ქვეყანა.

არნ. ჩიქობავა ავტორია 300-ზე მეტი დაბეჭდილი მეცნიერული შრომისა, რომელთაგან 14 ცალკე წიგნად განოვიდა. ბევრი მისი ნაშრომი გამოქვეყნებულია რუსულად, აგრეთვე ევროპულ ენებზე.

არნ. ჩიქობავას მიღებული აქვს მთავრობის ჯილდოები: სამი ლენინის ორდენი, შრომის წითელი დროშის ორდენი, საპატიო ნიშნის ორდენი, მედლები, სიგელები. 1951—1966 წწ. იგი არჩეული იყო საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს III, IV, V, VI მოწვევათა დეპუტატად. მინიჭებული აქვს საქართველოს სსრ, დაღესტნის ასსრ და ყაბარდო-ბალყარეთის ასსრ მეცნაურების დამსახურებული მოღვაწის საპატიო წოდება. 1951 წ. მას მიენიჭა მოსკოვის უნივერსიტეტის სახელობის პრემია, 1971 წ. საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემია, 1973 წ. დაჯილდოვდა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის მედლით. 1960 წ. მიენიჭა ბერლინის ჰუმბოლდტის სახელობის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორის სამეცნიერო წოდება, ხოლო 1968 წ. არჩეულ იქნა ბრიტანეთის ფილოლოგთა საზოგადოების საპატიო წევრად.

არნ. ჩიქობავას მეცნიერული ძიება იმთავითვე ორი ძირითადი მიმართულებით წარმოებდა. ერთი მხრივ, იგი შეისწავლიდა და აანალიზებდა კონკრეტულ ენებს, ხოლო, მეორე მხრივ, ამუშავებდა ზოგადენათმეცნიერულ პრობლემათიკას.

მისი კვლევა ქართული ენით დაიწყო და დღემდე ქართული ენა რჩება მეცნიერის ყურადღების ცენტრში. მან არაერთი გამოკვლევა უძღვნა ძველსა და ახალ ქართულ ენას, მისი მორფოლოგიის, სინტაქსის, სემასიოლოგია-ლექსიკოლოგიის, ფონეტიკის ძირითად საკითხებს, რომლებიც შესწავლილია როგორც სინქრონიულ, ისე დიაქრონიულ კრილში.

თანამედროვე ქართული ენის სანიმუშო აღწერა არის მოცემული რამდენიმე ნაშრომში, რომლებიც გამოქვეყნდა ქართულად და რუსულად.

ძველი ქართულის მარტივი წინადადების აღწერას მოჰყვა ევოლუციის იმ ტენდენციათა შესწავლა, რომლებმაც შემდგომ პერიოდში იჩინა თავი. არსებითი მნიშვნელობა აქვს გამოკვლევათა სერიას. ქართული ენის უღვლილებისა და ბრუნების ისტორიის შესახებ. საყურადღებო შედეგებია მოპოვებული ქართული ენის ფერეიდნული, მთიულური, გარეკახური კილოების შესწავლისას.

გამოკვლევაში „ისტორიული დიალექტოლოგიის საკითხები ძველი ქართულის ძეგლთა ჩვენებაში“ (1966) ქართული ენის მასალაზე დამყარებით მოცემულია ისტორიული დიალექტოლოგიის ამოსავალი პრინციპები და ამოცანები.

არნ. ჩიქობავამ რამდენიმე გამოკვლევა უძღვნა დიდი შოთას უკვდავ „ვეფხისტყაოსანს“.

ქართულის გარდა მეცნიერი იკვლევს ქართულის უახლოეს მო-
წათესავე ენებს — მეგრულ-ჭანურს ანუ ზანურს და სვანურს, რომ-
ლებიც ქართულთან ერთად ქართველურ ენათა ჯგუფს შეადგენენ.
არნ. ჩიქობავამ თავისი გამოკვლევებით მნიშვნელოვნად წასწია წინ
და გააღრმავა ქართველურ ენათა ისტორიულ-შედარებითი შესწავ-
ლა.

მონოგრაფიაში „ჭანურის გრამატიკული ანალიზი ტექსტები-
თურთ“ (1936) მან დაასაბუთა, რომ მეგრული და ჭანური ორი და-
მოუკიდებელი ენა კი არ არის, როგორც მანამდე ფიქრობდნენ, არა-
მედ ერთი ენის ორი დიალექტია. მათი ფონეტიკური სისტემა, მორ-
ფოლოგიური და სინტაქსური სტრუქტურა არ უპირისპირდება ერთ-
მანეთს, ამასთან ორივე ერთსა და იმავე შესატყვისობებს ავლენს
ქართულთან. იმ ენას, რომლის დიალექტებიცაა მეგრული და ჭანუ-
რი, ავტორმა პირობით ზანური უწოდა.

„ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი“, რომე-
ლიც 1938 წ. გამოქვეყნდა, ქართველურ ენათა პირველ შედარებითს
ლექსიკონს წარმოადგენს. ქართველოლოგთა ამ სამაგიდო წიგნში
ჭანურ-მეგრულ-ქართულთან ერთად გათვალისწინებულია სვანური
ენის ლექსიკაც.

არნ. ჩიქობავას ქართველოლოგიური შტუდიები მოიცავს სახე-
ლის ბრუნების ტიპებს, ბრუნვის ნიშანთა გენეზისს, მრავლობითი
რიცხვის მაწარმოებლებს, ზმნის უღვლილების სისტემას, პირის ნიშ-
ნებს, გარდამავლობას, გვარს, დროთა წარმოებას, სიტყვათა ეტიმო-
ლოგიებს და ამ ენათა გრამატიკისა და ლექსიკის სხვა მნიშვნელოვან
საკითხებს.

ქართველურ ენათა სტრუქტურის ისტორიული შესწავლის
თვალსაზრისით განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მონოგრაფიას
„სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში“ (1942),
რომელშიაც ავტორმა ქართველურ ენათა სახელის ფუძის თავდა-
პირველი მოდელი აღადგინა. მან ნათელყო, რომ ამ ენებში სახელის
ფუძე შედგებოდა გრამატიკული კლასის აღმნიშვნელი პრეფიქსისა-
გან, ძირეული თანხმოვნისა და ფუძის დეტერმინანტი სუფიქსისაგან.
მას შემდეგ, რაც გრამატიკული კლასის კატეგორია მოიშალა, სათა-
ნადო აფიქსები უკვალოდ არ გამქრალა, ზოგ შემთხვევაში მათ ჩვე-
ნამდე მოაღწიეს შეცვლილი ფუნქციით ან ფუძესთან შეხორცებუ-
ლი სახით.

მრავალ შრომაში არნ. ჩიქობავამ შეაჯამა ქართველურ ენათა ისტორიულ-მედარებითი კვლევის შედეგები და მოახდინა ამ ენების სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური და ისტორიულ-გენეზისური მოდელის რეკონსტრუქცია.

არნ. ჩიქობავა არ დაკმაყოფილებულა ქართულისა და სხვა ქართველურ ენათა კვლევით. თვით ამ ენათა ღრმა მეცნიერული ანალიზი მოითხოვდა მათი ფარგლებიდან გასვლას, მათ შესწავლას მონათესავე ენათა უფრო ფართო კონტექსტში. საკითხი იმის შესახებ, თუ რომელ ენებს ენათესავენ ქართული და ქართველური ენები, კარგა ხანია დაისვა მეცნიერებაში. მ. ბროსე და ფრ. ბოპი ამ ენებს ინდოევროპულ ენებს უკავშირებდნენ, მაქს მიულერი ურალურ-ალათაურ ენებს, ნ. მარი (ადრინდელ პერიოდში) — სემიტურ ენებს. ყველა ეს შეხედულება უსაფუძვლო აღმოჩნდა.

ამათ გვერდით ფრ. მიულერმა 1864 წ. გამოთქვა მოსაზრება, რომ ქართველური და მთის კავკასიური ენები (კერძოდ, აფხაზურ-ადიღური, ჩაჩურ-ინგუშური (ნახური) და დაღესტნის ენები) ქმნიან მონათესავე ენათა ერთ ოჯახს (ამ ოჯახს შემდეგში იბერიულ-კავკასიურ ენათა ოჯახი ეწოდა). ამასთან, ისინი წარმოადგენენ ნაშთებს ოდესღაც უფრო ფართოდ გავრცელებული ენათა წრისას, რომელსაც ეკუთვნოდა წინა აზიისა და ხმელთაშუა ზღვის უძველესი კულტურის ხალხთა ენები, აგრეთვე ცოცხალ ენათაგან ბასკური. ეს ენათა დიდი ოჯახი ოდესღაც გავრცელებული ყოფილა კავკასიაში და მის სამხრეთით ჯერ კიდევ მანამ, სანამ აქ ინდოევროპული, სემიტური და ურალურ-ალათაური ენები გაჩნდებოდნენ. არაერთი უცხოელი და რუსი ენათმეცნიერი მივიდა იმ აზრამდე, რომ კავკასიის მკვიდრთა ენები გენეზისურად არიან დაკავშირებული ერთმანეთთან, რომ კავკასიური ენები უფრო შორეულად ენათესაებიან, ერთი მხრივ, ბასკურს, ხოლო, მეორე მხრივ, წინა აზიისა და შუამდინარეთის ამჟამად მეკდარ ენებს, რომლებიც არ არიან არც ინდოევროპულს, არც სემიტურის მონათესავე.

ეს იყო მეცნიერული ჰიპოთეზა. ვის უნდა ეზრუნა მის დასაბუთებაზე, თუ არ ქართველ მეცნიერებს? ივ. ჯავახიშვილი, რომელსაც მშვენივრად ესმოდა ამ პრობლემის კულტურულ-ისტორიული მნიშვნელობა და თვითონვე იკვლევდა მას, ერთ-ერთ შრომაში წერდა: „ცნობილია, რომ მსოფლიო მეცნიერება უაღრესად დაინტერესებულია ქართველური და კავკასიური ენების ბუნებითა და მათი სხვა ენებთან, მათ შორის ხალღურ, ხეთურ და სუმერულთანაც ნათესაობის საკითხებით... ამაზე უკვე მრავალი გამოკვლევაა გამოქვეყნე-

ბული, უმთავრესად უცხოეთში... სრულებით ბუნებრივია, რომ ზემოაღნიშნული საკითხებით... ქართველი მეცნიერებიც იყვნენ დაინტერესებულნი, მეტის თქმაც შეიძლება: ამ პრობლემების მეცნიერული შესწავლა ჩვენს უპირველეს მოვალეობასაც კი უნდა შეადგენდეს, რადგან ეს ენათმეცნიერული საკითხები უშუალოდ ჩვენვე გვეხება, ხოლო კულტურული ისტორიის ზემოაღნიშნული ამოცანების გადასაჭრელადაც პირველხარისხოვანი მასალები ჩვენში უხვად ნოიპოვება და შედარებით მისაწვდომიც არის. რამდენადაც ყოველი ქვეყანა ვალდებულია მსოფლიო მეცნიერების საგანძურში თავისი წვლილი შეიტანოს, იმდენად ქართული მეცნიერებაც და ცალკეული მეცნიერებიც მოვალენი არიან ამ პრობლემების შესწავლას უდიდესი ყურადღება მიაქციონ, მით უმეტეს, რომ ეს ამასთანავე ჩვენი ხალხის წარსული კულტურის ახალ-ახალ ცოდნას შეგვძენს და ძველს გაგვიღრმავებს“.

არნ. ჩიქობავამ თავს იღო ამ ენათმეცნიერულ პრობლემათა კვლევა, საჭირო იყო იმ ენათა საფუძვლიანი შესწავლა, რომლებიც ქართველურ ენათა მონათესავედ ივარაუდებოდნენ. მთის კავკასიურ ენათა რაოდენობა სამ ათეულს აღემატება. აუცილებელი იყო ამ ენათა სპეციალისტების მომზადება. არნ. ჩიქობავას თაოსნობითა და ხელმძღვანელობით 1933 წ. დაარსდა კავკასიურ ენათა კათედრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ხოლო 1936 წ. მთის კავკასიურ ენათა განყოფილება ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტში (რომლისაგანაც შემდეგ 1941 წელს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი გამოიყო). 1933—1934 სასწავლო წელს უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტთან ჩამოყალიბდა კავკასიურ ენათა განყოფილება, რომელიც იბერიულ-კავკასიურ ენათა სპეციალისტებს ამზადებს.

როგორც კათედრაზე, ისე განყოფილებაში იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლა ერთიანი გეგმით მიმდინარეობდა. პირველი რიგის ამოცანად დაისახა ცალკეულ კავკასიურ ენათა სისტემების მეცნიერული აღწერა. მეორე საფეხურზე უნდა გაშლილიყო თითოეულ ჯგუფში შემავალ ენათა ისტორიულ-შედარებითი კვლევა, მესამეზე კი — სხვადასხვა ჯგუფის იბერიულ-კავკასიურ ენათა სისტემატური შედარება.

დღეისათვის გამოქვეყნებულია რამდენიმე ასეული შრომა (მათ შორის ათეულობით მონოგრაფია) იბერიულ-კავკასიურ ენათა ფო-

ნეტიკური სისტემების, გრამატიკული წყობის, ლექსიკის საკითხებზე. არაერთი გამოკვლევა მიეძღვნა ცალკეულ ჯგუფებში შემავალი ენების ურთიერთმიმართებათა შესწავლას, ამ ენათა შორის ფონეტიკურ შესატყვისობათა დადგენას. გამოვლენილია ცალკეული ბგერათ-შესატყვისობანი ან მატერიალური დამთხვევები იბერიულ-კავკასიურ ენათა ჯგუფებში, ზოგჯერ კი ჯგუფებს შორისაც. შემზადდა ნიადაგი ცალკეული ჯგუფების იბერიულ-კავკასიურ ენათა ისტორიულ-შედარებითი გრამატიკებისა და ისტორიულ-ეტიმოლოგიური ლექსიკონების შედგენისათვის.

ეს დიდი სამუშაო შეასრულეს არნ. ჩიქობავამ და მისი ხელმძღვანელობით აღზრდილმა სპეციალისტებმა. თავისი ფუძემდებელი შრომებით არნ. ჩიქობავამ მეცნიერების თანამედროვე დონეზე აიყვანა იბერიულ-კავკასიურ ენათა კვლევა და ვზა გაუკაფა სპეციალისტთა მომდევნო თაობებს წარმატებით ემუშავათ ამ სფეროში. არნ. ჩიქობავა იკვლევს იბერიულ-კავკასიურ ენათა სტრუქტურის, ისტორიისა და გენეზისური ურთიერთობის საკითხებს. წლების განმავლობაში მისი ყურადღების ცენტრშია ერგატიული კონსტრუქცია, რომელიც იბერიულ-კავკასიურ ენათა დამახასიათებელ მეტად თავისებურ სინტაქსურ კონსტრუქციას წარმოადგენს და შინაგანად უკავშირდება ამ ენების მორფოლოგიური სტრუქტურის სპეციფიკას. ამ პრობლემას მეცნიერმა რამდენიმე გამოკვლევა და ორი მონოგრაფია უძღვნა. არანაკლებ ინტერესს იწვევს გრამატიკული კლასები, რომლებიც გამსჭვალავს მეტწილ იბერიულ-კავკასიურ ენათა მთელ მორფოლოგიას. ზოგ ენაში, მათ შორის ქართველურ ენებშიაც, კლასის კატეგორია ამჟამად არ მოგვეპოვება, მაგრამ გაირკვა, რომ წარსულში ამ ენებსაც ჰქონიათ იგი. ერგატიული კონსტრუქციისა და გრამატიკული კლასების ისტორიის გათვალისწინებამ შესაძლებლობა მისცა მკვლევარს გაეშუქებინა იბერიულ-კავკასიურ ენათა ზმნის უღვლილებისა და სახელის ბრუნების საკვანძო საკითხები.

რამდენსამე ნაშრომში, რომლებიც ქართულ, რუსულ და გერმანულ ენებზე გამოქვეყნდა, განზოგადებულია იბერიულ-კავკასიურ ენათა კვლევის სფეროში მოპოვებული შედეგები.

იბერიულ-კავკასიურ ენათა ღრმა მეცნიერულმა შესწავლამ სულ უფრო და უფრო ნათლად წარმოაჩინა ქართველურ და მთის კავკასიურ ენათა ნათესაობა. ამკარაა, რომ ამ ენებს შორის ამჟამად არსებული განსხვავებები მეორეულია და რაც უფრო შორს შევდივართ ისტორიის სიღრმეში, მით მეტი საერთო ვლინდება როგორც

მათ სტრუქტურაში და ბგერითს შედგენილობაში, ისე, რაც მთავარია, ფორმანტებსა და ფუძეებში. ამით პრინციპულად დადგებითად წყდება იბერიულ-კავკასიურ ენათა ნათესაობის საკითხი.

იბერიულ-კავკასიურ ენათა ისტორიულ-შედარებითი კვლევა ამზადებს წინადაგს ამ ენათა წინა აზიისა და შუამდინარეების ძველი ცივილიზაციის მკვლარ ენებთან, აგრეთვე ცოცხალ ბასკურ ენასთან გენეზისური ურთიერთობის გადასაწყვეტად.

იმ დიდი და ნაყოფიერი კვლევა-ძიების გამო, რომელიც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტში მიმდინარეობს არნ. ჩიქობავას მეთაურობით იბერიულ-კავკასიურ ენათა სფეროში, თბილისის კავკასიოლოგიური სკოლა აღიარებულია იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის მოწინავე ცენტრად როგორც საბჭოთა კავშირში, ისე უცხოეთში. არც ერთ სხვა სამეცნიერო ცენტრში არ წარმოებს ამ ენათა შესწავლა ასეთი ფართო მასშტაბით. აქ კვლევის ობიექტია ოთხივე ჯგუფის ყველა იბერიულ-კავკასიური ენა. ამიტომაც, რომ როდესაც მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება იბერიულ-კავკასიურ ენათა აქტუალურ საკითხებზე ორ წელიწადში ერთხელ რეგიონალური სამეცნიერო სესიების ჩატარების შესახებ, ამ სესიების ორგანიზაცია მიენდო საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტს არნ. ჩიქობავას თავმჯდომარეობით. ამითვე აიხსნება ის, რომ სსრკ მეცნ. აკად. ლიტ. და ენის განყოფილებისა და საქ. სსრ მეცნ. აკად. პრეზიდიუმის ერთობლივი დადგენილებით სწორედ თბილისში საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიასთან დაარსდა 1974 წ. საკავშირო ორგანო „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწადი“, რომლის მთავარი რედაქტორი ისევ არნ. ჩიქობავაა.

არნ. ჩიქობავას მეცნიერული ძიების მეორე ძირითად მიმართულებას ქმნის ზოგადი ენათმეცნიერების პრობლემატიკა. მან ჯერ კიდევ თავის ადრინდელ შრომებში (1924—1928 წწ.) წარმოადგინა პროგრამული დებულებები ენათმეცნიერების მეთოდოლოგიის ძირითად საკითხებზე.

„მარტივი წინადადების პრობლემის“ გამოსვლამდე რამდენიმე წლით ადრე, 1924 წ. ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების ჟურნალ „წელიწადი“ში“ გამოქვეყნებულ რედაქტორის წინასიტყვაობასა და წერილში „ზოგადი თვალსაზრისისათვის“ არნ. ჩიქობავა მიუთითებდა ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერების მიღწე-

ვებზე ინდოევროპულ ენათა შესწავლის საქმეში. მას აუცილებლად მიაჩნდა ისტორიულ-შედარებითი მეთოდის გამოყენება იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლისთვისაც. ამასთან იმასაც ითვალისწინებდა, რომ ვინაიდან ამ ენათა აგებულება მნიშვნელოვნად განსხვავდება ინდოევროპულ ენათა აგებულებისაგან, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლისას უეჭველად დაგვირდება ინდოევროპულ ენათა მასალაზე გამომუშავებული ტერმინოლოგიის გადასინჯვა და საკვლევ ენათა სპეციფიკის შესაბამისი ცნებების შექმნა. მკვლევარი მოითხოვდა გრამატიკის გამიჯვნას ლოგიკა-ფსიქოლოგიისაგან, რაც გასულ საუკუნეში დაიწყო, მაგრამ ბოლომდე ვერ განხორციელდა, განსაკუთრებით სინტაქსში.

შემდგომში არნ. ჩიქობავამ კიდევ უფრო ფართოდ გაშალა ენის თეორიის საკითხთა კვლევა. მის მრავალრიცხოვან ნაშრომებში გაშუქებულია ენათმეცნიერების ისეთი კარდინალური საკითხები, როგორცაა ენის რაობა, ენის მიმართება საზოგადოებასთან, აზროვნებასთან, კულტურასთან; ენობრივი ნიშნის ბუნება; სტრუქტურისა და ფუნქციის საკითხი ენაში; კონვერგენციისა და დივერგენციის პროცესები ენათა განვითარებაში და მათი განმსაზღვრელი საზოგადოებრივი პირობები; აღწერითი (სინქრონიული) და ისტორიული (დიაქრონიული) ენათმეცნიერების ამოცანები და მეთოდები; ენათა ძირითადი კლასიფიკაციები; ენათმეცნიერების დარგობრივი შედგენილობა და დარგების ურთიერთობა; ენათმეცნიერების მიმართება მომიჯნავე მეცნიერებებთან: ლოგიკასთან, ენის ფილოსოფიასთან, ენის ფსიქოლოგიასთან, კიბერნეტიკასთან.

არნ. ჩიქობავამ შექმნა მთლიანი ზოგადლინგვისტური კონცეფცია, რომელიც იბერიულ-კავკასიურ ენათა მონაცემებს ითვალისწინებს. ახალი, თავისებური მასალა ახალ პრობლემებს სვამს ან შესაძლებლობას იძლევა ძველი საკითხების ახლებურად გააზრებისათვის. ამასთანავე მკვლევარი სათანადო ანგარიშს უწევს ენათმეცნიერების ისტორიას, იცავს იმ მონაპოვრებს, რომლებიც საენათმეცნიერო კვლევა-ძიების პრაქტიკამ გაამართლა.

არნ. ჩიქობავას ზოგად ენათმეცნიერული თეორიის ძირითადი დებულებები შემდეგი სახით წარმოგვიდგება:

ენა არის ნიშანთა რთული დინამიკური სისტემა. მას სამი ძირითადი ფუნქცია აქვს: კომუნიკაციური, ექსპრესიული და ობიექტივაციის. ამათგან განმსაზღვრელია პირველი. ენობრივი ნიშანი მასალით ფიზიკურია, დანიშნულებით — სოციალური. ნიშანი პირობით აღნიშნავს საგანს და არ ასახავს მას.

ენობრივი ნიშნის მნიშვნელობა არის არა დესიგნატის ცნება ან წარმოდგენა, არამედ მიმართება აღსანიშნთან. ენობრივი ნიშნები იმყოფება, ერთი მხრივ, სინამდვილის ფაქტებთან მიმართებაში, მეორე მხრივ, ერთმანეთთან მიმართებაში. პირველ შემთხვევაში გვექნება პირველი რიგის მიმართებები, — ლექსიკური მნიშვნელობები, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, მეორე რიგის მიმართებები, ე. ი. მიმართებათა შორის მიმართებები, რომლებიც ქმნიან ენის სტრუქტურას. ენაში აუცილებელია ფუნქციურისა და სტრუქტურულის გარჩევა. გაუმართლებელია მათი აღრევა ან დაპირისპირება.

ასევე მიზანშეწონილია „ენისა“ და „მეტყველების“ გარჩევაც, მაგრამ არ არსებობს საფუძველი მათი დაპირისპირებისათვის.

ენათმეცნიერება ჰუმანიტარული მეცნიერებაა. მისი ამოცანაა შეისწავლოს ენა აზროვნებასთან და კულტურის ისტორიასთან კავშირში.

თეორიული ენათმეცნიერება ენის ფილოსოფიისაგან განსხვავებით ემპირიულ მეცნიერებას წარმოადგენს. იგი ემყარება კონკრეტულ ენათა კვლევა-ძიების შედეგებს და ემსახურება ამ კვლევა-ძიების პროგრესს.

ენათმეცნიერება თავისთავადი მეცნიერებაა. მას საკუთარი ობიექტი და საკუთარი თვალსაზრისი აქვს. ენათმეცნიერების როგორც დამოუკიდებელი მეცნიერების ინტერესებთან შეუთავსებელია ფსიქოლოგიზმი, ლოგიციზმი, ესთეტიზმი...

ენათმეცნიერება წარმოადგენს ინტეგრალურ მეცნიერებას ენის შესახებ. იგი ორგანულად აერთებს იმას, რაც თანამედროვე საენათმეცნიერო თეორიებში გათიშულია და ერთმანეთს დაპირისპირებული. კერძოდ, იგი ითვალისწინებს ენის სამივე ფუნქციას, როგორც კომუნიკაციურს, ისე ექსპრესიულსა და ობიექტივაციისას. ასევე ის შეისწავლის ენას როგორც აღწერითი, სინქრონიული, ისე ისტორიული, დიაქრონიული თვალსაზრისით. ამასთან ენათმეცნიერება იკვლევს ენობრივ ერთეულთა სტრუქტურასაც და ფუნქციუბსაც. ორივე შემთხვევაში გამოიყენება ჰომოგენურობის პრინციპი: ფუნქციური ცნებები ფუნქციური ნიშნების მიხედვით აიგება, სტრუქტურული ცნებები — სტრუქტურული ნიშნების მიხედვით.

ვინც თეორიული ენათმეცნიერების განვითარებას ადევნებს თვალს, მისთვის ნათელია ზემომოყვანილი კონცეფციის დამოუკიდებლობა და შინაგანი მთლიანობა. ავტორი აშუქებს ზოგადი ლინგვისტიკის ფუნდამენტურ პრობლემებს, რომლებიც XX ს. ენათმეცნიერების ყურადღების ცენტრშია. მის მრავალრიცხოვან გამო-

კვლევებში ზოგადი ენათმეცნიერების ძირითად საკითხებზე ჩანს მეცნიერის დიდი შემოქმედებითი ტალანტი, სინთეზური აზროვნების მაღალი დონე. განსაკუთრებით ფასეულია ის, რომ მისი მსჯელობა ამ საკითხებზე თავიდანვე თავისუფალი იყო იმ ცალმხრივობისა და წინააღმდეგობათაგან, რომლებიც ბევრ ახალ მიმდინარეობას ახასიათებდა. ამასთან მრავალი მნიშვნელოვანი პრობლემა მან უფრო ადრე დასვა და გააშუქა, ვიდრე დღეს სახელმძღვანელოში ლინგვისტიკაში სკოლებმა. მაგ., ენის სტრუქტურის შესწავლის აუცილებლობაზე არნ. ჩიქობავა ყურადღებას ამახვილებდა ჯერ კიდევ ოციათი წლების დასაწყისში, როდესაც ყველა ძირითადი სტრუქტურალისტური სკოლა არც კი იყო ჩამოყალიბებული. ამავდროს სტრუქტურის მნიშვნელობის აღიარებას არ გამოუწვევია ენის ფუნქციონალური მხარის უგულებელყოფა, როგორც ეს შემდგომში სტრუქტურალისტურ სკოლებში მოხდა. არც ენის აღწერის პრობლემებით დაინტერესებას მოჰყოლია ისტორიზმის პრინციპის დაჩრდილვა, რაც სოსიურის შემდეგ ფართოდ გავრცელდა ენათმეცნიერებაში. სოსიურისა და მისი მიმდევრებისაგან განსხვავებით არნ. ჩიქობავამ არც ენის ლინგვისტიკისა და მეტყველების ლინგვისტიკის დაპირისპირება მიიჩნია გამართლებულად.

სანიმუშოა არნ. ჩიქობავას დაშოკიდებულება სხვა საენათმეცნიერო მიმდინარეობებთან. თავის გამოკვლევებში მეცნიერი იძლევა ენათმეცნიერებს ამა თუ იმ თეორიის ღრმა კრიტიკულ ანალიზს იმის დასაბუთებით, თუ რა არის მასში ფასეული და რა მიუღებელი ან სადავო. მას არ სჩვევია ცალმხრივობა, მიკერძოება. ყველაფერს, რაც ხელს უწყობს ენათა შესწავლის წინსვლას, არნ. ჩიქობავა დადებითად აფასებს, მაგრამ არც იმას უვლის გვერდს, რაც ენათმეცნიერების ინტერესებით გაუმართლებელია.

20—40-იან წლებში, როდესაც ნ. მარის „ახალი საენათმეცნიერო მოძღვრება“ ცხადდებოდა მარქსისტულ, მატერიალისტურ თეორიად, არნ. ჩიქობავა მისთვის დამახასიათებელი უკომპრომისო პრინციპულობით ილაშქრებდა ამ შეხედულების წინააღმდეგ და ასაბუთებდა, რომ სინამდვილეში ესაა ვულგარულ-მატერიალისტური თეორია, რომელიც ხელს უშლის ენათმეცნიერების პროგრესს ჩვენს ქვეყანაში. ამიტომ შემთხვევითი არ იყო, რომ სწორედ არნ. ჩიქობავას ვრცელი სტატიით გაიხსნა 1950 წ. გაზეთ „ჭრავდაში“ საენათმეცნიერო დისკუსია, რომლის შედეგად აღიკვეთა „ახალი საენათმეცნიერო მოძღვრების“ ბატონობა.

არნ. ჩიქობავას დიდი დამსახურება ზოგადი ენათმეცნიერების წინაშე აღიარებულია როგორც საბჭოთა კავშირში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. მისი ბევრი გამოკვლევა გამოქვეყნებულია რუსულად, არაერთი შრომა კი — სხვადასხვა ევროპულ ენაზე. გამოჩენილი ქართველი ენათმეცნიერის მოხსენებები და გამოსვლები საკავშირო და საერთაშორისო კონგრესებზე, კონფერენციებზე, სიმპოზიუმებზე მუდამ იწვევს სპეციალისტთა განსაკუთრებულ ინტერესს.

არნ. ჩიქობავა ბევრ დროსა და ენერგიას ახმარს ახალგაზრდობის აღზრდის საქმეს. იგი მეცნიერისა და მოქალაქის საუკეთესო თვისებებს უნერგავს სტუდენტებსა თუ ასპირანტებს. იგი მომთხოვნია და მკაცრი, ამასთან უაღრესად გულისხმიერი. დღეს მისი ხელმძღვანელობით აღზრდილი სხვადასხვა თაობის წარმომადგენლები წარმატებით მუშაობენ უმაღლეს სასწავლებლებსა და სამეცნიერო დაწესებულებებში — არა მხოლოდ ჩვენს რესპუბლიკაში, არამედ მის გარეთაც: დაღესტანში, ჩაჩნეთ-ინგუშეთში ადიღეში ყაბარდო-ბალყარეთში, მოსკოვსა თუ ლენინგრადში. მასთან საკონსულტაციოდ არაერთი უცხოელი ენათმეცნიერი ჩამოდის.

არნ. ჩიქობავა თბილისის უნივერსიტეტში კითხულობდა და ამჟამადაც კითხულობს ისეთ ძირითად კურსებს, როგორცაა „ენათმეცნიერების ისტორია და მეთოდოლოგია“, „ენათმეცნიერების შესავალი“, „ზოგადი ენათმეცნიერება“, „ქართული ენა“, „ზანური ენა“, „ხუნძური ენა“, „იბერიულ-კავკასიურ ენათა ისტორიულ-შედარებითი შესწავლის შესავალი“, „იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია“. ეს კურსები თვითონ ჩამოაყალიბა იმ კვლევა-ძიების შედეგად, რაც მას იბერიულ-კავკასიურ და ზოგად ენათმეცნიერებაში უწარმოებია წლების მანძილზე. წაკითხულ კურსებში არნ. ჩიქობავამ შექმნა ორიგინალური, სრულფასოვანი სახელმძღვანელოები უნივერსიტეტის სტუდენტთათვის. ესაა: „ხუნძური ენა“ (ილ. ცერცვაძის თანაავტორობით, 1962); „იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია“ (1965), „ზოგადი ენათმეცნიერება. I. პრობლემეტიკული ნაწილი“ (1935, 1939, 1946), „ზოგადი ენათმეცნიერება. II. ძირითადი პრობლემები“ (1945). „ენათმეცნიერების შესავალი“ (1952). 40 წელზე მეტია, რაც არნ. ჩიქობავას ზოგადი ენათმეცნიერების სახელმძღვანელოებზე იზრდება ქართველ ენათმეცნიერთა თაობები. რუსულად გამოქვეყნდა „ენათმეცნიერების შესავალი, I“ (I გამოც.—1952 წ., II გამოც.—1953 წ.) და „ენის, როგორც ენათმეცნიერების საგნის პრობლემა“ (1959), „ენათმეც-

ნიერების შესავალი“ თარგმნილია ჩეხურ, ბულგარულ, ჩინურ, პოლონურ ენებზე.

არნ. ჩიქობავა დიდ ყურადღებას უთმობს ენობრივი მშენებლობის საკითხებს. იგი იღვწის ქართული მეტყველების კულტურის ამალღებისათვის; მონაწილეობს სასკოლო პროგრამებისა და სახელმძღვანელოების შედგენასა და რედაქტირებაში; აქვეყნებს წერილებს სკოლის მასწავლებელთა დასახმარებლად ქართული ენის აგებულების რთულ საკითხებზე.

დიდი ამაგი დასდო მკვლევარმა ქართული ენის ნორმათა მოწესრიგებისა და უნიფიკაციის საქმეს. მან შეიმუშავა ქართული ენის ნორმათა დადგენის მეცნიერული პრინციპები და გაარკვია არაერთი სადავო საკითხი. მისი მონაწილეობით მომზადდა რამდენიმე ტერმინოლოგიური ლექსიკონი.

ძნელია სრულად აღვრიცხოთ არნ. ჩიქობავას ღვაწლი ქართული კულტურის წინაშე, მაგრამ გვერდს ვერ ავუვლით ქართული ენის რვატომიანი განმარტებითი ლექსიკონის გამოცემას. არნ. ჩიქობავა ამ ლექსიკონის მთავარი რედაქტორი, აგრეთვე I და IV ტომების რედაქტორია. აი, რას წერს იგი უკანასკნელი ტომის წინასიტყვაობაში: „ლექსიკონი „ხალხის პირველ წიგნად თქმულა“... ისევე როგორც „დედა-ენა“ ბავშვის პირველ წიგნს წარმოადგენს. ჩვენ ნოვეპოვება მდიდარი მრავალსაუკუნოვანი მწერლობა, გვაქვს ეროვნული უნივერსიტეტი და მეცნიერებათა აკადემია; უხერხული იქნებოდა, ვრცელი განმარტებითი ლექსიკონი არა გვექონოდა“.

და მართლაც, დღეს გვაქვს ქართული ენის მდიდარი ლექსიკონის ამსახველი რვატომიანი განმარტებითი ლექსიკონი. და თუ ეს ლექსიკონი გვაქვს, ეს, უპირველეს ყოვლისა, არნ. ჩიქობავას დაუშრეტელი ენერჯის, თავდაუზოგავი შრომისა და დიდი ორგანიზატორული უნარის შედეგია. ამ დიდი ეროვნული საქმის წარმატებით დამთავრებისათვის მას მოუხდა ხანგრძლივი დროით გადაედო არაერთი დაწყებული მონოგრაფია, მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეეტანა თავის წმინდა სამეცნიერო გეგმებში. არნ. ჩიქობავამ შეიმუშავა ლექსიკონის შედგენის ძირითადი პრინციპები. მისი ხელმძღვანელობით აღიზარდა ქართულ ლექსიკოლოგთა კვალიფიციური კადრები. ლექსიკონმა, როგორც ხალხის კულტურის დონის ამსახველმა დოკუმენტმა, სპეციალისტთა მაღალი შეფასება დაიმსახურა ჩვენშიაც, უცხოეთშიაც. მშვენივრად თქვა ცნობილმა ნორვეგიელმა ენათმეცნიერმა, ქართველოლოგმა ჰანს ფოგტმა: „ეს ლექსიკონი დაიჭერს ღირსეულ ადგილს ჩვენი დროის ერთენოვან ლექსიკონებს შორის.“

ეს არის ძველი, აღმართული ენისა და მისი ძველი ათასხუთასწლო-
ვანი ლიტერატურის სადიდებლად და საამაყო მათთვის, ვინც ჩაი-
ფიქრა ეს სასიქადულო საქმე და ვინც განახორციელა იგი“. სწო-
რედ განმარტებითი ლექსიკონის შექმნისათვის მიენიჭა ქართველ
ენათმეცნიერთა ჯგუფს არნ. ჩიქობავას მეთაურობით საქართველოს
სსრ სახელმწიფო პრემია.

არნ. ჩიქობავა დღესაც ჩვეული წარმატებით მუშაობს იბერი-
ულ-კავკასიურ და ზოგად ენათმეცნიერებაში, ერთგულად ემსახუ-
რება ქართულ კულტურას.

თ ი ნ ა თ ი ნ   შ ა რ ა ძ ე ნ ი ძ ე

А. С. ЧИКОБАВА

(Краткий обзор научной и общественной деятельности)

Арнольд Степанович Чикобава принадлежит к числу тех выдающихся ученых, которые своими исследованиями и деятельностью создали большой авторитет грузинской науке как в СССР, так и за его пределами.

Многосторонни научные и общественные интересы А. С. Чикобава: он исследует грузинский язык, картвельские языки, горские иберийско-кавказские языки, проблемы общего языкознания; ведет интенсивную педагогическо-воспитательную работу; руководит основанной им Тбилисской кавказоведческой школой; является организатором и вдохновителем многих важных начинаний в языкознании и смежных гуманитарных науках.

О масштабах деятельности А. С. Чикобава представление дает хотя бы простой перечень выполненных им за 1977 г. крупных работ: им был завершен капитальный труд «Введение в изучение иберийско-кавказских языков»; был зачитан один из основных докладов на всесоюзном симпозиуме, организованном Научным советом по теории советского языкознания совместно с Институтами языкознания АН СССР и АН Грузинской ССР по проблеме значения в современной лингвистике; особое внимание специалистов привлекли его доклад и выступления на VII региональной сессии по историко-сравнительному изучению иберийско-кавказских языков в г. Сухуми. Будучи председателем оргкомитета, А. С. Чикобава много энергии потратил на подготовку и про-

ведение этой региональной сессии на должном уровне. Еще больше времени и внимания потребовало издание «Ежегодника», всесоюзного органа по иберийско-кавказскому языкознанию, главным редактором которого он является.

В 1978 г. был опубликован V том «Ежегодника» и сдан в набор VI том. Кроме всего вышесказанного, А. С. Чикобава выступил с докладами по основным вопросам иберийско-кавказского языкознания на научной сессии Института языкознания АН Грузинской ССР и на открытом заседании научного совета филологического факультета Тбилисского университета... Без сомнения, он и в будущем будет обогащать сокровищницу иберийско-кавказского и общего языкознания ценными исследованиями.

Арнольд Степанович Чикобава родился в 1898 г. в селе Сачикобао Цхакаевского района (бывшего Сенакского уезда Кутаисской губернии) Грузии в семье бедняка-крестьянина. Начальное образование получил в двухклассном училище в Дзвели Сенаки. В 1911 г. был принят в грузинскую гимназию г. Кутаиси. Начиная с 14 лет, он был вынужден заниматься с отстающими учениками, чтобы заработать на жизнь и платить за учение. Лишь после окончания занятий с учениками находил он время для подготовки собственных уроков. И все же окончил гимназию в 1917 г. отличником.

В 1918 г., когда по инициативе крупнейшего грузинского ученого и деятеля культуры И. А. Джавахишвили был основан Тбилисский университет, на лингвистическое отделение философского факультета были зачислены всего четыре слушателя, из которых в 1922 г. университет окончили двое, — ставшие впоследствии известными языковедами, — А. С. Чикобава и В. Т. Топуриа. Это был первый выпуск университета.

В университете А. С. Чикобава с увлечением изучал лингвистические дисциплины: грузинский, сванский, мегрело-чанский языки, общее языкознание. Его учителями были профессора И. А. Кипшидзе, А. Г. Шанидзе, Г. С. Ахвледиани. Кроме того, он систематически и серьезно занимался и по смежным наукам: слушал историю Грузии у проф. И. А. Джавахишвили, историю грузинской литературы у проф.

К. С. Кекелидзе. Особенный интерес проявлял к философии и психологии. Соответствующие курсы ему читали проф. Ш. И. Нуцубидзе и проф. Д. Н. Узнадзе.

После окончания университета А. С. Чикобава по представлению проф. А. Г. Шанидзе был оставлен для подготовки к профессорскому званию. Он первый из окончивших Тбилисский университет защитил докторскую диссертацию в 1929 г. На защиту им было представлено исследование «Проблема простого предложения в грузинском языке, I»; опубликованное в 1928 г. Это исследование явилось блестящей иллюстрацией того, что основанный незадолго до этого Тбилисский университет имеет полную возможность воспитывать высококвалифицированных специалистов, могущих внести свой вклад в развитие науки.

«Проблема простого предложения» состоит из двух частей. В первой части излагается общая концепция автора не только по вопросам синтаксиса, но вообще по принципиальным вопросам описания языка. А. С. Чикобава защищает методологический имманентизм, требуя при описании охарактеризовать языковые факты по языковым признакам без использования в качестве мерила логических и психологических понятий, как то свойственно методологическому трансцендентизму. Трансцендентизм ведет в языкознании к логицизму и психологизму, создающим опасность самостоятельности языкознания. В работе значительное место занимают суждения о структуре и функциях в языке. Автор считает необходимым изучение обеих сторон. Специально рассматривается вопрос взаимоотношения описательного и исторического языкознания. За описанием должно последовать объяснение, требующее учета истории языкового факта.

Все перечисленные вопросы весьма актуальны в современном языкознании. А. С. Чикобава поставил и оригинально решил эти проблемы раньше, чем многие из широкопризнанных ныне школ западной лингвистики.

Вторая часть «Проблемы простого предложения» посвящена синтаксису грузинского языка. Согласно исходному принципу, структуру любого языка следует изучать с максимальным учетом его особенностей. А структура грузинс-

кого языка значительно отличается от структуры индоевропейских языков. Поэтому неоправдано механическое перенесение в грамматику грузинского языка понятий, выработанных при изучении индоевропейских языков. В частности, взаимоотношения между членами синтагмы, вследствие многоличности глагола, в грузинском намного сложнее, чем в индоевропейских языках. Наблюдается не односторонняя зависимость (управление и согласование), как то имеет место в индоевропейском, а обоюдное управление. Исследователь предлагает новый, весьма ценный анализ простого предложения грузинского языка, для чего ему приходится создать новую систему синтаксических понятий (координация, основная, большая, малая, наименьшая координаты).

В 1968 г. вышло второе издание «Проблемы простого предложения», давно ставшей библиографической редкостью. По прошествии сорока лет после первого издания монография не только не потеряла своей ценности, но более того, ныне созданы лучшие условия для ее надлежащей оценки. На фоне тенденций, проявившихся в международной лингвистике, ее достоинства стали ощутимее.

Каждый шаг А. С. Чикобава в науке связан с Тбилиским государственным университетом и Академией наук Грузинской ССР, в первом составе которой он был утвержден в 1941 г. В новооткрытых научных учреждениях Грузии он сумел благодаря большому таланту, широкой эрудиции, неисчерпаемой энергии и безграничной трудоспособности достичь самых высоких ступеней современной науки. Его исследования известны и по достоинству оценены не только в СССР, но и за рубежом.

Грузинский университет воспитал А. С. Чикобава как исследователя. Ныне он сам является гордостью своего alma mater и входит в плеяду всемирно признанных ученых, которых чтит наша страна.

А. С. Чикобава автор более 300 печатных научных трудов, из которых отдельной книгой издано — 14.

А. С. Чикобава имеет правительственные награды: три ордена Ленина, орден Трудового Красного Знамени, орден «Знак Почета», медали, грамоты. В 1951—1966 гг. он из-

бирался депутатом Верховного Совета Грузинской ССР III, IV, V и VI созывов.

С 1946 г. А. С. Чикобава заслуженный деятель науки Грузинской ССР, с 1968 г. заслуженный деятель науки Дагестанской АССР и заслуженный деятель науки Кабардино-Балкарской АССР.

В 1951 г. А. С. Чикобава была присуждена премия им. Ломоносова Московского университета, в 1971 г. — государственная премия Грузинской ССР. В 1973 г. он был награжден медалью им. И. А. Джавахишвили. В 1960 г. философским факультетом Берлинского университета ему была присуждена ученая степень почетного доктора Берлинского университета, а в 1968 г. он был избран почетным членом Общества филологов Великобритании.

Научные исследования А. С. Чикобава с самого начала велись в двух основных направлениях: с одной стороны, им изучались и анализировались конкретные языки, а с другой — разрабатывалась проблематика общего языкознания.

Свои научные изыскания он начал с грузинского языка: и по сей день грузинский язык стоит в центре внимания ученого. Он посвятил целый ряд исследований древнему и современному грузинскому языку, основным вопросам его морфологии, синтаксиса, семасиологии и лексикологии, фонетики, изучаемых как в синхронном, так и в диахронном плане.

Образцовое описание современного грузинского языка дано в нескольких трудах, опубликованных на грузинском и русском языках.

Вслед за исследованием структуры простого предложения древнегрузинского языка последовало изучение тенденций эволюции, проявившихся в последующем периоде. Существенное значение имеет серия исследований из истории спряжения и склонения в грузинском языке. Значительные результаты достигнуты при изучении ферейданского, мтикульского, гаре-кахетинского диалектов грузинского языка.

В исследовании «Вопросы исторической диалектологии: по показанию памятников древнегрузинского языка» (1966) на основе данных грузинского языка представлены исходные принципы и задачи исторической диалектологии.

Несколько исследований было посвящено бессмертной поэме великого Шота Руставели «Витязь в тигровой шкуре».

Кроме грузинского языка ученый исследует близкородственные ему мегрело-чанский, или занский и сванский языки, составляющие совместно с грузинским группу картвельских языков. В своих исследованиях А. С. Чикобава значительно продвинул вперед и углубил историко-сравнительное изучение картвельских языков.

В монографии «Грамматический анализ чанского (лазского) диалекта» (1936) им было установлено, что мегрельский и чанский составляют не два самостоятельных языка, как было принято считать до этого, а два диалекта одного языка. Их фонетическая система, морфологическая и синтаксическая структура не противопоставлены друг другу, вместе с тем оба проявляют одни и те же соответствия с грузинским языком. Язык, диалектами которого являются мегрельский и чанский, автор условно назвал занским языком.

«Чанско-мегрельско-грузинский сравнительный словарь», опубликованный в 1938 г., представляет собой первый сравнительный словарь картвельских языков. В этой настольной книге картвелологов вместе с лексикой чанско-мегрельского и грузинского языков учитывается и лексика сванского языка.

Исследования по картвельским языкам охватывают типы склонения, генезис падежных показателей существительных, переходность, залог, образование времен глаголов, этимологии слов и другие узловыe вопросы грамматики и лексики языков данной группы.

С точки зрения исторического изучения структуры картвельских языков особое значение имеет монография «Древнейшая структура именных основ в картвельских языках» (1942), в которой автор восстановил первичную модель именных основ картвельских языков, установив, что именная основа в названных языках состояла из префикса грамматического класса, корневого согласного и суффикса-детерминанта. После того, как категория грамматического класса вышла из употребления, соответствующие аффиксы не ис-

чезли бесследно; в определенных случаях они срослись с основами или сохранились с измененной функцией.

В ряде трудов А. С. Чикобава подытожил достижения историко-сравнительного исследования картвельских языков и реконструировал структурно-типологическую и историко-генетическую модель этих языков.

А. С. Чикобава не ограничивался исследованием грузинского и других картвельских языков. Глубокий научный анализ этих языков требовал выхода за их пределы, их изучения в более широком контексте родственных языков. Вопрос о родстве грузинского и вообще картвельских языков с другими языками мира был поставлен еще в прошлом веке. М. Броссе и Ф. Бопп увязывали их с индоевропейскими языками, М. Мюллер — с урало-алтайскими языками, а Н. Я. Марр (в раннем периоде) — с семитическими языками. Все эти гипотезы оказались необоснованными.

В 1864 г. Фр. Мюллером было высказано предположение, что картвельские и горские кавказские языки (в частности, абхазско-адыгские, чечено-ингушские (нахские) и дагестанские языки) составляют семью родственных языков (названную впоследствии иберийско-кавказской семьей языков). При этом они представляют остатки широко распространенной некогда генетической группы языков, к которой относились языки древнейшей культуры Передней Азии и Средиземноморья, а из живых языков — баскский. Эта большая семья, по-видимому, была распространена на Кавказе и южнее еще до появления здесь индоевропейских, семитских и урало-алтайских языков. Впоследствии не один из западноевропейских и русских языковедов пришел к гипотезе, что местные языки Кавказа генетически связаны между собой, что кавказские языки находятся в более отдаленном родстве, с одной стороны, с баскским, а с другой, с ныне мертвыми языками Передней Азии и Средиземноморья, не родственными ни с индоевропейскими, ни с семитскими языками.

Обоснование этой гипотезы, естественно, должно было стать одной из основных задач грузинских языковедов. И. А. Джавахишвили, который прекрасно понимал культурно-историческое значение данной проблемы и сам занимался ее ре-

шением, признавал долгом грузинских языковедов научное изучение природы картвельских и кавказских языков и их родства с другими языками, поскольку эти лингвистические вопросы касаются непосредственно нас и вместе с тем у нас в большом количестве имеются первостепенные материалы для их решения.

А. С. Чикобава взял на себя исследование вышеназванных лингвистических проблем и организацию подобных исследований в широком плане в нашей республике. В первую очередь было необходимо основательное изучение языков, которые предполагались родственными картвельским языкам. Количество горских кавказских языков превышает три десятка. Следовало подготовить специалистов этих языков. По инициативе и под руководством А. С. Чикобава в 1933 г. в ТГУ была основана кафедра кавказских языков, а в 1936 г. в Институте языка, истории и материальной культуры (от которого в 1941 г. отпочковался Институт языкознания АН Грузинской ССР) — отдел горских кавказских языков. В 1933—1934 учебном году при филологическом факультете ТГУ было создано отделение кавказских языков, подготовляющее специалистов кавказских языков.

Как на кафедре, так и в отделе исследование иберийско-кавказских языков велось по единому плану. Первоочередной задачей было признано научное описание систем отдельных кавказских языков. На второй ступени следовало приступить к историко-сравнительному исследованию языков отдельных групп, а на третьей — к систематическому сравнению иберийско-кавказских языков разных групп.

К сегодняшнему дню опубликовано несколько сотен трудов (в том числе десятки монографий) по вопросам фонетических систем, грамматического строя, лексики иберийско-кавказских языков. Ряд исследований был посвящен изучению взаимоотношений языков отдельных групп, установлению фонетических соответствий между ними. Выявлены отдельные звукосоответствия или материальные совпадения внутри групп иберийско-кавказских языков, а иногда и между группами. Таким образом подготовлена почва для сос-

тавления историко-сравнительных грамматик и историко-этимологических словарей языков отдельных групп.

Эта трудоемкая работа была выполнена А. С. Чикобава и специалистами, воспитанными под его руководством. Своими основополагающими трудами А. С. Чикобава поднял до уровня современного языкознания изучение иберийско-кавказских языков и проложил путь последующим поколениям специалистов для успешной работы в этой области. А. С. Чикобава исследует вопросы структуры, истории и генетических отношений иберийско-кавказских языков. В продолжение ряда лет в центре его внимания стоит эргативный строй предложения, своеобразная синтаксическая конструкция, характерная для иберийско-кавказских языков. Данной проблеме ученый посвятил несколько исследований, в том числе две монографии. Не меньший интерес вызывают грамматические классы, свойственные большинству иберийско-кавказских языков. В некоторых языках в том числе и в картвельских, категория класса ныне отсутствует, но было установлено, что в прошлом она была присуща и этим языкам. Учет истории эргативной конструкции и грамматических классов дал возможность исследователю осветить узловые вопросы спряжения глагола и склонения имени в иберийско-кавказских языках.

В нескольких трудах, опубликованных на грузинском, русском и немецком языках, обобщены результаты, полученные в области исследования иберийско-кавказских языков.

Глубокий научный анализ иберийско-кавказских языков более убедительно выявил изначальное родство картвельских и горских кавказских языков. Вопрос в принципе решается положительно на том основании, что нынешние различия между этими языками оказываются вторичными, а родственные черты — первичными. Изучение этой проблемы должно завершиться составлением сравнительной грамматики и историко-этимологического словаря всех иберийско-кавказских языков.

Историко-сравнительное изучение иберийско-кавказских языков, со своей стороны, готовит почву для решения вопроса о генетической связи этих языков с мертвыми языками

Передней Азии и Средиземноморья, а также с живым баскским языком.

Вследствие большой и плодотворной работы, которая проводится в Тбилисском государственном университете и Институте языкознания АН Грузинской ССР под руководством А. С. Чикобава, Тбилисская кавказоведческая школа признана передовым центром изучения иберийско-кавказских языков не только в СССР, но и за рубежом. Ни в одном другом научном центре не изучаются данные языки в таком широком плане. Здесь объектом исследования являются все иберийско-кавказские языки. Поэтому, когда было принято решение о проведении региональных сессий по актуальным проблемам иберийско-кавказских языков через каждые два года, организация этих сессий была поручена Институту языкознания АН Грузинской ССР под председательством А. С. Чикобава. По той же причине по совместному постановлению Бюро Отделения лит. и языка АН СССР и Президиума АН Груз. ССР именно в Тбилиси при АН Грузинской ССР был основан в 1974 г. всесоюзный орган «Ежегодник иберийско-кавказского языкознания», главным редактором которого является опять-таки А. С. Чикобава.

Второе основное направление научных изысканий А. С. Чикобава создает проблематика общего языкознания. Он еще в своих ранних трудах (1924—1928 гг.) представил программные положения об основных вопросах методологии языкознания.

В 1942 г. на несколько лет раньше выхода «Проблемы простого предложения», в предисловии редактора, опубликованном в «Ежегоднике» грузинского лингвистического общества и статье «Об общих принципах лингвистики» А. С. Чикобава, подчеркивая достижения историко-сравнительного языкознания в деле изучения индоевропейских языков, признавал необходимым использование историко-сравнительного метода для изучения иберийско-кавказских языков. Вследствие расхождения в строе индоевропейских и иберийско-кавказских языков, автор считал необходимым пересмотр терминологии, выработанной на материале индоевропейских

языков и создание новых понятий, соответствующих специфике исследуемых языков. Он требовал разграничения грамматики от логики и психологии, начавшегося в прошлом веке, но не доведенного до конца, в особенности, в синтаксисе.

В последующие годы А. С. Чикобава еще более расширил исследование вопросов теории языка. В его многочисленных трудах освещены такие фундаментальные проблемы, как сущность языка, отношение языка к обществу, мышлению, культуре; природа языкового знака; структура и функции в языке; процессы конвергенции и дивергенции в развитии языков и определяющие их общественные условия; задачи и методы описательного (синхронного) и исторического (диакронного) языкознания; основные классификации языков; отношение языкознания к смежным наукам: логике, философии языка, психологии языка, кибернетике.

А. С. Чикобава создал единую общелингвистическую концепцию, основанную на данных иберийско-кавказских языков. Новый, своеобразный материал ставит новые проблемы или дает возможность по-новому осмыслить старые проблемы. При этом ученый учитывает историю языкознания, защищая достижения, оправданные практикой лингвистического исследования.

Основные положения общелингвистической теории А. С. Чикобава можно сформулировать следующим образом:

Язык представляет собой сложную динамическую систему знаков. Он имеет три основные функции: коммуникативную, экспрессивную и объективирующую, из которых определяющей является первая функция. Языковые знаки являются физическими по своему материалу, социальными по назначению. Знаки условно обозначают предметы, не отражая их.

Значение слова это не понятие или представление десигната, а отношение к обозначаемому, представляющему собой явление реальной действительности. В связной речи выражаются также и отношения между значениями слов, т. е. отношения между отношениями. Лексические отношения суть отношения первичного характера, а отношения

между отношениями, создающие структуру языка, являются отношениями вторичного характера. Различать функциональное и структурное в языке правомерно, их смешение или противопоставление неоправдано.

Также естественно различать «речь» и «язык», но нет основания для их противопоставления.

Языкознание — гуманитарная наука. Его задача заключается в изучении языка в связи с мышлением и историей культуры.

Теоретическое языкознание в отличие от философии языка эмпирическая наука. Оно обобщает результаты исследования конкретных языков и служит прогрессу их исследования.

Языкознание самостоятельная наука. Оно имеет собственный объект изучения и собственную точку зрения. С интересами языкознания как самостоятельной науки несовместимы психологизм, логицизм, эстетизм...

Лингвистика представляет собой интегральную науку о языке. Она органически объединяет то, что в современных лингвистических теориях разъединено и противопоставлено друг другу. В частности, языкознание учитывает все три функции языка, как коммуникативную, так и экспрессивную и объективирующую. Таким же образом оно изучает язык как с описательной, синхронической, так и с исторической, диахронической точки зрения. При этом языкознание исследует и структуру и функции языковых единиц. В обоих случаях используется принцип гомогенности: функциональные понятия строятся по функциональным признакам, структурные понятия — по структурным признакам.

Для всякого, кто следит за развитием теоретического языкознания должны быть бесспорными самостоятельность и внутренняя целостность вышеприведенной концепции. А. С. Чикобава разрабатывает фундаментальные проблемы общего языкознания, стоящие в центре внимания лингвистики XX века. Его многочисленные исследования по основным вопросам общего языкознания свидетельствуют о созидательном таланте, высоком уровне синтетического мышления автора. Особенно ценным следует считать то, что его суждения по

принципиальным вопросам общего языкознания свободны от односторонности и противоречий, характерных для многих новых направлений. Ряд основных проблем был им поставлен и разработан раньше, чем признанными ныне лингвистическими школами. Так напр., о необходимости изучения структуры языка А. С. Чикобава говорил в начале двадцатых годов, когда еще не все структуралистические школы были основаны. При этом признание роли структуры не вызвало игнорирования функциональной стороны, как это имело место позже в некоторых структуралистических школах. Заинтересованность проблемами описательного языкознания тоже не привела к ущемлению принципа историзма, столь широко распространенного в языкознании после Ф. де Соссюра. В отличие от Соссюра и его последователей А. С. Чикобава не признал оправданным и противопоставление лингвистики языка и лингвистики речи.

Образцовым является отношение А. С. Чикобава к разным лингвистическим направлениям. В своих исследованиях он дает обоснованный критический анализ той или иной теории языкознания, отмечая как ценные, так и неприемлемые или спорные положения. Ему несвойственны предвзятость, крайность. Все, что способствует прогрессу изучения языка, А. С. Чикобава оценивает положительно, но не обходит и те моменты, которые неоправданы с точки зрения интересов языкознания.

В 20-ые—40-ые годы, когда «Новое учение о языке» Н. Я. Марра признавалось марксистской, материалистической теорией, А. С. Чикобава с характерной для него бескомпромиссной принципиальностью выступал против этой точки зрения, доказывая, что на самом деле это вульгарно-материалистическая теория, которая мешает развитию языкознания в нашей стране. Поэтому не было случайным то, что именно его глубокосодержательной статьей была открыта в 1950 г. в газ. «Правда» лингвистическая дискуссия, которая привела к ликвидации господства «Нового учения о языке».

Много времени и энергии уделяет А. С. Чикобава воспитанию молодых кадров. Он прививает самые лучшие качества

ва ученого и гражданина студентам и аспирантам. Он требователен и строг, но вместе с тем в высшей степени внимателен. Сегодня воспитанные под его руководством языковеды разных поколений успешно работают в высших учебных заведениях и научно-исследовательских учреждениях не только в нашей республике, но и за ее пределами: в Дагестанской АССР, Чечено-Ингушской АССР, Кабардино-Балкарской АССР, Адыгейской автономной области, Москве, Ленинграде. К нему на консультацию приезжают зарубежные лингвисты.

А. С. Чикобава вел и ныне ведет в Тбилисском университете такие основные курсы, как «История и методология языкознания», «Введение в языкознание», «Общее языкознание», «Грузинский язык», «Занский язык», «Аварский язык», «Введение в изучение иберийско-кавказских языков», «История изучения Иберийско-кавказских языков». Эти курсы созданы им самим на основе исследований, проводимых по иберийско-кавказскому и общему языкознанию на протяжении многих лет. По большинству из названных курсов А. С. Чикобава создал оригинальные, полноценные учебники для студентов университета. Таковы: «Аварский язык» (1962. В соавторстве с И. И. Церцвадзе), «История изучения иберийско-кавказских языков» (1965), «Общее языкознание. I. Пропедевтическая часть» (1935, 1939, 1946), «Общее языкознание. II. Основные проблемы» (1945), «Введение в языкознание» (1952). На протяжении сорока с лишним лет на учебниках А. С. Чикобава по общему языкознанию воспитываются поколения грузинских языковедов. На русском языке опубликованы «Введение в языкознание. I» (I изд. — 1952, II изд. — 1953), «Проблема языка как предмета языкознания» (1959). «Введение в языкознание» было переведено на чешский, болгарский, китайский, польский языки.

А. С. Чикобава много внимания уделяет вопросам языкового строительства. Он неустанно борется за повышение культуры грузинской речи, принимает участие в составлении и редактировании школьных программ и учебников, публикует статьи о сложных вопросах строя грузинского языка в помощь школьным учителям.

Большие заслуги имеет он в деле упорядочения и унификации норм грузинского литературного языка. Он разработал научные принципы установления этих норм и выяснил ряд спорных вопросов структуры грузинского языка. С его участием было подготовлено несколько терминологических словарей.

Трудно исчерпывающе описать вклад А. С. Чикобава в грузинскую культуру, однако было бы неоправдано обойти издание восьмитомного толкового словаря грузинского языка. А. С. Чикобава главный редактор этого словаря и редактор I и IV томов. В предисловии к последнему тому он писал: «Словарь считается «первой книгой» народа... также как «Родной язык» является первой книгой ребенка. Мы имеем богатую, многовековую литературу, имеем национальный университет и академию наук, было бы неоправдано если б не имели толкового словаря».

И действительно, ныне имеем восьмитомный толковый словарь, отражающий богатую лексику грузинского языка. И это в первую очередь заслуга А. С. Чикобава, результат его неисчерпаемой энергии, самоотверженного труда и большой организаторской способности. На протяжении 20 лет работал коллектив грузинских лексикологов под руководством А. С. Чикобава над составлением этого словаря. Чтобы успешно завершить это, имеющее большое национальное значение, дело, ему пришлось надолго отложить не одну начатую монографию, перестроить свои чисто научные планы. А. С. Чикобава разработал основные принципы составления словаря, под его руководством были воспитаны квалифицированные кадры молодых грузинских лексикологов. Словарь как документ, отражающий культурный уровень народа, получил высокую оценку и в нашей стране, и за ее пределами. Прекрасно сказал известный норвежский языковед-картвелолог Г. Фогт: «Этот словарь займет подобающее ему место среди одноязычных словарей нашего времени. Это памятник, воздвигнутый для прославления языка и его древней тысячелетней литературы и достойны гордости те, кто задумал это великое дело и кто осуществил его». Именно за составление толкового словаря была присуждена группе гру-

зинских языковедов во главе с А. С. Чикобава государственная премия Грузинской ССР.

А. С. Чикобава ныне с присущей ему плодотворностью работает по иберийско-кавказскому и общему языкознанию, служит грузинской культуре.

Тинатин Шарадзенидзе

ARNOLD S. CHIKOBAVA

(An Overview of his Scholarly and Public Activities)

Arnold S. Chikobava ranks among those outstanding scholars whose research and life work enhanced the authority of Georgian science and scholarship both in the USSR and beyond its borders.

A. S. Chikobava's scholarly and public interests are many-sided. His research covers the Georgian language, Kartvelian languages, mountain Ibero-Caucasic languages, and problems of general linguistics; he is engaged in intensive educational work: directs the Tbilisi School of Caucasian Studies, himself being its founder; he is the organizer and sponsor of many important developments in linguistics and related fields of the humanities.

A mere listing of the major contributions made by Chikobava in 1977 will give the reader an idea on the scope of his scholarly activity: he completed his fundamental work: «Introduction to the Study of Ibero-Caucasic Languages». He presented one of the principal papers to an All-Union Symposium organized by the Academic Council for the Theory of Soviet Linguistics jointly with the Institutes of Linguistics of the USSR Academy of Sciences and the Academy of Sciences of the Georgian SSR, devoted to the problem of meaning in modern linguistics; his paper and further contributions to the discussion at the 7th regional session on the historical-comparative study of Ibero-Caucasic languages in Sukhumi attracted special attention. Himself the chairman of the organizing committee, Chikobava put much effort into the preparation and holding of that session at a high scholarly level. Still more of his time and attention was claimed by the issue of

the «Annual» — an All-Union publication on Ibero-Caucasic Linguistics, himself being its editor-in-chief.

In 1978 volume V of the «Annual» came off the press, while vol. VI was sent to the printers. Apart from this, Chikobava read a paper on the basic problems of Ibero-Caucasic linguistics at the academic session of the Institute of Linguistics of the Acad. Sci. Georgian SSR and at an open session of the learned council of the Department of Philology of Tbilisi University... No doubt, in future, too, he will further enrich the treasure-house of Ibero-Caucasic and general linguistics with valuable studies.

Arnold S. Chikobava was born in 1898 in the village of Sachikobao, Tskhakaia district (former Senaki uezd, Kutaisi gubernia). He received primary education at the two-year school, in Dzveli Senaki. In 1911 he entered the Georgian gymnasium (secondary school) in Kutaisi. At the age of 14 he had to teach backward pupils in order to earn his living and pay his own education fee. Only after his tutorial hours could he get down to his own lessons. Nevertheless, he finished the gymnasium as an excellent pupil in 1917.

In 1918, when Tbilisi University was founded on the initiative of I. A. Javakhishvili, an outstanding Georgian scholar and cultural worker, only four students were enrolled at the linguistics department of the Faculty of Philosophy. In 1922 two of them — A. S. Chikobava and V. T. Topuria, who later became well-known linguists — were the first to graduate from the University.

At the University Chikobava took interest in linguistic disciplines: the Georgian, Svan, and Megrel-Chan languages, as well as general linguistics. His teachers were: Prof. I. A. Qipshidze, A. G. Shanidze and G. S. Akhvlediani. Apart from linguistics, he was engaged in a systematic and serious study of related disciplines: he attended Prof. I. A. Javakhishvili's course in the history of Georgia, and Prof. K. S. Kekelidze's lectures on the history of Georgian literature. He showed particular interest in philosophy and psychology. Respective courses were delivered by Prof. Sh. Nutsubidze and Prof. D. N. Uznadze.

On graduating from the University A. S. Chikobava was recommended by Prof. A. Shanidze for professorship. Chikobava was the first among the graduates of Tbilisi University to defend his doctoral thesis in 1929. He submitted his study «The Problem of the Simple Sentence in the Georgian Language, I.», published in 1928. The study clearly demonstrated that Tbilisi University, founded only a decade earlier, was in a position to graduate highly trained specialists capable of contributing to the development of science and scholarship.

The study just cited is comprised of two parts. In the first part the author sets forth his general conception not only on problems of syntax, but also on cardinal problems of language description. Chikobava favours methodological immanentism, calling for the description of linguistic facts by linguistic features, without recourse to logical and psychological notions—a characteristic approach of transcendentalism. In application to linguistics, transcendentalism leads to logicism and psychologism, creating a danger to the independence of linguistics. Much space in the above study is devoted to the discussion of structure and function in language; both sides should be given due consideration. The interrelationship of descriptive and historical linguistics is given special attention. Description should be followed by explanation, calling for consideration of the history of the linguistic fact.

All the problems just listed are vital in modern linguistics as well, and Chikobava posed and solved them in an original way earlier than did many of the presently well-known schools of Western linguistics.

The second part of the same study deals with Georgian syntax. According to the author's basic principle language structure should be studied with maximum account of its specificities. And the structure of Georgian materially differs from that of Indo-European languages. Hence, a mechanical transfer to Georgian grammar of notions evolved in the study of Indo-European languages is unjustified. In particular, the interrelations between members of a syntagm in Georgian are, owing to its multipersonal verb, much more complex than in Indo-European languages. Here we observe reciprocal government rather than one-way depen-

clence (government and concord) found in Indo-European. The scholar proposed a novel, highly valuable analysis of the Georgian simple sentence, which necessitated the setting up of a new system of syntactic notions (coordination; the main, the large, the small, and the smallest coordinates).

In 1968 «Problems of the Simple Sentence in Georgian», which had long since become a bibliographic rarity, was reprinted. Although forty years had passed since its first printing, the study had not lost its value; furthermore, its merits have become more salient in the light of the trends in international linguistics.

A. S. Chikobava's scholarly activities are closely linked with Tbilisi University and the Academy of Sciences of the Georgian SSR; He was one of the first members elected to the Georgian Academy in 1941. Due to his talent, wide erudition, inexhaustible energy and unlimited capacity for work Georgia's newly established research institutions attained the highest development levels of present-day science and scholarship. His studies are known and duly appreciated both in the USSR and abroad.

The Georgian university educated A. S. Chikobava as a researcher. Today he is himself the pride of his alma mater, ranking among universally acknowledged scholars honoured by our country.

He is the author of over 300 published studies, including 14 books.

Chikobava has received government awards: the Order of Lenin three times, the Order of the Red Banner of Labour, the Badge of Honour, medals and diplomas. During the period 1956-1966 he was elected a Deputy of the Supreme Soviet of the Georgian SSR of the 3rd, 4th, 5th and 6th convocations.

In 1946 Chikobava was awarded the title of Honoured Scientist of the Georgian SSR., in 1968 of the Dagestan ASSR, and of the Kabardino-Balkar ASSR.

In 1951 Chikobava was awarded the Lomonosov Prize of Moscow University, and in 1971 the State Prize of the Georgian SSR. In 1973 he received the I. A. Javakhishvili Medal. In 1960 the Faculty of Philosophy of Berlin University conferred on him the scholarly degree of Honorary Doctor of Berlin University,

and in 1968 he was elected honorary member of the Society of Philologists of Great Britain.

From the beginning, Chikobava conducted his research along two lines: on the one hand, he studied and analysed particular languages, and on the other, he worked on problems of general linguistics.

He began research into the Georgian language, which has ever since been in the centre of his attention. He has devoted a number of studies to Old and Modern Georgian, involving the basic problems of its morphology, syntax, semasiology and lexicology, and phonetics — treated in both the synchronic and diachronic aspects.

A model description of Modern Georgian is contained in a number of his studies published in Georgian and Russian.

The study of the simple sentence structure of Old Georgian was followed by research into the evolutionary tendencies manifested in the subsequent period. A series of his studies in the history of conjugation and declension in Georgian is significant. Chikobava's studies of the Fereydan, Mtiulian and Outer-Kakhetian dialects of the Georgian language yielded valuable results.

In his «Problems of Historical Dialectology According to the Evidence of Old Georgian Writings» (1966) Chikobava sets forth the principles and tasks of historical dialectology.

Chikobava has devoted a number of studies to Shota Rustaveli's immortal romance «The Man in the Panther's Skin».

Apart from Georgian, the scholar has investigated the cognate Megrel-Chan or Zan and Svan languages, which — together with Georgian — comprise the group of Kartvelian languages. By his investigations, Chikobava significantly contributed to the in-depth historico-comparative study of the Kartvelian languages.

In his monograph, «Grammatical Analysis of the Chan(Laz) Dialect» (1936) Chikobava ascertained that Megrel and Chan did not constitute two independent languages, as hitherto believed, but formed dialects of a single language. Their phonetic system, and morphological and syntactic structure are not opposed to each other, at the same time displaying the same correspondences.

with Georgian. The language, the dialects of which are Megrel and Chan, was tentatively designated by Chikobava as Zan.

Chikobava's «Chan-Megrel-Georgian Comparative Dictionary», published in 1938, constitutes the first comparative dictionary of the Kartvelian languages. In this handbook of Kartvelian scholars, apart from the Chan-Megrel and Georgian vocabulary, that of the Svan language is taken account of.

Chikobava's investigations of Kartvelian languages cover the types of declension, genesis of case markers of nouns, transitivity, voice, formation of tenses, word etymologies, and other main questions of the grammar and vocabulary of the languages of the given group.

Chikobava's monograph «The Oldest Structure of Nominal Stems in Kartvelian Languages» (1942) is of particular importance. In it the author reconstructed the primary pattern of the nominal stems of Kartvelian languages as consisting of a grammatical class prefix, root consonant and suffix-determinant. After the category of grammatical class fell into disuse the corresponding affixes did not disappear completely, but in certain cases merged with the stems or were preserved with an altered function.

In a number of studies Chikobava summed up the progress attained in the historico-comparative investigation of the Kartvelian languages, reconstructing the structural-typological and historico-genetic pattern of these languages.

He did not confine himself to the study of Georgian and other Kartvelian languages. An in-depth analysis of these languages required going beyond them, into a wider context of cognate languages. The question of the relationship of Georgian, and in general, of Kartvelian languages, with other languages of the world was posed as far back as the 19th century. M. Brosset and F. Bopp linked them with the Indo-European Languages; M. Müller with Uralo-Altaic; and N. Marr (in the earlier period) with Semitic languages. All these hypotheses proved unfounded.

In 1864 Fr. Müller hypothesized that Kartvelian and mountain Caucasian languages (in particular Abkhaz-Adyghe, Chechen-Ingush (Nakh) and Dagestan languages) comprise a family of related languages (later designated the Ibero-Caucasian family). They constitute remnants of a sometime widespread genetic group

of languages related to the languages of the earliest culture of the Near East and the Mediterranean and, of the living languages, to Basque. This large family was apparently prevalent in the Caucasus and southward before the advent here of Indo-European, Semitic, and Uralo-Altai languages. Subsequently many Western and Russian linguists came to believe that the local languages of the Caucasus were genetically interrelated, and that the Caucasian languages were more distantly related, on the one hand, to Basque, and on the other, to the dead languages of the Near East and the Mediterranean, the latter being related neither to Indo-European nor to Semitic languages.

Substantiation of this hypothesis was naturally to become one of the main tasks of Georgian linguists. I. A. Javakhishvili, who was well aware of the cultural and historical significance of the problem and himself worked toward solving it, considered it the duty of Georgian linguists to study the nature of the Kartvelian and Caucasian languages and their relationship with other languages, for these linguistic problems immediately concerned the Georgians; at the same time the Georgians were in possession of abundant, first-class material for its study.

Chikobava undertook the investigation of the above linguistic problems and the organization of similar large-scale studies in the Republic. Top priority was to be given to a thorough investigation of the languages supposed to be related to Kartvelian. The number of mountain Caucasian languages is more than thirty. This called for the training of specialists in these languages. On Chikobava's initiative and under his guidance a chair of Caucasian languages was set up in 1933 at Tbilisi State University and in 1936 a department of mountain Caucasian languages at the Institute of Language, History and Material Culture (reconstituted in 1941 into the Institute of Linguistics of the Acad. Sci. GSSR). In the 1933-1934 academic year a department of Caucasian languages was opened at the Philological Faculty of Tbilisi University to train specialists in the field.

Study of the Ibero-Caucasian languages was carried on at the chair and the department according to a single plan. Description of the systems of individual Caucasian languages was considered

a task of first priority. Historico-comparative investigation of the languages of separate groups was envisaged in the second stage, and a systematic comparison of Ibero-Caucasic languages of different groups in the third stage.

By the present time several hundreds of studies (including dozens of monographs) dealing with problems of the phonetic systems and vocabulary of Ibero-Caucasic languages have been published. Several studies have been devoted to the interrelation of the languages of separate groups and to the establishment of phonetic correspondences between them. Cases have been noted of sound correspondences or material coincidences within or, occasionally, between groups of Ibero-Caucasic languages. The ground has thus been prepared for the compilation of historico-comparative grammars and historico-etymological dictionaries of languages of separate groups.

This laborious work was done by Chikobava and specialists trained under his guidance. By his fundamental investigations Chikobava raised the study of Ibero-Caucasic languages to the level of modern linguistics, paving the way for future generations of specialists to work successfully in this field. Chikobava has studied the structure, history and genetic relations of Ibero-Caucasic languages. For a number of years his attention has been focused on the ergative construction of sentence—a peculiar structure that is characteristic of Ibero-Caucasic languages. The scholar has devoted several studies, including two monographs, to this problem. The grammatical classes, characteristic of most Ibero-Caucasic languages, are no less interesting. In some languages, including Kartvelian, the category of class is today absent, but as ascertained, in the past it was characteristic of these languages too. Consideration of the history of the ergative construction and grammatical classes permitted the scholar to elucidate the cardinal questions of conjugation and declension in Ibero-Caucasic languages.

In several of his studies published in Georgian, Russian and German, Chikobava generalized the results of research into the Ibero-Caucasic languages.

A thorough, scholarly analysis of the Ibero-Caucasic languages more definitively revealed the primordial affinity of the Kart-

velian and Mountain-Caucasic languages. The question is in principle solved positively on the ground that the present day differences between these languages prove to be secondary, whereas cognate features primary. The study of this problem should end in the compilation of a comparative grammar and a historico-etymological dictionary of all Ibero-Caucasic languages.

The historico-comparative study of Ibero-Caucasic languages in its turn paves the way for solving the question of the genetic relation of these languages with the dead languages of the Near East and the Mediterranean, as well as with the living Basque language.

The intensive and fruitful work done at Tbilisi University and the Institute of Linguistics of the Academy of Sciences of the Georgian SSR under the direction of A. S. Chikobava has led to the recognition of the Tbilisi Caucasian School as an advanced centre of research into the Ibero-Caucasic languages not only in the USSR but abroad as well. In no other scientific centre are these languages studied on such a broad scale. Research here involves all the Ibero-Caucasic languages. Hence, when it was decided to hold biennial regional sessions on topical problems of Ibero-Caucasic languages the Institute of Linguistics of the Acad. Sci. GSSR was entrusted with the organization of these sessions under the chairmanship of A. S. Chikobava. For the same reason the All-Union «Annual of Ibero-Caucasic Linguistics» was founded in 1974 in Tbilisi at the Georgian Academy of Sciences. The decision to publish the Annual was taken jointly by the Bureau of the Department of Literature and Language of the USSR Academy of Sciences and the Presidium of the Academy of Sciences of the GSSR. Chikobava is the editor in chief of this periodical.

Problems of general linguistics form the second main line of Chikobava's research. Already in his early studies (1924—1928) Chikobava outlined the basic problems of Linguistic methodology.

In 1924, a few years before the publication of his «Problems of the Simple Sentence in Georgian», in his editor's foreword to the «Yearbook of the Georgian Linguistic Society», and in his paper «On the General Principles of Linguistics» Chikobava, while em-

phasizing the achievements of historico-comparative linguistics in studying Indo-European languages, considered it necessary to apply the historico-comparative method to research in Ibero-Caucasic languages. Due to the different structures of the Indo-European and Ibero-Caucasic languages he considered it necessary to revise the terminology evolved on the basis of the material of Indo-European languages and to work out new concepts corresponding to the specificity of the languages under study. He called for the delimitation of grammar from logic and psychology, which began in the past century but was not carried through, particularly in syntax.

In the following year Chikobava further extended research on the problems of the theory of language. His numerous investigations throw light on such basic problems as the essence of language, the relation of language to society, thinking and culture; the nature of linguistic sign; structure and function in language; processes of convergence and divergence in the development of languages and their determinant social relations; tasks and methods of descriptive (synchronic) and historical (diachronic) linguistics; the main classifications of languages; relation of linguistics to allied fields: logic, philosophy of language, psychology of language, and cybernetics.

A. S. Chikobava has formed a unified general linguistic conception on the evidence of the Ibero-Caucasic languages. The new, distinctive material poses fresh problems or enables a reinterpretation of old problems. At the same time, the scholar takes account of the history of linguistics, upholding the findings that have been practically verified by linguistic research.

The main propositions of Chikobava's general linguistic theory may be stated in the following way:

Language constitutes a complex dynamic system of signs. It has three major functions: communicative, expressive and objectifying. Of these, communicative is the leading function. Linguistic signs are physical in respect of their material, and social in purpose. Signs designate things conventionally, without reflecting them.

Word meaning is not a notion or idea of the designatum, but a relation to what is signified, the latter being a phenomenon

of reality. Connected speech also expresses relations between word meaning, i. e. relations between relations. Lexical relations are relations of primary nature, whereas relations between relations—forming the language structure—constitute secondary relations. It is legitimate to differentiate between the functional and structural in language; their confusion or opposition is unwarranted.

It is also natural to distinguish «speech» from «language», but there is no ground for their opposition.

Linguistics is a branch of the humanities. Its task is to study language in relation to thinking and the history of culture.

In contrast to the philosophy of language theoretical linguistics is an empirical science. It generalizes the results of investigation of particular languages, promoting their study.

Linguistics is an independent science, with its own object of study and point of view. This being the case, psychologism, logicism, aestheticism, etc., are incompatible with the interests of linguistics.

Linguistics constitutes an integral science of language, organically uniting all that in current linguistic theories is separated and opposed to each other. In particular, linguistics takes account of the three functions of language: communicative, expressive and objectifying. In the same way, it studies language from the descriptive or synchronic as well as historical or diachronic points of view. At the same time linguistics studies both the structure and the function of linguistic units. In both cases the principle of homogeneity is applied: functional concepts are built according to functional features, and structural concepts according to structural features.

The independence and coherence of the above conception must be self-evident to those who follow the development of theoretical linguistics. Chikobava works also on fundamental problems facing 20th-century general linguistics. His numerous investigations on the basic problems of general linguistics point to the scholar's constructive talent and level of synthetic thinking. The absence of one-sidedness and contradictions—so characteristic of many new trends — in Chikobava's views on cardinal

questions of general linguistics is particularly valuable. He posed and elaborated a number of problems prior to some presently recognized linguistic schools. Thus, Chikobava spoke of the necessity of studying the structure of language in the early '20s, when not all structuralist schools had yet taken shape. At the same time, the recognition of the role of structure did not lead to the neglect of the functional side, as was the case later with some structuralist schools. Neither did Chikobava's interest in problems of descriptive linguistics infringe on the principle of historicism—so widespread in linguistics after F. de Saussure. Unlike Saussure and his followers Chikobava did not consider opposition of the linguistics of language and the linguistics of speech to be justified either.

Chikobava's attitude to various linguistic trends is exemplary. In his studies he gives a well-founded critical analysis of one or another theory of linguistics, noting its valuable as well as unacceptable or controversial points. Preconceptions or extremes are alien to him. He appreciates positively everything that facilitates progress in language research, but does not shun points that are unjustified from the viewpoint of linguistics.

In the 1920s-40s, when N. Y. Marr's «New Teaching on Language» passed for a Marxist, materialistic theory, Chikobava, taking a characteristically uncompromising and principled stand, came out against this point of view, arguing that actually Marr's was a vulgar materialistic theory hampering the development of linguistics in this country. Hence, it was not accidental that in 1950 the Pravda newspaper opened a linguistic discussion with Chikobava's highly interesting article. As a result of the discussion the dominance of «The New Teaching on Language» was done away with.

Chikobava devotes much time and energy to the training of young specialists. He cultivates the best qualities of a scholar and citizen in the postgraduates. He is exacting and strict, but at the same time exceedingly considerate. Linguists of several generations, trained under his guidance, at present work successfully at higher educational and research institutions not only of this Republic but beyond its boundaries as well: in the Daghestan

ASSR, Checheno-Ingush ASSR, Kabardino-Balkar ASSR, the Adigei Autonomous Region, and in Moscow and Leningrad. Foreign linguists visit him for consultations.

At Tbilisi University Chikobava has been reading such basic courses as «History and Methodology of Linguistics», «Introduction to Linguistics», «General Linguistics», «Georgian Language», «Zan Language» «Avar Language», «Introduction to the Study of Ibero-Caucasic Languages». These courses have been compiled by himself on the basis of studies carried on over many years in Ibero-Caucasic and general linguistics. On most of the above courses Chikobava has written original valuable textbooks for the university students: «The Avar Language» (1962, in collaboration with I. I. Tsertsvadze), «History of Research into the Ibero-Caucasic Languages» (1965), «General Linguistics. I: Propaedeutic Part» (1935, 1936, 1946), «General Linguistics. II: Basic Problems» (1945), and «Introduction to Linguistics» (1952). For over four decades generations of Georgian linguists have been educated on Chikobava's textbook on general linguistics. His «Introduction to Linguistics. I» (first impression 1952, second 1953) and «The Problem of Language as a Subject of Linguistics» (1959) have been published in Russian. «Introduction to Linguistics» has been translated into Czech, Bulgarian, Chinese and Polish.

Chikobava devotes much attention to questions of language construction. He tirelessly strives for the raising of the culture of Georgian speech, takes part in the compilation and editing of school curricula and textbooks, and publishes articles to assist schoolteachers on the structure of the Georgian language.

Chikobava's contribution to the regulation and unification of the norms of literary Georgian is considerable. He has elaborated the principles of these norms and has elucidated a number of controversial issues of the structure of the Georgian language. Several terminological dictionaries have been compiled with his participation.

It is difficult to give a comprehensive account of Chikobava's contribution to Georgian culture. However it would be unjustified to omit mentioning the eight-volume «Defining Dictionary of

the Georgian Language». He is the editor-in-chief of this dictionary, and the editor of volumes I and IV. In the preface to the last volume he wrote: «Dictionary is considered the «Foremost book» of a people.... just as a «Primer» is the child's first book. We have a rich, centuries-old literature, a national University and an Academy of Sciences; it would have been unwarranted not to have a defining dictionary». And, indeed, now we have an eight-volume thesaurus reflecting the wealth of Georgian vocabulary. And this is primarily due to A. S. Chikobava, the result of his inexhaustible energy, selfless work and high organizational ability. Over two decades did a team of Georgian lexicographers under the direction of Chikobava work on the compilation of this dictionary. In order to bring this nationally important undertaking to a successful completion he had to put aside many a monograph already started, and to change his research plans. He worked out the basic principles for the compilation of the dictionary, and qualified young Georgian lexicologists were trained under his guidance.

As a document reflecting the cultural level of the people, the dictionary was highly appreciated both in this country and abroad. As the eminent Norwegian linguist and Kartvelologist H. Vogt aptly noted: «This dictionary will occupy a fitting place among defining dictionaries of our time. This is a monument raised to glorify the language and its ancient, one-and-a-half millennial literature, and those who conceived this great task and carried it out can be rightfully proud». It was for the compilation of this dictionary that the group of Georgian linguists headed by A. S. Chikobava was awarded the State Prize of the Georgian SSR.

Today, too, A. S. Chikobava fruitfully continues to work on Ibero-Caucasic and general linguistics, further contributing to Georgian culture.

Tinatin Sharadzenidze

არნ. ჩიქოვაძას

ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ძირითადი თარიღები

- 1898.** წლის 26 მარტს დაიბადა ცხაკაიას რაიონის (მაშინდელი ძველი სენაკის მაზრის) სოფ. საჩიქობაოში.
- 1907 წ.** შევიდა ძველი სენაკის ორკლასიან სასწავლებელში.
- 1909 წ.** დაამთავრა აღნიშნული სასწავლებელი.
- 1911 წ.** ჩაირიცხა ქუთაისის ქართულ გიმნაზიაში.
- 1917 წ.** დაამთავრა ქუთაისის ქართული გიმნაზია.
- 1918 წ.** შევიდა თბილისის უნივერსიტეტში სიბრძნისმეტყველების (ფილოსოფიის) ფაკულტეტის საენათმეცნიერო განყოფილებაზე.
- 1922 წ.** წარჩინებით დაამთავრა უნივერსიტეტი და იმავე წელს დატოვებულ იქნა პროფესორობისათვის მოსამზადებლად.
- 1923 წ.** გამოაქვეყნა პირველი სამეცნიერო შრომა „ვინის რეფლექსები ფერეიდნულში“.
- 1926 წ.** იწყებს უნივერსიტეტში დამოუკიდებელი კურსების კითხვას.
- 1929 წ.** პირველმა თბილისის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულთაგან დაიცვა სადოქტორო დისერტაცია თემაზე: „მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში“.
- 1932—1936 წწ.** სახელმწიფო ტერმინოლოგიური კომისიის სწავლული მდივანია.
- 1933 წ.** ქუთაისის პედინსტიტუტის ქართული ენის კათედრის გამგეა.
- 1933 წ.** დამტკიცებულ იქნა უნივერსიტეტის პროფესორად.
- 1933—1934** სასწავლო წელს მისი თაოსნობითა და ხელმძღვანელობით თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტთან ჩამოყალიბდა კავკასიურ ენათა განყოფი-

ლოება, რომელიც იბერიულ-კავკასიურ ენათა სპეციალისტებს ამზადებს.

- 1988—1960 წწ.** ხელმძღვანელობს მისი ინიციატივით დაარსებულ კავკასიურ ენათა კათედრას თბილისის უნივერსიტეტში. 1960 წლიდან ამ კათედრის პროფესორია.
- 1986 წ.** ხელმძღვანელობს მისი თაოსნობით დაარსებულ მთის კავკასიურ ენათა განყოფილებას ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტში (რომელსაც 1941 წელს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი გამოეყო).
- 1986—1987 წწ.** გორის პედაგოგიური ინსტიტუტის ქართული ენისა და ენათმეცნიერების კათედრის გამგეა.
- 1941 წ.** დამტკიცებულ იქნა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრთა პირველ შემადგენლობაში.
- 1944 წ.** დაჯილდოვდა შრომის წითელი დროშის ორდენით.
- 1945—1964 წწ.** საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმთან არსებული ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის კომისიის თავმჯდომარე და ლექსიკონის მთავარი რედაქტორია.
- 1946 წ.** მიენიჭა საქართველოს სსრ მეცნიერების დამსახურებულ მოღვაწის წოდება.
- 1946 წ.** დაჯილდოვდა საპატიო ნიშნის ორდენით.
- 1950—1963 წწ.** აკადემიის პრეზიდიუმის წევრია.
- 1951 წ.** მიენიჭა მოსკოვის უნივერსიტეტის ლომონოსოვის სახელობის პრემია.
- 1951 წ.** დაჯილდოვდა ლენინის ორდენით.
- 1951—1952 წწ.** საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორია.
- 1951—1966 წწ.** არჩეული იყო საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს III, IV, V, VI მოწვევათა დეპუტატად.
- 1952—1964 წწ.** ჟურნალ «Вопросы языкознания»-ს რედკოლეგიის წევრია.
- 1960 წ.** მიენიჭა ბერლინის ჰუმბოლდტის სახელობის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორის სამეცნიერო წოდება.
- 1962 წ.** დღემდე არის სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის ლიტერატურისა და ენის განყოფილებასთან არსებული საბჭოთა ენათმეცნიერების თეორიის, აგრეთვე ლექსიკოლოგიისა და ლექსიკოგრაფიის სამეცნიერო საბჭოების წევრი.

- 1965 წ.** დღემდე იბერიულ-კავკასიურ ენათა რეგიონალური სამეცნიერო სესიების საორგანიზაციო კომიტეტის თავმჯდომარეა.
- 1966 წ.** დაჯილდოვდა ლენინის ორდენით.
- 1968 წ.** დაბადების 70 წლისთავთან დაკავშირებით მიენიჭა დალესტნის ასსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის საპატიო წოდება.
- 1968 წ.** მიენიჭა ყაბარდო-ბალყარეთის ასსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის წოდება.
- 1968 წ.** აირჩიეს დიდი ბრიტანეთის ფილოლოგთა საზოგადოების საპატიო წევრად.
- 1971 წ.** მიენიჭა საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემია.
- 1978 წ.** დაბადების 75 წლისთავთან დაკავშირებით და ენათმეცნიერების განვითარებაში შეტანილი უდიდესი წვლილისა და საქართველოში ახალგაზრდა კადრების აღზრდაში დიდი დამსახურებისათვის დაჯილდოვდა ივანე ჯავახიშვილის მედლით.
- 1974 წ.** დღემდე არის საკავშირო ორგანოს „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეულის“ მთავარი რედაქტორი.
- 1978 წ.** დაბადების 80 წლისთავთან დაკავშირებით დაჯილდოვდა ლენინის ორდენით.

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

А. С. ЧИКОБАВА

- 1898 г. 26-го марта родился в селе Сачикобао Цхакаевского района (бывш. Дзвели Сенакского уезда).
- 1907 г. Поступил в Дзвели Сенакское двухклассное училище.
- 1909 г. Окончил указанное училище.
- 1911 г. Поступил в Кутайскую грузинскую гимназию.
- 1917 г. Окончил Кутайскую грузинскую гимназию.
- 1918 г. Поступил на отделение языкознания философского факультета Тбилисского университета.
- 1922 г. С отличием окончил университет и в том же году был оставлен для подготовки в профессора.
- 1923 г. Опубликовал первый труд «Рефлексы звука *v* в фе-реиданском говоре грузинского языка».
- 1926 г. Начинает читать самостоятельные курсы в Тбилисском университете.
- 1929 г. Первым среди выпускников Тбилисского университета защитил докторскую диссертацию на тему «Проблема простого предложения в грузинском».
- 1932—1936 гг. Ученый секретарь государственной комиссии по терминологии.
- 1933 г. Заведующий кафедрой грузинского языка Кутайского пединститута.
- 1933 г. Утвержден профессором Университета.
- 1933—1934 гг. Под его руководством при филологическом факультете ТГУ было основано Отделение кавказских

языков, которое подготовляет специалистов иберийско-кавказских языков.

1933—1960 г. Руководит основанной по его инициативе кафедрой кавказских языков в университете, с 1960 г. профессор этой кафедры.

1936 г. Под его руководством при Институте языка, истории и материальной культуры, от которого в 1941 году отделился Институт языкознания Академии наук Грузинской ССР, был основан Отдел горских кавказских языков, которым заведует по настоящее время.

1936—1937 г. Заведующий кафедрой грузинского языка и языкознания Горийского педагогического института.

1941 г. Утвержден в первом составе действительных членов Академии наук Грузинской ССР.

1944 г. награжден орденом Трудового Красного Знамени.

1945—1964 гг. Главный редактор и председатель комиссии Толкового словаря грузинского языка при Президиуме Академии наук Грузинской ССР.

1946 г. Присвоено звание заслуженного деятеля науки Грузинской ССР.

1946 г. Награжден орденом Знак Почета.

1950—1963 гг. Член Президиума Академии наук Груз. ССР.

1951 г. Присуждена премия им. Ломоносова Московского Университета.

1951 г. Награжден орденом Ленина.

1951—1952 гг. Директор Института языкознания Академии наук Грузинской ССР.

1951—1966 гг. Избран депутатом Верховного Совета Грузинской ССР III—IV—V—VI созывов.

1952—1964 гг. Член редколлегии журнала «Вопросы языкознания».

1960 г. Присуждена ученая степень почетного доктора Берлинского университета им. Гумбольдта.

1962 г. По сей день член научных советов «Теория советского языкознания» и «Лексикология и лексикография» при Отделении литературы и языка АН СССР.

- 1965 г. По сей день председатель оргкомитета региональных научных сессий по иберийско-кавказским языкам.
- 1966 г. Вторично награжден орденом Ленина.
- 1968 г. В связи с 70-летием со дня рождения было присуждено почетное звание Заслуженного деятеля науки Дагестанской АССР.
- 1968 г. Присуждено почетное звание Заслуженного деятеля науки Кабардино-Балкарской АССР.
- 1968 г. Избран почетным членом Общества филологов Великобритании.
- 1971 г. Присуждена Государственная премия Грузинской ССР.
- 1973 г. В связи с 75-летием со дня рождения, за большие заслуги в развитии языкознания и за воспитание молодых кадров в Грузии был награжден медалью им. Ив. Джавахишвили.
- 1974 г. По настоящее время редактор всесоюзного органа «Ежегодник иберийско-кавказского языкознания».
- 1978 г. В связи с 80-летием со дня рождения награжден орденом Ленина.

არნოლდ ჩიკობავას შრომები

ТРУДЫ АРНОЛЬДА ЧИКОБАВА

1928

1. ვინის რეფლექსები ფერეიდნულში. — ჩვენი მეცნიერება, 1923, № 2—3, გვ. 69—87.

Рефлексы звука V в ферейданском говоре грузинского языка. — Чвени მეცნიერება, 1923, № 2—3, с. 69—87.

2. ზოგადი თვალსაზრისისათვის (პრინციპული შენიშვნები). — ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების წელიწდეული, (წგ.) I—II, 1923—1924, გვ. 12—21.

Об общих принципах лингвистики. — Целидзеული (ежегодник) Грузинского лингвистического общества, (Кн.) I—II, 1923—1924. с. 12—21.

3. [რედაქტორის] წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების წელიწდეული, I—II, 1923—1924, გვ. V—VIII. — ხელმოწერა: რედ.

Предисловие [редактора]. — В кн.: Целидзеული (ежегодник) Грузинского лингвистического общества, I—II, 1923—1924, с. V—VIII. — Подпись: Ред.

4. -ყე ნაწილაკი ფერეიდნულში და მისი მნიშვნელობა გრამატიკა-ლოგიკის ურთიერთობის თვალსაზრისით. — ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების წელიწდეული, I—II, 1923—1924, გვ. 32—68.

Частица — ყე ძე в ферейданском говоре грузинского языка и ее значение в свете взаимоотношения грамматики и логики. — Целидзеული (ежегодник) Грузинского лингвистического общества, I—II, 1923—1924, с. 32—68.

5. გრძელი ხმოვნები მთიულურში. — ტფილ. უნ-ტის მოამბე, ტ. 4, 1924, გვ. 333—348.

Долгие гласные в мтиульском говоре грузинского языка. — Вестник Тифл. ун-та, т. 4, 1924, с. 333—348.

6. გარე-კახეთი დიალექტოლოგიურად (უშუალო დაკვირვებანი). — კრ-ში.: არილი. ტფილისის უნივერსიტეტის რექტორის პროფესორ ივანე ჯავახიშვილისადმი მისი სამეცნიერო მოღვაწეობის 25 წლისთავზე (1900—1925) მოწაფეთა მიერ მიძღვნილი კრებული. ტფ., 1925, გვ. 57 — 88. — რეზიუმე გერმ. ენ.

Гаре-Кახетия в диалектологическом отношении. — В сб.: Арили. Сборник, посвященный 25-летию научной деятельности ректора Тбилисского гос. университета проф. Ив. Джавахишвили (1900—1925) его учениками. Тифлис, 1925, с. 57—88. — Резюме на нем. яз.

7. ხანმეტი და ჰემეტი ტექსტების აღმოჩენისათვის. — ჩვენს მეცნიერება. 1925, № 3—4 (15—16), გვ. 65—84.

По поводу открытия ханметных и азметных текстов. — Чвени მეცნიერება, 1925, № 3—4 (15—16), с. 65—84.

8. -ობ სუფიქსი მეგრულში. — ტფილ. უნ-ტის მოამბე, ტ. 6, 1926, გვ. 305—311. — რეზიუმე გერმ. ენ.

Суффикс — оп в мегрельском диалекте занского языка. — Вестник Тифл. ун-та. т. 6, 1926, с. 305—311. — Резюме на нем. яз.

9. რეცენზია: Н. Марр. Грамматика древнелитературного грузинского языка. Материалы по яфетическому языкознанию, 12. Л., 1925. — მიმოხილველი (საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ორგანო), 1. ტფ., 1926, გვ. 285—330.

Рецензия: Н. Марр. Грамматика древнелитературного грузинского языка. Материалы по яфетическому языкозна-

ნიუ, 12. ლ., 1925. — Мимомхилвели (Орган Историко-этнографического общ-ва Грузии), 1. Тифлис, 1926, с. 285—330.

10. უღვლილების ერთი თავისებურება ქართულ ზმნაში (პირის აღნიშვნა). — საქართველოს განათლების მუშაკი, 1926, № 14, გვ. 15—18.

Одна особенность спряжения глагола в грузинском языке (обозначение лица). — Сакартвелოს განათლების მუშაკი, 1926, № 14, с. 15—18.

1927

11. ფერეიდნულის მთავარი თავისებურებანი. — ტფილ. უნ-ტის მოამბე, ტ. 7, 1927, გვ. 196—247.

Основные особенности ферейданского говора грузинского языка. — Вестник Тифл. ун-та, т. 7, 1927, с. 196—247.

1928

12. მარტივ წინადადების პრობლემა ქართულში. 1. ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველს ქართულში (მასალები მეთოდოლოგიური იმანენტისათვის). ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1928. X+292 გვ.

შინაარსი: წინასიტყვაობა. თავი პირველი: შესავალი. 1. საკითხის დასმისათვის მიმართულებათა შესახებ. 2. ლოგიციზმი. 3. ფსიქოლოგიზმი. 4. ფონეტიზმი და მორფოლოგიზმი. თავი მეორე: აღწერის მეთოდოლოგიისა და მეთოდოლოგიურ იმანენტისათვის. 1. მეთოდოლოგიურ იმანენტის დასაბუთებისათვის ზოგადად. 2. წინადადების საკითხისათვის მეთოდოლოგიურ იმანენტის თვალსაზრისით. თავი მესამე: ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველს ქართულში. 1. სახელისა და ზმნის ზოგადი მორფოლოგიური ანალიზი. 2. სხვადასხვა ტიპის ზმნათა უღვლილების პარადიგმები. 3. სახელების პირთა და რიცხვთა აღნიშვნა ზმნაში. 4. მარტივი წინადადების შედგენილობა და მექანიზმი. დასკვნითი დებულებანი.

Проблема простого предложения в грузинском языке. 1. К вопросу о подлежащем и дополнении в древнегрузинском языке (Материалы по методологическому имманентизму). Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1928, X+292 с.

Содержание: Введение. Глава первая: 1. К постановке вопроса о направлениях в синтаксисе. 2. Логицизм. 3. Психологизм. 4. Фонетизм и морфологизм. Глава вторая: О методологии описательного анализа и методологическом имманентизме в описании языка вообще: 1. К обоснованию методологического имманентизма в описании языка. 2. Проблема предложения с точки зрения методологического имманентизма. Глава третья: Вопрос о подлежащем и дополнении в древнегрузинском языке: 1. Общий анализ морфологии имени и глагола в древнегрузинском языке. 2. Парадигмы спряжения глаголов различных типов. 3. Обозначение лиц и чисел имен в глаголе. 4. Состав и механизм (синтаксический строй) простого предложения. Заключительные положения.

13. რატომ არის აუცილებელი ბრუნვათა რიგის შეცვლა ქართულში? — ახალ სკოლისაკენ, 1928, № 3, გვ. 161—171.

Почему необходимо видоизменить последовательность падежей в грузинском языке? — Ахал скоლისакен, 1928, № 3, с. 161—171.

1929

14. პროფ. ი. ყიფშიძე, როგორც ენათმეცნიერი. გარდაცვალებიდან 10 წლის შესრულების გამო. — ახალ სკოლისაკენ, 1929, № 7—8, გვ. 83—90.

Проф. И. Кипшидзе, как лингвист. К 10-летию со дня смерти. — Ахал скоლისакен, 1929, № 7—8, с. 83—90.

15. რა თავისებურებანი ახასიათებს ქართული ენის აგებულებას? წერილი I. — ახალ სკოლისაკენ, 1929, № 4, გვ. 57—67; წერილი II, № 9—10, გვ. 46—64; წერილი III, № 11—12, გვ. 73—91. (გაგრძელება იხ. 1930 წ.).

Каковы структурные особенности грузинского языка? Сообщение I. — Ахал скоლისакен, 1929, № 4, с. 57—67; Сообщение II, № 9—10, с. 46—64; Сообщение III, № 11—12, с. 73—91. (См. продолжение: 1930 г.).

16. რით არის წარმოდგენილი მრავლობითის სახელობითში დასმული მორფოლოგიური ობიექტი ძველს ქართულში? — ტფილ. უნ-ტის მოამბე, ტ. 9, 1929, გვ. 107—119.

Чем представлен в древне-грузинском морфологический объект, стоящий в именительном падеже множественного числа? — Вестник Тифл. ун-та, т. 9, 1929, с. 107—119.

17. ჭანური ტექსტები. ნაკვ. პირველი. ხოფური კლოკავი. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1929. X+166 გვ.

Чанские (лазские) тексты. Вып. 1. Хопский говор. Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1929. X+166 с.

1930

18. რა თავისებურებანი ახასიათებს ქართული ენის აგებულებას? წერილი IV.—კულტურული აღმშენებლობა, 1930, № 5, გვ. 487—503; წერილი V. — ახალ სკოლისაკენ, 1930, № 7—8, გვ. 705—741.

Каковы структурные особенности грузинского языка? — Сообщение IV. — Культурули აგმშენებლობა, 1930, № 5, с. 487—503; Сообщение V. — Ахალ სკოლისაკენ, 1930, № 7—8, с. 705—741.

19. სავარჯიშოები ქართულ პალეოგრაფიაში. რვეული I. ასომთავრული დამწერლობის ნიმუშები წინასიტყვაობით. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1930. IV+20 გვ.

Практикум грузинской палеографии. Тетрадь I. Образцы заглавного письма с предисловием. Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1930, IV+20 с.

1932

20. ენათმეცნიერების პროპედევტიკა და ზოგადი ფონეტიკა. განაკვ. I—II. ტფ., საქ. სსრ პედ. ინ-ტის ლიტოგრაფია, 1932.

განაკვ. I. 38 გვ.

განაკვ. 2. 36 გვ.

გ. ახვლედიანის თანაავტორობით.

Лингвистическая пропедевтика и общая фонетика.

Вып. I—II. Тифлис, Литография Груз. гос. пед. ин-та, 1932.

Вып. 1. 38 с.

Вып. 2. 36 с.

В соавторстве с Г. Ахвледиани.

21. ორგანიზაციამწილი თუ ორგანიზებული? — ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისათვის, ნაკვ. II, [შეცდომით აწერია III], ტფ., სახელგამი, 1932. 8 გვ.

К образованию заимствованных глагольных основ с аффиксом — iegen в грузинском языке. — К унификации норм грузинского литературного языка, вып. II, [Написано ошибочно: III], Тифлис, Госиздат ГССР, 1932. 8 с.

1933

22. ებ-იან სახელობითთან ზმნის შეთანხმება რიცხვში. — ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისათვის, ნაკვ. 5, ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1933, გვ. 10—14.

Согласование глаголов в числе с субъектом в именительном падеже множественного числа в грузинском литературном языке. — К унификации норм грузинского литературного языка, вып. 5, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1933, с. 10—14.

23. მსაზღვრელის საზღვრულთან შეთანხმება. — ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისათვის, ნაკვ. 5, ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1933, გვ. 14—20.

Согласование определения с определяемым в грузинском литературном языке. — К унификации норм грузинского литературного языка, вып. 5. Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1933, с. 14—20.

24. სადაო საკითხები დროთა პირველსა და მეორე ჯგუფში. (-დნენ თუ -დენ? -ნენ თუ -ენ?). — ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისათვის, ნაკვ. 4, ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1933, გვ. 15—22.

Спорные вопросы спряжения грузинских глаголов во временах первой и второй групп. — К унификации норм грузинского литературного языка, вып. 4, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1933, с. 15—22.

25. სადაო საკითხები დროთა მესამე ჯგუფის წარმოებისას. ვმობილვარ თუ შობილვარ? გაუტეხია თუ გაუტეხნია? გაუბედავს.

თუ გაუბედნია ანდა გაუბედია? შევკვითხებოდი თუ შევკვითხები-
ყავ? გაეტეხა თუ გაეტეხნა? — ქართული სალიტერატურო ენის
ნორმების დადგენისათვის, ნაკვ. 4, ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1933,
გვ. 3—15.

Спорные вопросы образования третьей группы времен
грузинского глагола. — К унификации норм грузинского ли-
тературного языка, вып. 4, Тифлис, Изд-во Тифл. ун-та,
1933, с. 3—15.

26. სახელის ანალიზის პრინციპები ქართულში. — კომუნისტუ-
რი აღზრდისათვის, 1933, № 10—12, გვ. 35—43.

О принципах анализа имен грузинского языка. — Кому-
нистури აგრძისავის, 1933, № 10—12, с. 35—43.

27. სუბიექტის -ს ობიექტის მრავლობითის -თ-ს წინ (გაქვს თუ
გაქვთ?). — ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგე-
ნისათვის, ნაკვ. 5, ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა. 1933, გვ. 3—9.

Субъектный суффикс -ს -s перед суффиксом множественно-
го числа -თ -t. — К унификации норм грузинского литературного
языка, вып. 5, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1933, с. 3—9.

1934

28. -გან თანდებულის ხმარებისათვის ნათესაობითთან და მოქ-
მედებითთან. — ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგე-
ნისათვის. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1934, გვ. 13—17.

Послелог -გან -gan («Из», «от») с родительным и творитель-
ным падежами. — К унификации норм грузинского литера-
турного языка, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1934, с. 13—17.

29. ზმნის ანალიზის პრინციპები ქართულში. — კომუნისტური
აღზრდისათვის, 1934, № 4—5, გვ. 35—54.

О принципах анализа глаголов в грузинском языке. —
Комунистури აგრძისავის, 1934, №4 —5, с. 35—54.

30. ზმნის გარდამავლობასთან დაკავშირებული პრაქტიკული სა-
კითხები. — ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისა-
თვის, ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1934, გვ. 3—12.

Переходные глаголы в грузинском языке в связи с неко-
торыми нормативными вопросами. — К унификации норм

грузинского литературного языка, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1934, с. 3—12.

31. ტიპიურ შეცდომათა ანალიზი საშუალო სკოლის მოწაფეთა წერით სამუშაოებში.—კომუნისტური აღზრდისათვის, 1934, № 11—12, გვ. 30—44.

Анализ типичных ошибок в работах учащихся средней школы.—Комунистури აგრძისათვის, 1934, № 11—12, с. 30—44.

1935

32. ზოგადი ენათმეცნიერება. 1. პროპედევტიკული ნაწილი. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1935. XX+198 გვ.

შინაარსი: I. ენათმეცნიერება და ენა. II. მეცნიერული გრამატიკის დარგები. III. აფიქსთა კლასიფიკაციის, კვალიფიკაციისა და წარმოშობის საკითხი. IV. ენათა მორფოლოგიური კლასიფიკაცია. V. ენათა გენეალოგიური კლასიფიკაცია. VI. მეტყველების ნაწილები. VII. ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები. VIII. სინტაქსის შთავარი საკითხები. IX. სემასიოლოგიისა და ეტიმოლოგიის ძირითადი საკითხები. X. სტილისტიკა, როგორც ენათმეცნიერების დარგი. XI. ენათმეცნიერების ადგილი სხვა მეცნიერებათა შორის. XII. ენათმეცნიერების გამოყენებითი მნიშვნელობა.

რეც.: ჩხენკელი მიხ. პროფ. არნ. ჩიქობავა — ზოგადი ენათმეცნიერება. — კომუნისტი, 1936, 6 აპრ., გვ. 4.

Общее языковедение. Т. 1. Пропедевтическая часть. Тифлис, Издание Тиф. ун-та, 1935. XX—198 с.

Содержание: 1. Языковедение и язык. 2. Отрасли научной грамматики. 3. Вопросы классификации, квалификации и происхождения аффиксов. 4. Морфологическая классификация языков. 5. Генеалогическая классификация языков. 6. Части речи. 7. Основные морфологические категории. 8. Основные вопросы синтаксиса. 9. Основные вопросы семасиологии и этимологии. 10. Стилистика, как отрасль языковедения. 11. Место языковедения среди других наук. 12. Прикладное значение языковедения.

Рец.: Чхенкели Мих. Проф. Арн. Чикобава — Общее языковедение.— Комунисти, 1936, 6 апр., с. 4.

33. სადაო საკითხები დროთა პირველსა და მეორე ჯგუფში. -დნენ თუ -დენ? -ნენ თუ -ენ? — სალიტერატურო ქართულის ნორმები. I. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1936, გვ. 25—29.

Спорные вопросы спряжения грузинских глаголов во временах первой и второй групп. — Нормы грузинского литературного языка, вып. 1, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1936, с. 25—29.

34. სადაო საკითხები დროთა მესამე ჯგუფის წარმოებისას. (გაუტეხია თუ გაუტეხნია? გაეტეხა თუ გაეტეხნა?). — სალიტერატურო ქართულის ნორმები. I. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1936, გვ. 34—39.

Спорные вопросы образования третьей группы времен грузинского глагола. — Нормы грузинского литературного языка, вып. 1, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1936, с. 34—39.

35. სალიტერატურო ქართულის ნორმათა დადგენის ძირითადი პრინციპები. — სალიტერატურო ქართულის ნორმები. I. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, 1936, გვ. 1—10.

Основные принципы унификации норм грузинского литературного языка. — Нормы грузинского литературного языка, I. Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1936, с. 1—10.

36. სუბიექტის -ს ობიექტის მრავლობითის -თ-ს წინ (გაქვს თუ გაქვთ?). — სალიტერატურო ქართულის ნორმები, ტ. I. ტფ., უნ-ტის გამოცემა, 1936, გვ. 30—33.

Субъектный суффикс -ს -s перед суффиксом множественного числа -თ -t. — Нормы грузинского литературного языка, I, Тифлис, Издание Тифл. ун-та, 1936, с. 30—33.

37. ჭანურის გრამატიკული ანალიზი (ტექსტებითურთ). ტფ., სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის გამ-ბა, 1936, XIX+249+152 გვ. რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ. გვ. 207—227; 227—249.

შინაარსი: ნაწილი პირველი. ჭანურის გრამატიკული ანალიზი. 1. ჭანურისა და მეგრულის ადგილისათვის ქართველურ ენათა ჯგუფში. 2. ჭანურის ფონეტიკური დახასიათება. 3. მორფოლოგიური მოვლენები: სახელთა ბრუნება. 4. მორფოლოგიური მოვლენები: ზმნის უღვლილება. 5. ძირითადი სინტაქსური მოვლენები. ნაწილი მეორე. ჭანური ტექსტები. 1. ვიწურ-არქაბული კილოკავი. 2. ათინური კილოკავი. დამატება. ხოფური ტექსტები.

Грамматический анализ чанского (лазского) диалекта (с текстами). Тифлис, Изд-во Груз. филиала АН СССР, 1936, XIX+249+152 с. Резюме на рус. и франц. яз. с. 207—227; 227—249.

Содержание: Часть первая: Грамматический анализ чанского (лазского) диалекта. 1. О месте, занимаемом чанским и мингрельским диалектами среди картвельских языков. 2. Характеристика фонетики чанского диалекта. 3. Морфологич. явления: склонение имен. 4. Морфологич. явления: спряжение глаголов. 5. Основные синтаксические явления. Часть вторая: Чанские (лазские) тексты. 1. Вицско-архавский говор. 2. Атинский говор. Приложение. Хопские тексты.

1937

38. გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის ხუნძურში. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. 1, 1937, გვ. 97—106. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

К истории грамматических классов в аварском языке. — Изв. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 97—106. — Резюме на рус. и франц. яз.

39. ილია ჭავჭავაძე ენის შესახებ. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. 2, ნაკ. 1, 1937, გვ. 15—27. — საბჭოთა ხელოვნება, 1937, № 3, გვ. 43—48.

Илья Чавчавадзе об языке. — Изв. ИЯИМК, т. 2, вып. 1, 1937, с. 15—27. — Сабчота хеловნება, 1937, № 3, с. 43—48.

40. ინფინიტის დიალექტური ვარიაციები ხუნძურში (ავარულში). — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. 1, 1937, გვ. 89—96. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

Диалектические вариации инфинитива в аварском языке. — Изв. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 89—96. Резюме на рус. и франц. яз.

ისტორიულ-შედარებითი ნარკვევები ქართველური ენებიდან:

Сравнительно-исторические очерки картвельских языков:

41. I. მიმართულებითი ბრუნვის მნიშვნელობის, წარმოებისა და ისტორიისათვის (ქართველური ენებისა და ხალღურის ურთიერთობისათვის). — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. 1, 1937, გვ. 9—31. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

I. Об образовании, значении и истории направительного падежа в грузинском языке. — Изв. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 9—31. — Резюме на рус. и франц. яз.

42. II. პოტენციალის კატეგორია ქართველურ ენებში. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. I, 1937, გვ. 32—39. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

II. К категории возможности (потенциалиса) в картвельских языках. — Изв. ИЯИМК, т. I, 1937, с. 32—39. — Резюме на рус. и франц. яз.

43. III. წარ-პრევერბის მნიშვნელობისათვის ქართულში. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. I, 1937, გვ. 40—47. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

III. О начальном значении преверба წარ -tsar в грузинском языке. — Изв. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 40—47. — Резюме на рус. и франц. яз.

44. IV. სიტყვა „ზოგი“-ს ეტიმოლოგიისათვის. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. I, 1937, გვ. 48—54. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

IV. К этимологии грузинского слова „ზოგი“ «zogi». — Изв. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 48—54. — Резюме на рус. и франц. яз.

45. V. ერთი უცნობი თანდებული ახალ ქართულში. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. I, 1937, გვ. 55—65. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

V. Об одном неизвестном послелогое в грузинском языке. — Изв. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 55—65. — Резюме на рус. и франц. яз.

46. VI. ს ბგერის დასუსტება ქიზიყურში. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. I, 1937, გვ. 66—77. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

VI. К ослаблению звука ს s в кизикском говоре грузинского языка. — И—в. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 66—77. — Резюме на рус. и франц. яз.

47. მთიულურის თავისებურებანი. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. 2, ნაკვ. I, 1937, გვ. 43—65. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

Особенности мтикульского говора грузинского языка. — Изв. ИЯИМК, т. 2, вып. 1, 1937, с. 43—65. — Резюме на рус. и франц. яз.

48. სავარჯიშოები ქართულ პალეოგრაფიაში. რვეული II. ნუსხური დამწერლობის ნიმუშები წინასიტყვაობით. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1937. III+48 გვ.

Практикум грузинской палеографии. Тетрадь II. Образцы строчного письма с предисловием. Тифлис, Изд-во Тифл. ун-та, 1937. III+48 с.

49. წინასიტყვაობა [ი. ყიფშიძის წიგნისა — 1. საანგარიშო მოხსენება ჭანეთში საენათმეცნიერო მივლინებისა 1917 წ. ზაფხულს; II. მივლინების დღიური]. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. I, 1937, გვ. 145—146.

Предисловие [К кн. И. Кипшидзе. — 1. Отчет о лингвистической командировке в Чанию (Лазистан) летом 1917 г.; II. Дневник командировки]. — Изв. ИЯИМК, т. 1, 1937, с. 145—146.

1938

50. დიალექტიზმების საკითხისათვის „ვეფხისტყაოსანში“. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. 3, 1938, გვ. 209—227.

К вопросу о диалектизмах в поэме Руставели «Вепхисткаосани». — Изв. ИЯИМК, т. 3, 1938, с. 209—227..

51. თბილისის უნივერსიტეტის კავკასიურ ენათა კათედრა. [თბილისის უნივერსიტეტის 20 წლისთავი]. — ბოლშევიკური კადრებისათვის, 1938, 30 მაისი, გვ. 3.

Кафедра кавказских языков Тбилисского университета. [К 20-летию Тбилисского университета]. — Болшевикури кадрებისათვის, 1938, 30 მაისი, с. 3.

52. ილია ჭავჭავაძე ენის შესახებ. რედ. ს. ჯანაშია. ტფ., სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის გამ-ბა, 1938. 16 გვ.

Илья Чавчавадзе о языке. Ред. С. Джанашиа. Тифлис, Изд-во филиала АН СССР, 1938. 16 с.

53. რედაქტორის წინასიტყვაობა.—წგ-ში: რურუა ფ. მართლწერის სავარჯიშოთა კრებული. რედ. არნ. ჩიქობავა. თბ., სახელგამი, 1938, გვ. 3.

Предисловие редактора. — В кн.: Руруа Ф. Сборник упражнений по правописанию. Под ред. Арн. Чикобава. Тб., Госиздат ГССР, 1938, с. 3.

54. სახელოვან თბილარს [თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის არსებობის 20 წლისთავი]. — მუშა, 1938, 29 მაისი, გვ. 3.

Славному юбиляру [К 20-летию ТГУ]. — Муша, 1938, 29 мая, с. 3.

55. ქართული ზმნის ანალიზის ზოგი საკვანძო საკითხი. I. პოლიპერსონალიზმის გარკვევის ისტორიიდან. — კომუნისტური აღზრდისათვის, 1938, № 4—5, გვ. 41—48.

Узловые вопросы анализа грузинского глагола. I. Из истории выявления полиперсонализма в грузинском глаголе. — Комунистури აგრდისათვის, 1938, № 4—5, с. 41—48.

56. ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი. რედ. ს. ჯანაშია. თბ., სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის გამ-ბა, 1938. XIX+509 გვ. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ. გვ. 445—449; 450—454.

შინაარსი: წინასიტყვაობა (ქართ. და რუს. ენ.). შემოკლებათა განმარტება. შესავალი. I. ნათესაური ურთიერთობის აღმნიშვნელი სახელები. II. ადამიანის სხეულის ნაწილთა სახელები. III. ცხოველების, ფრინველების, ქვეწარმავალთა და სხვ. სახელები. IV. მცენარეულობა (ხეები... ყანა... ბოსტაწი...). V. შენობები... სამუშაო იარაღები... კურჭლეულობა... საქმელები... ტანსაცმელი. VI. წყალი... ზღვა... მიწა... ქვა... თოვლი... წვიმა... VII. დღე... ღამე... ცა... მნათობები... დღეების სახელები. VIII. რიცხვის სახელები. IX. ნაცვალსახელები და წარმოების მიხედვით მათთან დაკავშირებული სიტყვები. X. ატრიბუტივები (ხედსართავი სახელები). XI. ზმნები. დასკვნითი დებულებები (ქართ. რუს. და ფრანგ. ენ.).

Чанско-мегрельско-грузинский сравнительный словарь. Ред. С. Джанашиа. Тб., Изд-во Груз. филиала АН СССР, 1938, XIX+509 с. — Резюме на рус. и франц. яз. с. 445—449; 450—454.

Содержание: Предисловие (На груз. и рус. яз.). Сокращения. Введение. I. Номенклатура родственных отношений (отец... мать... брат...). II. Номенклатура соматическая (голова... рука... сердце...). III. Названия животных, птиц, насекомых. IV. Названия растений. V. Названия построек, орудий труда, домашней утвари, кушаний, одежды. VI. Вода... земля... камень... дождь... снег... VII. День... ночь... названия дней недели. VIII. Имена числительные. IX. Местоимения и генетически с ними связанные слова. X. Имена прилагательные. XI. Глаголы. XII. Общие выводы (на рус. и франц. яз.).

57. Воспитывать новые кадры [К 20-летию ТГУ]. — За-ря Востока, 1938, 30 мая, с. 3.

1939

59. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში: ამ კონსტრუქციის სტაბილური და ლაბილური ვარიანტები. მოხსენების თეზისები. სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის სესია. 1939 წლის 27—30 სექტემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1939, გვ. 19—21. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ.

Проблема эргативной конструкции в кавказских языках: стабильный и лабильный варианты этой конструкции. Тезисы работы. Научная сессия Груз. филиала АН СССР 27—30 сентября 1939 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1939, с. 19—21. — Парал. текст на рус. яз.

60. ზოგადი ენათმეცნიერება. 1. პროპედევტიკული ნაწილი. რედ გ. ახვლედიანი. მეორე, შევსებული, შესწორებული გამოცემა. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1939, VIII+241 გვ.

შინაარსი: 1. ენათმეცნიერება და ენა. 2. მეცნიერული გრამატიკის დარგები. 3. აფიქსთა კლასიფიკაციის, კვალიფიკაციისა და წარმოშობის საკითხი. 4. ენათა მორფოლოგიური კლასიფიკაცია. 5. ენათა გენეალოგიური კლასიფიკაცია. 6. მეტყველების ნაწილები. 7. ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები. 8. სინტაქსის მთავარი საკითხები. 9. სემასიოლოგიისა და ეტიმოლოგიის ძირითადი საკითხები. 10. სტილისტიკა, როგორც ენათმეცნიერების დარგი. 11. ენათმეცნიერების ადგილი სხვა მეცნიერებათა შორის. 12. ენათმეცნიერების გამოყენებითი მნიშვნელობა.

Общее языковедение. 1. Пропедевтическая часть. Ред. Г. Ахвледiani. Второе, допол. изд. Тб., Изд-во тбил. ун-та, 1939. VIII+241 с.

Содержание: 1. Языковедение и язык. 2. Отрасли научной грамматики. 3. Вопросы классификации, квалификации и происхождения аффиксов. 4. Морфологическая классификация языков. 5. Генеалогическая классификация языков. 6. Части речи. 7. Основные морфологические категории. 8. Основные вопросы синтаксиса. 9. Основные вопросы семасиологии и этимологии. 10. Стилистика, как отрасль язы-

კოვედენია. 11. Место языковедения среди других наук. 12. Прикладное значение языковедения.

61. მოთხრობითი ბრუნვის გენეზისისათვის ქართველურ ენებში. — თბილ. უნ-ტის შრომები, ტ. 10, 1939, გვ. 167—183. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

К генезису повествовательного падежа (эргатива) в картвельских языках. — Труды Тбил. ун-та, т. 10, 1939, с. 167—183. — Резюме на рус. и франц. яз.

62. პროფ. იოსებ ყიფშიძე და ჭანურის მეცნიერული შესწავლა. — წგ-ში: ი. ყიფშიძე. ჭანური ტექსტები. არნ. ჩიქობავას რედ. ტფ., სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის გამ-ბა, 1939. გვ. XXI+XLII.

Проф. И. Кипшидзе и научное изучение чанского (лазского) диалекта. — В кн.: И. Кипшидзе. Чанские (лазские) тексты. Под ред. Арн. С. Чикобава. Тб., Изд-во филиала АН СССР, 1939 с. XXI—XLII.

63. საანგარიშო მოხსენება ხუნძური (ავარიული) ენის ჭარულ კილოზე მუშაობისა ზაქათალაში (1—14 VIII. 1938). — ენიკეის მოამბე, ტ. 4, ნაკვ. 3, 1939, გვ. 223—230.

Отчетный доклад о работе над чарским диалектом аварского языка в Закаталах (1—14 VIII. 1938). — Изв. ИЯИМК, т. 4, вып. 3, 1939, с. 223—230.

64. წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ი. ყიფშიძე. ჭანური ტექსტები. არნ. ჩიქობავას რედ. ტფ., სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის გამ-ბა, 1939, გვ. XI—XV. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. XVI—XIX.

Предисловие. — В кн.: И. Кипшидзе. Чанские (лазские) тексты. Под ред. Арн. Чикобава. Тифлис, Изд-во Груз. филиала АН СССР, 1939, с. XI—XV. — Парал. текст на груз. яз. с. XVI—XIX.

65. Ценный вклад в советскую науку. (Акад. И. А. Джавахишвили, «Первоначальный строй и родство грузинского и кавказских языков». Рец.). — Заря Востока. 1939, 5 февр., с. 2.

1940

66. ი. გოგებაშვილის „დედა ენა“ საიმედო ფარხმალს წარმოადგენდა. [ი. ს. გოგებაშვილის დაბადების 100 წლისთავი]. — კო-

მუხისტური აღზრდისათვის, 1940, № 10, გვ. 77. — საბჭოთა აჭარა, 1940, 27 ოქტ., გვ. 3.

«Деда ена» Я. Гогобашвили являлась надежным оружием. [К 100-летию со дня рождения Я. С. Гогобашвили]. — Комунистури აგრდისათვის, 1940, №10, с. 77. — საბჭოთა აჯარა, 1940, 27 окт., с. 3.

67. გრამატიკის აგებულების ძირითადი საკითხები. — სსრკ მეცნ. აკად. სა. ფილიალის მოამბე, ტ. I, 1904. წერილი I. — № 2, გვ. 157—162; წერილი II. — № 3, გვ. 241—248. — რეზიუმე რუს. ენ.

Основные вопросы структуры грамматики. — Сообщения Груз. филиала АН СССР, т. I, 1940, Сообщение I. — № 2, с. 157—162; Сообщение II, — № 3, с. 241—248. — Резюме на рус. яз.

68. ივანე ჯავახიშვილი. [ნეკროლოგი]. — კომუნისტი, 1940, 20 ნოემბ., გვ. 3. — ხელმოწერა: ნ. მუსხელიშვილი, ივ. ბერიტაშვილი, აკ. შანიძე, გ. ახვლედიანი, არნ. ჩიქობავა და სხვ.

Иване Джавахишвили. [Некролог]. — Комунисти, 1940, 20 ноябр., с. 3. — Подписи: Н. Мухелишвили, Ив. Бериташвили, Ак. Шанидзе, Г. Ахвледяни, Арн. Чикобава и др.

69. მესამე პირის სუბიექტის უძველესი ნიშანი ქართველურ ენებში. — ენიმკის მოამბე, ტ. 5—6, 1940, გვ. 13—46. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

Древнейший показатель субъекта третьего лица в картвельских языках. — Изв. ИЯИМК, т. 5—6, 1940, с. 13—46. — Резюме на рус. и франц. яз.

70. საჭიროა თუ არა ენის სწავლება საშუალო სკოლის უკანასკნელ კლასებში? (ღია წერილი საშუალო სკოლის მასწავლებლებს). — საბჭოთა მასწავლებელი, 1940, 1 აგვ., გვ. 2.

Нужно ли преподавать язык в последних классах средней школы? (Открытое письмо учителям средней школы). — საბჭოთა მასწავლებელი, 1940, 1 აგვ., с. 2.

71. სვანური მოთხრობითი ბრუნვის ერთი ვარიანტი და სახელთა ბრუნვის ორფუძიანობა ზოგ კავკასიურ ენაში. მოხსენების თეზისები. თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის სამეცნიერო სესია 1940 წ. 7—11 მაისს. მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1940, გვ. 148.

Один вариант сванского эргативного падежа в связи с принципом «двух основ» в склонении имен некоторых кавказских языков. Тезисы доклада. — Научная сессия Тбилисского гос. университета 7—11 мая 1940 г. Тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1940, с. 148.

72. ქართული კულტურის დიდი მკვლევარი (აკად. ივ. ჯავახიშვილის გარდაცვალების გამო). — კომუნისტი, 1940, 20 ნოემბ., გვ. 1.

Крупный исследователь грузинской культуры (по поводу кончины акад. И. А. Джавахишвили). — Комунисти, 1940, 20 ноября., с. 1.

73. ქართული ძვალ-ფუძის ზანური შესატყვისისათვის. — სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის შობაზე, ტ. I, № 1, 1940, გვ. 93—97. — რეზიუმე რუს. ენ.

Занский эквивалент грузинского слова ძვალ *zval* («кость»). — Сообщения Груз. филиала АН СССР, т. 1, №1, 1940, с. 93—97. — Резюме на рус. яз.

74. ქართულ-ხუნძური წარწერა მე-14 საუკუნისა დაღესტნიდან. (წინასწარი ცნობა). — სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის შობაზე, ტ. I, № 4, 1940, გვ. 321—327. — რეზიუმე რუს. ენ.

Грузинско-аварская надпись 14 в. из Дагестана. (Предв. сообщение). — Сообщения Груз. филиала АН СССР, т. I, № 4, 1940, с. 321—327. — Резюме на рус. яз.

75. ხალხის ენა — ხალხის ისტორია. — საბჭოთა აფხაზეთი, 1940, 29 სექტ., გვ. 2. Советская Абхазия, 1940, 29 сент., с. 2.

Язык народа — история народа. — Сабчота Апхазети, 1940, 29 сент., с. 2. Советская Абхазия, 1940, 29 сент., с. 2.

76. Велики заслугი Я. С. Гогобашვილი. [К столетию со дня рождения]. — Заря Востока, 1940, 29 окт., с. 3.

77. Морфологические встречи абхазского языка с картвельскими языками. Тезисы доклада. — Выездная сессия Грузинского филиала АН СССР в Сухуми, 26—29 сентября 1940 г. Порядок дня и тезисы докладов. Тб., 1940, с. 12—13.

78. Учебник Я. Гогобашვილი «Деდა ენა» — верная опора. [К столетию со дня рождения]. — Батумский рабочий, 1940, 29 окт., с. 3.

79. მარტივი წინადადების ევოლუციის ძირითადი ტენდენციები ქართულში. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 2, 1941, წერილი I, № 1—2, გვ. 197—202; წერილი II, № 6, გვ. 561—568. რეზიუმე რუს. ენ.

რეც.: კიბირია ა. ქვემდებარე და დამატება ახალ ქართულში. — სახალხო განათლება, 1951, 20 ივნ., გვ. 4.

Основные тенденции развития синтаксического механизма простого предложения в грузинском языке. — Сообщения Акад. наук Груз. ССР, т. 2, 1941, Сообщение I, № 1—2, с. 197—202; Сообщение II, № 6, с. 561—568. — Резюме на рус. яз.

Рец.: Кизирия А. Подлежащее и дополнение в новогрузинском языке. — Сахалхо ганатлеба, 1951, 20 июня, с. 4.

80. მახვილის საკითხისათვის ძველ ქართულში. მოხსენების თეზისები. საქართველოს სსრ მეცნ. აკად. საზოგ. მეცნ. განყ-ბის სამეცნიერო სესია 1941 წლის 11—13 ივნისს. დღის წესრიგი და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1941, გვ. 15—17.

К вопросу об ударении в древнегрузинском литературном языке. Тезисы доклада. — Научная сессия Отделения обществ. наук АН ГССР 11—13 июня 1941 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1941, с. 15—17.

81. პოლიპერსონალიზმის საკითხი ხუნძურში ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემასთან დაკავშირებით. — ენიმკი-ს მოამბე, 1941, ტ. 10, გვ. 55—74. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

К вопросу о полиперсонализме в аварском языке в связи с проблемой эргативной конструкции. — Изв. ИЯИМК, 1941, т. 10, с. 55—74. — Резюме на рус. и франц. яз.

82. სვანური მოთხრობითის ერთი ვარიანტი და სახელთა ბრუნების ორფუძიანობა ზოგ კავკასიურ ენაში. — თბილ. უნ-ტის შრომები, 1941, ტ. 18, გვ. 47—60. — რეზიუმე რუს. ენ.

Один вариант сванского эргативного падежа в связи с принципом «двух основ» в склонении имен некоторых кавказских языков. — Труды Тбил. ун-та, 1941, т. 18, с. 47—60. — Резюме на рус. яз.

83. ფაშიზმი პროგრესის უარყოფილობაა. რედ. ს. ჯანაშია. თბ.,

მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1941, 21 გვ. (სამეცნიერო-პოპულარული სერია).

Фашизм—отрицание прогресса. Ред. С. Джанашина. Тб., Изд-во АН ГССР, 1941, 21 с. (Научно-популярная серия).

84. ხუნძური ერგატივის ისტორია სხვა კავკასიურ, კერძოდ, ქართველურ ენებთან ურთიერთობის ასპექტში. მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის სამეცნიერო სესია 1941 წლის 18 და 20 ოქტომბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1941, გვ. 11—15.

История эргатива аварского языка в связи с взаимоотношением с другими кавказскими, в частности картвельскими языками. Тезисы доклада. — Научная сессия Отделения обществ. наук АН ГССР 18—20 октября 1941 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1941, с. 11—15.

85. Проблема языка, как предмета лингвистики, в свете основных задач советского языковедения. I. К постановке вопроса. II. Пауль о сущности языка. III. Де-Соссюр о сущности языка. IV. Мейе. V. Фосслер (о сущности языка). VI. Общий вывод. VII. Акад. Н. Я. Марр о сущности языка. VIII. Основные положения о сущности языка (Схема). — Изв. ИЯИМК, 1941, т. 10, с. 355—409.

1942

86. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში: ამ კონსტრუქციის სტაბილური და ლაბილური ვარიანტები [წინასწარი მოხსენება]. — ენიმკი-ს მოამბე, ტ. 12, 1942, გვ. 221—247. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

Проблема эргативной конструкции в кавказских языках: стабильный и лабиальный варианты этой конструкции [Предварительное сообщение]. — Известия ИЯИМК, т. 12, 1942, с. 221—247. — Резюме на рус. и франц. яз.

87. ისტორიულად განსხვავებული ორი მორფოლოგიური ტიპისათვის ქართულ ბრუნვათა შორის. — საქ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 3, № 6, 1942, გვ. 619—623. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ. იხ.: მოხსენების თეზისები. თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის სამეცნიერო სესია 1942 წ. 9—15 აპრილს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1942, გვ. 86—87.

Два исторически различных морфологических типа падежей в древнегрузинском литературном языке. — Сообщения АН ГССР, т. 3, № 6, 1942, с. 619—623. — Резюме на рус. и франц. яз. См.: Тезисы доклада: Научная сессия Тбил. гос. ун-та 9—15 апреля 1942 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1942, с. 86—87

88. მახვილის საკითხისათვის ძველ ქართულში. (წინასწარი მოხსენება). — საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 3, 1942. წერილი 1—№ 2, გვ. 191—198; წერილი II — № 3, გვ. 297 — 303. — რეზიუმე რუს. ენ.

К вопросу об ударении в древнегрузинском языке. (Предварительное сообщение). — Сообщения АН ГССР, т. 3, 1942. Сообщение I. — № 2, с. 191—198; Сообщение II. — № 3, с. 297—303. — Резюме на рус. яз.

89. მეორე გრამატიკული კლასის („მდებრობითი სქესის“) გენეზისისათვის მთის კავკასიურ ენებში. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 3, № 4, 1942, გვ. 373—380. — რეზიუმე რუს. ენ.

К генезису второго грамматического класса в горских кавказских языках. — Сообщения АН ГССР, т. 3, № 4, 1942, с. 373—380. — Резюме на рус. яз.

90. მთის კავკასიურ ენათა შესწავლისათვის ჩვენში. [იმ შრომების სიითურთ, რომლებიც შესრულებულია მთის კავკასიურ ენათა განყოფილებაში (ენის ინსტიტუტში 1936—1942 წლებში) და კავკასიურ ენათა კათედრაზე; (უნივერსიტეტში 1933—1942 წლებში)]. — ენიკი-ს მოამბე, ტ. 12, 1942, გვ. 283—301. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ.

Исследования горских кавказских языков и наши задачи. [С перечнем работ, выполненных отделом горских кавказских языков (Института языка АН ГССР 1936—1942 гг.) и кафедрой кавказских языков (Тбилисского гос. университета 1933—1942 гг.)]. — Изв. ИЯИМК, т. 12, 1942, с. 283—301. — Парал. текст на груз. яз.

91. მრავლობითობის აღნიშვნის ძირითადი პრინციპისათვის ქართველურ ენათა ზმნის უღვლილებაში. მოხსენების თეზისები. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების მე-6 სამეცნიერო სესია 1942 წლის 24—25 აპრილს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1942, გვ. 8—9.

Основные принципы для обозначения множественного числа при спряжении глагола в картвельских языках. Тезисы доклада. 6-ая научная сессия Отделения общественных наук АН ГССР 24—25 апреля 1942 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1942. с. 8—9.

92. ნაცვალსახელთა ბრუნება ხუნძურში. — ენმკი-ს მოამბე, ტ. 12, 1942, გვ. 31—50. — რეზიუმე რუს. ენ.

К склонению местоимений аварского языка. — Изв. ИЯИМК, т. 12, 1942, с. 31—50. — Резюме на рус. яз.

93. პერმანსივის („ხოლმეობითის“) ისტორიული ადგილისათვის ქართული ზმნის უღვლილების სისტემაში ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემასთან დაკავშირებით. მოხსენების თეზისები. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების მე-9 სამეცნიერო სესია 1942 წლის 26, 28 და 29 დეკემბერს. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1942, გვ. 8—10.

Пермансив и место, занимаемое им в истории спряжения грузинского глагола (К истории эргативной конструкции в грузинском языке). Тезисы доклада. 9-ая научная сессия Отд. общ. наук АН ГССР 26, 28 и 29 декабря 1942 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1942, с. 8—10.

94. სახელთა ბრუნების ისტორიიდან ქართულში: ფუძეუკვეც სახელთა ნათესაობითისა და მოქმედებითის ფორმანტთა ევოლუციისათვის.—თბილ. უნ-ტის შრომები, ტ. 23, 1942, გვ. 71—97.— რეზიუმე რუს. ენ.

. Из истории склонения имен в грузинском языке: форманты родительного и творительного падежей в именах с неусекаемой основой. — Труды Тбил. ун-та, т. 23, 1942, с. 71—97. — Резюме на рус. яз.

95. სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში. რედ. ვ. თოფურია. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1942, XXXVI+342 გვ. — რეზიუმე რუს. და ინგლ. ენ. გვ. 263—280; 281—298.

შინაარსი: წინასიტყვაობა (ქართ., რუს. და ინგლ. ენ.). შემოკლებათა განმარტება, სატრანსკრიფციო ნიშნები. ნაწილი პირველი. დეტერმინანტი სუფიქსები ქართველურ ენებში. ნაწილი მეორე. ადამიანისა და ნივთის კატეგორიათა პრეფიქსები ქართველურ ენებში. რეზიუმე რუს. და ინგლ. ენ.

Древнейшая структура именных основ в картвельских языках. Ред. В. Топуриа. Тб., Изд-во АН ГССР, 1942, XXXVI+342 с. — Резюме на рус. и англ. яз. с. 263—280; 281—298.

Содержание: Предисловие (на груз., рус. и англ. яз.). Сокращения. Транскрипционные знаки. Часть первая. Суффиксы-детерминанты в картвельских (грузинском, занском, сванском) языках. 2. Префиксы категорий человека и вещи в картвельских языках. Резюме на рус. и англ. яз.

96. სტრუქტურალიზმი, როგორც თანამედროვე ენათმეცნიერების მიმდინარეობა. (წინასწარი მოხსენება). მოხსენების თეზისები. საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის მე-8 სამეცნიერო სესია 1942 წ. 24, 26 და 27 ოქტომბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1942, გვ. 8—9.

Структурализм как течение современного языкознания. (Предварительный доклад). Тезисы доклада. — 8-ая научная сессия Отд. обществ. наук АН ГССР 24, 26, 27 октября 1942 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1942, с. 8—9.

97. Морфологические встречи абхазского языка с картвельскими языками. — Изв. ИЯИМК, т. 12, 1942. с. 149—168. — Резюме на груз. яз.

1943

98. ნატურალიზმი ენათმეცნიერებაში და ისტორიზმის საკითხი. მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის მე-10 სამეცნიერო სესია 1943 წ. 27 თებერვალსა და 1—2 მარტს. მოხსენების თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1943, გვ. 4—6. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ.

Натурализм в языкознании и проблема историзма. 10-ая научная сессия Отд. обществ. наук АН ГССР 27 февраля и 1—2 марта 1943 г. Тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1943, с. 4—6. — Парал. текст на груз. яз.

99. პერმანსივის („ხოლმეობითის“) ისტორიული ადგილისათვის ქართული ზმნის უღვლილების სისტემაში. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემასთან დაკავშირებით. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. შობამბე, ტ. 4, № 1, 1943, გვ. 91—98. — რეზიუმე რუს. ენ.

Пермансив и место, занимаемое им в истории спряжения грузинского глагола (К истории эргативной конструкции в грузинском языке). — Сообщения АН ГССР, т. 4, № 1, 1943, с. 91—98. — Резюме на рус. яз.

1944

100. გრამატიკულ კლას-კატეგორიათა ნიშნების ეტიმოლოგიისათვის ქართველურ ენებში. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 5, № 4, 1944, გვ. 449—454. — რეზიუმე რუს. ენ.

Грамматические классы в истории картвельских языков и этимология классовых показателей. — Сообщения АН ГССР, т. 5, № 4, 1944, с. 449—454. — Резюме на рус. яз.

101. გრამატიკული კლას-კატეგორიები და ბრუნვის ნიშანთა გენეზისი ქართულში (წინასწარი მოხსენება). მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის მე-15 სამეცნიერო სესია 1944 წლის 28, 29 თებერვალს და 1 მარტს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1944, გვ. 8-9. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 19—20.

Грамматические классы имен и генезис надежных окончаний в грузинском языке. (Предварительное сообщение). Тезисы доклада. 15-ая научная сессия Отделения общественных наук Академии наук Груз. ССР, 28, 29 февраля и 1 марта 1944 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1944, с. 8—9. — Парал. текст на рус. яз. с. 19—20.

102. ენის სპეციფიკის საკითხისათვის. მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის მე-17 სამეცნ. სესია 1944 წ. 19—20 დეკემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1944, გვ. 5—7.

К вопросу о специфике языка. Тезисы доклада. — 17-ая научная сессия Отд. обществ. наук АН ГССР 19—20 декабря 1944 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1944, с. 5—7.

103. თურმეობითი პირველის წარმოების ერთი თავისებურება უღვლილების სისტემის ისტორიასთან დაკავშირებით ქართულში. — ლიტერატურული ძიებანი. II, 1944 [კანზე 1945], გვ. 127—141. — რეზიუმე რუს. ენ.

Об одной особенности образования прошедшего результативного первого в связи с историей системы спряжения в древнегрузинском литературном языке. — Литературные разыскания, т. 2. Тб., 1944 [на обл. 1945], с. 127—141. — Резюме на рус. яз.

104. სტრუქტურალიზმი, როგორც თანამედროვე ენათმეცნიერების მიმდინარეობა. (წინასწარი მოხსენება). — თბილ. უნ-ტის შრომები, 1944, ტ. 26, სერია В. ჰუმანიტარული მეცნიერებანი; გვ. 231—244.—რეზიუმე რუს. ენ.

Структурализм, как течение современной лингвистики на Западе (Предварительное сообщение). — Труды Тбил. унта, т. 26, 1944, серия В. Гуманитарные науки; с. 231—244. — Резюме на рус. яз.

105. ჰანური მყოფადის წარმოებისათვის. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 5, № 1, 1944, გვ. 113—119.—რეზიუმე რუს. ენ.

К образованию будущего времени в чапском диалекте занского языка. — Сообщения АН ГССР, т. 5, № 1. 1944, с. 113—119. — Резюме на рус. яз.

1945

106. გრამატიკული კლას-კატეგორია და ზმნის უღვლილების ზოგი საკითხი ძველ ქართულში. მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის მე-19 სამეცნიერო სესია 1945 წლის 18 და 19 დეკემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1945, გვ. 11.

Категория грамматических классов и некоторые вопросы спряжения глагола в древнегрузинском литературном языке. Тезисы доклада. — 19-ая научная сессия Отд. обществ. наук АН ГССР 18—19 декабря 1945 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1945, с. 11.

107. ერთი ძველი საერთო იბერიულ-კავკასიური ფუძის შესახებ მევენახეობის ტერმინში. მოხსენების თეზისები. — ენის ინ-ტის მე-2 სამეცნიერო სესია 1945 წლის 27 და 28 ნოემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1945, გვ. 8—9.

Об одной общей древней иберийско-кавказской основе в термине виноградарства. Тезисы доклада. — 2-ая научная

сессия Ин-та языка 27, 28 ноября 1945 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1945, с. 8—9.

108. ზოგადი ენათმეცნიერება და ენის ფილოსოფია. მოხსენებების თეზისები. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის 1945 წლის სამეცნიერო სესია 11—16 მაისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1945, გვ. 27.

Общее языковедение и философия языка. Тезисы доклада. — Научная сессия Тбил. гос. ун-та 11—16 мая 1945 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1945, с. 27.

109. ზოგადი ენათმეცნიერება. II ძირითადი პრობლემები, რედ. გ. ახვლედიანი. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1945. XII+392 გვ.

შინაარსი: თავი პირველი. ზოგადი ენათმეცნიერება, მისი მიზანი და ამოცანები. თავი მეორე. ენა, როგორც ენათმეცნიერების საგანი. მთავარ მიმდინარეობათა კრიტიკული ანალიზი: 1. ნატურალიზმი. 2. ინდივიდუალისტური ფსიქოლოგიზმი. 3. ფსიქოლოგისტური სოციოლოგიზმი. 4. სტრუქტურალიზმი, როგორც სოსიურის კონცეფციის ტენდენციათა განვითარება. 5. ესთეტიზმი (უკიდურესი ინდივიდუალიზმი). 6. მექანიცისტური მატერიალიზმი. თავი მესამე. ენა, როგორც ენათმეცნიერების საგანი: პოზიტიური ნაწილი. თავი მეოთხე. ენათმეცნიერების სპეციალური მეთოდები. 1. ისტორიული ენათმეცნიერების სპეციალური მეთოდები. 2. იაფეტური თეორიის პალეონტოლოგიური მეთოდი. 3. სტატისტიკური ენათმეცნიერების მეთოდები. 3ა. წინადადება, როგორც სინტაქსის საგანი სხვადასხვა მიმდინარეობაში. 3ბ. ზოგადი დასკვნა სტატისტიკური ანალიზის საკითხებზე.

Общее языкознание. II. Основные проблемы. Ред. Г. Ахвледiani. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1945. XII+392 с.

Содержание: Глава I. Общее языковедение, его цель и задачи. Глава II. Язык, как объект языковедения: критический анализ основных направлений. 1. Натурализм. 2. Индивидуалистический психологизм. 3. Психологический социологизм. 4. Структурализм, как развитие сосюррианства. 5. Эстетизм (крайний индивидуализм). 6. Механистический материализм. Глава III. Язык, как объект языковедения: позитивная часть. Глава IV. Специальные методы языковедения.

1. Специальные методы исторического языковедения. 2. Палеонтологический метод яфетической теории. 3. Специальные методы статического языковедения. 3а. Предложение, как объект синтаксиса. 3б. Пути разрешения основных вопросов статического анализа.

110. ზოგი სიტყვის მნიშვნელობის განვითარებისათვის ძველ ქართულში (სივრცისა და დროის მომენტთა ურთიერთობის ასპექტში). — ფსიქოლოგიის ინ-ტის შრომები, ტ. 3, 1945, გვ. 485—493. — რეზიუმე რუს. ენ.

К развитию значения некоторых слов в древнегрузинском языке (в аспекте взаимоотношений «пространственного» и «временного» моментов). — Труды Ин-та психологии, т. 3, 1945, с. 485—493. — Резюме на рус. яз.

111. თანამედროვე სალიტერატურო ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის შედგენის ძირითადი პრინციპები (განმარტებათა ნიმუშებით). თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1945. 10 გვ.

Основные принципы составления Толкового словаря современного литературного грузинского языка (с образцами толкований слов). Тб., Изд-во АН ГССР, 1945. 10 с.

112. ცნება ერთიანი გლოტოგონიური პროცესისა და ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერება. მოხსენების თეზისები. საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის მე-18 სამეცნიერო სესია, მიძღვნილი აკად. ნ. მარის ხსოვნისადმი გარდაცვალებიდან 10 წლისთავის გამო. 1945 წლის 3 და 5 მარტს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1945, გვ. 8—10.

Понятие единого глоттогонического процесса и сравнительно-историческое языковедение. Тезисы доклада. — 18-ая научная сессия Отд. обществ. наук АН Груз. ССР, посвященная памяти акад. Н. Я. Марра (к десятилетию со дня смерти), 3 и 5 марта 1945 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1945, с. 8—10.

113. Несколько замечаний о лазах. — Заря Востока, 1945, 20 дек., с. 3.

1946

114. გრამატიკული კლას-კატეგორია და ბრუნვის ნიშანთა გენეზისის საკითხი ქართულში. (წინასწარი მოხსენება). — საქ. სსრ მეცნ.

აკად. მოამბე, ტ. 7, № 1—2, 1946, გვ. 61—68.—პარალ. ტექსტი რუს. ენ., გვ. 65—72.

Категория грамматических классов и генезис надежных окончаний в грузинском языке (Предварительное сообщение). — Сообщения АН Груз. ССР, т. 7, № 1—2., 1946, с. 61—68. — Парал. текст на рус. яз., с. 65—72.

115. ზოგადი ენათმეცნიერება. I. პროპედევტიკული ნაწილი. მე-3 შევსებ. გამოც. რედ. გ. ახვლედიანი. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1946. XI+267 გვ.

შინაარსი: 1. ენათმეცნიერება და ენა. 2. მეცნიერული გრამატიკის დარგები. 3. აფიქსთა კლასიფიკაციის, კვალიფიკაციისა და წარმოშობის საკითხი. 4. მეტყველების ნაწილები. 5. ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები. 6. სინტაქსის მთავარი საკითხები. 7. სემასიოლოგიისა და ეტიმოლოგიის ძირითადი საკითხები. 8. სტილისტიკა, როგორც ენათმეცნიერების დარგი. 9. ენათა მორფოლოგიური კლასიფიკაცია. 10. ენათა გენეალოგიური კლასიფიკაცია. 11. ენათმეცნიერების ადგილი სხვა მეცნიერებათა შორის. 12. ენათმეცნიერების გამოყენებითი მნიშვნელობა.

რედ.: ლლონტი ალ. არნ. ჩიქობავას „ზოგადი ენათმეცნიერების“ — გამო. — ლიტერატურა და ხელოვნება., 1948, 7 მარტი, გვ. 3—4.

Общее языковедение. 1. Пропедевтическая часть. Третье дополн. изд. Ред. Г. Ахвледиани. Тб., Изд-во АН ГССР, 1946. XI+267 с.

Содержание: 1. Языковедение и язык. 2. Отрасли научной грамматики. 3. Вопросы классификации, квалификации и происхождения аффиксов. 4. Части речи. 5. Основные морфологические категории. 6. Основные вопросы синтаксиса. 7. Основные вопросы семасиологии и этимологии. 8. Стилистика, как отрасль языковедения. 9. Морфологическая классификация языков. 10. Генеалогическая классификация языков. 11. Место языковедения среди других наук. 12. Прикладное значение языковедения.

Рец.: Глonti Ал. «Общее языковедение» Арн. Чикобава. — Литература და ხელოვნება, 1948, 7 მარტი, ს. 3—4.

116. ინვერსიული ზმნები და სახელთა კვალიფიკაცია.—სახალხო განათლება, 1946, 3 ოქტ., გვ. 3—4.

Инверсивные глаголы и квалификация соотносящихся имен. — Сахалхо ганатлеба, 1946, 3 окт., с. 3—4.

117. მასდარისა და მიმღებობის ისტორიული ურთიერთობისათვის ქართულში (წინასწარი მოხსენება). მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის 23-ე სამეცნ. სესია 1946 წლის 26—27 ნოემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1946, გვ. 9—11.

К вопросу об историческом взаимоотношении отглагольных имен существительных (масдар) и отглагольных имен прилагательных (причастий) в грузинском языке (Предварительное сообщение). Тезисы доклада. — 23-ья научн. сессия Отд. обществ. наук АН Груз. ССР 26—27 ноября 1946 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1946, с. 9—11.

118. მრავლობითობის აღნიშვნის ძირითადი პრინციპისათვის ქართული ზმნის უღვლილების სისტემაში. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 1, 1946, გვ. 91—130. — რეზიუმე რუს. ენ.

К принципу обозначения множественного числа в грузинском глаголе. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 1. 1946, с. 91—130. — Резюме на рус. яз.

119. სტატიკურობის, გვარისა და გარდამავლობის ისტორიული ურთიერთობისათვის (წინასწარი მოხსენება). მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. ენის ინ-ტის მე-3 სამეცნიერო სესია 1946 წ. 28—30 ოქტომბერს. მოხსენების თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1946, გვ. 9.

Об историческом взаимоотношении статичности, залога и переходности (Предварительное сообщение). Тезисы доклада. — 3-ья научная сессия Института языка АН ГССР 28—30 октября 1946 г. Тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1946, с. 9.

1947

120. აქუს- ფუძის უცნობი ვარიანტებისათვის ძველს ქართულში. — თბილ. უნ-ტის შრომები, 1947, ტ. 30В—31В; გვ. 381—391. — რეზიუმე რუს. ენ.

Неизвестные донныне варианты глагольной основы. აქუს — akws — в древнегрузинском языке. — Труды Тбил. ун-та, т. 30В—31В, 1947, с. 381—391. — Резюме на рус. яз.

121. გამოჩენილი ისტორიკოსი და ენათმეცნიერი [სიმონ ჯანაშია]. — კომუნისტი, 1947, 18 ნოემბ., გვ. 2. — ხელმოწერა: აკ. შანიძე, გ. ახვლედიანი, არნ. ჩიქობავა და სხვ.

Выдающийся историк и языковед [С. Джанашиа]. — Комунисти, 1947, 18 ноября, с. 2. — Подпись: А. Шанидзе, Г. Ахвледiani, Арн. Чикобава и др.

1948

122. ერგატივის წარმოქმნის ისტორიისათვის ხუნძურში.—იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 2, 1948, გვ. 91—116. — რეზიუმე რუს. ენ.

К истории образования эргатива в аварском языке. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 2, 1948, с. 91—116. — Резюме на рус. яз.

123. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. I. ნომინატიური და ერგატიული კონსტრუქციების ისტორიული ურთიერთობა ძველი ქართული სალიტერატურო ენის მონაცემთა მიხედვით. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1948, VIII + 148 გვ.— რეზიუმე რუს. ენ.

Проблема эргативной конструкции в иберийско-кавказских языках. I. Историческое взаимоотношение номинативной и эргативной конструкций по данным древнегрузинского литературного языка. Тб., Изд-во АН ГССР, 1948, VIII + 148 с. — Резюме на рус. яз.

124. ეტიმოლოგია ძვ. ქართულის ტერმინებისა: „ბლუარი“, „სამხარი“ (იბერიულ-კავკასიურ ენათა ძველი ურთიერთობის საკითხისათვის). მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის სამეცნიერო სესია, 1948 წ. 31 მაისი—5 ივნისი. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1948, გვ. 20—21.— რეზიუმე რუს. ენ. გვ. 60—61.

Этимология древнегрузинских терминов: блуари bywari и სამხარი samxari «юг». — Научная сессия Тбилисского гос. университета 31 мая—5 июня 1948 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во тбил. ун-та, 1948, с. 20—21.— Резюме на рус. яз., с. 60—61.

125. ქართული განმარტებითი ლექსიკონის კომისია. — წგ-ში:

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის 1947 წლის სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ანგარიში. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1948, გვ. 215.

Комиссия грузинского толкового словаря. В кн.: Отчет научно-исследовательских работ 1947 года Академии наук Грузинской ССР. Тб., Изд-во АН ГССР, 1948, с. 215.

126. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი (საცდელი მონაკვეთი). თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1948. XIV+211 გვ.

Толковый словарь грузинского языка. (Пробный выпуск). Тб., Изд-во АН ГССР, 1948, XIV+211 с.

127. წინასიტყვაობის ნაცვლად. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 2, 1948, გვ. VII—VIII. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ.

Вместо предисловия. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 2, 1948, с. VII—VIII. — Парал. текст на рус. яз.

128. Из истории образования эргативного [активного] падежа в аварском языке. — В сб.: Языки Дагестана, вып. 1, Махачкала, 1948, с. 5—18.

129. Историческое взаимоотношение номинативной и эргативной конструкций по данным древнегрузинского языка. — Изв. АН СССР, Отд. литературы и языка, т. 7, вып. 3, М.—Л., 1948, с. 221—234.

130. К проблеме историзма в современной зарубежной лингвистике. Тезисы доклада. — Совместная научная сессия Отделений общественных наук академий наук Грузии и Армении в Тбилиси и Ереване 22—30 мая 1948 г. План работы и тезисы докладов. Тбилиси—Ереван, 1948, с. 18—20.

131. Картвельские языки, их исторический состав и древний лингвистический облик. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 2, Тб., 1948, с. 255—275. — Резюме на груз. яз.

132. О лингвистических чертах картвельских языков. — Изв. АН СССР. Отд. литературы и языка, т. 7, вып. 1, М.—Л., 1948, с. 25—33.

133. Die geschichtlichen Wechselwirkungen zwischen der nominativischen und der ergativischen Konstruktion nach dem Befunde der altgeorgischen Sprache.—«Sowjetwissenschaft», 1948, S. 61—67.

134. ქართული განმარტებითი ლექსიკონის კომისია. — წგ-ში: საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის 1948 წლის სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ანგარიში. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1949, გვ. 175.

Комиссия грузинского толкового словаря. — В кн.: Отчет научно-исследовательских работ 1948 года Академии наук Грузинской ССР. Тб., Изд-во Акад. наук, 1949, с. 175.

135. ქართული ზმნის სისტემა. I. სტატიკურ ზმნათა უღვლილების ძირითადი კანონზომიერებანი. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის სამეცნიერო სესია 1949 წლის 26—27 დეკემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა. 1949, გვ. 17—18.

Система грузинского глагола. I. Основные закономерности спряжения статических глаголов. Тезисы докладов. — Научная сессия Тбил. гос. ун-та 26—27 декабря 1949 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во тбил. ун-та, 1949, с. 17—18.

136. „ენათმეცნიერების შესავალი“. პროგრამა. დამტკ. სსრკ უმაღლ. განათლ. სამინისტროს მიერ 1950 წ. 4 სექტემბერს. თბ., სამეცნ. მეთოდ. კაბინეტის გამ-ბა. 1950. 11 გვ. — 1951. 12 გვ. — 1952. 12 გვ.

ვ. ვინოგრადოვის, ბ. სერებრენიკოვისა და ნ. კონდრაშევის თანაავტორობით.

Программа [курса] «Введение в языкознание». Утв. М-вом высш. образования СССР. 4/IX 1950 г. Тб., Изд-во Научн.-метод. кабинета, 1950. 11 с. — 1951. 12 с. — 1952. 12 с.

В соавторстве с В. В. Виноградовым, Б. А. Серебренниковым и Н. А. Кондрашевым.

137. საენათმეცნიერო დისკუსიის შედეგები და ჩვენი ამოცანები. — სახალხო განათლება, 1950, 25 ოქტ., გვ. 2—3. შემოკლებული სტენოგრამა სიტყვისა საენათმეცნიერო საგნების პროფესორ-

მასწავლებელთა თათბირზე, რომელიც მოეწყო უმაღლესი განათლების სამინისტროსთან 22 აგვისტოს 1950 წ. მოსკოვში.

Итоги дискуссии по языкознанию и наши задачи. — Сахалхо ганатлеба, 1950, 25 окт., с. 2—3. Сокращенная стенограмма речи, произнес. на совещании профессоров-преподавателей языковедческих предметов при М-ве высшего образования. Москва, 22 авг., 1950 г.

138. ი. ბ. სტალინის შრომები ენის შესახებ და მათი მნიშვნელობა საბჭოთა ენათმეცნიერებისათვის. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მე-7 სამეცნიერო სესია, მოძღვნილი ი. ბ. სტალინის მოძღვრებისადმი ენის შესახებ 1950 წლის 15 და 16 დეკემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1950, გვ. 5—9. პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 27—31.

Работы И. В. Сталина о языке и их значение для советского языкознания. Тезисы доклада. — 7-ая научная сессия Института языкознания, посвященная проблемам сталинского учения о языке. 1950 г. 15—16 декабря. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1950, с. 5—9. — Парал. текст на рус. яз. с. 27—31.

139. ი. სტალინის შრომები ენისა და ენათმეცნიერების შესახებ. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 11, № 10, 1950, გვ. 683—688.

Работы И. В. Сталина о языке и языкознании. — Сообщения АН ГССР, т. 11, № 10, 1950, с. 683—688.

140. საბჭოთა ენათმეცნიერების ზოგიერთი საკითხის შესახებ. (სადისკუსიო სტატია). — კომუნისტი, 1950, 11 მაისი, გვ. 2—4; 12 მაისი, გვ. 2—3.

О некоторых вопросах советского языкознания. (Дискуссионная статья). — Комунисти, 1950, 11 мая, с. 2—4; 12 мая, с. 2—3.

141. ქართული ენის ზოგადი დახასიათება. — წგ-ში: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. 1. არნ. ჩიქობავას რედაქციით. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1950, გვ. 018—080.

Общая характеристика грузинского языка. — В кн.: Толковый словарь грузинского языка, т. 1. Под ред. Арн. Чикобава. Тб., Изд-во АН ГССР, 1950, с. 018—080.

142. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, არნ. ჩიქობა-

ვას საერთო რედაქციით, ტ. I (პირველი ტომის რედ. — არხ. ჩიქობავა), თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1950. 1212 სვ.

Толковый словарь грузинского языка. Под общей ред. А. С. Чикобава, т. 1 (редактор первого тома — Арн. С. Чикобава), Тб., Изд-во АН ГССР, 1950. 1212 стб.

143. წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. ტ. 1. ა-ბ. არხ. ჩიქობავას რედაქციით. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1950, გვ. 005—017.

Предисловие. — В кн.: Толковый словарь грузинского языка. Т. 1. А—Б. Под ред. Арн. Чикобава. Тб., Изд-во АН ГССР, 1950, с. 005—017.

144. Несколько замечаний об эргативной конструкции. (К постановке проблемы). Вступительная статья к сборнику «Эргативная конструкция предложения». Сборник составил Е. А. Бокарев. Ред. Н. А. Кондрашев. М., Изд-во иностранной литературы, 1950, с. 5—17.

145. О некоторых вопросах советского языкознания. [Дискуссионная статья]. — Правда, 1950, 9 мая, с. 3—5. — Заря Востока, 1950, 11 мая, с. 2—4.

146. Программа курса «Введение в языкознание». Для филол. фак. гос. ун-тов, пед. ин-тов и ин-тов иностр. яз. М., Изд. и тип. изд-ва Моск. ун-та, 1950. 12 с. — М., М-во высш. образования СССР, 1951. 8 с. М., Изд-во Моск. ун-та, 1952. 11 с.

В соавторстве с В. В. Виноградовым, В. Н. Ярцевой, Б. А. Серебренниковым и Н. А. Кондрашевым.

147. Программа курса «Основы сталинского учения о языке». Для филол. фак. гос. ун-тов и фак. языка и литературы пед. ин-тов. М., Изд. Моск. ун-та, 1950. 12 с.

В соавторстве с В. В. Виноградовым, Л. А. Булаховским и [др.]

148. Программа курса «Основы сталинского учения о языке». Для филол. фак. гос. ун-тов и фак. языка и литературы пед. ин-тов. [Утв. М-вом высш. образования СССР]. Ереван, 1950. 16 с. Гос. заоч. пед. ин-т Арм. ССР. На арм. яз.

В савторстве с Л. А. Булаховским, Р. И. Аванесовым, П. Я. Черных, Н. С. Поспеловым и Б. А. Серебренниковым.

149. Состояние и задачи советской науки о языке в свете указаний И. В. Сталина [Выступление на Всесоюз. совещании работников высшей школы по языкознанию 21 авг. 1950 г.]. — Изв. АН СССР, Отд-ние литературы и языка, 1950, т. 9, вып. 2, с. 89—98.

150. Сталинский этап в развитии советского языкознания. — Литературная газета, М., 1950, 14 ноябр., с. 2—3.

151. Сталинский этап в развитии советского языкознания и проблема историзма. — Изв. АН СССР, Отд-ние литературы и языка, 1950, т. 9, вып. 5, с. 329—336.

152. Учение И. В. Сталина о языке, как общественном явлении. — В сб.: «Вопросы языкознания в свете трудов И. В. Сталина». М., Изд-во Моск. ун-та, 1950, с. 32—51.

1951

153. ახალი ნაშრომი ენათმეცნიერებაში. [ი. ბ. სტალინის შრომების გამოქვეყნების გამო]. — კომუნისტი, 1951, 12 აპრ., გვ. 2—3; Заря Востока, 1951, 11 апр., с. 2—3.

Новые работы по языкознанию [Об опубликовании трудов И. В. Сталина по вопросам языкознания]. Комунисти, 1951, 12 апр., с. 2—3; Заря Востока, 1951, 11 апр., с. 2—3.

154. დებუტატ ა. ს. ჩიქობავას სიტყვა (ნოსიროს საარჩევნო ოლქი, ცხაკაიას რაიონი). საქ. სსრ მესამე მოწვევის პირველ სესიაზე „1951 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტისა და საქართველოს სსრ 1950 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების შესახებ“ მოხსენების გამო, კომუნისტი, 1951, 24 აპრ., გვ. 2. Заря Востока, 1951, 25 апр., с. 2.

Речь депутата Арн. С. Чикобава (Посирекский избирательный округ, Цхакаевский район). На первой сессии Верховного Совета Грузинской ССР третьего созыва. Прения по докладу о Государственном бюджете Грузинской ССР на 1951 год и об исполнении Государственного бюджета Грузинской ССР за 1950 год. — Комунисти, 1951, 24 апр., с. 2; Заря Востока, 1951, 25 апр., с. 2.

155. ვისურვოთ მშვიდობიანი შრომის ბედნიერი წელი! — კომუნისტი, 1951, 1 იანვ., გვ. 2.

Пожелаем мирного, счастливого, трудового нового года! — Комунисти, 1951, 1 янв., с. 2.

156. ისტორიზმისა და ენის ისტორიული განვითარების თეორიის საკითხების შესახებ სტალინური საენათმეცნიერო მოძღვრების შექმნე: მოხსენების თეზისები.—ენათმეცნიერების ინ-ტის II (VIII) სამეცნიერო სესია 1951 წლის 15 და 16 ივნისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1951, გვ. 14—15. პარალ.: ტექსტი რუს. ენ. გვ. 28—29.

К вопросу об историзме и теории исторического развития языков в свете сталинского учения о языке. Тезисы доклада — II (VIII) научная сессия Института языкознания 15 и 16 июня 1951 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1951, с. 14—15. — Парал. текст на рус. яз. с. 28—29.

157. საბჭოთა ენათმეცნიერება მისი განვითარების სტალინური ეტაპზე. — ბოლშევიკი, 1951, № 6, გვ. 41—57.

Советское языкознание на сталинском этапе своего развития. — Болшевики, 1951, № 6, с. 41—57.

158. საბჭოთა ენათმეცნიერების ახალი წარმატებისათვის. საუბარი საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორთან, პროფ. არნ. ჩიქობავასთან. — ლიტერატურა და ხელოვნება, 1951, 17 ივნ., გვ. 1.

К новым успехам советского языкознания. Беседа с директором Ин-та языкознания Академии наук Груз. ССР с проф. Арн. Чикобава. — Литература да хеловნება, 1951, 17 июня, с. 1.

159. ი. ბ. სტალინის შრომები ენათმეცნიერების საკითხებზე [„მარქსიზმის შესახებ ენათმეცნიერებაში“ გამოსვლის გამო]. — დროშა, 1951, № 1, გვ. 6—7.

Труды И. В. Сталина по вопросам языкознания [По поводу выхода «Относительно марксизма в языкознании»]. — Дроша, 1951, № 1, с. 6—7.

160. ი. ბ. სტალინის შრომები ენის შესახებ და მათი მნიშვნელობა საბჭოთა ენათმეცნიერებისათვის. — წგ-ში: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. 2. რედ გ. წერეთელი. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1951, გვ. 007—021.

Труды И. В. Сталина о языке и их значение для советского языкознания. — В кн.: Толковый словарь грузинского языка, т. 2, Ред. Г. Церетели. Тб., Изд-во АН ГССР, 1951, с. 007—021.

161. პირველკლასელებისა და პირველკურსელების სამახსოვრო დღე. ახალგაზრდა კომუნისტი, 1951, 1 სექტ., გვ. 3.

Памятный день для первоклассников и первокурсников. — Ахалгазрда комунисти, 1951, 1 сент., с. 3.

162. Выступление на сессии отделений общественных наук АН СССР, посвященной годовщине опубликования произведения И. В. Сталина «Марксизм и вопросы языкознания» (Сборник материалов). М., 1951, с. 168—173.

163. Новые работы по языкознанию [Об опубликовании классических трудов И. В. Сталина по вопросам языкознания]. — Правда, 1951, 9 апр., с. 2—3.

164. Новый путь советского языкознания. К годовщине опубликования труда И. В. Сталина «Марксизм и вопросы языкознания». — Большевик, 1951, № 12, с. 28—39. — По ленинскому пути (журнал Якутского Обкома ВКП(б)), 1951, № 7, с. 15—30.

165. Овладевайте языком великого русского народа. — Молодой сталинец, 1951, 25 янв., с. 6.

166. Программа курса «Введение в языкознание». Для фак. рус. яз. и литературы пед. ин-тов. Утв. М-вом высш. образования СССР. 4/IX. Ташкент, М-во просвещения Узбек. ССР. Отд. пед. вузов и училищ. 1951. 11 с. — 1953. 12 с.

В соавторстве с В. В. Виноградовым, В. Н. Ярцевой, Б. А. Серебренниковым и Н. А. Кондрашевым.

167. Программа курса «Общее языкознание». Для филол. фак. гос. ун-тов, М., Изд-во Моск. ун-та, 1951. 12 с.

168. Сталинский этап в языкознании. Ценнейший вклад в теорию марксизма-ленинизма. — Заря Востока, 1951, 20 июня, с. 2.

169. Труды И. В. Сталина и общее языкознание. — Заря Востока, 1951, 7 марта, с. 2—3.

170. Труды И. В. Сталина по вопросам языкознания и их значение для науки о языке. Стенограмма публичной лекции. Тб., 1951. 53 с.

Рец.: Шарадзенидзе Т. О значении сталинских трудов по языкознанию для науки о языке. — Заря Востока, 1951, 3 авг., с. 2.

171. A Work which marks a new stage in the development of general linguistics. — «Voks Bulletin», Moscow, 1951, N 69, p. 15—23.

1952

172. ენათმეცნიერების შესავალი. სახელმძღვანელო უნივერსიტეტის და პედ. ინსტიტუტების სტუდენტებისათვის. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1952. XVII+401 გვ.

შინაარსი. 1. შესავალი. 2. ენა, მისი საზოგადოებრივი არსი, მისი განვითარება, მისი წარმოშობა. ენათმეცნიერების დარგების შესახებ. 3. ფონეტიკა. 4. ლექსიკოლოგია, სემანტიკა (სემასიოლოგია), ეტიმოლოგია. 5. მორფოლოგიისა და სინტაქსის ზოგადი საკითხები. 6. სტილისტიკა, როგორც ენათმეცნიერების დარგი. 7. ენათა კლასიფიკაცია. 8: ენათმეცნიერების ადგილი მეცნიერებათა სისტემაში.

რეც.: შარაძენიძე თ. ენათმეცნიერების ახალი სახელმძღვანელო. — კომუნისტი, 1953, 28 იანვ., გვ. 3.

Введение в языкознание. Учеб. пособие для студентов гос. ун-тов и пед. ин-тов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1952, XVII+401 с.

Содержание: 1. Введение. 2. Язык, его общественная сущность, развитие и происхождение. Отрасли языкознания. 3. Фонетика. 4. Лексикология, семантика (семасиология), этимология. 5. Общие вопросы морфологии и синтаксиса. 6. Стилистика как отрасль языкознания. 7. Классификация языков. 8. Место языкознания в системе наук.

Рец.: Шарадзенидзе Т. Новый учебник по языкознанию. — Комунисти, 1953, 28 янв., с. 3.

Рец.: Токарев, С. А. О классификации языков в учебном пособии проф. А. С. Чикобава «Введение в языкознание». — Сов. этнография, 1953, № 3, с. 204—208.

Рец.: Церетели Г. Ценный вклад в советскую науку о языке. — Заря Востока, 1953, 29 янв., с. 2.

173 ისტორიზმის საკითხი ენათმეცნიერებაში ი. ბ. სტალინის საენათმეცნიერო მოძღვრების თვალთახედვით. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 3, 1952, გვ. 207—257. — რეზიუმე რუს. ენ.

К вопросу об историзме в языкознании в свете трудов И. В. Сталина. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 3 1952, с. 207—257. — Резюме на рус. яз.

174. საბჭოთა ენათმეცნიერების ამოცანები და ძირითადი პრობლემები სტალინური ენათმეცნიერების შუქზე. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 3, 1952, გვ. 75—105. — რეზიუმე რუს. ენ.

Об основных задачах и проблемах советского языкознания в свете сталинского учения о языке. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 3, 1952, с. 75—105. — Резюме на рус. яз.

175. Введение в языкознание. Часть 1. Учеб. пособие для гос. ун-тов и пед. ин-тов. М., Учпедгиз, 1952, 244 с.

Содержание: 1. Введение. 2. Язык, его общественная сущность, развитие и происхождение. Отрасли языкознания и соответствующие основные понятия. 3. Фонетика. 4. Классификация языков. 5. Место языкознания в системе наук.

176 Грузинский язык. — БСЭ, 2-е изд. М., 1952, т. 13, с. 101—106.

177. Занский язык. — БСЭ, 2-е изд. М., 1952, т. 16, с. 418—419.

178. Иберийско-кавказские языки. — БСЭ, 2-е изд. М., 1952, т. 17, с. 250—253.

В соавторстве с К. В. Ломтатидзе.

179. К вопросу о внутренних законах развития языка. — Знамя, 1952, № 5, с. 168—173.

180. К вопросу об историзме в языкознании в свете трудов И. В. Сталина. — В сб.: «Против вульгаризации и извращения марксизма в языкознании», часть 2, М., 1952, с. 7—44.

181. К итогам 10-ой сессии Совета по координации. Участники сессии о новой форме работы Совета. — Вестник АН СССР, 1952, № 1, с. 33—35.

182. О подготовке специалистов по общему языкознанию. — Вопросы языкознания, 1952, № 1, с. 122—126.

183. Об основных задачах и вопросах советского языкознания в свете сталинского учения о языке. — В сб.: «Вопро-

сы теории и истории языка в свете трудов И. В. Сталина по языкознанию», М., Изд-во АН СССР, 1952, с. 22—39.

184. Программа курса «Введение в языкознание». Для филол. фак. гос. ун-тов. Утв. глав. упр. ун-тов М-ва высш. образования СССР. Киев, «Рад. школа», 1952, 12 с.

В соавторстве с В. В. Виноградовым, В. Н. Ярцевой, Б. А. Серебренниковым, Н. А. Кондрашевым.

185. Учение И. В. Сталина о языке, как общественном явлении. — В сб.: «Вопросы языкознания в свете трудов И. В. Сталина». М., Изд-во Московского ун-та, 1952, с. 61—96.

186. Языковедческая работа в Советской Грузии. — Вопросы языкознания, 1952, № 2, с. 138—151.

В соавторстве с Г. В. Церетели и В. М. Беридзе.

1953

187. გრამატიკული კლას-კატეგორია და ზმნის უღვლ-ღების ზოგი საკითხი ძველ ქართულში (წინასწარი მოხსენება). — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 5, 1953, გვ. 51—63. — რეზიუმე რუს. ენ.

Категория грамматических классов и некоторые вопросы спряжения глаголов в древнегрузинском языке. (Предварительное сообщение). — Иберийско-кавказское языкознание, т. 5, 1953, с. 51—63. Резюме на рус. яз.

188. ენის სპეციფიკის ორი ასპექტის შესახებ ი. სტალინის მოძღვრებაში. მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. ენათმეცნიერების ინ-ტის 4 (10) სამეცნიერო სესია 1953 წლის 12 და 13 ივნისს. მოხსენების თეზისები. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1953, გვ. 7—9. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ.

О двух аспектах специфики языка в учении И. В. Сталина. Тезисы доклада. — Академия наук Груз. ССР. 4(10) научная сессия Ин-та языкознания. 12—13 июня 1953 г. Тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1953, с. 7—9. Парал. текст на рус. яз.

189. ეტიმოლოგია ძველი ქართული ტერმინებისა „ბლუარი“, „სამხარი“. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 5, 1953, გვ. 65—71. — რეზიუმე რუს. ენ.

К этимологии древнегрузинских терминов *bywar-i*, *sam-xag-i* «юг». — Иберийско-кавказское языкознание, т. 5, 1953, с. 65—71. — Резюме на рус. яз.

190. ვიმუშაოთ ისე, როგორც ამას მოითხოვს სტალინის საყვარელი სახელი. [ი. ბ. სტალინის გარდაცვალების გამო]. — სახალხო განათლება, 1953, 11 მარტი, გვ. 4.

Будем трудиться так, как требует имя любимого Сталина [к кончине И. В. Сталина]. — Сахалхо ганатлеба, 1953, 11 марта, с. 4.

191. „ზოგადი ენათმეცნიერების“ კურსის პროგრამა. (სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტებისათვის). თბ. 1953. 18 გვ.

Программа курса «Общее языкознание». (Для филологических факультетов гос. ун-тов). Тб., 1953. 18 с.

192. „იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის შესავლის პროგრამა“. (კავკასიურ ენათა განყოფილების IV კურსის სტუდენტებისათვის). თბ., 1953. 4 გვ. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ.

Программа «По введению в изучение иберийско-кавказских языков». (Для студентов IV курса Отделения кавказских языков). Тб., 1953. 4 с. — Парал. текст на рус. яз.

193. მასდარისა და მიმღობის ისტორიული ურთიერთობისათვის ქართულში. (წინასწარი მოხსენება). — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 5, 1953, გვ. 33—49. რეზიუმე რუს. ენ.

К вопросу об историческом взаимоотношении отглагольных имен существительных (მასდარ) и отглагольных имен прилагательных (причастий) в грузинском языке. (Предварительное сообщение). — Иберийско-кавказское языкознание, т. 5, 1953, с. 33—49. Резюме на рус. яз.

194. რაიონული გაზეთი სალიტერატურო ენის სადარაჯოზე. — ავანგარდი (ცხაკაია), 1953, 7 ივნ., გვ. 2.

Районная газета—защитник литературного языка. — Авангард (Цхакая), 1953, 7 июня, с. 2.

195. საბჭოთა ენათმეცნიერების შემდგომი განვითარებისათვის. — საქართველოს კომუნისტი, 1953, № 6, გვ. 46—55.

К дальнейшему развитию советского языкознания. — Сакартвелოს კომუნისტი, 1953, № 6, с. 46—55.

196. სტალინის უკვდავი სახელი მარად იცოცხლებს მის უკვდავ საქმეებში. — მეცნიერება და ტექნიკა, 1953, № 3, გვ. 14.

Бессмертное имя Сталина вечно будет жить в его бессмертных делах. — Мецниереба да техника, 1953, № 3, с. 14.

197. ჩემი სურვილი [გაზ. „კომუნისტის“ ენისა და სტილის შესახებ]. — კომუნისტი, 1953, 5 მაისი, გვ. 3.

Мое пожелание [о языке и стиле газеты «Коммунисти»]. — Комунисти, 1953, 5 мая, с. 3.

198. Введение в языкознание. Часть I. М., Учпедгиз, 1953. 243 с. (Второе изд.).

Содержание: 1. Введение. 2. Язык, его общественная сущность, развитие и происхождение. Отрасли языкознания и соответствующие основные понятия. 3. Фонетика. 4. Классификация языков. 5. Место языкознания в системе наук.

რეც: ქავთარაძე ი. — ახალგაზრდა სტალინელი, 1953, 12 ნოემბ., გვ. 3.

Рец: Кавтарაдзе И. — Ахалгазრда сталинели, 1953, 12 нояб., с. 3.

199. Картвельские языки. — БСЭ, 2-е изд. т. 20. М., 1953, с. 263.

200. Классификация языков. — БСЭ, 2-е изд. т. 21, М., 1953, с. 365—368.

В соавторстве с Т. С. Шарадзенидзе.

201. Лезгинский язык. — БСЭ, 2-е изд. т. 24, М., 1953, с. 445.

202. Программа курса «Введение в языкознание» [Для фак. языка и литературы пед. ин-тов. Утв. Отд. пед. вузов М-ва высш. образования СССР 26 февраля 1952 г.]. Каунас, Учпедгиз, 1953. 14 с. На литов. яз.

В соавторстве с В. В. Виноградовым, В. Н. Ярцевой, Б. А. Серебренниковым, Н. А. Кондрашевым.

203. Программа курса «Общее языкознание». Для филол. фак. гос. ун-тов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1953. 19 с.

204. Программа курса «Введение в языкознание». (Для фак. языка и литературы пед. ин-тов). [Утв. Отд. пед. вузов М-ва высш. образования СССР 26 февраля 1952 г.]. Баку, 1953. 12 с. На азерб. яз.

В соавторстве с В. В. Виноградовым, В. Н. Ярцевой и др.

205. Программа курса «Введение в изучение иберийско-кавказских языков». Для студентов IV курса отделения кавказских яз., Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1953. 6 с.

206. Сталинское учение о языке и наши задачи в области сравнительно-исторического языкознания. — Заря Востока, 1953, 20 янв., с. 2—3.

207. Ученые сплочены вокруг партии. [По поводу смерти И. В. Сталина]. — Огонек, 1953, № 11, с. 20—23.

1954

208. ერთი ძველი საერთო იბერიულ-კავკასიური ფუძის შესახებ შევეჩხვებოდეს ტერმინში. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 6, 1954, გვ. 41 — 50. — რეზიუმე რუს. ენ.

Об одной общей основе в термине виноградарства в иберийско-кавказских языках. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 6, 1954, с. 41—50. — Резюме на рус. яз.

209. მრავლობითობის სუფიქსთა გენეზისისათვის ქართულში (წინასწარი მოხსენება). — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 6, 1954, გვ. 67—77. — რეზიუმე რუს. ენ.

К генезису суффиксов множественности в грузинском языке. (Предварительное сообщение). — Иберийско-кавказское языкознание, т. 6, 1954, с. 67—77. — Резюме на рус. яз.

210. ქართულ-ზანურ ბგერათ-შესატყვისობათა ისტორიისათვის. მოხსენების თეზისები. საქ. სსრ მეცნ. აკად. ენათმეცნიერების ინ-ტის მე-5 (11) სამეცნიერო სესია 1954 წ., 10-12 ივნისს, მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1954, გვ. 11 — 12. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 35.

К истории грузинско-занских звуковых соответствий. Тезисы доклада. — 5 (11) научная сессия Института языкознания 10—12 июня 1954 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1954, с. 11—12. — Парал. текст на рус. яз., с. 35.

211. Марр Н. Я. — БСЭ, 2-е изд., т. 26, М., 1954. с. 375—376.

212. Мюллер Макс. — БСЭ, 2-е изд., т. 28, М., 1954, с. 639.

213. Мюллер Фридрих. — БСЭ, 2-е изд. т. 28, М., 1954, с. 639.

214. О принципах составления толкового словаря грузинского языка (В связи с особенностями грамматического строя данного языка). Тезисы доклада. — Объединенная науч. сессия Отдел. исторических наук и Отделения философии, экономики и права АН СССР, Отделений обществ. наук АН Груз. ССР, Армянской ССР и Азербайджанской ССР. Баку, 1954. Тезисы докладов. Баку, 1954, с. 199—202.

215. Wstęp do językoznawstwa. Część pierwsza. Warszawa, 1954. 196 с.

1955

216. ენათმეცნიერება სტალინურ დებულებებზე დაყრდნობით. — ახალგაზრდა სტალინელი, 1955, 24 დეკ., გვ. 3.

На основе сталинских положений в языкознании. — Ахалгазрда сталинели, 1955, 24 дек., с. 3.

217. ენათმეცნიერების შესავალი. პეკინი, 1955. 236 გვ. [ჩინურ ენაზე].

Введение в языкознание. Пекин, 1955. 236 с. [На кит. яз.].

218. პროგრამა კურსისა „ენათმეცნიერების შესავალი“ [ფილოლოგიურ ფაკულტეტათათვის]. თბ., 1955. 10 გვ. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ.

Программа курса «Введение в языкознание» [для филологических факультетов]. Тб., 1955. 10 с. — Парал. текст на рус. яз.

219. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. არნ. ჩიქობავას საერთო რედაქციით, ტ. 4. (მეოთხე ტომის რედაქტორები — არნ. ჩიქობავა, მ. ჭაბაშვილი), თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1955, 1599 სვ.

Толковый словарь грузинского языка. Под общей редакцией Арн. Чикобава, т. 4 (Редакторы четвертого тома — Арн. Чикобава и М. Чабашвили), Тб., Изд-во АН ГССР, 1955. 1599 стб.

220. „ცეცხლი“ და „წითელი“ — საერთო ფუძის სიტყვები იბერიულ-კავკასიურ ენებში. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნი-

გრების ინსტიტუტის მე-6 (12) სამეცნიერო სესია 1955 წლის 10—11 ივნისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1955, გვ. 19—20. პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 43.

«Огонь» — «красный» — слова общего корня в иберийско-кавказских языках. Тезисы доклада. — 6(12) научная сессия Ин-та языкознания 10—11 июня 1955 г., План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1955, с. 19—20. — Парал. текст на рус. яз., с. 43.

221. წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. ტ. 4. არნ. ჩიქობავასა და მ. ჭაბაშვილის რედაქციით. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1955, გვ. 009—010.

Предисловие. — В кн.: Толковый словарь грузинского языка. Под общ. ред. Арн. Чикобава. т. 4. (Редакторы четвертого тома Арн. Чикобава и М. Чабашвили). Тб., Изд-во АН ГССР, 1955, с. 009—010.

222. О двух основных вопросах изучения иберийско-кавказских языков. — Вопросы языкознания, 1955, № 6, с. 66—92.

223. П. Услар и вопросы научного изучения горских иберийско-кавказских языков. (К 80-летию со дня смерти). — Иберийско-кавказское языкознание, т. 7, 1955, с. 461—471.

224. Учението на И. В. Сталина за езика като обществено явление. «Помогало към лекциите и упражненията по увод в езикознанието». София, 1955, с. 47—76.

225. ვნებითის ჩამოყალიბების ზოგი საკითხისათვის ქართულ-ში მასდარის ჩვენებათა მიხედვით (წინასწარი მოხსენება). — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 8, 1956, გვ. 513—518. — რეზიუმე რუს. ენ.

К некоторым вопросам процесса формирования страдательного залога в грузинском языке (по данным масдара). — Иберийско-кавказское языкознание, т. 8, 1956, с. 513—518. — Резюме на рус. яз.

226. იბერიულ-კავკასიურ ენათა დიალექტოლოგიის ამოცანები (ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერების პრინციპული პოზიციებიდან). მოხსენების თეზისები. წგ-ში: საკოორდინაციო თათბირი იბერიულ-კავკასიურ ენათა დიალექტოლოგიის საკითხების შესახებ 1956 წლის 19—21 ნოემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თე-

ზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1956, გვ. 28—33. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ., გვ. 5—11.

Задачи диалектологии иберийско-кавказских языков (с принципиальных установок историко-сравнительного языкознания). Тезисы доклада. — В кн.: Координационное совещание по вопросам диалектологии иберийско-кавказских языков 19—21 ноября 1956 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1956, с. 28—33. — Парал. текст на рус. яз., с. 5—11.

227. ისტორიულად განსხვავებული ორი მორფოლოგიური ტიპისათვის ქართულ ბრუნვათა შორის. — წგ-ში: სახელის ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში. წ. I. რედ. ვ. თოფურია. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1956, გვ. 265—269. — რეზიუმე რუს. ენ.

Два исторически различных морфологических типа падежей в древнегрузинском литературном языке. — В сб.: К истории склонения имен в картвельских языках. Кн. 1. Под ред. В. Топурия. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1956, с. 265—269. — Резюме на рус. яз.

228. მიმართულებითი (გარდაქცევითი) ბრუნვის მნიშვნელობის, წარმოებისა და ისტორიისათვის (ქართველური ენებისა და ხალღურის ურთიერთობისათვის). — წგ-ში: სახელის ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში. 1. ვ. თოფურიას რედ. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1956, გვ. 10—31. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

Об образовании, значении и истории направительного (трансформативного) падежа в грузинском языке. — В кн.: К истории склонения имен в картвельских языках. Кн. 1. Под ред. В. Топурия. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1956, с. 10—31. — Резюме на рус. и франц. яз.

229. მრავლობითობის სუფიქსთა გენეზისისათვის ქართულში (წინასწარი მოხსენება). — წგ-ში: სახელის ბრუნებისათვის ქართველურ ენებში. წგ. I. ვ. თოფურიას რედ. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1956, გვ. 313—324. — რეზიუმე რუს. ენ.

К генезису суффиксов множественности в грузинском языке. — В сб.: К истории склонения имен в картвельских языках. Кн. 1. Под ред. В. Топурия. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1956, с. 313—324. — Резюме на рус. яз.

230. ობიექტური საზომისათვის სალიტერატურო ქართულ ენის ნორმათა დადგენისას. — ლიტერატურული გაზეთი, 1956, 3 აგვ., გვ. 2—4.

К вопросу об объективности критерия при унификации норм грузинского языка. — Литературиლი газети, 1956, 3 авг., с. 2—4.

231. რატომ არის აუცილებელი ბრუნვათა რიგის შეცვლა ქართულში? — წიგ-ში: სახელის ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში. წგ. I. ვ. თოფურიას რედ. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1956, გვ. 1—9.

Почему необходимо видоизменить последовательность падежей в грузинском языке? — В сб.: К истории склонения имен в картвельских языках. Кн. 1. Под ред. В. Топуриа. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1956, с. 1—9.

232. სახელთა ბრუნების ისტორიიდან ქართულში: ფუძეუკვეც სახელთა ნათესაობითისა და მოქმედებითის ფორმანტთა ევოლუციისათვის. — წგ-ში: სახელის ბრუნებისათვის ქართველურ ენებში. რედ. ვ. თოფურია. წგ. I. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1956, გვ. 239—264. რეზიუმე რუს. ენ.

Из истории склонения имен в грузинском языке: Форманты родительного и творительного падежей в именах с неусекаемой основой. — В сб.: К истории склонения имен в картвельских языках. Кн. 1. Под ред. В. Топуриа. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1956, с. 239—264. — Резюме на рус. яз.

233. Несколько соображений о построении курсов по общелингвистическим дисциплинам. — Вопросы языкознания, 1956, № 3, с. 54—69.

234. Úvod do jazykovědy. Sv. I. Praha, 1956, 219 s.

1957

235. ბიპევიორიზმი ენის რაობის გაგებაში. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მე-14 სამეცნიერო სესია 1957 წლის 10—13 ივნისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1957, გვ. 7. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ., გვ. 22.

Бихевиоризм в понимании сущности языка. Тезисы доклада. — 14-ая научная сессия Института языкознания 10—13 июня 1957 года. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1957, с. 7. Парал. текст на рус. яз., с. 22.

236. თანდებულისანი ბრუნვების კვალიფიკაციისათვის ქართულ-
ში. მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ უმაღლესი სასწავლებლების
ქართული ენის კათედრათა მე-4 სამეცნიერო-მეთოდური სესია
1957 წლის 11, 12, 13 მაისს. მუშაობის გეგმა. თბ., სამეცნ. მეთოდ.
კაბინეტის გამ-ბა, 1957, გვ. 3.

К классификации предложных падежей в грузинском
языке. Тезисы доклада. — 4-ая научно-методическая сессия
кафедр грузинского языка высших учебных заведений Груз.
ССР 11, 12, 13 мая 1957 года. План работы. Тб., Изд-во на-
учно-метод. кабинета, 1957, с. 3.

237. ქართველ ენათმეცნიერთა მიღწევები. — კომუნისტი,
1957, 29 დეკ., გვ. 3.

Достижения грузинских языковедов. — Комунисти, 1957,
29 дек., с. 3.

238. Выступление. — В кн.: Институт Истории. Труды
объединенной сессии Академии наук СССР и Академий наук
Закавказских республик по общественным наукам (29 мар-
та — 2 апреля 1954 г.). Стенографический отчет. Баку,
Изд-во АН Азерб. ССР, 1957, с. 765—768.

239. О принципах составления Толкового словаря гру-
зинского языка. — В кн.: «Лексикографический сборник»,
вып. 1. М., 1957, с. 58—67.

240. Сопоставительное изучение языков, как метод ис-
следования и как метод обучения. — Русский язык в нацио-
нальной школе, 1957, № 6, с. 1—4.

241. Сравнительный словарь и родство языков (Стра-
ничка из истории изучения иберийско-кавказских языков). —
Уч. зап. Адыгейского научн.-исслед. ин-та языка, литературы
и истории, Майкоп, т. 1, 1957, с. 69—76.

1958

242. აზხ. ნ. აგიაშვილის ფელეტონის გამო. — ლიტერატურული
გაზეთი, 1958, 19 დეკ., გვ. 2—4.—ხელმოწერა: რუსულ-ქართული
ლექსიკონის სარედაქციო კოლეგიის წევრები: გ. ახვლედიანი, ქ. და-
თიკაშვილი, ს. ვაჩნაძე, ვ. თოფურია, ქ. ლომთათიძე, ნ. ლოლობე-
რიძე, არნ. ჩიქობავა და გ. წერეთელი.

По поводу фелетона тов. Н. Агиашвили. — Литературу-
ли газети, 1958, 19 дек., с. 2—4. — Подпись: Члены ред. кол-
легии русско-грузинского словаря: Г. Ахвледiani, К. Дати-
кашвили, С. Вачнадзе, В. Топуриа, К. Ломтатидзе, Н. Го-
гоберидзе, Арн. Чикобава и Г. Церетели.

243. ენის რაობის ბიპევიორისტული გავება. — იბერიულ-კავ-
კასიური ენათმეცნიერება, ტ. 9—10. თბ., 1958, გვ. 1—12. — რეზი-
უმე რუს. ენ. აგრეთვე რუს. ენაზე: **Филологические науки** (На-
учные доклады высшей школы), М., 1958, № 1, с. 19—28.

Бихевиоризм в понимании сущности языка. — Иберий-
ско-кавказское языкознание, т. 9—10. Тб., 1958, с. 1—12. —
Резюме на рус. яз. Также на рус. яз.: «Филологические на-
уки» (Научные доклады высшей школы), М., 1958, № 1,
с. 19—28.

244. ზოგი პრეფიქსული წარმოების ისტორიისათვის ქართულ
ზმნებში. მოხსენების თეზისები. ენათმეცნიერების ინსტიტუტის მე-
15 სამეცნიერო სესია 1958 წლის 31 მაისს და 2 ივნისს. მუშაობის
გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1958, გვ.
5—7. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 20—21.

К истории некоторых префиксовых образований в гру-
зинских глаголах. Тезисы доклада. — 25-ая научная сессия
Ин-та языкознания 31 мая и 2 июня 1958 года. План рабо-
ты и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1958, с. 5—7. —
Парал. текст на рус. яз. с. 20—21.

245. რედაქტორის წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ბიბლიოგრაფია
იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესახებ არსებული საენათმეცნიერო ლი-
ტერატურისა. I. შეადგინეს გ. კაჭარავამ და გ. თოფურია. პროფ.
არნ. ჩიქობავას რედ. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1958, გვ. 7—8. —
პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 9—10.

От редактора. — В кн.: Библиография языковедческой
литературы об иберийско-кавказских языках. 1. Составите-
ли Г. Качарава и Г. Топуриа. Под ред. проф. Арн. Чикоба-
ва. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1958, с. 7—8. — Парал. текст на
рус. яз., с. 9—10.

246. ჩვენი დედაქალაქი და ჩვენი დედაენა. [თბილისის 1500
წლისთავის გამო]. — კომუნისტი, 1958, 14 ოქტ., გვ. 3.

Наша столица и наш родной язык. [К 1500-летию Тби-
лиси]. — Комунისტი, 1958, 14 окт., с. 3.

247. Иберийско-кавказское языкознание и общее языкознание. — Филологические науки (Научные доклады высшей школы), 1958, № 3, с. 14—22.

248. Иберийско-кавказское языкознание, его общелингвистические установки и основные достижения. — Известия Академии наук СССР, Отд. литературы и языка, т. 17, вып. 2, 1958, с. 113—129.

249. Рациональная грамматика — «Искусство» или наука? — 2-ая объединенная научная сессия Азербайджанского, Ереванского и Тбилисского университетов, посвященная 1500-летию Тбилиси 10—14 октября 1958 года. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1958, с. 104—105.

1959

250. დეპუტატ ა. ს. ჩიქობავას სიტყვა საქართველოს სსრ მე-5 მოწვევის პირველ სესიაზე „ცხოვრებასთან სკოლის კავშირის განმტკიცებისა და სახალხო განათლების სისტემის შემდგომი განვითარების შესახებ“ მოხსენების გამო. — კომუნისტი, 1959, 19 აპრ., გვ. 3; — Заря Востока, 1959, 19 апр., с. 3.

Речь депутата Арн. С. Чикобава на первой сессии Верховного Совета Груз. ССР пятого созыва, по поводу доклада «Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в Грузинской ССР». — Комунисти, 1959, 19 апр., с. 3; Заря Востока, 1959, 19 апр., с. 3.

251. ზოგი პრეფიქსული წარმოების ისტორიისათვის ქართულ ზმნებში. (წინასწარი მოხსენება). — იბერიულ კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 11, 1959, გვ. 151—168.—რეზიუმე რუს. ენ.

К истории некоторых префиксовых образований в грузинских глаголах. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 11, 1959, с. 151—168. Резюме на рус. яз.

252. საბას „სიტყვის კონა“, როგორც ლექსიკოგრაფიული ნაშრომი. — საიუბილეო კრებული „სულხან-საბა ორბელიანი“ (1658—1958). თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1959, გვ. 259—276.

«Грузинский глоссарий» Сулхан-Саба Орбелиани, как лексикографический труд. — Юбилейный сборник «Сулхан-Саба Орбелиани» (1658—1958). Тб., Изд-во АН ГССР, 1959, с. 259—276.

253. შემოქმედების სიხარული [გ. ლეონიძის დაბადების 60 წლისთავის გამო]. — კომუნისტი, 1959, 27 დეკ., გვ. 4.

Радость творчества [К 60-летию со дня рождения Г. Леонидзе]. — Комунисти, 1959, 27 дек., с. 4.

254. Историческое языкознание и описательная грамматика. — В сб.: «Rakstu Krajum». Сборник статей, посвященный академику профессору доктору Яну Эндзелину в связи с 85-летием со дня рождения и 65-летием научной деятельности. Рига, Изд-во АН Латв. ССР, 1959, с. 79—89.

255. Проблема языка как предмета языкознания. На материале зарубежного языкознания. М., Учпедгиз, 1959. 179 с.

Содержание: Предисловие. Глава I. Общее языкознание и философия языка, их взаимоотношение. Глава II. Проблема языка как предмета языкознания. Главные направления. 1. Натурализм. 2. Индивидуалистический психологизм. 3. Психологический социологизм. 4. Эстетизм (крайний индивидуализм). 5. Механизм. 6. Структурализм. Заключение. Послесловие.

256. Die iberokaukasische Gebirgssprachen und der heutige Stand ihrer Erforschung in Georgien. — «Acta Orientalia Hungarica», Tomus 9, Fasc. 2, Budapest, 1959, S. 109—161.

1960

257. დავიცვათ ენის სიწმინდე. — სოფლის ცხოვრება, 1960, 9 აგვ., გვ. 3.

Соблюдать чистоту языка. — Соплис цховრება, 1960, 9 ავგ., с. 3.

258. თანამედროვეობის უდიდესი ამოცანა [მშვიდობის დაცვის შესახებ]. — კომუნისტი, 1960, 7 აპრ., გვ. 1.

Великая задача современности [О защите мира]. — Комунисти, 1960, 7 апр., с. 1.

259. რედაქტორის წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ალ. ჭინჭარაული. ხევსურულის თავისებურებანი. ტექსტებითა და ინდექსით. რედ. არნ. ჩიქობავა. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1960, გვ. VII—VIII.

Предисловие редактора. — В кн.: Ал. Чинчараули. Осо-

ბენიონი ხევსურსკო დიალექტა გუზინსკო ეზუკი. ს ტექსტ-
მი ი ინდექსომ. რედ. არნ. ჩიკობავა. ტბ., იზდ-ვო ან გსსრ,
1960, ს. VII—VIII.

260. ქართული ზმნის ნაკვთების დაჯგუფების საკითხისათვის.
მოხსენების თეზისები. თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის ფილო-
ლოგიის ფაკულტეტის მე-5 (აწერია მე-6) სამეცნიერო სესია, მიძ-
ღვნილი ვ. ი. ლენინის დაბადების 90 წლისთავისადმი 1960 წ. 7—9
აპრილს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ.
უნ-ტის გამ-ბა, 1960, გვ. 13—14.

К вопросу о группировке конъюгационных основ гру-
зинского глагола. Тезисы доклада. — 5-ая научная сессия
филол. фак. Тбил. ун-та, посвященная 90-летию со дня рож-
дения В. И. Ленина 7—9 апреля 1960 г. План работы и те-
зисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1960, с. 13—14.

261. ჩვენი ენის დედაბოძი. (აკ. წერეთლის დაბადებიდან 120
წლისთავის გამო). — კომუნისტი, 1960, 4 დეკ., გვ. 3.

Столп нашего родного языка. [К 120-летию со дня рож-
дения А. Церетели]. — Комунისტი, 1960, 4 дек., с. 3.

262. გუზინსკა მოვა. — В кн.: Українська радянська эн-
циклопедія. Т. 3. Київ, 1960, с. 491—492.

263. გუზინსკე პისუო. — В кн.: Українська радянська
энциклопедія. Т. 3. Київ, 1960, с. 501.

264. Замечания к проблемной записке: «Теоретические
вопросы языкознания». — Изв. АН СССР, т. 19, вып. 1,
1960, с. 63—71.

265. Основные типы спряжения и их исторические взаи-
моотношения в иберийско-кавказских языках. — 25 Между-
народный конгресс востоковедов. Доклады делегации СССР.
М., Изд-во вост. лит., 1960. 25 с. — Парал. текст на франц.
яз.

266. Первый толковый словарь грузинского языка. С. —
С. Орбелиани (1716) (Общая характеристика). — Вопросы
языкознания, 1960, № 4, с. 126—128.

267. Пусть будет счастье и мир! [Новогоднее поздрав-
ление]. — Вечерний Тбилиси, 1960, 31 дек., с. 1.

268. Les types principaux de conjugaison des verbes et leurs
correlations historiques dans les langues Ibero-Caucasiques. XXV
Congrès international des orientalistes. Conférences présentées par

la délégation de l'URSS, Moscou, 1960, 25 p. — Revue de Kartvelologie, vol. XIII—XIV (N. 41—42), Paris, 1962, p. 26—33. — В сб.: Труды 25 Международного конгресса востоковедов. Москва, 9—16 августа 1960. Т. 3. Заседания секции X, XI, XII. М., Изд-во Восточной лит-ры, 1963, с. 525—532.

1961

269. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. II. ერგატიული კონსტრუქციის რაობის თეორიები. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1961. VIII+169 გვ. — რეზიუმე რუს. ენ. გვ. 129—169.

შინაარსი: წინასიტყვაობა. 1. ერგატიული კონსტრუქციის საკითხისათვის ზოგადად. 2. ერგატიული კონსტრუქციის პასიურობის თეორიები. 3. ერგატიული კონსტრუქციის აქტიურობის თეორიები: ს. ბიხოვსკაია, ნ. იაკოვლევი. 4. ერგატიული კონსტრუქციის სტადიური თეორია. 5. ერგატიული კონსტრუქციის მიოლოგიური თეორია. 6. ნარევი თვალსაზრისი ერგატიული კონსტრუქციის საკითხში. 7. ერგატიული კონსტრუქცია, როგორც გვარების მიმართ ინდიფერენტული კონსტრუქცია.

Проблема эргативной конструкции в иберийско-кавказских языках. II. Теории сущности эргативной конструкции. Тб., Изд-во АН ГССР, 1961. VIII+169 с. — Резюме на рус. яз., с. 129—169.

Содержание: Предисловие. 1. Общие вопросы эргативной конструкции. 2. Теории пассивности эргативной конструкции. 3. Теории активности: С. Л. Быховская, Н. Ф. Яковлев. 4. Стадиальная теория эргативной конструкции. 5. Мифологическая теория эргативной конструкции. 6. Концепции смешанного типа о сущности эргативной конструкции. 7. Эргативная конструкция, как конструкция индифферентная в отношении залогов.

270. თანდებულიან ბრუნვათა საკითხისათვის ქართულში. — კრ-ში: ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, ტ. 2. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1961, გვ. 197—209. — რეზიუმე რუს. ენ.

К вопросу о послеложных подежах грузинского языка. — В сб.: Вопросы структуры картвельских языков, т. 2. Тб., Изд-во АН ГССР, 1961, с. 197—209. — Резюме на рус. яз.

271. პროფესორ რენე ლაფონის ლექციები ბასკური ენის შესახებ. [ქართველთა და ესპანეთის იბერიელთა ნათესაობის შესახებ].—ახალგაზრდა კომუნისტი, 1961, 21 მარტი, გვ. 3.

Лекции профессора Рене Лафона об языке басков. [О родстве грузинов и испанских иберийцев]. — Ахалгазрда коммунисти, 1961, 21 марта, с. 3:

272. სუბიექტისა და ობიექტის შეფარდებითი როლისათვის ერგატული კონსტრუქციის ისტორიაში. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის პროფ.-მასწავლ. საიუბილეო სამეცნ. სესია, მიძღვნილი საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისა და საქართველოში კომუნისტური პარტიის შექმნის 40 წლისთავისადმი, 1961 წლის 17—20 მაისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1961, გვ. 132—134.

К вопросу об историческом соотношении субъекта и объекта в эргативной конструкции. Тезисы доклада. — Юбилейная научн. сессия профессоров и преподавателей Тбил. гос. ун-та, посвященная 40-летию установления Советской власти в Грузии и образования Коммунистической партии Грузии, 17—20 мая 1961 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1961, с. 132—134.

273. ქართული ზმნის ფუძის საწარმოებელი ზოგი სუფიქსის ისტორიული ფარდობისათვის. მოხსენების თეზისები.—ენათმეცნიერების ინსტიტუტისა და ხელნაწერთა ინსტიტუტის გაერთიანებული სამეცნიერო სესია, მიძღვნილი საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების 40 წლისთავისადმი. 1961 წლის 14, 15 და 17 აპრილს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1961, გვ. 6—7.—პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 26—27.

К вопросу об историческом соотношении некоторых тематических суффиксов в грузинском глаголе. Тезисы доклада. — Объединенная научная сессия Института рукописей и Института языкознания, посвященная 40-летию установления Советской власти в Грузии. 14, 15 и 17 апреля 1961 года. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1961, с. 6—7. — Парал. текст на рус. яз. с. 26—27.

274. К вопросу о взаимоотношении этимологического и сравнительного словарей. Тезисы доклада. — 7-ое пленарное заседание словарной комиссии, посвященное проблемам сравнительно-исторической лексикологии. М., 1961. Июнь, с. 19—22.

1962

275. ზოგი საკამათო საკითხის შესწავლის ისტორიიდან ქართული ენის მორფოლოგიაში. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის მე-6 სამეცნ. სესია 1962 წლის 10—12 მაისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1962, გვ. 6.

Из истории изучения некоторых спорных вопросов морфологии грузинского языка. Тезисы доклада. — 6-ая научн. сессия филол. фак-та Тбилисского гос. университета 10—12 мая 1962 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1962, с. 6.

276. ქართული ზმნის ნაკვეთელთა დაჯგუფების პრინციპისათვის. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 13, 1962, გვ. 93—108. — რეზიუმე რუს. ენ.

К вопросу о группировке конъюгационных основ грузинского глагола. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 13, 1962, с. 93—108. — Резюме на рус. яз.

277. რედაქტორის წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ტ. გუდავა. ზოთლიხური ენა. გრამატიკული ანალიზი, ტექსტები, ლექსიკონი. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1962, გვ. 5—6. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ., გვ. 7—8.

Предисловие редактора. — В кн.: Т. Е. Гудава. Ботлихский язык. Тб., Изд-во АН ГССР, 1962, с. 5—6. — Парал. текст на рус. яз. с. 7—8.

278. ხუნძური ენა. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1962. XII + 422 გვ. (კავკასიურ ენათა კათედრის შრომები). II.

ილ. ცერცვაძის თანაავტორობით.

შინაარსი: 1. შესავალი. 2. დამწერლობა და ანბანი. 3. ფონეტიკა. ა. ხმოვანთა სისტემა. ბ. თანხმოვანთა სისტემა. 4. მორფოლოგია. გრამატიკული კლასები. ა. სახელი. არსებითი სახელი. სახელთა ბრუნება. არსებით სახელთა ბრუნების თავისებურებანი დიალექტებში. ადგილობითი ბრუნვები. დამატებითი ცნობები ბრუნვათა

შესახებ. არსებით სახელთა წარმოება. ზედსართავი სახელი. რიც-
ხვითი სახელი. ნაცვალსახელი. ბ. ზმნა. ზმნისართი. ნაწილაკი. კავ-
შირი. 5. ძირითადი სინტაქსური მოვლენები. 6. ტექსტები (სამწერ-
ლო ხუნძური და დიალექტური).

Аварский язык. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1962. XII+
422 с. (Труды кафедры Кавказских языков). II.

В соавторстве с Ил. Церцвадзе.

Содержание: 1. Введение. 2. Письменность и алфавит.
3. Фонетика. а). Система гласных. б). Система согласных.
4. Морфология. Грамматические классы. а). Имя. Имя суще-
ствительное. Склонение имен. Особенности склонения имен
существительных в диалектах. Местные падежи. Дополни-
тельные сведения о падежах. Словообразование имен су-
ществительных. Имя прилагательное. Имя числительное.
Местоимение. Определение вместе с определяемым. б). Гла-
гол. Наречие. Частица. Союз. 5. Основные синтаксические
явления. 6. Тексты (на литер. авар. яз., диалектные).

Рец.: Қазаров С. Ценный вклад в кавказоведение. —
Заря Востока, 1962, 29 ноябр., с. 3.

279. Выступления: IV Международный конгресс славис-
тов. т. 2. М., 1962, с. 194—195, 235—236, 502—503.

280. К вопросу о первых текстовых записях по горским
иберийско-кавказским языкам (Предварительное сообще-
ние). — Вопросы языкознания, 1962, № 4, с. 98—103.

1963

281. დეპუტატი ა. ს. ჩიქობავას სიტყვა [საქართველოს სსრ მე-
ექვსე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს პირველ სესიაზე. საქართველოს
სსრესპუბლიკაში საყოველთაო სავალდებულო რვაწლიანი სწავლე-
ბის კანონის განხორციელების შესახებ მოხსენების გამო]. — კო-
მუნისტი, 1963, 29 აპრ., გვ. 3. Заря Востока, 1963, 29 апр.,
с. 3.

Речь депутата А. С. Чикобава [на первой сессии Вер-
ховного Совета Грузинской ССР шестого созыва. Прения по
докладу «О состоянии осуществления Закона о всеобщем обя-
зательном восьмилетнем обучении в Грузинской ССР»]. —
Комунисти, 1963, 29 апр., с. 3; — Заря Востока, 1963, 29 апр.,
с. 3.

282. ისტორიული დიალექტოლოგიის საკითხები ძველი ქართულის ძეგლთა ჩვენებაში და კვლევა-ძიების ძირითადი ამოცანა ან მხრივ. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის მე-7 სამეცნიერო სესია 1963 წლის 9—11 ივნისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1963, გვ. 17—19.

Вопросы исторической диалектологии по данным древнегрузинских памятников и основные задачи исследования. Тезисы доклада. — 7-ая научная сессия филологического факультета Тбилисского гос. ун-та 9—11 июня 1963 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1963, с. 17—19.

283. ქართული ზმნის უღვლილების სისტემის ძირითადი საკითხები. მოხსენების თეზისები. — საქართველოს სსრ უმაღლესი სასწავლებლების ქართული ენის კათედრათა 1 (5) სამეცნიერო-მეთოდური კონფერენცია 1963 წლის 27—29 აპრილს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., 1963. გვ. 13—14.

Основные вопросы системы спряжения глагола в грузинском языке. Тезисы доклада. — 1 (5) научно-методическая конференция кафедр грузинского языка высших учебных заведений Грузинской ССР 27—29 апреля 1963 г. План работы и тезисы докладов. Тб., 1963, с. 13—14.

284. Выступление. — В сб.: «Вопросы описательных грамматик языков Северного Кавказа и Дагестана» (Материалы объединенной научной сессии Института языкозн. АН СССР и Кабардино-Балкарского НИИ). Нальчик, 1963, с. 101—102.

285. Иберийско-Кавказские языки и научная актуальность их изучения. — Ученые записки Адыгейского научн. исслед. ин-та языка, литературы и истории, т. 2, Майкоп, 1963, с. 3—26.

286. Иберийско-кавказские языки и общее языкознание. — В кн.: Труды первой конференции Закавказских университетов. Баку, Изд-во АГУ, 1963, с. 229—236.

287. К вопросу о взаимоотношении этимологического и сравнительного словарей. — Лексикографический сборник, вып. 6, 1963, с. 24—29.

288. О некоторых процессах трансформации аналити-

ческих образований в синтетические (по данным иберийско-кавказских языков). Тезисы доклада: «Аналитические конструкции в языках различных типов». — Тезисы докладов на открытом расширенном заседании Ученого совета Ин-та языкознания АН СССР. Л., 1963, с. 20—22.

289. Предисловие редактора. — В кн.: Д. С. Имнайшвили. Дидойский язык в сравнении с гинухским и хваршийским языками. Тб., Изд-во АН ГССР, 1963, с. V—VI.

290. Предисловие редактора. — В кн.: А. А. Магометов. Кубачинский язык. (Исследование и тексты). Тб., Изд-во АН ГССР, 1963, с. V—V. — Парал. текст на груз. яз., с. VII—VIII.

1964

291. აწმყოს ფუძის წარმოქმნის ისტორიისათვის. 1. -ავ, -ამ და -ევ, -ემ სუფიქსთა ისტორიული ურთიერთობა (წინასწარი მოხსენება). — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 14, 1964, გვ. 125-134. — რეზიუმე რუს. ენ.

К истории образования основы настоящего времени в грузинском языке. 1. Историческое взаимоотношение суффиксов -av, -am и -ev, -em (Предварительное сообщение). — Иберийско-кавказское языкознание, т. 14, 1964, с. 125—134. — Резюме на рус. яз.

292. მთავარი რედაქციისაგან. — წგ-ში: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. ტ. 8. რედ. ივ. გიგინეიშვილი და ბიძ. ფოჩხუა. თბ., „მეცნიერება“, 1964, გვ. 05—06.

От главной редакции. — В кн.: Толковый словарь грузинского языка. Т. 8. Ред. Ив. Гигинейшвили и Б. Почхуа. Тб., «Мецნიერება», 1964, с. 05—06.

293. ტოპონიმიკურ ტერმინთა ორგვარი წარმოების ისტორიული ურთიერთობისათვის. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის მე-8 სამეცნიერო სესია 1964 წლის 25—29 ივნისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1964, გვ. 20.

К историческому взаимоотношению двоякого образования топонимических терминов. Тезисы доклада. — 8-ая научная сессия филологического факультета Тбил. гос. ун-та

25 29 ივნისი 1964 გ. პლან რაბოთა ი თეზისი დოკლადოვ. ტბ.,
Изд-во Тбил. ун-та, 1964, с. 20.

294. „ქართული ენა“, მისი აგებულება-შედგენილობის ზოგადი საკითხები. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 14. 1964, გვ. 31—49. — რეზიუმე რუს. ენ.

«Грузинский язык», общие вопросы его состава и построения. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 14, 1964, с. 31—49. — Резюме на рус. яз.

295. ჰუგო შეხარდტი, როგორც ქართველოლოგი. მოხსენების თეზისების — ენათმეცნიერების ინსტიტუტისა და აღ. წულუკიძის სახ. ქუთაისის სახელმწ. პედ. ინსტიტუტის ქართული ენის კათედრის ფაერთიანებული სამეცნ. სესია. ქუთაისი, 1964 წლის 15 და 16 მაისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. ქუთაისი, 1964, გვ. 5.

Г. Шухардт, как исследователь картвельских языков. Тезисы доклада. — Объединенная научн. сессия Ин-та языкознания Академии наук Груз. ССР и Кафедры грузинского языка Кутаисского гос. педагогического института им. Цулукидзе, Кутаиси, 15 и 16 мая 1964 г. План работы и тезисы докладов. Кутаиси, 1964, с. 5.

296. Предисловие редактора. — В кн.: Т. Е. Гудава. Консонантизм андийских языков. Тб., Изд-во АН ГССР, 1964, с. V—VII.

1965

297. ზოგი ძირითადი ალტერნატივის შესახებ თანამედროვე თეორიულ ენათმეცნიერებაში. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის მე-9 სამეცნიერო სესია, 1965 წლის 4—8 მაისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., 1965, გვ. 10—11.

О некоторых основных альтернативах в современном теоретическом языкознании. Тезисы доклада. — 9-ая научн. сессия филол. факультета Тбил. гос. ун-та, 4—8 мая, 1965 г. План работы и тезисы докладов. Тб., 1965, с. 10—11.

298. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია. თბ., „განათლება“, 1965. XV+412 გვ.

История изучения иберийско-кавказских языков. [Учебник для студентов филол. фак.]. Тб., «Ганатлеба», 1965. XV+412 с.

299. ნიჭი და შრომა. [ინტერვიუ აკად. არნ. ჩიქობავასთან]. — ცისკარი, 1965, № 11, გვ. 108—117.

Талант и труд. — Цискари, 1965, № 11, с. 108—117.

300. პაშტა-სიტყვის მნიშვნელობისათვის ვეფხისტყაოსანში. ზოსტენების თეზისები — საქართველოს სსრ უმაღლესი სასწავლებლების ქართული ენის კათედრათა მე-6 რესპუბლიკური სამეცნ.-მეთოდ. კონფერენცია 1965 წლის 25—26 დეკემბერს. თბ., 1965, გვ. 6.

К значению слова *paštai* в поэме Руставели «Вепхисткаосани» («Витязь в барсовой шкуре»). Тезисы доклада. — 6-ая республиканская научно-метод. конф. кафедр грузинского языка высших учебных заведений Грузинской ССР 25—26 декабря 1965 года. Тб., 1965, с. 6.

301. რელაქტორის წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ცერცვაძე ილ. ან-დიური ენა. გრამატიკული ანალიზი ტექსტებით. თბ., „მეცნიერება“, 1965, გვ. V—VII. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ., ივ. VIII—X.

Предисловие редактора. — В кн.: И. И. Церцвадзе. Ан-дийский язык. Грамматический анализ с текстами. Тб., «Мец-ниереба», 1965, с. V—VII. — Парал. текст на рус. яз., с. VIII—X.

302. სიტყვა, თქმული საიუბილეო სხდომაზე, რომელიც მიე-ძღვნა კ. კეკელიძის დაბადებიდან 75 და სამეცნიერო მოღვაწეობის 50 წლისთავს. — კრ-ში: დიდი ქართველი მეცნიერი აკად. კორნელი კეკელიძე. შეადგინა და გამოსაცემად მოამზადა სოლ. ყუბანეი-შვილმა. თბ., „მეცნიერება“, 1965 გვ. 45—47.

Слово, произнесенное на юбилейном заседании, посвя-щенном 75-летию со дня рождения и 50-летию научной дея-тельности акад. К. Кекелидзе. — В сб.: Крупнейший грузин-ский ученый акад. К. Кекелидзе. Составил и подготовил к печати С. И. Кубанейшвили. Тб., «Мецниереба», 1965, с. 45—47.

303. Картвельские языки (Опыт структурно-типологи-ческой и историко-генетической характеристики). «Сборник статей и материалов по вопросам нахского языкознания». Грозный, 1965, с. 96—104. — Известия (Чечено-Ингуш.

науч.-исслед. Ин-т истории, языка и литературы), т. 6, вып. 2, 1965, с. 96—104.

304. О басках пиренейских и кавказских. [Заметки лингвиста]. — Вечерний Тбилиси, 1965, 16 дек., с. 2.

305. О некоторых процессах трансформации аналитических образований в синтетические (по данным иберийско-кавказских языков). — В сб.: Аналитические конструкции в языках различных типов. М.—Л., 1965, с. 253—261.

306. Предисловие редактора. — В кн.: А. А. Магомедов. Табасаранский язык (Исследование и тексты). Ред. Арн. Чикобава. Тб., «Мецნიერება», 1965, с. V—VII. — Парал. текст на груз. яз. с. VIII—X.

307. Проблема родства иберийско-кавказских языков (Состояние вопроса и перспективы). Тезисы доклада. — Научная сессия по сравнительно-историческому изучению иберийско-кавказских языков Северного Кавказа. Махачкала, 14—17 июня 1965 г. План работы и тезисы докладов. 1965, с. 3—8.

308. «Части речи» как понятие филологической грамматики и как понятие научной описательной грамматики. «Вопросы теории частей речи языков различных типов». — (Тезисы докладов на открытом расширенном заседании Ученого Совета Ин-та языкознания АН СССР). Л., 1965 (ноябрь), с. 11—12.

1966

309. ამხანაგი, მეგობარი [ვ. თოფურის გარდაცვალების გამო]. — კომუნისტი, 1966, 24 აგვ, გვ. 3.

Товарищ, друг [По поводу кончины В. Т. Топуриа]. — Коммунисти, 1966, 24 авг., с. 3.

310. ვარლამ თოფურია [გარდაცვალების გამო]. — ცისკარი, 1966, № 8, გვ. 152—153.

Варлам Топуриа [По поводу кончины]. — Цискари, 1966, № 8, с. 152—153.

311. ეგზოცენტრული კომპოზიტები „ვეფხისტყაოსნის“ ენაში. — მაცნე, საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. განყ-ბის ორგანო, 1966, № 5, გვ. 21—24; მოხსენების თეზისები იხ.: თბილისის სა-

ხელმწ. უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის მე-10 სა-
მეცნიერო სესია 1966 წ. ივნისი; თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1966,
გვ. 6—7.

Об эгзоцентрических композитах в языке «Вепхистკაო-
სანი». — *Мацне* (Вестник), Орган отдел. обществ. наук
АН ГССР, 1966, № 5, с. 21—24; Тезисы доклада см.: 10-ая
научная сессия филол. факультета Тбил. гос. ун-та, 1966 г.
июнь. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1966, с. 6—7.

312. „ვეფხისტყაოსნის“ ენის ადგილისათვის ქართული სალი-
ტერატურო ენის ისტორიაში. — მნათობი, 1966, № 9, გვ. 70—81.

К вопросу о месте языка поэмы Руставели «Вепхистკао-
სანი» в истории грузинского литературного языка. — *Мნათობი*, 1966, № 9, с. 70—81.

313. თანამედროვე ენათმეცნიერების განვითარების გზები. —
კრ-ში: თანამედროვე ზოგადი და მათემატიკური ენათმეცნიერების
საკითხები, I. თბ., 1966, გვ. 170—18

К вопросу о путях развития современной лингвистики. —
В сб.: Вопросы современного общего и математического язы-
кознания. 1. Тб., 1966, с. 170—189.

314. ისტორიული დიალექტოლოგიის საკითხები ძველი ქარ-
თულის ძეგლთა ჩვენებაში. — კრ-ში: კავკასიის ხალხთა ისტორი-
ის საკითხები. (ეძღვნება საქართველოს სსრ მეცნ. აკადემიის აკადე-
მიკოსის ნ. ბერძენიშვილის დაბადების 70 და სამეცნიერო-პედაგო-
გიური და საზოგადოებრივი მოღვაწეობის 50 წლისთავს). თბ., „მეც-
ნიერება“, 1966, გვ. 91—98.

Вопросы исторической диалектологии по данным древ-
негрузинских памятников. — В сб.: Вопросы истории народов
Кавказа. (Посвящается 70-летию со дня рождения и 50-
летию научно-педагогической и общественной деятельности
акад. АН Груз. ССР Н. Бердзенишвили). Тб., «Мецниереба»,
1966, с. 91—98.

315. მეცნიერებისათვის საყვარელი პოეტი [ს. ჩიქოვანის გარ-
დაცვალების გამო]. — ლიტერატურული საქართველო, 1966, 29
აპრ., გვ. 2—3.

Любимый поэт ученых [по поводу кончины С. Чикова-
ни]. — *Литერатуриლი საქართველო*, 1966, 29 აპრ., с. 2—3.

316. პაშტა-სიტყვის მნიშვნელობისათვის „ვეფხისტყაოსანში“. — საიუბილეო კრებული „შოთა რუსთაველს“. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1966, გვ. 334—341. მოხსენების თეზისები. — იგივე რუსულ ენაზე: თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის სამეცნიერო სესია, მიძღვნილი შოთა რუსთაველის დაბადებიდან 800 წლისთავი-სადმი. თბ., 1966 წ. სექტემბერი, გვ. 12—13.

К значению слова *paštai* в поэме Руставели. Юбилейный сборник «Шота Руставели». Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1966, с. 334 — 341. Тезисы доклада. — На рус. яз.: Научн. сессия Тбил. гос. ун-та, посвященная 800-летию со дня рождения Шота Руставели, Тб., 1966, (сентябрь), с. 12—13.

317. პროფესორ რ. ლაფონის ლექციები ბასკური ენის შესახებ (თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში). — კომუნისტი, 1966 15 ოქტ., გვ. 4; — Заря Востока, 1966, 14 окт., с. 4.

Лекции по баскскому языку проф. Р. Лафона (в Тбилисском гос. ун-те). — Комунисти, 1966, 15 окт., с. 4; — Заря Востока, 1966, 14 окт., с. 4.

318. ძველისა და ახალი ქართულის კომპონენტებისათვის „ვეფხისტყაოსნის“ ენის მორფოლოგიურსა და სინტაქსურ სტრუქტურაში. (წინასწარი მოხსენება). — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 15. 1966, გვ. 5—34. რეზიუმე რუს. ენ. — მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 22-ე სამეცნიერო სესია 1966 წ. 6—7 ივლისს. ეძღვნება შოთა რუსთაველის დაბადების 800 წლისთავს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები, თბ., „მეცნიერება“, 1966, გვ. 4—6.

О сочетании древнегрузинских и новогрузинских элементов в морфологической и синтаксической структуре языка поэмы Руставели «Вепхист-ткаосани» (Предварительное сообщение). — Иберийско-кавказское языкознание, т. 15, 1966, с. 5—34. Резюме на рус. яз. — Тезисы доклада. — 22-ая научн. сессия Института языкознания АН Груз. ССР, 6-и 7 апреля 1966 г., посвященная 800-летию со дня рождения Шота Руставели. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецниереба», 1966, с. 4—6.

319. К вопросу о путях развития современной лингвистики. — Вопросы языкознания, 1966, № 4, с. 45—61.

320. От редактора. — В кн.: Г. В. Рогава и З. И. Кера-

შევა. Грамматика адыгейского языка. Краснодар—Майкоп, 1966, с. I—III.

321. Эволюция языка: Внутренние стимулы и внешние факторы. Материалы всесоюзной конференции по общему языкознанию — «Основные проблемы эволюции языка», часть 1. Самарканд, 1966 г., с. 2—6.

1967

322. გვახსოვდეს და ვაფასებდეთ. [მთავრობის თბილისის უნივერსიტეტის შესახებ]. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1967, 2 დეკ., გვ. 2.

Должны помнить и ценить [Воспоминания о Тбилисском университете]. — Ахалгазრда комунисти, 1967, 2 дек., с. 2.

323. ენათმეცნიერება, როგორც ინტეგრალური მეცნიერება ენის შესახებ. — კრ-ში: „თანამედროვე ზოგადი და მათემატიკური ენათმეცნიერების საკითხები“. ტ. 2, 1967. გვ. 5—20. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ., აგრეთვე რუს. ენაზე: Доклады и сообщения советских ученых на X Международном конгрессе лингвистов (Бухарест 28.VIII—2.IX 1967), М., 1967, с. 15—19.

Лингвистика, как интегральная наука о языке. — В сб.: «Вопросы современного общего и математического языкознания». Т. 2, 1967, с. 5—20. — Резюме на рус. и франц. яз. Также на рус. языке: Доклады и сообщения советских ученых на X Международном конгрессе лингвистов (Бухарест, 28. VIII—2. IX, 1967). М., 1967, с. 15—19.

324. ნეიტრალიზაციისა და გენერალიზაციის პროცესების შესახებ იბერიულ-კავკასიურ ენათა გრამატიკულ კლასებში. მოხსენების თეზისები.—ენათმეცნიერების ინ-ტის 23-ე სამეცნიერო სესია 1967 წლის 27—29 ივნისს. ეძღვნება დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50 წლისთავს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1967, გვ. 7—8.

О процессах нейтрализации и генерализации в грамматических классах иберийско-кавказских языков. Тезисы доклада. — 23-ая научная сессия Института языкознания 27—29 июня 1967 года. Посвящается 50-летию Великой Октяб-

რსკოი სოციალისტისკოი რევილიი. პლი რიბოი თეზისი დოკლადი. ტბ., «მეცნიერება», 1967, ს. 7—8.

325. სახელობითისა და მიცემითის სინტაქსური როლის ერთი თავისებურებისათვის ძველ ქართულში. — თბილისის სახელმწ. უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის მე-11 სამეცნიერო სესია, 1967 წლის აპრილი. მოხსენების თეზისები. თბ., 1967, გვ. 7—8.

Об одной особенности синтаксической роли именительного и дательного падежей в древнегрузинском языке. Тезисы доклада. — 11-ая научн. сессия филол. фак-та Тбил. гос. ун-та, апрель, 1967 г. Тезисы докладов, Тб., 1967, с. 7—8.

326. Грузинский язык. — В сб.: Языки народов СССР. Т. 4. Иберийско-кавказские языки. М., «Наука», 1967, с. 22—61.

327. К вопросу о взаимоотношении мышления и речи в связи с ролью коммуникативной функции. — В сб.: Язык и мышление. М., 1967, с. 16—30.

328. Картвельские языки (Введение). — В сб.: Языки народов СССР. Т. 4. Иберийско-кавказские языки. М., «Наука», 1967, с. 15—21.

329. Проблема эргативной конструкции в иберийско-кавказских языках (Основные вопросы ее истории и описательного анализа). — В сб.: Эргативная конструкция предложения в языках различных типов (Исследования и материалы). Л., «Наука», 1967, с. 10—32.

330. Реальность синонимов и возможность синонимических словарей. — В сб.: Лексическая синонимия. М., «Наука», 1967, с. 78—80.

331. Узловые вопросы исторической фонетики иберийско-кавказских языков. — Тезисы доклада. Вторая региональная научная сессия по историко-сравнительному изучению иберийско-кавказских языков. Сессия посвящается 50-летию Великой Октябрьской Социалистической революции. 19—23 сентября 1967 года. Тезисы докладов. Тб., «Мეცნიერება», 1967, с. 3—5.

332. Conférences sur la langue Basque par le professeur René Lafon. — «Bedi Kartlisa» (Revue de Kartvélogie), vol. XXIII — XXIV, (52—53), Paris, 1967, p. 184—185.

333. ზოგადი ენათმეცნიერების საკვანძო საკითხები და იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 52, № 1, 1968, გვ. 253—258. — რეზიუმე რუს. ენ.

Узловые вопросы современной общей лингвистики и иберийско-кавказское языкознание. — Сообщ. Акад. наук Груз. ССР, т. 52, № 1, 1968, с. 253—258. — Резюме на рус. яз.

334. თბილისის უნივერსიტეტი და ქართული სამეცნიერო აზროვნების აღორძინება. — ცისკარი, 1968, № 10, გვ. 121—125; მოხსენების თეზისები. ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 24-ე სამეცნიერო სესია 1968 წლის 1 და 2 ოქტომბერს. ეძღვნება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაარსების 50 წლისთავს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1968, გვ. 3.

Тбилисский университет и возрождение грузинской научной мысли. — Цискари, 1968, № 10, с. 121—125. Тезисы доклада. 24-ая научная сессия Ин-та языкознания 1—2 октября 1968 года. Посвящается 50-летию со дня основания Тбил. гос. ун-та. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецниереба», 1968, с. 3.

335. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. — კრ-ში: თბილისის უნივერსიტეტი (1918—1968). თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1968, გვ. 306—310. — პარალ. ტექსტი რუს. და ინგლ. ენ.

Иберийско-кавказское языкознание. — В сб.: Тбилисский университет (1918—1968). Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1968, с. 306—310. — Парал. текст на рус. и англ. яз.

336. მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში. 1. ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველს ქართულში. მასალები მეთოდოლოგიური იმანენტიზმისათვის. მე-2 გამოცემა. თბილისის უნივერსიტეტის 50 წლის საიუბილეო თარიღს. თბ., „მეცნიერება“, 1968. 024 + 295 გვ. — რეზიუმე რუს. და ფრანგ. ენ.

შინაარსი: I შესავალი: 1. საკითხის დასმისათვის მიმართულებათა შესახებ. 2. ლოგიციზმი. 3. ფსიქოლოგიზმი. 4. ფონეტიზმი და მორფოლოგიზმი სინტაქსში. II. აღწერის მეთოდოლოგიისა და მეთოდოლოგიური იმანენტიზმისათვის. 1. იმანენტიზმის დასაბუთებისათვის ზოგადად. 2. წინადადების საკითხისათვის მეთოდოლოგიური იმანენტიზმის თვალსაზრისით. III. ქვემდებარე-დამატების სა-

კითხი ძველს ქართულში. 1. სახელისა და ზმნის ზოგადი ნორფოლოგიური ანალიზი. 2. სხვადასხვა ტიპის ზმნათა უღვლილების პარადიგმები. 3. სახელების პირთა და რიცხვთა აღნიშვნა ზმნებში. 4. მარტივი წინადადების შედგენილობა და სინტაქსური გექანოზმი. შეჯამებითი ტაბულები. დამატება 1. გრამატიკის აგებულების ძირითადი საკითხები. დამატება 2. მარტივი წინადადების ევოლუციის ძირითადი ტენდენციები ქართულში.

რეც.: სანაძე მ. მნიშვნელოვანი ნაშრომი. — თბილისი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

რეც.: შამელაშვილი რ. ლინგვისტური ლიტერატურის ძვირფასი შენაძენი. — ქუთაისი, 1968, 28 აგვ., გვ. 3.,

Проблема простого предложения в грузинском языке. I. Подлежащее и дополнение в древнегрузинском языке (Материалы по методологическому имманентизму). Изд. 2-е. К 50-летию Тбилисского университета. Тб., «Мецნიერება», 1968, 1024+295 с. Резюме на рус. и франц. яз.

Содержание: I. Введение: 1. К постановке вопроса о направлениях в синтаксисе. 2. Логицизм. 3. Психологизм. 4. Фонетизм и морфологизм. II. О методологии описательного анализа и методологическом имманентизме в описании языка вообще: 1. К обоснованию методологического имманентизма в описании языка. 2. Проблема предложения с точки зрения методологического имманентизма. III. Вопрос о подлежащем и дополнении в древнегрузинском языке: 1. Общий анализ морфологии имени и глагола в древнегрузинском языке. 2. Парадигмы спряжения глаголов различных типов. 3. Обозначение лиц и чисел имен в глаголе. 4. Состав и механизм (синтаксический строй) простого предложения. Заключительные положения. Приложение I. Основные вопросы структуры грамматики. Приложение II. Основные тенденции развития синтаксического механизма простого предложения в грузинском языке.

Рец.: Санадзе М. Значительный труд. — Тбилиси, 1968, 14 июн., с. 3.

Рец.: Шамелашвили Р. Драгоценное приобретение лингвистической литературы. — Кутаиси, 1968, 28 авг., с. 3.

337. ჩვენს მშობლიური უნივერსიტეტი (თბილისის უნივერ-

სიტეტის დაარსების 50 წლისთავი). — თბილისი, 1968, 21 ოქტ., გვ. 3.

Наш родной университет (К 50-летию со дня основания Тбилисского университета). — Тбилиси, 1968, 21 окт., с. 3.

338. ფუძე-ენა და დივერგენცია-კონვერგენციის პროცესები ენათა განვითარებაში. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის მე-12 სამეცნიერო სესია, 1968 წლის აპრილს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., 1968, გვ. 15—16.

Язык-основа и процессы дивергенции-конвергенции в развитии языка. Тезисы доклада. — 12-ая научная сессия филологического факультета Тбилисского гос. ун-та 1968 г., апрель. План работы и тезисы докладов. Тб., 1968, с. 15—16.

339. ქართული ზმნის უღვლილების სისტემის ძირითადი საკითხები. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 16, 1968, გვ. 5—13. — რეზიუმე რუს. ენ.

რუს.: შანიძე აკ. იძულებითი განმარტება. — დროშა, 1969, № 1, გვ. 13—14.

К системе спряжения грузинского глагола. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 16, 1968, с. 5—13. — Резюме на рус. яз.

Рец.: Шанидзе Ак. Принужденное разъяснение — Дроша, 1969, № 1, с. 13—14.

340. Тбилисский университет и возрождение грузинской научной мысли. К 50-летию со дня основания грузинского университета. — Литературная Грузия 1968, № 11, с. 18—23.

341. Тбилисский университет и иберийско-кавказское языкознание. Тб., 1968, 13 с. (Юбилейная сессия Тбил. гос. ун-та, 1918—1968). — Ротапринт.

342. Части речи, как понятие филологической грамматики и как понятие описательного научного анализа. — В сб.: Вопросы теории частей речи (на материале языков различных типов). Л., 1968, с. 49—63.

1969

343. არ დავივიწყოთ დედაენა. — სამშობლო, 1969, 22 აგვ., გვ. 4.

Не забудем родную речь. — Самшобло, 1969, 22 авг., с. 4.

344. ვაჟას ლექსიკონისათვის. — წგ-ში: ვაჟა-ფშაველას მცირე ლექსიკონი. შეადგინა ალ. ჭინჭარაულმა. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1969, ივ. 5—8.

К словарю Важа-Пшавела. — В кн.: «Краткий словарь Важа-Пшавела». Сост.: А. Чинчараули. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1969, с. 5—8.

345. ზმნის გარდამავლობის ზოგი საკითხი იბერიულ-კავკასიურ ენათა ისტორიისა და სისტემის თვალსაზრისით. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 25-ე სამეცნიერო სესიის 1969 წლის 17—19 ივნისს. ექვნიება ვ. ი. ლენინის დაბადების 100 წლისთავს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1969, გვ. 9—11.

О некоторых вопросах переходности глагола с точки зрения истории и системы иберийско-кавказских языков. Тезисы доклада. 25-ая научная сессия Ин-та Языкознания 17, 18 и 19 июня 1969 г., посвящается 100-летию со дня рождения В. И. Ленина. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецნიერება», 1969, с. 9—11.

346. სასიცოცხლო ძალა [პასუხები დიდი ოქტომბრის რევოლუციის 52 წლისთავთან დაკავშირებით გაზ. „თბილისის“ ანკეტაზე]. — თბილისი, 1969, 6 ნოემბ., გვ. 3.

Жизненная сила [Ответы на анкету газ. «Тбилиси»], в связи с 52-летием Великой Октябрьской Социалистической революции. — Тбилиси, 1969, 6 ноября, с. 3.

347. ქართული ლექსის რაინდი [სიტყვა გიორგი ლეონიძისათვის შოთა რუსთაველის სახელობის პრემიის ლაურეატის წოდების მინიჭების გამო]. — კომუნისტი, 1969, 26 თებ., გვ. 3.

Рыцарь грузинского стиха [Слово в связи с присвоением Г. Леонидзе звания лауреата премии им. Шота Руставели]. — Комунисти, 1969, 26 февр., с. 3.

348. ცნობილი ბასკოლოგ-კავკასიოლოგი [რენე ლაფონი]. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1969, 20 ივნ., გვ. 2.

Известный басколог-кавказовед [Рене Лафон]. — Тбилисის უნივერსიტეტი, 1969, 20 ივნ., с. 2.

349. წყარო სიძლიერისა [კუთხური სიტყვებისა და გამოთქმების შესახებ]. — კომუნისტი, 1969, 16 აგვ., გვ. 3.

Источник мощи [О сборе диалектных слов и словосочетаний]. — Комунисти, 1969, 16 авг., с. 3.

350. Диалектология и вопросы реконструкции истории языка. — Собрание по общим вопросам диалектологии и истории языка. М., 1969. Тезисы докладов. с. 36—37.

351. Отраслевая лексика и научная актуальность ее изучения. Третья региональная научная сессия по историко-сравнительному изучению иберийско-кавказских языков. Вопросы отраслевой лексики иберийско-кавказских языков. 8—11 сентября 1969 г. Грозный. Сессия посвящается 100-летию со дня рождения В. И. Ленина. Тезисы докладов. Грозный, 1969, с. 3—4.

352. Сравнительная типология и внутренняя реконструкция (предварительное сообщение). — Известия АН СССР, серия литературы и языка, т. 28, вып. 1, 1969, с. 3—10.

353. Проблема родства иберийско-кавказских языков. — В сб.: Материалы первой сессии по сравнительно-историческому изучению иберийско-кавказских языков. Махачкала, Изд-во Ин-та истории, языка и литературы им. Г. Цадасы. 1969, с. 13—35. — См.: Тезисы докладов на научной сессии по сравнительно-историческому изучению иберийско-кавказских языков Северного Кавказа. Махачкала, 14—17 июня 1969, с. 3—8.

1970

354. გარდამავალ ზმნათა წარმოების ორი ტიპი და მათი ისტორიული ურთიერთობა ძველ ქართულში. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის მე-13 სამეცნიერო სესია 1970 წლის 6—14 აპრილს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებთა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1970, გვ. 18.

Два типа образования переходных глаголов и их историческое взаимоотношение в древнегрузинском. Тезисы доклада. — 13-ая научная сессия филол. факультета Тбил. гос. ун-та. 6—14 апр. 1970 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1970, с. 18.

355. ვან-გინეკენი ლატერალების შესახებ ქართველურ ენათა ისტორიაში. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის მე-14 სამეცნიერო სესიისათვის. 1970 წლის 14—19 დეკემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., თბილ. უნ-ტის გამბა, 1970, გვ 26

Ван-Гиннекен о латералах в истории картвельских языков. Тезисы докладов. — 14-ая научн. сессия филол. факультета Тбил. гос. ун-та 14—19 дек., 1970 г. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1970, с. 26.

თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების საკითხები. — კრ-ში: თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, წ. 1. 1970.

Вопросы норм современного грузинского литературного языка. — В сб.: Нормы современного грузинского литературного языка. Кн. 1, 1970.

356. I. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმათა დადგენის ძირითადი პრინციპები. გვ. 1—8.

I. Основные принципы установления норм современного грузинского литературного языка, с. 1—8.

357. II. სუბიექტის -ს ობიექტის მრავლობითობის თ-ს წინ, (მათ ის აქვს თუ აქვთ? ის თქვენ გიგზავნისთ თუ გიგზავნით? ის თქვენ დაგიდგამსთ თუ დაგიდგამთ?), გვ. 181—184.

II. Субъектный суффикс -ს -s перед суффиксом множественного числа -თ -t. (მათ ის აქვს ილი აქვთ? ის თქვენ გიგზავნისთ ილი გიგზავნით? ის თქვენ დაგიდგამსთ ილი დაგიდგამთ?), с. 181—184.

358. III. -ი და -ე პრეფიქსებიანი ვნებითი გვარის ზმნების მრავლობითი რიცხვის ფორმათა წარმოება დრო-კილოთა II ჯგუფში. (ისინი დაიმაღლენ თუ დაიმაღლენ? დაემაღლენ თუ დაემაღლენ? შეეჩვივნენ თუ შეეჩვივნენ მას?), გვ. 185—187.

Образование форм множественного числа во второй группе времен и наклонений у глаголов страдательного залога с префиксом и-не -. (დაიმაღლენ ილი დაიმაღლენ? დაემაღლენ ილი დაემაღლენ? შეეჩვივნენ ილი შეეჩვივნენ?), с. 185—187.

359. IV. სუბიექტის III პირის მრავლობითობის ნიშანი დრო-კილოთა პირველ, მეორე და მესამე ჯგუფებში. (ისინი აშენებდნენ თუ აშენებდნენ? გაფითრდნენ თუ გაფითრდნენ? მოვიდნენ თუ მოვიდნენ? შეჰკითხებოდნენ თუ შეჰკითხებოდნენ?). გვ. 188—190.

Знак множественности 3-го лица субъекта в первой, второй и третьей группе времён и наклонений. (ისინი აშენებდნენ или აშენებდენ? გაფითრდნენ или გაფითრდენ? მოვიდნენ. или მოვიდენ? შეჰკითხებოდნენ или შეჰკითხებოდენ?), с. 188—190.

360. V. ერთპირიანი ვნებითი გვარის ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეობით პირველსა და თურმეობით მეორეში (ვმობილვარ თუ შობილვარ? ვმობილიყავი თუ შობილვიყავი ან ვმობილვიყავი?), გვ. 211—213.

Образование форм одноличных глаголов страдательного залога в первом и во втором результативном. (ვმობილვარ или შობილვარ? ვმობილიყავი или შობილვიყავი?), с. 211—213.

361. VI. ორპირიანი გარდაუვალი ვნებითი გვარის ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეობით მეორეში. (შევჰკითხებოდი თუ შევჰკითხებიყავი?). გვ. 214.

Образование форм у двухличных непереходных глаголов страдательного залога во втором результативном, (შევჰკითხებოდი или შევჰკითხებულყავი?), с. 214.

362. VII, ორპირიანი -ავ და -ამ სუფიქსებიანი ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეობით პირველში. (გაუბედავს თუ გაუბედა? მოუკლავს თუ მოუკლა? დაუბამს თუ დაუბია? შეუსვაამს თუ შეუსვია? უნახავს თუ უნახია?) გვ. 215—217.

Образование форм двухличных глаголов с суффиксами -ავ и -ამ в первом результативном. (გაუბედავს или გაუბედა? მოუკლავს или მოუკლა? დაუბამს или დაუბია?), с. 215—217.

363. VIII. -ებ სუფიქსიანი გარდამავალი ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეობით მეორესა და კავშირებით მესამეში. (აეშენებინა თუ აეშენებია? აეშენებინოს თუ აეშენებოის?), გვ. 218—219.

Образование форм переходных глаголов с суффиксом -ებ во втором результативном и в третьем сослагательном. (აეშენებინა или აეშენებია? აეშენებინოს или აეშენებოის?), с. 218—219.

364. IX. ორპირიანი გარდამავალი ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეობით პირველსა და თურმეობით მეორეში. (გაუტეხნია თუ გაუტეხნია? გაეტეხა თუ გაეტეხნა?), გვ. 222—223.

Образование форм двухличных переходных глаголов в первом результативном и во втором результативном. (გაუტეხნია или გაუტეხნია? გაეტეხა или გაეტეხნა?), с. 222—223.

365. თბილისის უნივერსიტეტი და იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 17, 1970, გვ. 5—15. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ. გვ. 16—23.

Тбилисский университет и иберийско-кавказское языкознание. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 17, 1970, с. 5—15. — Парал. текст на груз. яз. с. 16—23.

366. „მორფემა“ — ცნება და ენათმეცნიერების ზოგი პრინციპული საკითხი. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინ-ტის 26-ე სამეცნიერო სესია, 1970 წლის 24—26 ივნისს. ეძღვნება საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების 50 წლისთავს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1970 გვ. 8—9.

Понятие «морфемы» и некоторые принципиальные вопросы языкознания. Тезисы доклада. — 26-ая научн. сессия Ин-та языкознания 24—26 июня 1970 г. Посвящается 50-летию основания Советской Грузии. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецниереба», 1970, с. 8—9.

367. „რენე ლაფონი და საქართველო“ (ს. თურნავა. რენე ლაფონი და საქართველო. თბ., „მეცნიერება“, 1969. რეც.). — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1970, 2 ივლ., გვ. 3; — სამშობლო, 1970, 12 ივნ., გვ. 4.

«Рене Лафон и Грузия». [С. Турнава. Рене Лафон и Грузия. Тб., «Мецниереба», 1969. Рец.]. — Ахалгазრда комунисти, 1970, 2 июля, с. 3; — Самшობლო, 1970, 12 июня, с. 4.

368. შემოქმედის სიხარული. — წგ-ში: გიორგი ლეონიძე. საიუბილეო კრებული. თბ., „მეცნიერება“, 1970, გვ. 169—170.

Радость творца. — В кн.: Г. Леонидзе. Юбилейный сборник. Тб., «Мецниереба», 1970, с. 169—170.

369. Иберийско-кавказское и общее языкознание в Грузии. — Изв. Акад. наук СССР, серия лит-ры и языка, т. 29, вып. 1, 1970, с. 3—13.

370. К вопросу об отношении картвельских языков к индоевропейским и северокавказским языками. — Вопросы языкознания, 1970, № 2, с. 50—62.

371. Zum historischen Verhältnis von Subjekt und Objekt der Ergativ-Konstruktion der iberokaukasischen Sprachen. I. «Sprache und Gesellschaft» (Prof. Dr. G. Pätsch zum 60. Geburtstag gewidmet). Jena, 1970, S. 272—280.

372. ვიხ—კატეგორიის სახელთა ისტორიისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინსტიტუტი 27-ე სამეცნიერო სესია 1971 წლის 23—24 დეკემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1971, გვ. 8 — 9.

К истории имен существительных категории человека (личности) в иберийско-кавказских языках. Тезисы доклада. 27-ая научная сессия Ин-та языкознания 23—24 декабря 1971 г. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецниереба», 1971, с. 8—9.

373. მცირეოდენი მოგონებიდან [სიმონ ჯანაშიას დაბადების 70 წლისთავის გამო]. — კრ-ში: ქართული ისტორიოგრაფია. 2. თბ., „მეცნიერება“, 1971, გვ. 141—143.

Из воспоминаний [К 70-летию со дня рождения С. Джанашиа]. — В сб.: Грузинская историография. 2. Тб., «Мецниереба», 1971, с. 141—143.

374. Грузинский язык. (Краткие сведения). Знакомьтесь с Советской Грузией. Тб., «Ганатлеба», 1971. 35 с. Грузинское общество дружбы и культурной связи с зарубежными странами.

375. К вопросу о языке и модусе его существования. — Научная сессия по проблеме «Язык и речь», 1971. Тезисы докладов. Тб., 1971, с. 35—37.

376. Нормативность письменного языка и теоретическая лингвистика. Тезисы сессии — «Социолингвистические проблемы развития литературных языков народов Кавказа». М., 1971, с. 8—11, (Ин-т языкознания АН СССР, Ин-т языкознания АН Груз. ССР, Абхаз. ин-т языка, литературы и истории им. Д. Гулиа).

377. О синтаксисе и некоторых особенностях синтагм в иберийско-кавказских языках. Тезисы доклада. — 4-ая региональная научная сессия по историко-сравнительному изучению иберийско-кавказских языков, Нальчик, 5—8 июля 1971 г. Тезисы докладов, с. 3—6.

378. Продиктовано самой жизнью [Статьи участников Сухумской науч. конференции, посвящ. социолингвистичес-

კიმ პრობლემამ განვითარების ლიტერატურული ენები კავკასიაში]. — Советская Абхазия, 1971, 21 окт., с. 3.

379. Толковый словарь грузинского языка [Интервью с Арн. Чикобава. Большая группа ученых удостоена Государственной премии Грузинской ССР 1971 года]. — Вечерний Тбилиси, 1971, 26 мая, с. 2.

1972

380. ზმნის გარდამავლობისა და გვარის კატეგორიის ისტორიული ურთიერთობისათვის ქართველურ ენებში. მოხსენების თეზისები. — თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის მე-15 სამეცნიერო სესია 1972 წლის 18—23 ოქტომბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1972, გვ. 26—27.

К историческому взаимоотношению переходности глагола и категории залога в картвельских языках. Тезисы доклада. — 15-ая научная сессия филологического фак. Тбил. гос. ун-та 18—23 октября 1972 г. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецниереба», 1972, с. 26—27.

381. ქართველურ ენათა ისტორიის ზოგი საკვანძო საკითხი. მოხსენების თეზისები. ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 28-ე სამეცნიერო სესია. მიძღვნილი სსრ კავშირის შექმნის 50 წლისთავისადმი, 1972 წ. 15—17 ნოემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1972, გვ. 7—8.

О некоторых узловых вопросах истории картвельских языков. Тезисы доклада. 28-ая научная сессия Ин-та языкознания, посвященная 50-летию образования СССР, 15—17 ноября 1972 года. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецниереба», 1972, с. 7—8.

382. ქართული ენა, როგორც პოლივალენტოვანი სალიტერატურო ენა. — კრ-ში: ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, წ. 1, თბ., „მეცნიერება“, 1972, გვ. 7—13.

Грузинский язык как поливалентный литературный язык. — В сб.: Вопросы культуры грузинской речи. Кн. 1. Тб., «Мецниереба», 1972, с. 7—13.

383. Грузинский язык. — БСЭ, 3-е изд. т. 7, М., 1972, столб. 1169—1170, с. 394—395.

384. Содружество лингвистов-кавказоведов. Подготовка специалистов по языкам народов Северного Кавказа в Грузии. — Заря Востока, 1972, 21 апр., с. 3.

385. La langue géorgienne. Tbilisi, 1972, 36 p.

1973

386. გორგი ახვლედიანი. [1887 — 1973. ნეკროლოგი]. — კომუნისტი, 1973, 10 ივლ., გვ. 3; — სახალხო განათლება, 1973, 11 ივლ., გვ. 3; — სამშობლო, 1973, № 13, ივლისი, გვ. 3; Заря Востока, 1973, 10 июля, с. 3. — ხელმოწერა: ბ. გიგიბერია, პ. გილაშვილი, ა. ინაური, შ. კიკნაძე, პ. მელნიკოვი, ზ. პატარიძე, ვ. სირაძე, ე. შევარდნაძე, ა. ჩურკინი, გ. ძოწენიძე, ჯ. ჯავახიშვილი, ო. ჩერქეზია, თ. მოსაშვილი, ჯ. პატიაშვილი, ნ. მუსხელიშვილი, ი. ვეკუა, ი. აბაშიძე, ზ. ახვლედიანი, ე. სეხნიაშვილი, ა. შანიძე, არნ. ჩიქობავა, დ. ჩხივიშვილი, გ. წერეთელი, თ. ჯანელიძე, გ. ჯიბლაძე.

Г. С. Ахвледiani. [1887—1973. Некролог]. — Комуни-сти, 1973, 10 июля, с. 3; — Сахалхо ганатлеба, 1973, 11 июля, с. 1; — Самшობლო, № 13, июль, с. 3; — Заря Востока, 1973, 10 июля, с. 3. — Подписи: Б. Гигиберия, П. Гиладшвили, А. Инаури, Ш. Кикнадзе, П. Мельников, З. Патаридзе, В. Сирадзе, Э. Шеварднадзе, А. Чуркин, Г. Дзоценидзе, Г. Джавахишвили, О. Черкезия, Т. Мосашвили, Дж. Патиашвили, Н. Мухелишвили, И. Векуа, И. Абашидзе, З. Ахвледiani, Э. Сехниашвили, Ак. Шанидзе, Арн. Чикобава, Д. Чхиквишвили, Г. Церетели, Т. Джanelидзе, Г. Джибладзе.

387. მონოგრაფია იმერულ დიალექტზე. [ქ. ძოწენიძე. ზემო-იმერული კილოკავი. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1972. რეც.]. — ქუთაისი, 1973, 17 თებ., გვ. 3.

Монография об имеретинском диалекте. [К. Дзоценидзе, Верхнеимеретинское поднаречие. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1972. Рец.]. — Кутаиси, 1973, 17 февр., с. 3.

388. წინასიტყვაობა. — წგ-ში: ძოწენიძე ქ. ზემოიმერული კილოკავი. ენობრივი მიმოხილვა და ტექსტები. რედ. არნ. ჩიქობავა და მიხ. ალავიძე. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1937, გვ. 3—4.

Предисловие. — В кн.: Дзоценидзе К. Верхнеимеретинское поднаречие. Под ред. Арн. Чикобава и Мих. Алавидзе. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1973, с. 3—4.

389. О процессах контактов на материале картвельских языков. Тезисы доклада. — V региональная научная сессия по историко-сравнительному изучению иберийско-кавказских языков. Проблема языковых контактов на Кавказе. Орджоникидзе, Научно-исследовательский институт истории, экономики, языка и литературы при Совете Министров Северо-Осетинской АССР, Тезисы докладов. 1973, с. 2—3.

390. Письменный язык и опорный диалект. Совещание по общим вопросам диалектологии, истории языка. Тезисы докладов и сообщений. Ереван, 2—5 октября 1973, М., 1973, с. 225—276.

391. Язык и «Теория языка» в философии и лингвистике. [К дискус. в связи со статьей Р. А. Будагова «О предмете языкознания» в журн. «Известия Акад. наук СССР. Серия Литературы и языка», 1972, т. 31, вып. 5]. — Изв. Акад. наук СССР. Серия литературы и языка, 1973, т. 32, вып. 6, с. 513—529.

1974

392. ადგილის სახელთა წარმოების ტიპები და მათი ისტორიული ურთიერთობა ქართულში. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 19, 1974, გვ. 70—75. — რეზიუმე რუს. ენ.

Типы образования топонимов из этнических названий в грузинском языке и их историческое взаимоотношение. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 19, 1974, с. 70—75. Резюме на рус. яз.

393. ერგატივის ნაირსახეობანი და მათი სინტაქსური ძალა კლასოვანი და პიროვანი უღვლილების გარდამავალ ზმნაში. მოხსენების თეზისები.—თბილ. სახელმწ. უნ-ტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის XVII სამეცნ. სესია 1974 წლის 21—24 მაისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., 1974, გვ. 24.

Разновидности эргатива и их синтаксическая сила в переходном глаголе классного и личного спряжения. Тезисы доклада. — XVII научная сессия филологического факультета Тбилисского гос. университета 21—24 мая 1974 года. План работы и тезисы докладов. Тб., 1974, с. 24.

394. ვარლამ თოფურია როგორც მკვლევარი. — თბილ. უნ-ტის შრომები, ტ. 6—7, 1974, გვ. 21—25.—რეზიუმე რუს. ენ.

Варлам Топуриа как исследователь. — Труды Тбил. ун-та, т. 6—7, 1974, с. 21—25. — Резюме на рус. яз.

395. თვალსაჩინო მეცნიერი, ნათელი მოქალაქე. [ლიტერატურათმცოდნე გ. კიკნაძის გარდაცვალების გამო]. — ლიტერატურული საქართველო, 1974, 26 აპრ., გვ. 4.

ა. კალანდაძისა და ჯ. ჭუმბურიძის თანაავტორობით.

Выдающийся ученый, блестящий гражданин. [Памяти литературоведа Г. Кикнадзе]. — Литературиლი საქართველო, 1974, 26 აპრ., с. 4.

В соавторстве с А. Каландадзе и Дж. Чумбуридзе.

396. ქართული ენა. თბ., „ხელოვნება“, 1974. 35 გვ. (საზღვარგარეთის ქვეყნებთან მეგობრობისა და კულტ. ურთიერთობის საქართველოს საზ-ბა).

Грузинский язык. Тб., «Хеловნება», 1974. 35 с. (Грузинское общество дружбы и культурной связи с зарубежными странами).

397. სახელობითი და მიცემითი, როგორც ობიექტის კლასისა და პირის ბრუნვა ქართული ზმნის ისტორიაში. მოხსენების თეზისები.—ენათმეცნიერების ინ-ტის 30-ე სამეცნიერო სესია, 1974 წლის 12-14 ივნისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., 1974, გვ. 7—9.

Именительный и дательный, как падежи класса и лица объекта в истории грузинского глагола. Тезисы доклада. 30-ая научная сессия Ин-та языкознания 12—14 июня 1974 года. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецნიереба», 1974, с. 7—9.

398. „წელიწდეული“. მისი მიზანი და ზოგადლინგვისტურ საფუძვლები [ჟურნალის გამოსვლის გამო]. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეული, ტ. I, თბ., „მეცნიერება“, 1974, გვ. 9—21. — პარალ. ტექსტი რუს. და ინგლ. ენ. გვ. 22—44.

«Ежегодник», его назначение и общелингвистические установки. — Ежегодник Иберийско-кавказского языкознания, т. 1. Тб., «Мецნიереба», 1974, с. 9—21. — Парал. текст на рус. и англ. яз. с. 22—44.

399. О философских вопросах языкознания. — Известия Акад. наук СССР. Серия литературы и языка, 1974, т. 33,

№ 4, с. 312—319. См. также: Всесоюзная научная конференция по теоретическим вопросам языкознания. Тезисы докладов и сообщений пленарных заседаний 11—16 ноября 1974 г. М., с. 144—158.

400. Узловые вопросы исторической фонетики Иберийско-кавказских языков. — Ежегодник Иберийско-кавказского языкознания. т. 1, Тб., «Мецниереба», 1974, с. 45—61. — Резюме на груз. и англ. яз.

401. The Georgian Language. Tbilisi, Khelovneba, 1974, 35 p.

1975

402. აკად. ივ. ჯავახიშვილის ხსოვნას. (1876—1940). — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელმწდეული. ტ. 2, თბ., „მეცნიერება“, 1975, გვ. 13—15.—პარალ. ტექსტი რუს. ენ., გვ. 16—18; პარალ. ტექსტი ინგლ. ენ., გვ. 19—21.

Памяти акад. И. А. Джавахишвили (1876—1940). — Ежегодник Иберийско-кавказского языкознания. Т. 2. Тб., «Мецниереба», 1975, с. 13—15. Парал. текст на рус. яз., с. 16—18. Парал. текст на англ. яз., с. 19—21.

403. „გამარჯვებას გისურვებთ კეთილშობილურ საქმეში“ [სიტყვა ახალგაზრდა მეცნიერთა რესპუბლიკური კონფერენციის მონაწილეებისადმი]. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1975, 30 ოქტ., გვ. 1.

Желаем успеха в благородном деле [Слово участникам республиканской конференции молодых ученых]. — Ахалгазда комунисти, 1975, 30 окт., с. 1.

404. Диалектология бесписьменного языка, как источник его истории. Тезисы доклада. — Совещание по общим вопросам диалектологии и истории языка. (АН СССР Отделение литературы и языка, Научный совет по диалектологии и истории языка, Институт русского языка АН СССР и Институт языкознания им. Насими АН Азербайджанской ССР) [было проведено в Баку 21—24 октября 1975 г.]. План работы и Тезисы докладов. М., 1975, с. 160.

405. Отраслевая лексика и научная актуальность ее изучения. — Ежегодник иберийско-кавказского языкознания, т. 2, Тб., «Мецниереба», 1975, с. 27—38. — Резюме на груз. и англ. яз.

406. Le bascologue—caucasologue René Lafon et les tâches actuelles de la linguistique ibero-caucasique. — Bedi Kartlisa, revue de Kartvélologie, vol. XXIII, Paris, 1975, p. 9—20.

1976

407. ბასკოლოგ-კავკასიოლოგი რენე ლაფონი და იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების მორიგი ამოცანები. — წგ-ში: ბასკური ენა და ბასკურ-კავკასიური ჰიპოთეზა. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1976, გვ. 99—110.

Басколог-кавказовед Рене Лафон и очередные задачи иберийско-кавказского языкознания. — В кн.: Баскский язык и баскская гипотеза. Под ред. Арн. Чикобава. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1976, с. 99—110.

408 „დედა ენის“ იუბილე [ი. გოგებაშვილის „დედა ენის“ გამოცემის მე-100 წლისთავისათვის]. — საბჭოთა ხელოვნება, 1976, № 9, გვ. 3—5, სურ-ით.

К юбилею «Деда эна» [К 100-летию со дня издания кн. Я. Гогებაшвили «Деда эна»]. — Сабчота хеловნება, 1976, № 9, с. 3—5, с. илл.

409. ენა, როგორც ისტორიის წყარო ივანე ჯავახიშვილის გამოკვლევებში. მოხსენების თეზისები. — საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზოგად. მეცნ. ენისა და ლიტერატურის განყოფილებათა გაერთიანებული სესიის სხდომა 1976 წლის 26 სექტემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ. „მეცნიერება“, 1976.

Язык, как источник истории в исследованиях И. Джавахишвили. Тезисы доклада. — Объединенное заседание сессии отделений обществ. наук и языка и литературы АН ГССР 26 сентября 1976 года. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецნიერება», 1976.

410. ივანე ჯავახიშვილი — თბილისის უნივერსიტეტის დამაარსებელი და ქართული კულტურის ისტორიის მკვლევარი. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 31-ე სამეცნიერო სესია 1976 წლის 21-22 ივნისს. ეძღვნება აკად. ივ. ჯავახიშვილის დაბადების 100 წლისთავს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1976, გვ. 7—9.

Ив. А. Джавахишвили — основатель Тбилисского университета и исследователь истории грузинской культуры.

Тезисы доклада. — 31-ая научная сессия Ин-та языкознания 21—22 июня 1976 года. Посвящается 100-летию со дня рождения акад. Ив. А. Джавахишвили. План работы и тезисы докладов. Тб., «Наука», 1976, с. 7—9.

411. კლასოვანი უღვლილების გადმონაშთებისათვის ქართველურ ენათა ზმნაში. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინტის 32-ე სამეცნიერო სესია, 1976 წლის 30 ნოემბერს და 1,2 დეკემბერს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., 1976.

О пережитках классного спряжения в глаголе картвельских языков. Тезисы доклада. — 32-ая научная сессия Ин-та языкознания 30 ноября и 1, 2 декабря 1976 года. План работы и тезисы докладов. Тб., «Наука», 1976, с. 9—11.

412. პიროვანი უღვლილების გენეზისისათვის ქართულში. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეული. ტ. 3. თბ., „მეცნიერება“, 1976, გვ. 9—20. შემოკლებული ტექსტი აგრეთვე რუს. ენ. (გვ. 21—27) და ინგლ. ენ. (გვ. 28—34).

К генезису личного спряжения в грузинском языке. — Ежегодник иберийско-кавказского языкознания, т. 3. Тб., «Мецниереба», 1976, с. 9—20. Сокращ. текст на рус. яз. (с. 21—27) и англ. яз. (с. 28—34).

413. წინასიტყვაობა. წგ-ში: ბასკური ენა და ბასკურ-კავკასიური ჰიპოთეზა. არნ. ჩიქობავას რედ. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1976, გვ. 5—8.

Предисловие. — В кн.: Баскский язык и баскско-кавказская гипотеза. Под ред. Арн. Чикобава. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1976, с. 5—8.

414 ხალხის სიყვარული. [ი. გოგებაშვილის „დედა ენის“ მე-100 წლისთავისათვის]. — კომუნისტი, 1976, 3 დეკ., გვ. 3.

Любовь народа. [К 100-летию Я. Гогобашвили «Деда зна»]. — Комунисти, 1976, 3 дек., с. 3.

415. Ив. А. Джавахишвили и иберийско-кавказское языкознание. Тб., «Мецниереба», 1976. 17 с.

416. К вопросу о переходности глагола как морфологической категории. — Известия Сев.-Кавказского научного центра высшей школы. Общественные науки. Ростов н/Д, 1976, № 2, с. 69—71. Тезисы доклада. см.: 6-ая региональная научная сессия по историко-сравнительному изучению ибе-

рийско-кавказских языков. Вопросы морфологических и модальных категорий глагола в иберийско-кавказских языках. Тезисы докладов, Майкоп, Адыгейский научно-исследовательский институт экономики, языка, литературы и истории при Адыгейском облисполкоме, 1975, с. 3—5.

417. Субъект и объект в эргативной конструкции иберийско-кавказских языков: — В сб.: «Филологические этюды. Языкознание». Ростов, Изд-во Ростов. ун-та, 1976, с. 141—145.

1977

418. შინა და გარე ნათესაობის საკითხისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში. მოხსენების თეზისები. — ენათმეცნიერების ინ-ტის 33-ე სამეცნიერო სესია 1977 წლის 1-2 ნოემბერს. ეძღვნება დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 60 წლისთავს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., „მეცნიერება“, 1977, გვ. 5.

К вопросу о внутреннем и внешнем родстве в иберийско-кавказских языках. Тезисы доклада. 33-ая научная сессия Ин-та языкознания 1—2 ноября 1977 года, посвященная 60-летию Великой Октябрьской Социалистической революции. План работы и тезисы докладов. Тб., «Мецниереба», 1977, с. 5.

419. К вопросу о переходности глагола как морфологической категории в грузинском языке. — Ежегодник иберийско-кавказского языкознания, т. 4, Тб., «Мецниереба», 1977, с. 9—21.

420. К вопросу о процессах нейтрализации и дифференциации (спецификации) грамматических классов в дагестанских и нахских языках. — В сб.: «Вопросы иранской и общей филологии». Тб., «Мецниереба», 1977, с. 334—341.

421. К вопросу о синтаксисе и некоторых особенностях предикативной синтагмы в иберийско-кавказских языках. — Вопросы синтаксического строя иберийско-кавказских языков. Нальчик, 1977, с. 5—15.

422. Категория грамматических классов в истории картвельских языков. Тезисы доклада. — Седьмая региональная научная сессия по историко-сравнительному изучению ибе-

რიისკო-კავკაზების ენების კატეგორიის გრამატიკული კლასები იბერიისკო-კავკაზების ენებში. სესია ეძღვნება 60-წლიან ბრძანებას დიდი ოქტომბრის სოციალისტიკური რევოლუციის. 16—18 ნოემბერი 1977 წელი. ტეზისები დოკუმენტების. სუხუმი, აბხაზური ინ-ტი ენის, ლიტერატურის დი ისტორიის იმ. დ. ი. გულიანი ან გრუზ. სსრ. სუხუმური გოს. პედაგ. ინ-ტი იმ. ა. მ. გორკოვი, 1977, ს. 3—7.

423. მენტალიზმი, ანტიმენტალიზმი დი პრობლემა მნიშვნელობის. ტეზისები დოკუმენტების. ტეზისები სიმპოზიუმის «პრობლემა მნიშვნელობის დი სოციალისტიკური ლინგვისტიკის» 16—18 მაისი 1977 წელი. ტბ., «მეცნიერება», 1977, ს. 75—79.

424. ობ ოდნიმ პრინციპის კლასური სრული დი დრავიდული ენის გლავოლში. — ენის ცოდნის, 1977, № 2, ს. 99—103.

წიგნების, პერიოდული დი ბრძანებადი ბამოცემების რედაქტორი

РЕДАКТОР КНИГ, ПЕРИОДИЧЕСКИХ И ПРОДОЛЖАЮЩИХСЯ ИЗДАНИЙ

1923

425. ქართული სენათმეცნიერო სოციალისტიკური „წელიწადური“. ტფ., ნაკვ. I—II, 1923—1924. 382 გვ.

«Целищеули» [Ежегодник] გრუზ. ლინგვისტიკ. ობშ-ვა, ტიფლისი, ვიპ. I—II, 1923—1924. 382 ს.

1938

426. ელენტი ს. ქანური ტექსტები. არქაბული კილოკავი. ტბ., სსრკ მეცნი. აკად. საქ. ფილიალის გამ-ბა, 1938. 219 გვ.

Жгенти С. Чанские (лазские) тексты. Архавский говор. ტბ., იზდ-ვო გრუზ. ფილიალა აკად. ნაუკ სსსრ, 1938. 219 ს.

427. რუა ფ. მართლწერის სავარჯიშოთა კრებული. დამხმარე წიგნი მშობლიურ ენაში სავარჯიშო სკოლის მასწავლებელთათვის პროდ. არნ. ჩიქობავას წინასიტყ. ტბ., სახელგამი, 1938. 96 გვ.

Рура Ф. Сборник упражнений по правописанию. Пособие для препод. родного языка в средних учеб. заведе-

ნიახ. С пред. проф. Арн. Чикобава. Тб., Госиздат ГССР, 1938. 96 с.

428. Ахвледиანი Г. С. Грамматика русского языка. Учебник для грузинских средних школ. (VII—X кл.). Тб., Госиздат ГССР, 1938. 285 с.

1939

429. ყ ი ფ შ ი ძ ე ი. ჭანური ტექსტები. თბ., სსრკ მეცნ. აკად. საქ. ფილიალის გამ-ბა, 1939. 93 გვ.

Кипшидзе И. А. Чанские (лазские) тексты. Тб., изд-во Груз. филиала АН СССР, 1939. 93 с.

1941

430. სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტთა სამეცნიერო შრომების კრებული. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა. 1941. 227 გვ.

Сборник научных трудов студентов Тбилисского государственного университета им. Сталина. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1941. 227 с.

1942

431. აკად. ნ. მარის სახ. ენის, ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის მოამბე, ტ. 12. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1942. 301 გვ.

Известия Института языка, истории и материальной культуры им. акад. Н. Я. Марра, т. 12. Тб., изд-во АН ГССР, 1942, 301 с.

1944

432. ლ ო მ თ ა თ ი ძ ე ქ. აფხაზური ენის ტაპანთური დიალექტი. (ტექსტებითურთ). თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1944. 402 გვ.

Ломтатидзе К. В. Тапантский диалект абхазского языка. (С текстами). Тб., изд-во АН ГССР, 1944. 402 с.

433. თანამედროვე სალიტერატურო ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის შედგენის ძირითადი პრინციპები. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1945. 10 გვ.

Основные принципы составления толкового словаря современного грузинского литературного языка. Тб., изд-во АН ГССР, 1945. 10 с.

434. რ უ რ უ ა ფ. და ქ ა რ ც ი ე ა ძ ე ი. ქართული ენის სახელმძღვანელო. საქ. სსრ რუსული სკოლებისათვის. სწავლების პირველი წელი. მე-7 გადამუშავებული გამოცემა. თბ., სახელგამი, 1945. 160 გვ.

რეც.: იმერლიშვილი ვ. გავაუმჯობესოთ ქართული ანბანის სახელმძღვანელოები საქართველოს სსრ არაქართული სკოლებისათვის. — სახალხო განათლება, 1947, 24 ივლ., გვ. 4.

Руруа Ф. и Карцивадзе И. Учебник грузинского языка. Для русских школ. Первый год обучения. Тб., госиздат ГССР, 1945, 160 с.

Рец.: Имерлишвили В. Улучшим учебники грузинского алфавита для негрузинских школ Груз. ССР. — Сахалхо ганатлеба, 1947, 24 июля, с. 4.

1948

435. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 2. სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიქობავა და სხვ. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1948.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 2. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., изд-во АН ГССР, 1948.

436. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. საცდელი მონაკვეთი. სარედაქციო კოლეგია არნ. ჩიქობავა და [სხვ.]. თბ., მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1948. XIV გვ. 211 სვ. (საქ. სსრ მეცნ. აკადემია. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის კომისია).

Толковый словарь грузинского языка. Пробный выпуск. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., изд-во АН ГССР, 1948. XIV с. 212 стб. (Академия наук Груз. ССР, комиссия толкового словаря грузинского языка).

437. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. მთ. რედაქცია: გ. ახვლედიანი, ს. ვაჩნაძე, ვ. კუპრაძე, თ. ლომოური, ვ. თოფურია, არნ. ჩიქობავა, გ. წერეთელი, ივ. გიგინეიშვილი, ი. გრიშაშვილი, ნ. კეცხოველი, გ. ლეონიძე, ს. მენტეშაშვილი, ნ. მუსხელიშვილი, ქ. ლომთათიძე; არნ. ჩიქობავას საერთო რედაქციით. ტ. 1—8. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1950—1964.

- ტ. 1. ა-ბ. 1950. 096 გვ. 1212 სვ.
 ტ. 2. გ. 1951. 034 გვ. 1532 სვ.
 ტ. 3. დ-ე. 1953. 011 გვ. 1536 სვ.
 ტ. 4. ვ-ლ. 1955. 011 გვ. 1599 სვ.
 ტ. 5. მ-ნ. 1958. 011 გვ. 1524 სვ.
 ტ. 6. ო-უ. 1960. 011 გვ. 1756 სვ.
 ტ. 7. ფ-შ. 1962. 010 გვ. 1480 სვ.
 ტ. 8. ჩ-ჰ. 1964. 09 გვ. 1652 სვ.

რედ.: ლაფონი რ. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი.

ტ. VIII. გამოქვეყნებულია ჟურნალში Bulletin de la Société de linguistique de Paris, ტ. 61, ნაკვ. 2, 1966, გვ. 151—156. (ფრანგულ ენაზე). თარგმნა რ. ლამბაშიძემ. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 18, 1970, გვ. 365—369.

რედ.: მამულაშვილი მ. — თბილისი, 1965, 1 აპრ., გვ. 3.

რედ.: ფოგტი ჰ. — Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap, XXI, 1967, გვ. 181 — 186. (ფრანგულ ენაზე). თარგმნა რ. ლამბაშიძემ. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 17, 1970, გვ. 359—364.

Толковый словарь грузинского языка. Гл. ред.: Г. Ахвледзиани, С. Вачнадзе, В. Купрадзе, Т. Ломоури, В. Топуриа, Арн. Чикобава, Г. Церетели, Ив. Гигинейшвили, И. Гришашвили, Н. Кецохвели, Г. Леонидзе, С. Ментешашвили, Н. Мухелишвили, К. Ломтатидзе. Под общ. редакцией Арн. Чикобава. Т. 1—8. Тб., Изд-во АН СССР, 1950—1964.

- Т. 1. 1950. 096 с. 1212 стб.
 Т. 2. 1951. 034 с. 1532 стб.
 Т. 3. 1953. 011 с. 1536 стб.
 Т. 4. 1955. 011 с. 1599 стб.
 Т. 5. 1958. 011 с. 1524 стб.

Т. 6. 1960. 011 с. 1756 стб.

Т. 7. 1962. 010 с. 1480 стб.

Т. 8. 1964. 09 с. 1652 стб.

Рец.: Лафон Ренэ. Толковый словарь грузинского языка. Т. 8. Оpubл. в журн.: Bulletin de la Société de linguistique de Paris, т. 61, вып. 2, 1966, с. 151—156. (На франц. яз.). Пер. Р. Гамбашидзе. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 18, 1970, с. 365—369.

Рец.: Мамулашвили М. — Тбилиси, 1965, 1 апр., с. 3.

Рец.: Форт Ганс. — Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap, XXI, 1967, с. 181—186. (На франц. яз.). Пер. Р. Гамбашидзе. Иберийско-кавказское языкознание, т. 17, 1970, с. 359—364.

1951

438. ენათმეცნიერების ინსტიტუტის II (VIII) სამეცნიერო სესია. 1951 წლის 15 და 16 ივნისს. მუშაობის გეგმა და მოხსენებათა თეზისები. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1951. 32 გვ.

II (VIII) научная сессия Института языкознания 15 и 16 июня 1951 года. План работы и тезисы докладов. Тб., Изд-во АН ГССР, 1951, 32 с.

1952

439. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 3. სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიკობავა და სხვ. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1952.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 3. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., изд-во АН ГССР, 1952.

440. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., изд-во АН СССР, 1952, № 1—6.

1953

441. ადიღური ენის პროგრამა (კავკასიურ ენათა განყოფილების რუსული სექციის სტუდენტთათვის). თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1953. 3 გვ.

Программа по адыгейскому языку. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1953. 3 с.

442. აფხაზური ენის პროგრამა (კავკასიურ ენათა განყოფილების სტუდენტთათვის), თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1954. 5 გვ.

Программа абхазского языка (Для студентов отделения кавказских языков). Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1953. 5 с.

443. ბაცბური (წოგური) ენის პროგრამა კავკასიურ ენათა განყოფილების V კურსის სტუდენტებისათვის (80 საათი). თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1953. 3 გვ.

Программа по бацбийскому (цова-тушинскому языку). Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1953. 3 с.

444. უღური ენის პროგრამა კავკასიურ ენათა განყოფილების IV კურსისათვის. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1953, 3 გვ.

Программа по удинскому языку. Для студентов IV курса отделения кавказских языков. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1953. 3 с.

445. ხუნძური (ავარიული) ენის პროგრამა. კავკასიურ ენათა განყოფილების სტუდენტებისათვის. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1953, 5 გვ.

Программа по аварского языка. Для студентов отделения кавказских языков. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1953. 5 с.

446. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., изд-во АН СССР, 1953, № 1—6.

1954

447. ლ ო მ თ ა თ ი ძ ე ქ. აწხარული დიალექტი და მისი ადგილი სხვა აფხაზურ-აბაზურ დიალექტთა შორის. ტექსტებითურთ. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1954, 351 გვ.

Ломтатидзе К. В. Ашхарский диалект и его место среди других абхазско-абазинских диалектов. (С текстами). Тб., изд-во АН ГССР, 1954. 351 с.

448. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., Изд-во АН СССР, 1954, № 1—6.

1955

449. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., Изд-во АН СССР, 1955, № 1—6.

450. რუსულ-ქართული ლექსიკონი. ტ. 1—3 [სარედაქციო კოლეგია: გ. ახვლედიანი, ქ. დათიკაშვილი, ს. ვანჩინაძე, ვ. თოფურია, ქ. ლომთათიძე (თავმჯდომარე), ნ. ლოლობერიძე, ა. შანიძე, არნ. ჩიქობავა, გ. წერეთელი]. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1956—1959.

ტ. 1. 1956. XII, [2], 802 გვ.

ტ. 2. 1958. [10], 827 გვ.

ტ. 3. 1959. [12], 818 გვ.

რეც.: აგიაშვილი ნ. ჰაიპარად გაკეთება რისამე. — ლიტერატურული გაზეთი, 1958, 26 სექტ., გვ. 3—4.

Русско-грузинский словарь. Т. 1—3. Редакционная коллегия: Г. С. Ахвледиани, С. М. Вачнадзе, Н. В. Гогоберидзе, К. В. Датикашвили, К. В. Ломтатидзе (предс.), В. Т. Топуриа, Г. В. Церетели, Арн. Чикобава, А. Г. Шанидзе, Тб., Изд-во АН ГССР, 1956—1959.

Т. 1. А—М 1956. XII, [2], 802 с.

Т. 2. Н—П 1958. [10], 827 с.

Т. 3. Р—Я 1959. [12], 818 с.

Рец.: Агиашвили Н. Что-то сделать кое-как. — Литератури გაზეთი, 1958, 26 სექტ., ს. 3—4.

451. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., Изд-во АН СССР, 1956, № 1—6.

452. Рогова Г. В. К вопросу о структуре именных основ и категориях грамматических классов в адыгских и черкесских языках. Тб., изд-во АН ГССР, 1956, 154 с.

1957

453. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., Изд-во АН СССР, 1957, № 1—6.

1958

454. ბიბლიოგრაფია იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესახებ არსებული საენათმეცნიერო ლიტერატურისა. 1. მთის იბერიულ-კავკასიური ენები. შეადგინეს გ. კაჭარავამ და გ. თოფურიამ. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1958. 171 გვ.

Библиография языковедческой литературы об иберийско-кавказских языках. 1. Горские иберийско-кавказские

языкий. Составители Г. Н. Качарава и Г. В. Топуриа. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1958. 171.

455. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 9—10. სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიქობავა და სხვ. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა. 1958. 495 გვ. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია. ენათმეცნიერების ინ-ტი.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 9—10. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., Изд-во АН ГССР, 1958, 495 с. Академия наук Груз. ССР. Институт языкознания.

456. შ ა რ ა ძ ე ნ ი ძ ე თ. ენათა კლასიფიკაციის პრინციპები. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1958. 544 გვ.

Шарадзенидзе Т. С. Классификации языков и их принципы. Тб., изд-во АН ГССР, 1958, 544 с.

457. Вопросы языкознания. Ред. коллегия. Арн. Чикобава и др. М., изд-во АН СССР, 1958, № 1—6.

1959

458. თ ო ფ უ რ ი ა გ. ლეზგიური ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები. კიურიული და ახტის დიალექტების მონაცემთა მიხედვით. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1959. 137 გვ.

Топуриа Г. Основные морфологические категории лезгинского глагола. Тб., изд-во АН ГССР, 1959, 137 с.

459. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 11. სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიქობავა და სხვ. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1959.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 11. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., изд-во АН ГССР, 1959.

460. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., изд-во АН СССР, 1959, № 1—6.

1960

461. ჭ ი ნ ჭ ა რ ა უ ლ ი ა ლ. ხევსურულის თავისებურებანი. ტექსტებითა და ინდექსით. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1960. 486 გვ.

Чинчараули Ал. Особенности хевсурского диалекта. 10. არნოლდ ჩიქობავა

თა გრუზინსკოგო ეზუკა. С тесктами и индексом. Тბ., изд-во АН ГССР, 1960, 486 с.

462. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М.; изд-во АН СССР, 1960, № 1—6.

1961

463. კელენჯერიძე მ. რუსულ-ქართული ხელნაწერთა ლექსიკონები XVIII-XIX საუკუნეებისა. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1961, 89 გვ.

Келенджеридзе М. А. Русско-грузинские рукописные словари XVIII—XIX веков. Тб., изд-во АН ГССР, 1961. 89 с.

464. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., изд-во АН ГССР, 1961, № 1—6.

1962

465. გუდავა ტ. ბოთლიხური ენა. გრამატიკული ანალიზი, ტექსტები. ლექსიკონი. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა. 1962. 264 გვ.

Гудава Т. Ботлихский язык. Грамматический анализ, тексты, словарь. Тб., изд-во АН ГССР, 1962, 264 с.

466. როგავა გ. ქართველურ ენათა ისტორიული ფონეტიკის საკითხები. I. ზმონანთა ისტორიის ზოგი საკითხი ქართველურ ენებში. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1962. 149 გვ.

Рогава Г. В. Вопросы исторической фонетики картвельских языков. I. Некоторые вопросы гласных в картвельских языках. Тб., изд-во АН ГССР, 1962 149 с.

467. ჩიქობავა არნ. და ცერცვაძე ილ. ხუნძური ენა. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1962. XII+422 გვ. (კავკასიურ ენათა კათედრის შრომები. II).

Чикобава Арн. и Церцвадзе И. Аварский язык. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1962. XII+442 с. (Труды кафедры кавказских языков II).

468. Вопросы языкознания. Ред. коллегия. Арн. Чикобава и др. М., Изд-во АН СССР, 1962, № 1—6.

469. Имнайшвили Д. С. Дидойский язык в сравнении с гинухским и хваршийским языками. Тб., изд-во АН ГССР, 1963. 322 с.

470. Магомедов А. А. Кубачинский язык. (Исследование и тексты). Тб., изд-во АН ГССР, 1963. VIII+341 с.

471. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., Изд-во АН СССР, 1962. № 1—6.

1964

472. Бгажба Х. С. Бзыбский диалект абхазского языка. (Исслед. и тексты). Тб., изд-во АН ГССР, 1964 461 с.

473. Вопросы языкознания. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. М., изд-во АН СССР, 1964, № 1—6.

474. Гудава Т. Консонантизм андийских языков. Историко-сравнительный анализ. Тб., изд-во АН ГССР, 1964. VII+221 с. (Академия наук Груз. ССР. Институт языкознания).

1965

475. ცერცვაძე ილ. ანტიური ენა (გრამატიკული ანალიზი ტექსტებით). თბ., „მეცნიერება“, 1956. 391 გვ.

Церцвадзе И. И. Андийский язык (Грамматический анализ с текстами). Тб., «Мецниереба», 1965, 391 с.

476. Магомедов А. А. Табасаранский язык. (Исследование и тексты). Тб., «Мецниереба», 1965 398 с.

1966

477. Рogaва Г. В. и Керашева З. И. Грамматика адыгейского языка. Краснодар-Майкоп, 1962 462 с.

1967

478. თოფურია ვ. შრომები. I. სარედაქციო კოლეგია: ივ. გიგინეიშვილი, გ. თოფურია, ქ. ლომთათიძე, ვლ. ფანჩვიძე, ივ. ქავ-

თარაძე, მ. ქალღანი, თ. შარაძენიძე, არნ. ჩიქობავა. თბ., „მეცნიერება“, 1967. 380 გვ.

Топуриа В. Т. Труды. 1. Ред. коллегия: Ив. Гигинейшвили, Г. Топуриа, К. Ломтатидзе, Вл. Панчвидзе, Ив. Кавтарაძე, М. Қалдани, Т. Шарадзенидзе, Арн. Чикобава. Тб., «Мецნიერება», 1967, 380 с.

479. Магомедбекова З. М. Ахвахский язык. Грамматический анализ, тексты, словарь. Тб., «Мецნიერება» 1967. 255 с.

1968

480. ან დ ლ უ ლ ა ძ ე ნ. კლასოვანი და პიროვანი უღვლილების ისტორიის ზოგი საკითხი იბერიულ-კავკასიურ ენებში. თბ., „მეცნიერება“, 1968, 221 გვ. (საქ. სსრ მეცნ. აკადემია. ენათმეცნიერების ინსტიტუტი).

Андгуладзе Н. Д. Некоторые вопросы истории классного и личного спряжения в иберийско-кавказских языках. Тб., «Мецნიერება», 1968, 221 с. (Акад. наук Груз. ССР. Институт языкознания).

481. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 16. სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიქობავა და სხვ. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამბა, 1968.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 16. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., изд-во АН ГССР, 1968.

1969

482. ვაჟა-ფშაველას მცირე ლექსიკონი. შეადგინა ალექსი ჭინჭარაულმა. თბ., თბილ. უნ-ტის გამბა, 1969. 365 გვ.

Краткий словарь Важа-Пшавела. Составитель Алекс Чинчараули. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1969. 365 с.

1970

483. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 17. სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიქობავა და სხვ. თბ., „მეცნიერება“, 1970. 371 გვ.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 17. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., «Мецниереба», 1970, 371 с.

484. Магомедов А. А. Агульский язык (Исследование и тексты). Тб., «Мецниереба», 1970, 242 с.

1971

485. გუდავათ. ბაგვალური ენა. გრამატიკული ანალიზი და ტექსტები. თბ., „მეცნიერება“, 1971, 243 გვ.

Гудавა Т. Багвальский язык. Грамматический анализ с текстами. Тб., «Мецниереба», 1971, 243 с.

486. Магомедбекова З. Каратинский язык. Грамматический анализ, тексты, словарь. Тб., «Мецниереба», 1971, 290 с. (Ин-т языкознания).

1972

487. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები. წიგნი პირველი. სარედაქციო კოლეგია: ივ. გიგინეიშვილი (მთ. რედაქტორი), ლ. ლეყვა (მდივანი), ქ. ლომთათიძე, ვლ. ფანჩვიძე, რ. ლამბაშიძე, არნ. ჩიქობავა, მიხ. ჭაბაშვილი. თბ. „მეცნიერება“, 1972, 264 გვ.

Вопросы культуры грузинской речи. Кн. 1. Ред. коллегия: Ив. Гигинейшвили, Л. Лежава, К. Ломтатидзе, Вл. Панчвидзе, Р. Гамбашидзе, Арн. Чикобава, М. Чабашвили. Тб., «Мецниереба», 1972, 264 с.

1973

488. ძოწენიძე ქ. ზემომეგრული კილოკავი. ენობრივი მიმოხილვა და ტექსტები. რედ. არნ. ჩიქობავა და მიხ. ალავიძე. თბ., უნ-ტის გამ-ბა, 1973. 563 გვ.

Дзоценидзе К. Верхнеимерское поднаречие. Ред. Арн. Чикобава и М. Алавидзе. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1973. 563 с.

1974

489. ასათიანი ი. ჭანური (ლაზური) ტექსტები. I. ხოფური კილოკავი. თბ., „მეცნიერება“, 1974. 224 გვ. (საქ. სსრ მეცნ.

აკად. ენათმეცნიერების ინ-ტი. მასალები ქართველურ ენათა შესწავლისათვის, VI).

Асатиани И. Чанские (лазские) тексты. I. Хопское поднаречие. Тб., «Мецниереба», 1974. 224 с. (Академия наук Груз. ССР. Институт языкознания).

490. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 19. სარედაქციო კოლეგია: არნ. ჩიქობავა და სხვ. თბ., „მეცნიერება“, 1974. 321 გვ. (ენათმეცნიერების ინსტიტუტი).

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 19. Ред. коллегия: Арн. Чикобава и др. Тб., «Мецниереба», 1974. 321 с. (Институт языкознания).

491. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეული. ტ. 2. სარედ. კოლეგია: არნ. ჩიქობავა (მთავარი რედაქტორი) და სხვ. თბ., „მეცნიერება“, 1974. 329 გვ.

Ежегодник иберийско-кавказского языкознания. Т. 1. Ред. коллегия: Арн. Чикобава (главный редактор) и др. Тб., «Мецниереба», 1974, 329 с.

492. ძოწენიძე ქ. ზემოიბერული ლექსიკონი. რედ. არნ. ჩიქობავა და მ. ალავიძე. თბ., „განათლება“, 1974. 645 გვ.

Дзоценидзе К. С. Верхнеимеретинский словарь. Ред. Арн. Чикобава и М. Алавидзе. Тб., «Ганатлеба», 1974, 645 с.

1975

493. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწდეული. ტ. 2. სარედ. კოლეგია: არნ. ჩიქობავა (მთავარი რედაქტორი) და სხვ. თბ., „მეცნიერება“, 1975. 370 გვ.

Ежегодник Иберийско-кавказского языкознания. Т. 2. Ред. коллегия: Арн. Чикобава (главный редактор) и др. Тб., «Мецниереба». 1975, 370 с.

494. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია. ტ. 1. ა—ატოცი. მთ. რედ. ირ. აბაშიძე. მთავარი სარედაქციო კოლეგიის წევრები: არნ. ჩიქობავა და სხვ. თბ., საქ. სსრ მეცნ აკად. გამ-ბა. 1975. 688 გვ.

Грузинская Советская Энциклопедия. Т. 1. А—АТОЦИ. Гл. ред. Ир. Абашидзе. Члены главной редакционной коллегии: Арн. Чикобава и др. Тб., изд-во АН ГССР, 1975, 688 с.

495. ბასკური ენა და ბასკურ-კავკასიური ჰიპოთეზა. არნ. ჩიქობავას წინასიტყვაობითა და რედაქციით. თბ., თბილ. უნ-ტის გამბა, 1976. 114 გვ.

Баскский язык и баскско-кавказская гипотеза. Под ред. и с предисловием Арн. Чикобава. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1976 114 с.

496. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწადეული. ტ. 3. სარედ. კოლეგია: არნ. ჩიქობავა (მთ. რედ.) და სხვ. თბ., „მეცნიერება“. 1976.

Ежегодник иберийско-кавказского языкознания. Т. 3. Ред. коллегия: Арн. Чикобава (гл. ред.) и др. Тб., «Мецниереба», 1976.

497. ს უ ხ ი შ ვ ი ლ ი მ. სტატისტიკური ზმნები ქართულში. თბ., „მეცნიერება“. 1976. 148 გვ. (საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემია. ენათმეცნიერების ინ-ტი).

Сухишвили М. С. Статистические глаголы в грузинском языке. Тб., «Мецниереба», 1976. 148 с. (Акад. наук Груз. ССР. Институт языкознания).

1977

498. დედა ენა. მოსამზადებელი კლასისათვის. შედგენილია იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენის“ მიხედვით ვ. რამიშვილის მიერ. მე-5 გამოცემა. სარედ. კოლეგია: ხ. ჰერულავა, გ. ნატროშვილი, უ. თბოლაძე, ვ. რამიშვილი და არნ. ჩიქობავა. თბ., „განათლება“, 1977. 159 გვ.

Деда эна — Родной язык. Для подготовительных классов. Составлено В. Рамишвили по книге Я. Гогешашвили «Деда эна». 5-ое изд. Ред. коллегия: Х. Берулава, Г. Натрошвили, У. Оболадзе, В. Рамишвили и Арн. Чикобава. Тб., «Ганатлеба», 1977. 159 с.

499. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების წელიწადეული. ტ. 4. სარედ. კოლეგია. არნ ჩიქობავა (მთ. რედ.). და სხვ. თბ., „მეცნიერება“, 1977.

Ежегодник иберийско-кавказского языкознания. Т. 4. Ред. коллегия; Арн. Чикобава (гл. ред.) и др. Тб., «Мецниереба», 1977.

1936

500. ჩხენკელი მ. ს. პროფ. არნ. ჩიქობავა — ზოგადი ენათმეცნიერება. [I. პროპედევტიკული ნაწილი. ტფ., ტფილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1935. რეც.]. — კომუნისტი, 1936, 6 აპრ., გვ. 4.

Чхенкели Мих. Проф. Арн. Чикобава — Общее языкознание. [I. Пропедевтическая часть. Тифлис, изд-во Тифл. ун-та, 1935. Рец.]. — Комунисти, 1936, 6 апр., с. 4.

1938

501. დადგენილება საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმისა. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 20 წლისთავთან დაკავშირებით დაჯილდოებულნი არიან საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის სიგელით არნ. ს. ჩიქობავა და სხვ. — კომუნისტი, 1938, 1 ივნ., გვ. 1; — Заря Востока, 1938, 1 июня, с. 1.

Постановление Президиума Центрального Исполкома Грузинской ССР. В связи с 20 летием Тбил. гос. ун-та награждены грамотой Центрального Исполнительного комитета Грузинской ССР. Арн. С. Чикобава и др. — Комунисти, 1938, 1 июня, с. 1; Заря Востока, 1938, 1 июня, с. 1.

1941

502. კიზირია ა. ქვემდებარე და დამატება ახალ ქართულში [არნ. ჩიქობავა. მარტივი წინადადების ევოლუციის ძირითადი ტენდენციები ქართულში. საქ. სსრ მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. 2, №1—2, 1941, გვ. 197—202. რეც.]. — სახალხო განათლება, 1951, 20 ივნ., გვ. 4.

Кизирия А. Подлежащее и дополнение в новогрузинском. [Арн. Чикобава. Основные тенденции эволюции простого предложения в грузинском. — Вестник АН Груз. ССР, т. 2, № 1—2, 1941, с. 197—202. Рец.]. — Сахалхо ганатлеба, 1951, 20 июня, с. 4.

503. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის სამდიოლ-
წევრთა პირველი შემადგენლობა: ნ. ი. მუსხელიშვილი, ი. ს. ბერი-
ტაშვილი, გ. ს. ახვლედიანი, ა. გ. შანიძე, გ. ვ. ხაჭაპურიძე, კ. ს. კე-
კელიძე, ა. ი. ჯანელიძე, ა. ა. თვალჭრელიძე, გ. ნ. ჩუბინაშვილი,
კ. ს. ზავრთევი, დ. ნ. უზნაძე, ს. ნ. ჯანაშია, ნ. ნ. კეცხოველი,
ფ. ა. ზაიცევი, ტ. ყ. კვარაცხელია, ა. ს. ჩიქობავა, მოკლე ბიოგრა-
ფიული ცნობები, — კომუნისტი, 1941, 24 თებ., გვ. 2. Заря Вос-
тока, 1941, 23 февр., с. 2.

Первый состав действительных членов Академии наук
Грузинской ССР: Н. И. Мухелишвили, И. С. Бериташвили,
Г. С. Ахвледiani, А. Г. Шанидзе, Г. В. Хачапуридзе, К. С.
Кекелидзе, А. И. Джanelидзе, А. А. Твалчрелидзе, Г. Н. Чу-
бинашвили, К. С. Завриев, Д. Н. Узнадзе, С. Н. Джанашиа,
Н. Н. Кецохели, Ф. А. Зайцев, Т. К. Кварацхелиа, А. С.
Чикобава, Биографические справки. — Комунисти, 1941, 24
февр., с. 2; Заря Востока, 1941, 23 февр., с. 2.

1944

504. ბრძანებულება სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრე-
ზიდიუმისა. უმაღლესი სკოლის მუშაკთა დაჯილდოება ორდენები-
თა და მედლებით. [არნ. ჩიქობავას შრომის წითელი დროშის ორ-
დენით დაჯილდოების შესახებ]. — კომუნისტი, 1944, 21 ნოემბ.,
გვ. 1; Заря Востока, 1944, 21 ноября, с. 1.

Указ Президиума Верховного Совета СССР. Награжде-
ние работников высшей школы орденами и медалями. [О
награждении Арн. С. Чикобава Орденом Трудового Красного
Знамени]. — Комунисти, 1944, 21 ноября, с. 1; Заря Востока,
1944, 21 ноября, с. 1..

1948

505. ლ ლ ო ნ ტ ი ალ. არნ. ჩიქობავას „ზოგადი ენათმეცნიერე-
ბის“ გამო. [არნ. ჩიქობავა. „ზოგადი ენათმეცნიერება“, I. პროპე-
დეკტიკული ნაწილი. მე-3 შევსებ. გამოცემა. რედ. გ. ახვლედიანი.
თბ., სახელგამი, 1946. რეც.]. — ლიტერატურა და ხელოვნება,
1948, 7 მარტი, გვ. 3—4.

Глonti Ал. «Общее языкознание» Арн. Чикобава [Арн. Чикобава. Общее языкознание. 1. Пропедевтическая часть. Третье дополн. изд. Ред. Г. Ахвледиани. Тб., Изд-во Акад. наук Груз. ССР, 1946. Рец.]. — Литература да хелов-неба, 1948, 7 марта, с. 3—4.

1950

506. ენათმეცნიერების სტალინური მოძღვრება და ქართველ ენათმეცნიერთა ამოცანები [არნ. ჩიქობავას მოხსენება და კამათი საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის პარტიული ორგანიზაციის ღია კრებაზე ნ. მარის ქართველ „მოწაფეთა“ შესახებ]. — კომუნისტი, 1950, 3 ოქტ., გვ. 2.

Сталинское учение о языкознании и задачи грузинских языковедов. [Доклад Арн. Чикобава и диспут на открытом партийном собрании Академии наук Груз. ССР на тему: О грузинских «учениках» Н. Я. Марра]. — Комунисти, 1950, 30 окт., с. 2.

507. კანდიდატების დასახელება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს არჩევნების ცენტრალური საარჩევნო კომისიის შემადგენლობაში. [არნ. სტეფანეს ძე ჩიქობავა დასახელებულია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მუშაკთა კოლექტივისაგან]. — კომუნისტი, 1950, 22 დეკ., გვ. 1.

Выдвижение в кандидаты в состав центральной избирательной комиссии Верховного Совета Груз. ССР. [Арн. С. Чикобава назван от коллектива работников АН Груз. ССР]. — Комунисти, 1950, 22 дек., с. 1.

1951

508. თ ო ფ უ რ ი ა ვ. გამოჩენილი ენათმეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე არნ. ჩიქობავა (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატობის კანდიდატები). — სახალხო განათლება, 1951. 31 იანვ., გვ. 3.

Топуриа В. Выдающийся языковед и общественный деятель Арн. Чикобава. (Кандидаты в депутаты в Верховный Совет Груз. ССР). — Сахалхо განათლება, 1951, 31 янв., с. 3.

509. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატობის კანდიდატთა რეგისტრაცია [რეგისტრაციაში გატარებულნი არიან: აშხ.: ა. ს. ჩიქობავა და სხვ.]. — კომუნისტი, 1951, 6 თებ., გვ. 2.

Регистрация кандидатов в депутаты Верховного Совета Груз. ССР [Регистрацию прошли тов. Арн. С. Чикобава и др.]. — Комунисти, 1951, 6 февр., с. 2.

510. Месхи И. Передовой ученый [Арн. Чикобава: Языковед]. — Огонек, 1951, № 47, с. 10, с. портр.

511. Регистрация кандидатов в депутаты Верховного Совета Грузинской ССР [Зарегистрированы кандидатуры тов. Арн. С. Чикобава и др.]. — Заря Востока, 1951, 30 янв., с. 3.

512. Шарадзенидзе Т. О значении сталинских трудов по языкознанию для науки о языке [Арн. Чикобава. Труды И. В. Сталина по вопросам языкознания и их значение для науки о языке. Стенограмма публичной лекции. Тб., 1951. Рец.]. — Заря Востока, 1951, 3 авг., с. 2.

1953

513. ქავთარაძე ი. „ენათმეცნიერების შესავალი“ [Арн. Чикобава. Введение в языкознание. Ч. 1. М., Учпедгиз, 1953. რეც.]. — ახალგაზრდა სტალინელი, 1953, 12 ნოემბ., გვ. 3.

Кавтарадзе И. Введение в языкознание [Арн. Чикобава. Введение в языкознание. Ч. 1. М., 1953. Рец.]. — Ахалгазрда сталинели, 1953, 12 ноября, с. 3.

514. შარაძენიძე თ. ენათმეცნიერების ახალი სახელმძღვანელო. [არნ. ჩიქობავა. ენათმეცნიერების შესავალი. სახელმძღვანელო უნივერსიტეტის და პედ. ინსტიტუტების სტუდენტებისათვის. თბ., თბილ. უნ-ტის გამ-ბა, 1952. რეც.]. — კომუნისტი, 1953, 28 იანვ., გვ. 3.

Шарадзенидзе Т. Новый учебник по языкознанию: [Арн. Чикобава. Введение в языкознание. Учеб. пособие для студентов гос. ун-тов и пед. ин-тов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1952. Рец.]. — Комунисти, 1953, 28 янв., с. 3.

515. Токарев С. А. О классификации языков в учебном пособии проф. Арн. С. Чикобава «Введение в языко-

знание» [Арн. Чикобава. «Введение в языкознание». Учеб. пособие для студентов гос. ун-тов и пед. ин-тов. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1952. Рец.]. — Сов. этнография, 1953, № 3, с. 204—208.

516. Церетели Г. Ценный вклад в советскую науку о языке. [Арн. Чикобава. Введение в языкознание. Учеб. пособие для студентов и пед. ин-тов. Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1952. Рец.]. — Заря Востока, 1953, 29 янв., с. 2.

1956

517. თათბირი დიალექტოლოგიის საკითხებზე [საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიაში. მონაწილეობა მიიღო აკად. არნ. ჩიქობავამ]. — კომუნისტი, 1956, 26 დეკ., გვ. 3.

Совещание по вопросам диалектологии [В Акад. наук СССР с участием Арн. С. Чикобава]. — Комунисти, 1956, 26 дек., с. 3.

1957

518. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 49 წლისთავზე. საიუბილეო კრებული. 1917—1957 წწ. თბ., თბილ უნ-ტის გამ-ბა, 1957. 767 გვ.

არნ. ჩიქობავას მოღვაწეობის შესახებ თბილისის უნივერსიტეტში: გვ.: V, VII, VIII, X, XII, 113—114, 116—122, 124—129, 131, 133, 136—138, 142, 145—196, 172—173, 181.

Тбилисский гос. университет им. Сталина. К 40-летию Великой Октябрьской Социалистической революции. Юбилейный сборник 1917—1957 гг. Тб., ид-во Тбил. ун-та, 1957. 767 с.

О деятельности Арн. С. Чикобава в Тбил. ун-те: с.: V, VII, VIII, X, XII, 113—114, 116—122, 124—129, 131, 133, 136—138, 142, 145—196, 172—173, 181.

1959

519. თ ო ფ უ რ ი ა ვ. არნოლდ ჩიქობავა [ცხოვრება და შემოქმედება]. — მნათობი, 1959, № 5, გვ. 165—174.

1960

520. არნოლდ ჩიქობავა — ბერლინის ჰუმბოლდტის სახელობის უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორი. — თბილისი, 1960, 13 დეკ., გვ. 2; — ახალგაზრდა სტალინელი (თსუ), 1960, 25 ნოემბ., გვ. 4; — Заря Востока, 1960, 22 ноября, с. 2.

Арнольд Чикобава — почетный доктор Берлинского университета имени Гумбольдта. — Тбилиси, 1960, 13 дек., с. 2; — Ахалгазრდა сталиნელი (ТГУ), 1960, 25 ноября, с. 4; Заря Востока, 1960, 22 ноября, с. 2.

521. თოფურია გ. არნოლდ ჩიქობავას დაბეჭდილი შრომების ბიბლიოგრაფია [საძიებლეთურთ]. შეადგინა გ. თოფურიამ. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 12, 1960, გვ. 5—53. — პარალ. ტექსტი რუს. ენ., გვ. 54—79.

Топуриа Г. В. Библиография печатных работ Арн. С. Чикобава. Сост. Г. В. Топуриа. — Иберийско-кавказское языкознание, т. 12, 1960, с. 5—53. — Парал. текст на рус. яз., с. 54—79.

522. მდვიანი Н. и Черняев М. Покорители «горы языков». [О В. Топуриа и Арн. Чикобава]. — Заря Востока, 1960, 13 ноября, с. 2.

523. [Фото и текст об избрании Арн. Чикобава почетным доктором Берлинского университета им. Гумбольдта]. — Вечерний Тбилиси, 1960, 12 дек., с. 3.

1961

524. Итоги больших исканий. Общее собрание Академии наук Грузинской ССР. Арн. Чикобава—почетный доктор Берлинского университета им. Гумбольдта. — Заря Востока, 1961, 19 апр., с. 2.

525. К а з а р о в С. Ценный вклад в кавказоведение [Арн. Чикобава и И. Церцвадзе. Аварский язык. Тб., Изд-во Тбил. ун-та, 1962. Рец.]. — Заря Востока, 1962, 29 ноября, с. 3.

526. Краса и гордость грузинской культуры. Торжественный юбилейный вечер, посвященный 125-летию со дня рождения великого грузинского писателя и общественного деятеля Ильи Чавчавадзе. [О выступлении академика Арн. Чикобава]. — Молодежь Грузии, 1962, 27 ноября, с. 1.

1963

527. ჭ უ მ ბ უ რ ი ძ ე ზ. ქართული ენის კათედრათა სამეცნიერო-მეთოდური კონფერენცია. [თბილისი. 1963 წ. აპრილი. მოხსენება არნ. ჩიქობავასი]. — სკოლა და ცხოვრება, 1963, № 8, გვ. 77—79.

Ч у м б у р и д з е З. Научно-методическая конференция кафедр грузинского языка. [Тб., 1963. Апрель. Доклад Арн. Чикобава]. — Скола да цховრება, 1963, № 8, с. 77—79.

528. ხალხის კანდიდატები [ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის კოლექტივმა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატობის კანდიდატად დაასახელა არნოლდ სტეფანეს ძე ჩიქობავა]. — კომუნისტი, 1963, 20 თებ., გვ. 2.

Народные кандидаты [Коллектив Кутайского пед. ин-та назвал кандидатом в депутаты Верховного Совета Груз. ССР Арнольда Степановича Чикобава]. — Комунисти, 1963, 20 фев., с. 2.

529. Народ называет лучших. Выдвижение кандидатов в депутаты Верховного Совета Грузинской ССР. [Академик Акад. наук Груз. ССР Арн. С. Чикобава выдвинут кандидатом в депутаты Верховного Совета Груз. ССР по Кировскому избирательному округу № 235]. — Вечерний Тбилиси, 1963, 20 фев., с. 1.

530. Толковый словарь грузинского языка [Об издании последнего VIII тома «Толкового словаря грузинского языка» Акад. наук Груз. ССР под руководством Комис-

სიი პრეზიდიუმე ან გრუზ. სსრ ვო გლავე ს აკადემიკომ არნ. ჩიკობავა]. — Вечерний Тбилиси, 1963, 8 февр., с. 3.

1964

531. როჯდაეტა პიშმენნოშტ [В Институте языкознания Академии наук Грузинской ССР под руководством Арн. Чикобава составляются письменные грамматики для иберийско-кавказских языков]. — Вечерний Тбилиси, 1964, 25 авг., с. 1.

1966

532. აბესაძე ნ. საინტერესო მოხსენება [არნ. ჩიკობავას მოხსენება „ქართული ენის ვინაობის შესახებ“, წაკითხული თბილისის უნი-ტის ფიზიკის ფაკ-თან არსებულ ფილოსოფიურ სემინარ-ზე]. — ცისკარი, 1966, № 7, გვ. 147—148.

Абесадзе Н. Интересный доклад. [Арн. Чикобава «О сущности грузинского языка», доклад на философском семинаре физического факультета Тбил. гос. ун-та]. — Цискари, 1966, № 7, с. 147—148.

533. ბრძანებულება სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა (აკად. არნ. ს. ჩიკობავას ლენინის ორდენით დაჯილდოების შესახებ). — კომუნისტი, 1966, 8 მაისი, გვ. 2.

Указ Президиума Верховного Совета СССР (О награждении орденом Ленина Арн. С. Чикобава). — Коммунисти, 1966, 8 мая, с. 2.

534. თურნავა ს. ფრანგი პროფესორი ქართული საენათ-მეცნიერო ლიტერატურის შესახებ [რ. ლაფონი არნ. ჩიკობავასა და ი. ცერცვაძის წიგნის „ხუნძური ენის“ შესახებ]. — საბჭოთა აჭარა, 1966, 21 აგვ., გვ. 3. — ახალი კოლხიდა (ფოთი), 1966, 26 აგვ., გვ. 3.

Турнава С. Французский профессор о грузинской языковедческой литературе [Р. Лафон о книге Арн. Чикобава и И. Церцвадзе «Аварский язык»]. — საბჭოთა აჯარა, 1966, 21 ავგ., ს. 3; ახალი კოლხიდა (პოტი), 1966, 26 ავგ., ს. 3.

535. თურნავა ს. მნიშვნელოვანი ნაშრომი [ფრანგი პროფ. რ. ლაფონის რეცენზია არნ. ჩიკობავასა და ი. ცერცვაძის წიგნზე

„ხუნძური ენა“. პარიზის საენათმეცნიერო საზ-ბის მოამბე, ტ. 60] — კომუნისტი, 1966, 11 სექტ., გვ. 4.

Турнава С. Значительный труд [Рец. франц. проф. Р. Лафона о книге Арн. Чикобава и И. Церцвадзе «Аварский язык». Вестник Парижского лингвистического общества, т. 60]. — Комунисти, 1966, 11 сент., с. 4.

536. ლენინის ორდენოსნები. [აკად. არნოლდ სტეფანეს ძე ჩიქობავა, გიორგი სარიდანის ძე ახვლედიანი და სხვ.]. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1966, 21 მაისი, გვ. 1.

Кавалеры Ордена Ленина [Акад. Г. С. Ахвледиани, Арн. Чикобава и др.]. — Тбилисис университети, 1966, 21 мая, с. 1.

1967

537. თ უ რ ნ ა ვ ა ს. ფრანგი პროფესორი ქართული საენათმეცნიერო ლიტერატურის შესახებ [ბორდოს უნ-ტის პროფესორის რენე ლაფონის რეცენზია არნ. ჩიქობავასა და ი. ცერცვაძის წიგნზე „ხუნძური ენა“, გამოქვეყნებული პარიზის საენათმეცნიერო საზ-ბის მოამბეში“. ტ. 60]. — ქუთაისი, 1967, 10 მარტი.

Турнава С. Французский профессор [О грузинской лингвистической литературе. Рец. Проф. Бордойского ун-та Рене Лафона о книге Арн. Чикобава и И. Церцвадзе «Аварский язык», опубликованная в Бюллетене Парижского лингвистического общества, т. 60]. — Кутаиси, 1967, 10 марта.

538. В истории языка — история народа. [Науч. сессия по историко-сравнительному изучению иберийско-кавказских языков. Выступления участников: Арн. Чикобава, М. Кумахова и Г. Муркелинского. Тбилиси]. — Вечерний Тбилиси, 1967, 22 сент., с. 1.

1968

539. გ ე გ ე ჭ კ ო რ ი ლ. მოგონებათა წიგნიდან [მოგონებები არნ. ჩიქობავას, აკ. შანიძის, ი. ყიფშიძის, ვ. თოფურიასა და ს. ჯანაშიას შესახებ]. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1968, 29 აგვ., გვ. 3.

Гегечкори Л. Из книги воспоминаний [Воспоминания об Ак. Шанидзе, И. Кипшидзе, Арн. Чикобава, В. То-

პურია ი ს. [Джанашиа]. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1968, 29 ავგ., ს. 3.

540. თ უ რ ნ ა ვ ა ს. უცხოელები არნოლდ ჩიქობავას მეცნიერული მოღვაწეობის შესახებ. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1968, 13 ივნ., გვ. 3; — ახალი კოლხეთი (ფოთი), 1968, 18 ივნ., გვ. 2.

Турнава С. Иностранцы о научной деятельности Арн. Чикобава. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1968, 13 ივნ., ს. 3; ახალი კოლხეთი (პოტი), 1968, 18 ივნ., ს. 2.

541. ს ა ნ ა ძ ე მ. მნიშვნელოვანი ნაშრომი [არნ. ჩიქობავა. მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში. I. ქვემდებარე-დამატების საკითხი ძველ ქართულში. მასალები მეთოდოლოგიური იმპენტიზმისათვის, მეორე გამოცემა. თბ., „მეცნიერება“, 1968, რეც.]. — თბილისი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Санадзе М. Значительный труд. [Арн. Чикобава. Проблема простого предложения в грузинском языке. I. Подлежащее и дополнение в древнегрузинском языке. Материалы к методологическому имманентизму. Второе издание. Тб., «Мецниереба», 1968, Рец.]. — Тбилиси, 1968, 14 ივნ., ს. 3.

542. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი არნ. ჩიქობავა — დიდი ბრიტანეთის ფილოლოგთა საზოგადოების საპატიო წევრი. — კომუნისტი, 1968, 5 მარტი, გვ. 4; Заря Востока, 1968, 5 მარტი, ს. 2.

Академик Академии наук Груз. ССР Арн. Чикобава почетный член общества филологов Великобритании. — Комунисти, 1968, 5 მარტი, ს. 4; Заря Востока, 1968, 5 მარტი, ს. 2.

543. შ ა მ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი რ. ლინგვისტური ლიტერატურის ძვირფასი შენაძენი [არნ. ჩიქობავა. მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში. თბ., „განათლება“, 1968, რეც.]. — ქუთაისი, 1968, 28 აგვ., გვ. 3.

Шамелашвили Р. Драгоценное приобретение лингвистической литературы [Арн. Чикобава. Проблема простого предложения в грузинском языке. Тб., «Мецниереба», 1968, Рец.]. — კუთაისი, 1968, 28 ავგ., ს. 3.

544. Признание заслуг ученого [Об избрании академика Арн. С. Чикобава членом Общества филологов Великобритании]. — Правда, 1968, 6 მარტი, ს. 6.

545. შამელაშვილი Р. Труд о выдающемся ученом [Т. Шарадзенидзе. Арнольд Чикобава. Тб., «Мецნიერება», 1968. Рец.]. — Кутаисская правда, 1968, 25 июля, с. 3.

1969

546. შანიძე ა. იძულებითი განმარტება [პასუხი არნ. ჩიქობავას წერილზე: ქართული ზმნის უღვლილების საკითხები. — იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 16, 1968]. — დროშა, 1969, № 1, გვ. 13—14.

Шанидзе Ак. Вынужденное разъяснение [Ответ на письмо Арн. Чикобава: Вопросы спряжения грузинского глагола. Иберийско-кавказское языкознание, т. 16, 1968]. — Дроша, 1969, № 1, с. 13—14.

1970

547. ჩანტლაძე ი. სამოცდამეთორმეტე გაზაფხული. — დროშა, 1970, № 5, გვ. 12.

Чантладзе И. Семьдесят вторая весна. — Дроша, 1970, № 5, с. 12.

1971

548. [ვ. თოფურიასა და ი. გიგინეიშვილის „ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონის“ განხილვა. სიტყვები წარმოთქმეს: აკად. ა. შანიძემ და არნ. ჩიქობავამ]. — კომუნისტი, 1971, 30 იანვ., გვ. 4.

[Обсуждение «Орфографического словаря грузинского языка». В. Топуриа и И. Гигинейшвили. Выступили акад.: А. Шанидзе и Арн. Чикобава]. — Комунисти, 1971, 30 янв., с. 4.

549. ქართველი ენათმეცნიერი ნალჩიკში [არნ. ჩიქობავა ყაბარდო-ბალყარეთის უნივერსიტეტში]. — თბილისი, 1971, 2 ივლ., გვ. 3.

Грузинский языковед в Нальчике [Арн. Чикобава в Кабардино-Балкарском ун-те]. — Тбилиси, 1971, 2 июля, с. 3.

550. **Дзидзигури Ш.** Сокровищница грузинского языка. [Гос. премия ГССР составителям «Толкового словаря грузинского языка», среди них Арн. Чикобава и др.]. — Заря Востока, 1971, 11 июля, с. 4.

1972

551. **დურგლიშვილი ბ.** მეცნიერთა სიტყვა. სამეცნიერო საბჭოს გაფართოებული სახეიმო სხდომა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში [მიძღვნილი სსრკ 50 წლისთავისადმი. მონაწილეობდნენ: გ. ახვლედიანი, არნ. ჩიქობავა, ნ. კეცხოველი, მ. მირიანაშვილი, ე. ანდრონიკაშვილი, ე. ხარაძე]. — კომუნისტი, 1972, 9 დეკ., გვ. 4.

Дурглишвили Б. Слово ученых. Расширенное торжественное заседание ученого совета Тбилисского ун-та [посвященное 50-летию СССР. Участвовали Арн. Чикобава, Г. Ахвледiani, Н. Кеcხოველი, М. Мирианашვილი, Э. Андроникашვილი, Е. Харадзе]. — Комунисти, 1972, 9 дек., с. 4.

552. **საიუბილეო სესია** [საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის სხდომათა დარბაზში გამართული რესპუბლიკის მეცნიერებათა აკადემიის საზოგადოებრივი განყოფილების სესია, მიძღვნილი სსრკ შექმნის 50 წლისთავისადმი. მოხსენებები გააკეთეს არნ. ჩიქობავამ, ა. ფრანგიშვილმა და სხვ.]. — თბილისი, 1972, 30 ნოემბ., გვ. 3.

Юбилейная сессия [состоявшаяся в актовом зале Акад. наук Груз. ССР. Сессия Отделения общественных наук Акад. наук ГССР, посвященная 50-летию Советской власти. С докладами выступили Арн. Чикобава, А. Прангишვილი и др.]. — Тбилиси, 1972, 30 ноября, с. 3.

553. **სახელმწიფო პრემიები ვადაეცათ** [საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემიის პირველ ლაურეატებს არნ. ს. ჩიქობავას და სხვ.]. — კომუნისტი, 1972, 26 თებ., გვ. 1.

Передача Государственной премии [первым лауреатам Государственной премии Грузинской ССР Арн. С. Чикобава и др.]. — Комунисти, 1972, 26 февр., с. 1.

554. **Ахвледiani Г. С.** Новое в картвелистике [по поводу статьи Арн. Чикобава «К вопросу об отношении картвельских языков к индоевропейским и северокавказским языкам» в журн. «Вопросы языкознания», 1970, № 2]. —

1973

555. ლეკვეიშვილი ი. მეცნიერის პატივსაცემად [აკად. არნ. ჩიქობავას სამეცნიერო მოღვაწეობის 50 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო სესია საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტში]. — თბილისი, 1973, 31 მარტი, გვ. 3.

Леквейшвили И. В честь ученого. [Научная сессия Ин-та языкознания Акад. наук Груз. ССР, посвященная 50-летию научной деятельности Арн. Чикобава]. — Тбилиси, 1973, 31 марта, с. 3.

556. Академия наук СССР и развитие грузинской науки. 1724—1974. Тб., «Мецниереба», 1974.

О Арн. С. Чикобава, с. 199—201.

557. Джорбенадзе С. М. Учреждения Академии наук Союза ССР и Тбилисский университет (Доклады и факты). Тб., изд-во Тбил. ун-та, 1974.

О Арн. С. Чикобава с.: 12, 46, 128, 187, 209, 211, 216.

დაბადების წლისთავები ГОДОВЩИНЫ РОЖДЕНИЯ

დაბადების 60 წლისთავი
60-ЛЕТИЕ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ

558. გამოჩენილი მეცნიერის საიუბილეო საღამო. — ახალგაზრდა სტალინელი, 1958, 29 დეკ., გვ. 4.

Юбилейный вечер выдающегося ученого. — Ахалгазრда сталинели, 1958, 29 дек., с. 4.

559. გიგინეიშვილი ბ. დიდი მკვლევარი და პედაგოგი. — ახალგაზრდა სტალინელი, 1958, 20 დეკ., გვ. 2.

Гигинейшвили Б. Крупный исследователь и педагог. — Ахалгазрда сталинели, 1958, 20 дек., с. 2.

560. გიგინეიშვილი ივ. გამოჩენილი ქართველი ენათმეცნიერი. — კომუნისტი, 1958, 26 მარტი, გვ. 3.

Гигинейшвили Ив. Выдающийся грузинский языковед. — Комунисти, 1958, 26 марта, с. 3.

561. გორგობიანი ვ. სახელოვანი ქართველი მეცნიერი. — თბილისი, 1958, 16 დეკ., გვ. 3.

გიორგობიანი В. Выдающийся грузинский ученый. — Тбилиси, 1958, 16 дек., с. 3.

562. ერაძე გ. სახელოვანი მეცნიერის იუბილე. — სახალხო განათლება, 1958, 27 დეკ., გვ. 4.

Эрадзе Г. Юбилей выдающегося ученого. — Сахалхоганатлеба, 1958, 27 дек., с. 4.

563. თოფური ა ვ. არნოლდ ჩიქობავა. — მნათობი, 1959, № 5, გვ. 165—174.

Топуриа В. Арнольд Чикобава. — Мнатоби, 1959, № 5, с. 165—174.

564. ებერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 12. ეძღვნება საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსს არნოლდ სტეფანეს ძე ჩიქობავას დაბადების სამოცი წლისა და სამეცნიერო და პედაგოგიური მოღვაწეობის ოცდათხუთმეტი წლისთავზე. თბ., საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ-ბა, 1960. 447 გვ.

არნ. ჩიქობავას შესახებ: არნ ჩიქობავას დაბეჭდილი შრომების ბიბლიოგრაფია. შეადგინა გ. თოფურიამ, გვ. 5—79.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 12. Посвящается академику Академии наук Груз. ССР Арнольду Степановичу Чикобава к шестидесятилетию со дня рождения и тридцатипятилетию научной и педагогической деятельности. Тб., изд-во Акад. наук Груз. ССР, 1960. 447 с.

О Арн. Чикобава: Библиография печатных работ Арн. С. Чикобава. Составитель: Г. Топуриа, с. 5—79.

565. ლომთათიძე ქ. არნოლდ ჩიქობავა. — მეცნიერება და ტექნიკა, 1959, № 2, გვ. 5—8.

Ломтатидзе К. Арнольд Чикобава. — Мецნიერება და техника, 1959, № 2, с. 5—8.

566. ლომთათიძე ქ. და ფანჩვიძე ვლ. სახელოვანი საბჭოთა ენათმეცნიერი. — კომუნისტი, 1958, 17 დეკ., გვ. 3.

Ломтатидзе К. и Панчвидзе Вл. Выдающийся советский языковед. — Комунисти, 1958, 17 дек., с. 3.

567. შაკალათია ფ. ხანგრძლივ სიცოცხლეს ვუსურვებთ. — ახალგაზრდა სტალინელი, 1958, 20 დეკ., გვ. 2.

Макалатия Ф. Пожелаем долгой жизни. — Ахалгазр-
да сталинели, 1958, 20 дек., с. 2.

568. მარტიროსოვი ა. და შალამბერიძე გ. დიდი
ქართველი ენათმეცნიერი. — სახალხო განათლება, 1958, 2 აპრ.

Мартиросов А. и Шаламберидзе Г. Крупный
грузинский языковед — Сахалхо ганатлеба, 1958, 2 апр.

569. მაჭავარიანი გ. გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი. —
ახალგაზრდა სტალინელი, 1958, 20 დეკ., გვ. 2.

Мачавариани Г. Известный грузинский ученый. —
Ахалгазрда сталинели, 1958, 20 дек., с. 2.

570. სახელოვანი ენათმეცნიერის იუბილე. — თბილისი, 1958,
18 დეკ., გვ. 3.

Юбилей известного языковеда. — Тбилиси, 1958, 18 дек.,
с. 3.

571. ქავთარაძე ი. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერე-
ბის დიდი სპეციალისტი. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1958, 27
მარტი, გვ. 3.

Кавтарадзе И. Крупный специалист иберийско-кав-
казского языкознания. — Ахалгазрда კომუნისტი, 1958, 27 мар-
та, с. 3.

572. შარაძენიძე თ. სახელგანთქმული მეცნიერი. — ლი-
ტერატურული გაზეთი, 1958, 4 აპრ., გვ. 4.

Шараденидзе Т. Известный ученый. — Литерату-
рули газети, 1958, 4 апр., с. 4.

573. Гамцемлидзе Ч. В гостях у академика Арн.
С. Чикобава. — Вечерний Тбилиси, 1958, 17 дек., с. 3.

574. Дешериев Ю. Д. и Климов Г. А. Научная
деятельность Арн. С. Чикобава. — Изв. Акад. наук СССР.
Отд-ние литературы и языка, т. 18, вып. 3, 1959, с. 283—
287.

575. Степанов А. В. К шестидесятилетию Арн. С. Чи-
кобава. — Научн. доклады высшей школы. Филологические
науки, 1958, № 4, с. 157—161.

576. Гопуриа В. Выдающийся ученый. — Заря Вос-
тока, 1958, 17 дек., с. 3.

577. Чествование академика Арн. С. Чикобава. — Заря
Востока, 1958, 19 дек., с. 4.

დაბადების 65 წლისთავი
65-ЛЕТИЕ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ

578. ბ ი წ ა ძ ე ლ. დიდი ქართველი ენათმეცნიერი. — ჭიათურის მაღაროელი, 1963, 26 მარტი.

Бицадзе Л. Крупный грузинский языковед. — Чиаტურის მაგაროელი, 1963, 26 მარტი.

579. ბ უ რ ნ ა ძ ე ს. გამოჩენილი ენათმეცნიერი. — საბჭოთა ოსეთი, 1963, 26 მარტი, გვ. 4.

Бурнадзе С. Выдающийся языковед. — საბჭოთა ოსეთი, 1963, 26 მარტი, ს. 4.

580. თ ა ნ დ ი ლ ა ვ ა ზ. დვაწლმოსილი ენათმეცნიერი. — საბჭოთა აჭარა, 1963, 27 მარტი, გვ. 4.

Тандилава З. Заслуженный языковед. — საბჭოთა ოსეთი, 1963, 27 მარტი, ს. 4.

581. თ ო ფ უ რ ი ა გ. გამოჩენილი მეცნიერი. — ქუთაისი, 1963, 5 მარტი, გვ. 1.

Топуриа Г. Выдающийся ученый. — კუთაისი, 1963, 5 მარტი, ს. 1.

582. ა ბ ზ ი ა ნ ი დ ზ ე ჰ. სლოვოვანი რუსული. — საბჭოთა თბილისი, 1963, 29 მარტი, ს. 4.

დაბადების 70 წლისთავი
70-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ

583. არნ. ჩიქობავას იუბილე [თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დაბადების 70 და მოღვაწეობის 45-ე წლისთავის გამო]. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1968, 21 ივნ., გვ. 1.

Юбилей Арн. С. Чикобава [в Тбил. гос. ун-те в связи 70-летием со дня рождения и 45-летием научной деятельности]. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1968, 21 ივნ., ს. 1.

584. ა ბ ა შ ი ძ ე გ რ. ჩვენი მწერლობის მოამბე. — კომუნისტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Абашидзе Гр. Деятель нашей литературы. — კომუნისტი, 1968, 14 ივნ., ს. 3.

585. ა ლ ა ვ ი ძ ე მ. დიდი ენათმეცნიერის მოღვაწეობიდან. — ქუთაისი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Алавидзе М. Из деятельности большого языковеда. — Кутаиси, 1968, 14 июня, с. 3.

586. ანდრეასი ნ. ძვირფასი მასწავლებელი. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Андгуладзе Н. Дорогой учитель. — Тбилисисის უნივერსიტეტი, 1968, 14 ივნ., ს. 3.

587. არნოლდ ჩიქობავა [საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობის მისალმება]. — ლიტერატურული საქართველო, 1968, 14 ივნ., გვ. 2. — ხელმოწერა: საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობა.

Арнольд Чикобава [Приветствие Союза писателей Груз. ССР]. — Литературиლი საქართველო, 1968, 14 ივნ., ს. 2. — Подпись: Правление Союза писателей.

588. გვენცაძე ალ. სახელოვანი ქართველი ენათმეცნიერი. — ალაზნის განთიადი (თელავი), 1968, 13 ივნ., გვ. 3.

Гвенцадзе Ал. Знаменитый грузинский языковед. — Алазნის განთიადი (თელავი), 1968, 13 ივნ., ს. 3.

589. გიგინეიშვილი ივ. სახელოვანი მეცნიერი. — ლიტერატურული საქართველო, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Гигинейшвили Ив. Выдающийся ученый. — Литერатуриლი საქართველო, 1968, 14 ივნ., ს. 3.

590. გიგინეიშვილი ივ. ფასდაუდებელი ღვაწლი. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 2.

Гигинейшвили Ив. Неоценимая заслуга. — Тбилиსის უნივერსიტეტი, 1968, 14 ივნ., ს. 2.

591. დღეს თბილისის უნივერსიტეტში [საიუბილეო სახეიმო სტდობა]. — კომუნისტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Сегодня в Тбилисском университете. [Торжественное заседание в связи с 70-летием со дня рождения и 45-летием научно-педагогической и общественной деятельности Арн. С. Чикобава]. — Кომუნისტი, 1968, 14 ივნ., ს. 3.

592. თოფურია გ. გამოჩენილი მეცნიერი. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1968, 13 ივნ., გვ. 3.

Топуриа Г. Выдающийся ученый. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1968, 13 ივნ., ს. 3.

593. თურნავა ს. უცხოელები არნოლდ ჩიქობავას მეცნიერული მოღვაწეობის შესახებ. — ახალგაზრდა კომუნისტი, 1968, 13 ივნ., გვ. 3. — ახალი კოლხეთი (ფოთი) 1968, 18 ივნ., გვ. 2.

Турнава С. Зарубежные ученые о научной деятельности Арн. Чикобава [М. Брион, Р. Лафон, М. Коен, Ж. Дюмезиль и др.]. — Ахалгазда комунисти, 1968, 13 июня, с. 3; Ахали Қолхети (Поти), 1968, 18 июня, с. 2.

594. იუბილარს ულოცავენ: (მ. პროკოფიევი, საბჭოთა კავშირის განათლების მინისტრი, აკად. ი. პეტროვსკი — მოსკოვის ლომონოსოვის სახელობის სახელმწ. უნივერსიტეტის რექტორი. ი. ბელოდედი, უკრაინის სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ა. ა. პოტებნიას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორი, უკრაინის სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი. ფ. ფილინი, სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტის დირექტორი, სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი. პროფ. ი. დეშერიევი, საბჭოთა კავშირის ნაციონალური ენების განვითარების სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე. ვლადიმერ გეორგიევი, ბულგარეთის მეცნ. აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, აკადემიკოსი. ს. ბარხუდაროვი, მეცნ. აკადემიის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე. ჰანს ფოგტი, ოსლოს უნივერსიტეტის რექტორი). — კომუნისტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 2; სახალხო განათლება, 1968, 19 ივნ., გვ. 3. Заря Востока, 1968, 14 июня, с. 3.

Юбиляра поздравляют: (М. Прокофьев, министр просвещения СССР. Акад. И. Петровский — ректор Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова. И. Белодед, директор Ин-та языкознания им. А. А. Потебни Акад. наук Украинской ССР, академик Акад. наук Укр. ССР. Ф. Филин, член-корреспондент Академии наук СССР, директор Ин-та языкознания Акад. наук СССР. Ю. Дешериев, профессор, председатель научного совета по проблемам развития национальных языков СССР. Вл. Георгиев, вице-президент Академии наук Болгарии, академик. С. Бархударов, председатель научного совета Акад. наук СССР. Ганс Фогт, ректор университета г. Осло. Акад. Н. Мухелишвили. М. Судник, директор Ин-та языкознания Акад. наук Белорусской ССР. В. Налбандян, директор Ин-та литературы им. Абеяна Акад. наук Арм. ССР. А. Ахундов, профессор, декан филологического факультета Азербайджанского гос. ун-та). — Комунисти, 1968, 14 июня, с. 3; Сахалხო განათლება, 1968, 19 ივნ., გვ. 3; Заря Востока, 1968, 14 июня, с. 3.

595. კახაძე ოტ. და ჭაბაშვილი მიხ. ღვაწლმოსილი მეცნიერი. — სახალხო განათლება, 1968, 19 ივნ., გვ. 3.

Кахадзе О. и Чабашвили М. Выдающийся ученый. — Сахалхо ганатлеба, 1968, 19 июня, с. 3.

596. კიზირია ა. გამოჩენილი მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე. — სკოლა და ცხოვრება, 1968, № 7, გვ. 82 — 85.

Кизириа А. Выдающийся ученый и общественный деятель. — Скола да цховრება, 1968, № 7, с. 82—85.

597. კიზირია ა. ქართული ენათმეცნიერების ქურუმი. — სოფლის ცხოვრება, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Кизириа А. Жрец грузинского языкознания. — Соц-лис цховრება, 1968, 14 июня, с. 3.

598. ლომთათიძე ქ. დიდი ღვაწლი. — კომუნისტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Ломтатидзе К. Большой вклад. — Комунисти, 1968, 14 июня, с. 3.

599. მეცნიერის იუბილე. — კომუნისტი, 1968, 16 ივნ., გვ. 3.

Юбилей ученого. — Комунисти, 1968, 16 июня, с. 3.

600. ნიჟარაძე შ. დიდი ქართველი მეცნიერი. — საბჭოთა აჭარა, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Нижарадзе Ш. Большой грузинский ученый. — Саб-чота Ачара, 1968, 14 июня, с. 3.

601. ოსიძე ე. ენათმეცნიერთა კადრების აღმზრდელი. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Осидзе Е. Воспитатель кадров языковедов. — Тбили-სის университети, 1968, 14 июня, с. 3.

602. საიუბილეო საზეიმო საღამო. — თბილისი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Юбилейный торжественный вечер. — Тбилиси, 1968, 14 июня, с. 3.

603. საიუბილეო საღამო თბილისის სახელმწიფო უნივერსი-ტეტში. — სახალხო განათლება, 1968, 19 ივნ., გვ. 3.

Юбилейный вечер В Тбил. гос. ун-те. — Сахалхо განატ-ლეба, 1968, 19 июня, с. 3.

604. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძა-ნებულება აკად. არნ. ს. ჩიქობავას საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საპატიო სიგელით დაჯილდოების შესახებ. —

კომპლენსტი, 1968, 15 ივნ., გვ. 1. Заря Востока, 1968, 15 июня, с. 1.

Указ Президиума Верховного Совета Грузинской ССР о награждении академика Чикобава Арн. С. Почетной грамотой Президиума Верховного Совета Грузинской ССР, в связи с семидесятилетием со дня рождения. — Комунисти, 1968, 15 июня, с. 1; Заря Востока, 1968, 15 июня, с. 1.

605. ფოჩხუა ბ. და ჭინჭარაული ალ. არნოლდ ჩიქობავა. — დროშა, 1968, № 8, გვ. 9.

Почхуа Б. и Чинчараули Ал. Арнольд Чикобава. — Дроша, 1968, № 8, с. 9.

606. ქავთარაძე ივ. არნოლდ ჩიქობავა. — მაცნე (საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის საზოგად. მეცნ. განყ-ბა), 1968, № 4, გვ. 229—242. — არის ცალკე ამონაბეჭდი.

Кавтарадзе Ив. Арнольд Чикобава. — Известия (Отделение общественных наук Акад. наук Груз. ССР), 1963, № 4, с. 229—242. — Имеется отд. оттыск.

607. ქართველი მწერლები — გამოჩენილ მეცნიერს [საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობის მილოცვა]. — თბილისი, 1968, 15 ივნ., გვ. 3. — ხელმოწერა: საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობა.

Грузинские писатели — выдающемуся ученому [Поздравление Союза писателей Грузии]. — Тбилиси, 1968, 15 июня, с. 3. — Подпись: Правление Союза писателей Груз. ССР.

608. შამელაშვილი რ. არნოლდ ჩიქობავა და ქართული ენის მეთოდის საკითხები. — ქუთაისი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Шамелашвили Р. Арнольд Чикобава и вопросы методики грузинского языка. — Кутаиси, 1968, 14 июня, с. 3.

609. შამელაშვილი რ. არნოლდ ჩიქობავა და სალიტერატურო ქართულის ნორმები. — კოლხეთი (ცხაკაია), 1968, 24 სექტ., გვ. 2.

Шамелашвили Р. Арнольд Чикобава и нормы литературного грузинского языка. — Колхети (Цхакая), 1968, 24 сент., с. 2.

610. შამელაშვილი რ. გამოჩენილი ქართველი ენათმეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე. — საბჭოთა ოსეთი, 1968, 26 მარტი, გვ. 4.

Шамелашвили Р. Выдающийся грузинский языковед и общественный деятель. — Сабчота Осети, 1968, 26 марта, с. 4.

611. შარაძენიძე თ. არნოლდ ჩიქობავა. თბ., „მეცნიერება“, 1968, 94 გვ. (ენათმეცნიერების ინსტიტუტი).

ერთვის: არნ. ჩიქობავას დაბეჭდილი სამეცნიერო შრომების ბიბლიოგრაფია. შემდგენელი გ. თოფურია. 1. ქრონოლოგიური საძიებელი, გვ. 53—80. (236 სხვ.). II. ანბანური საძიებელი, გვ. 81—93.

Шарадзенидзе Т. С. Арнольд Чикобава. Тб., «Мецნიერება», 1968. 94 с. (Ин-т языкознания).

Прилагается: Библиография печатных трудов Арн. Чикобава. Сост. Г. Топуриа. I. Хронолог. указатель с. 53—80. (236 назв.). II Алфавитный указатель, с. 81—93.

612. შარაძენიძე თ. დამსახურებული აღიარება. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Шарадзенидзе Т. Заслуженное признание. — Тбилисис университети, 1968, 14 июня, с. 3.

613. შარაძენიძე თ. სახელოვანი მეცნიერი. — მნათობი, 1968, № 11, გვ. 153—157.

Шарадзенидзе Т. Выдающийся ученый. — Мნათობი, 1968, № 11, с. 153—157.

614. ძოწენიძე ქ. მეცნიერი მსოფლიო სახელით. — ქუთაისი, 1968, 27 მარტი, გვ. 3.

Дзоценидзе К. Ученый с мировым именем. — Кутан-სი, 1968, 27 марта, с. 3.

615. ჯეირანიშვილი ევგ. გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი. — თბილისი, 1968, 14 ივნ., გვ. 3.

Джейранишвили Евг. Выдающийся грузинский ученый. — Тбилиსი, 1968, 14 июня, с. 3.

616. ჯეირანიშვილი ევგ. დიდი ლინგვისტი. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1968, 14 ივნ., გვ. 2.

Джейранишвили Евг. Выдающийся лингвист. — Тбилисис университети, 1968, 14 июня, с. 2.

617. Высокое признание. Юбилейное заседание, посвященное 70-летию со дня рождения акад. Академии наук Груз. ССР Арн. С. Чикобава. — Заря Востока, 1968, 16 июня, с. 1.

618. Магомедов А. А. Арнольд Степанович Чикобава. — Известия Акад. наук СССР. Серия литературы и языка, т. 27, вып. 6, 1968, с. 556—557.

619. Магомедов А. и Почхуа Б. На переднем крае науки. — Вечерний Тбилиси, 1968, 14 июня, с. 2.

620. Материалы первой сессии по сравнительно-историческому изучению иберийско-кавказских языков. Посвящается 70-летию академика Арн. С. Чикобава. Махачкала, Изд-во Ин-та истории, языка и литературы им. Г. Цадасы, 1969. 202 с.

Содержание: Магомедов А. А. Арнольд Степанович Чикобава, с. 5—12.

621. Панчвидзе В. Выдающийся советский ученый. — Заря Востока, 1968, 14 июня, с. 3.

622. Топуриа Г. Рыцарь большой науки. — Молодежь Грузии, 1968, 13 июня, с. 3.

623. *Մարտիրոսյան Ա. — Վրաց ականավոր լեզվաբանը Առնոլդ Զիբոլդիայի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ. — Սովետական Վրաստան, 1968 թ., 13-ր Հունիսի, հջ 3: Դիմանկարով:*

Мартиросов. А. Выдающийся грузинский языковед. К 70-летию со дня рождения Арнольда Чикобава. — Советская Вростан, 1968, 13 июня, с. 3, с ил.

დაბადების 75 წლისთავი 75-ЛЕТИЕ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ

624. ბურჭულაძე გ. და სომეხი მედიკოსი ვ. სახელოვანი მეცნიერი. — საბჭოთა ოსეთი, 1973, 28 მარტი, გვ. 3.

Бурчуладзе Г. и Сомхишвили В. Известный ученый. — Сабчота осети, 1973, 28 марта, с. 3.

625. ელანიძე ვ. დიდი მეცნიერის პატივსაცემად. [გამოფენა საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის ცენტრალურ სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში.]. — თბილისი, 1973, 2 აპრ., გვ. 3.

Еланидзе В. В честь большого ученого. [Выставка, посвященная 75-летию со дня рождения Арн. Чикобава в центральной научной библиотеке Акад. наук Груз. ССР]. — Тбилиси, 1973, 2 апр., с. 3.

626. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება. ტ. 18, თბ., „მეცნიერება“, 1973. 442 გვ. — ეძღვნება საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსს არნოლდ სტეფანეს ძე ჩიქობავას დაბადების 75 წლისა და სამეცნიერო და პედაგოგიური მოღვაწეობის 50 წლისთავზე.

არნ. ჩიქობავას შესახებ: შარაძენიძე თ. არნოლდ ჩიქობავა. გვ. 387—399; თოფურია გ. არნ. ჩიქობავას დაბეჭდილი სამეცნიერო შრომების ბიბლიოგრაფია. გვ. 400—439.

Иберийско-кавказское языкознание. Т. 18. Тб., «Мецნიერება», 1973, 442 с. — Посвящается академику Акад. наук Груз. ССР. Арнольду Степановичу Чикобава к 75-летию со дня рождения и 50-летию научной и педагогической деятельности.

Об Арн. Чикобава: Шарадзенидзе Т. Арнольд Чикобава. с. 387—399; Топуриа Г. Библиография печатных трудов Арн. Чикобава, с. 400—439.

627. კანდელაკი ნ. ქართული ენის დიდი მოამაგე. — სახალხო განათლება, 1973, 6 აპრ., გვ. 4.

Канделаки Н. Видный деятель грузинского языка. — Сахалхо ганатლება, 1973, 6 апр., с. 4.

628. მორგოშია დ. მეცნიერის დიდი ღვაწლი. — კომუნისტი, 1973, 1 აპრ., გვ. 4.

Моргошия Д. Большой вклад ученого. — Комунисти, 1973, 1 апр., с. 4.

629. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. მე-19 სამეცნიერო სესიის მასალები. სესია ეძღვნება საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსს არნოლდ ჩიქობავას სამეცნიერო და პედაგოგიური მოღვაწეობის 50 წლისთავს. 1973 წლის 27—28 მარტს. თბ., „მეცნიერება“, 1973, 16 გვ.

Институт языкознания Академии наук Грузинской ССР. Материалы 19 научной сессии. Сессия посвящается 50-летию научной и педагогической деятельности акад. Академии наук Грузинской ССР Арн. С. Чикобава. 27—28 марта 1973 года. Тб., «Мецნიერება», 1973, 16 с.

630. შარაძენიძე თ. გამოჩენილ მეცნიერს მიეძღვნა. [არნ. ჩიქობავას სამეცნიერო-პედაგოგიური მოღვაწეობის 50 წლის-

თავის გამო]. — მაცნე (საქ. სსრ მეცნ. აკად. საზ.-რევმეცნ. განყ-ბა). ენისა და ლიტერატურის სერია, 1953, № 3, გვ. 186.

Шарадзенидзе Т. Посвящено выдающемуся ученому в связи с 50-летием научно-педагогической деятельности Арн. Чикобава. — Известия (Отделение общ. наук Академии наук Груз. ССР). Серия литературы и языка, 1973, № 3, с. 186.

631. ძიძიგური შ. დიდი მეცნიერი. — სამშობლო, 1973, № 8. აპრილი, გვ. 3.

Дзидзигური Ш. Великий ученый. — Самшобло, 1973, № 8, апрель, с. 3.

632. ხ ა ფ თ ა ნ ი ე. მიეძღვნა მეცნიერის იუბილეს. [თბილ. უნ-ტის ფილოლოგიის ფაკ-ტის სტუდენტთა სამეცნიერო წრის სხდომა, მიძღვნილი კავკასიურ ენათა კათედრის დაარსების მე-40 და აკად. არნ. ჩიქობავას დაბადების 75-ე წლისთავისადმი]. — თბილისის უნივერსიტეტი, 1973, 21 დეკ., გვ. 3.

Хапгани Е. Посвящено юбилею ученого [Заседание научного кружка студентов филологического факультета Тбилисского университета, посвященное 40-летию основания кафедры Кавказских языков и 75-летию со дня рождения акад. Арн. Чикобава]. — Тбилисис университети, 1973, 21 дек., с. 3.

633. Сессия посвящается выдающемуся ученому [О 31 научной сессии Ин-та языкознания АН Груз. ССР, посвящ. 50-летию научной и педаг. деятельности Арн. С. Чикобава]. — Вечерний Тбилиси, 1973, 30 марта, с. 4.

შემდგენელთაგან

აკად. არნ. ჩიქობავას ბიობიბლიოგრაფია წარმოადგენს ბიობიბლიოგრაფიული სერიის „ქართველი მეცნიერების“ ერთ-ერთ ნაკვეთს.

მასალის აღწერილობა ორიგინალის ენაზეა. ქართულ გამოცემებს ახლავს რუსული თარგმანი. რეცენზიები თან ერთვის რეცენზირებულ ნაშრომს. ლიტერატურა არნ. ჩიქობავას შესახებ შემდეგნაირადაა განლაგებული: ზოგადი ნაწილი (მასში დაცულია ქრონოლოგიური პრინციპი), დაბადების წლისთავები.

ბიობიბლიოგრაფიაზე მუშაობის დროს გამოყენებულია ბიბლიოგრაფიული საძიებლები, შედგენილი ფილოლ. მეცნ. კანდ. გ. თოფურიას მიერ; არნ. ჩიქობავას დაბეჭდილი შრომების ბიბლიოგრაფია. —წგ-ში: იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. 12, 1960, გვ. 5—79; ტ. 18, 1973, გვ. 400—439; თინ. შარაძენიძე. არნოლდ ჩიქობავა. თბ., „მეცნიერება“, 1968, გვ. 53—93.

ОТ СОСТАВИТЕЛЕЙ

Биобиблиография акад. Арн. С. Чикобава представляет часть биобиблиографической серии «Грузинские ученые».

Материал описан на языке оригинала. Грузинские издания даны и в русском переводе. Рецензии указаны после рецензируемых трудов. Литература об Арн. С. Чикобава дана в следующей последовательности: Общая часть (в ней соблюдается хронологический принцип), годовщины рождения.

В процессе работы над биобиблиографией использованы библиографические списки, составленные кандидатом филол. наук Г. Топурия: Библиография напечатанных трудов

Арн. С. Чикобава. — В кн.: Иберийско-кавказское языкознание. Т. 12, 1960, с. 5—79; Т. 18, 1973, с. 400—439. — Т. Шарадзенидзе. Арнольд Чикобава. Тб., «Мецниереба», 1968, с. 53—93.

სახელთა საძიებელი

- ლენინი ვ. ი. (მასზე) 260
 აბაშიძე გრ. 584
 აბაშიძე ი. 386
 აბაშიძე ი. (რედ.) 494
 აბესაძე ნ. 532
 აგიაშვილი ნ. 450
 აგიაშვილი ნ. (მასზე) 242
 ალავიძე მ. 585
 ალავიძე მ. (რედ.) 388, 488, 492
 ანდრონიკაშვილი ე. (მასზე) 551
 ანდლულაძე ნ. 480, 586
 ასათიანი ი. 489
 ახვლედიანი გ. 20, 68, 242
 ახვლედიანი გ. (რედ.) 60, 109, 115, 437, 450
 ახვლედიანი გ. (მასზე) 386, 503, 536, 551
 ახვლედიანი ზ. 386
 ბარხუდაროვი ს. 594
 ბელოდედი ი. 594
 ბერიტაშვილი ივ. 68
 ბერიტაშვილი ივ. (მასზე) 503
 ბერულავა ხ. (რედ.) 498
 ბერძენიშვილი ნ. (მასზე) 314
 ბიწიაძე ლ. 578
 ბიხოვსკაია ს. (მასზე) 269
 ბურნაძე ს. 579
 ბურჭულაძე გ. 624
 ბეგეჭკორი ლ. 539
 გეორგიევი ვლ. 594
 გვენცაძე ალ. 588
 გიგიბერია ბ. 386
 გიგინეიშვილი ბ. 559
 გიგინეიშვილი ივ. 560, 589, 590
 გიგინეიშვილი ივ. (რედ.) 292, 437, 478, 487
 გიგინეიშვილი ივ. (მასზე) 548
 გილაშვილი პ. 386
 გიორგობიანი ვ. 561
 გოგებაშვილი ი. 498
 გოგებაშვილი ი. (მასზე) 66, 408, 414
 გრიშაშვილი ი. (რედ.) 437
 გულავეა ტ. 277, 465, 485
 ღათიკაშვილი ქ. 242
 ღათიკაშვილი ქ. (რედ.) 450
 დეშერევი ი. 594
 დურგლიშვილი ბ. 551
 ელანიძე ვ. 625
 ერაძე გ. 562
 ჰან-გინეკენი 355
 ვაჟა-ფშაველა (მასზე) 344, 482
 ვაჩნაძე ს. 242
 ვაჩნაძე ს. (რედ.) 437, 450
 ვეკუა ი. 386
 ზავრიევი კ. (მასზე) 503
 ზაიცევი ფ. (მასზე) 503
 თანდილავა ზ. 580
 თვალჭრელიძე ა. (მასზე) 503
 თოფურია გ. 245, 458, 521, 563, 564, 581, 592, 611, 626

თოფურია გ. (შემდგ.) 454
თოფურია გ. (რედ.) 478
თოფურია ვ. 242, 478, 508, 519
თოფურია ვ. (რედ.) 95, 227—229, 231,
232, 437, 450
თოფურია ვ. (მასზე) 309, 310, 394, 539,
548
თურნავა ს. 367, 534, 535, 537, 540, 593

თაკოვლევი ნ. (მასზე) 269
თემრლიშვილი ვ. 434
თნაური ა. 386

ტალანდაძე ა. 395
ტანდელაძე ნ. 627
ტაჭარავა გ. 245
ტაჭარავა გ. (შემდგ.) 454
ტახაძე ოტ. 595
ტეკელიძე კ. (მასზე) 302, 503
ტელეჩერიძე მ. 463
ტეცხოველი ნ. (რედ.) 437
ტეცხოველი ნ. (მასზე) 503, 551
ტვარაცხელია ტ. (მასზე) 503
ტიზირია ა. 79, 502, 596, 597
ტიკნაძე გ. (მასზე) 395
ტიკნაძე შ. 386
ტიუბრაძე ვ (რედ.) 437

ლაფონი რ. 437
ლაფონი რ. (მასზე) 271, 317, 348, 367,
407, 534, 535, 537
ლეკვიშვილი ი. 555
ლეონიძე გ. (რედ.) 437
ლეონიძე გ. (მასზე) 253, 347, 368
ლევაჯა ლ. (რედ.) 487
ლომთათიძე ქ. 242, 432, 447, 565, 566,
598
ლომთათიძე ქ. (რედ.) 437, 450, 478,
487
ლომოური თ. (რედ.) 437

მაკალათია ფ. 567
მამულაშვილი მ. 437
მარი ნ. (მასზე) 506
მარტიროსოვი ა. 568

მაჭავარიანი გ. 569
მელნიკოვი პ. 386
მენტეშაშვილი ს. (რედ.) 437
მირიანაშვილი მ. (მასზე) 551
მორგოშია დ. 628
მოსაშვილი თ. 386
მუსხელიშვილი ნ. 68, 386
მუსხელიშვილი ნ. (რედ.) 437
მუსხელიშვილი ნ. (მასზე) 503

ნატროშვილი გ. (რედ.) 498
ნიჟარაძე შ. 600

ნობოლაძე უ. (რედ.) 498
ორბელიანი ს.-ს. (მასზე) 252
ოსიძე ე. 601

პატარიძე ზ. 386
პატიაშვილი ჯ. 386
პეტროვსკი ი. 594
პროკოფიევი მ. 594

შლენტი ს. 426

რამიშვილი ვ. 498
რამიშვილი ვ. (რედ.) 498
როგავა გ. 466
რურუა ფ. 53, 427, 434
რუსთაველი შ. (მასზე) 50, 311, 312, 316,
318

სანაძე მ. 336, 541
სენიაშვილი ე. 386
სირაძე ვ. 386
სომხიშვილი ვ. 624
სტალინი ი. (მასზე) 139, 153, 159, 160,
173, 188, 190, 196
სუხიშვილი მ. 497

უზნაძე დ. (მასზე) 503

ფანჩიძე ვლ. 566
ფანჩიძე ვლ. (რედ.) 478, 487
ფილინი ფ. 594
ფოგტი ჰ. 437, 594

ფოჩხუა ბ. 605
 ფოჩხუა ბ. (რედ.) 292
 ფრანგიშვილი ა. 552

ჭავთარაძე ი. 198, 478, 513, 571, 606
 ქავთარაძე ივ. (რედ.) 478
 ქარცივაძე ივ. 434

ღამბაშიძე რ. (მთარგმნ.) 437
 ღამბაშიძე რ. (რედ.) 487
 ღლონტი ალ. 115, 505
 ღოღობერიძე ნ. 242
 ღოღობერიძე ნ. (რედ.) 450

ჟიფშიძე ი. 49, 64, 429
 ყიფშიძე ი. (მასზე) 14, 62, 539
 ყუბანეიშვილი ს. (შემდგ.) 302

შალამბერიძე გ. 568
 შამელაშვილი რ. 336, 543, 608, 609, 610
 შანიძე აკ. 68, 339, 386, 546, 548
 შანიძე აკ. (რედ.) 450
 შანიძე აკ. (მასზე) 503, 539
 შარაძენიძე თ. 172, 456, 514, 572, 611—613, 626, 630
 შარაძენიძე თ. (რედ.) 478
 შევარდნაძე ე. 386
 შუხარდტი ჰუგო (მასზე) 295

ჩანტლაძე ი. 547
 ჩერქეზია თ. 386
 ჩიქოვანი ს. (მასზე) 315
 ჩუბინაშვილი გ. (მასზე) 503
 ჩუბკინი ა. 386

ჩხენელი მ. 32, 500
 ჩხიკვიშვილი დ. 386

ცერცვაძე ილ. 278, 301, 467, 475
 ცერცვაძე ი. (მასზე) 534, 535, 537

ძიძიგური შ. 631
 ძოწენიძე გ. 386
 ძოწენიძე ქ. 388, 488, 492, 614
 ძოწენიძე ქ. (მასზე) 387

წერეთელი აკ. (მასზე) 261
 წერეთელი გ. 242, 386
 წერეთელი გ. (რედ.) 160, 437, 450

ჭაბაშვილი მ. 595
 ჭაბაშვილი მ. (რედ.) 219, 221, 487
 ჭავჭავაძე ილ. (მასზე) 39, 52
 ჭინკარაული ალ. 259, 344, 461, 482, 605
 ჭუმბურიძე ზ. 527
 ჭუმბურიძე ჯ. 395

ხარაძე ე. (მასზე) 551
 ხაფთანი ე. 632
 ხაკაპურიძე გ. (მასზე) 503

ჯავახიშვილი გ. 386
 ჯავახიშვილი ივ. (მასზე) 6, 68, 72, 402, 409, 410
 ჯანაშია ს. (რედ.) 52, 56, 83
 ჯანაშია ს. (მასზე) 121, 373, 503, 539
 ჯანელიძე ა. (მასზე) 503
 ჯანელიძე თ. 386
 ჯერანაშვილი ევგ. 615, 616
 ჯიბლაძე გ. 386

УКАЗАТЕЛЬ ИМЕН

Ленин В. И. (О нем) 260

Абашидзе Гр. Гр. 584
 Абашидзе И. В. 386
 Абашидзе И. В. (Ред.) 494
 Абесадзе Н. 532
 Абзианидзе З. 582
 Аванесов Р. И. 148
 Агиашвили Н. Д. 450

Агиашвили Н. Д. (О нем) 242
 Алавидзе М. 585
 Алавидзе М. (Ред.) 388, 488, 492
 Андгуладзе Н. Д. 480, 585
 Андроникашвили Э. Л. (О нем) 551
 Асатиани И. 489
 Ахвледiani Г. С. 20, 68, 242, 428, 554
 Ахвледiani Г. С. (Ред.) 60, 109, 115, 437, 450

- Ахвледиани Г. С. (О нем) 386, 503,
 536, 551
 Ахвледиани З. 386
 Ахундов А. 594
 Бархударов С. В. 594
 Бгажба Х. С. 472
 Белодед И. 594
 Бердзенишвили Н. А. (О нем) 314
 Беридзе В. М. 186
 Бериташвили Ив. С. 68
 Бериташвили Ив. С. (О нем) 503
 Бериулава Х. М. (Ред.) 498
 Бицадзе Л. А. 578
 Бокарсв Е. А. (О нем) 144
 Брион М. 593
 Будагов Р. А. (О нем) 391
 Булаховский Л. А. 147, 148
 Бурнадзе С. 579
 Бурчуладзе Г. 624
 Быховская С. Л. (О ней) 269
 Важа-Пшавела (О нем) 344, 482
 Ван-Гиннекен 355
 Вачнадзе С. М. 242
 Вачнадзе С. М. (Ред.) 437, 450
 Векуа И. Н. 386
 Виноградов В. В. 146, 147, 166, 184,
 202, 204
 Гамбашидзе Р. Б. (Пер.) 437
 Гамбашидзе Р. Б. (Ред.) 487
 Гамцемлидзе Ч. 573
 Гвенцадзе Ал. 588
 Гегечкори Л. 539
 Георгиев Вл. 594
 Гигиберия Б. 386
 Гигинейшвили Б. 559
 Гигинейшвили Ив. М. 560, 589, 590
 Гигинейшвили Ив. М. (Ред.) 292,
 437, 478, 487
 Гигинейшвили Ив. М. (О нем) 548
 Гилашвили П. 386
 Гиоргобиани В. 561
 Глonti Ал. 115, 505
 Гогобашвили Я. (О нем) 66, 76, 78,
 408, 414, 498
 Гогоберидзе Н. В. 242
 Гогоберидзе Н. В. (Ред.) 450
 Гришашвили И. (Ред.) 437
 Гудава Т. Е. 277, 296, 465, 474,
 485
 Датикашвили К. В. 242
 Датикашвили К. В. (Ред.) 450
 Дешериев Ю. Д. 574, 594
 Де-Сессюр (О нем) 85
 Джавахишвили Г. 386
 Джавахишвили Ив. А. (О нем) 6,
 65, 68, 72, 402, 409, 410, 415
 Джанашиа С. Н. (Ред.) 52, 56, 83
 Джанашиа С. Н. (О нем) 121, 373,
 503, 539
 Джанелидзе А. И. (О нем) 503
 Джанелидзе Т. 386
 Джеиранишвили Евг. Т. 615, 616
 Джибладзе Г. Н. 386
 Джорбенадзе С. М. 557
 Дзидзигури Ш. В. 550, 631
 Дзоценидзе Г. С. 386
 Дзоценидзе К. С. 388, 488, 492, 614
 Дзоценидзе К. С. (О ней) 387
 Дурглишвили Б. 551
 Дюмезиль Ж. 593
 Еланидзе В. 625
 Жгенти С. М. 426
 Завриев К. С. (О нем) 503
 Зайцев Ф. А. (О нем) 503
 Имерлишвили В. 434
 Имнайшвили Д. С. 289, 469
 Инаури А. 386
 Кавтарадзе И. И. 198, 478, 513, 571,
 606
 Кавтарадзе И. И. (Ред.) 478
 Казаров С. 278, 525
 Каландадзе А. 395

- Калдани М. М. (Ред.) 478
 Канделаки Н. 627
 Карцивадзе И. 434
 Кахадзе О. 595
 Качарава Г. Н. 245
 Качарава Г. Н. (Сост.) 454
 Кварацхелиа Т. К. (О нем) 503
 Кекелидзе К. С. (О нем) 302, 503
 Келенджеридзе М. А. 463
 Керашев З. И. 320, 477
 Кецховели Н. Н. (О нем) 503, 551
 Кецховели Н. Н. (Ред.) 437
 Кизирия А. И. 79, 502, 596, 597
 Кикнадзе Г. (О нем) 395
 Кикнадзе Ш. 386
 Кипшидзе И. 49, 64, 429
 Кипшидзе И. (О нем) 14, 62, 539
 Климов Г. А. 574
 Коен М. 593
 Кондрашев Н. А. 146, 166, 184, 202
 Кондрашев Н. А. (Ред.) 144
 Кубанейшвили С. И. (Сост.) 302
 Кумахов М. (О нем) 538
 Купрадзе В. Д. (Ред.) 437
- Лафон Р. 437, 593
 Лафон Р. (О нем) 271, 317, 348, 367,
 407, 534, 535, 537
 Лежава Л. (Ред.) 487
 Леквейшвили И. 555
 Леонидзе Г. (Ред.) 437
 Леонидзе Г. (О нем) 253, 347, 368
 Ломоури Т. (Ред.) 437
 Ломтатидзе К. В. 178, 242, 432, 447,
 565, 566, 598
 Ломтатидзе К. В. (Ред.) 437, 450,
 478, 487
- Магомедбекова З. М. 479, 486
 Магометов А. А. 290, 306, 470, 476,
 484, 618, 619, 620
 Макалатия Ф. 567
 Мамулашвили М. 437
 Марр Н. Я. (О нем) 9, 85, 211, 506
- Мартиросов А. Г. 568, 623
 Мачавариани Г. И. 569
 Мдивани Н. 522
 Мефе (О нем) 85
 Мельников П. 386
 Ментешашвили С. (Ред.) 437
 Месхи И. 510
 Мирианашвили М. (О нем) 551
 Моргошия Д. 628
 Мосашвили Т. 386
 Муркелинский Г. (О нем) 538
 Мухелишвили Н. И. 68, 386, 594
 Мухелишвили Н. И. (Ред.) 437
 Мухелишвили Н. И. (О нем) 503
 Мюллер Маке (О нем) 212
 Мюллер Фридрих (О нем) 213
- Налбандян В. 594
 Натрошвили Г. (Ред.) 498
 Нижарадзе Ш. 600
- Оболадзе У. (Ред.) 498
 Орбелиани С.-С. (О нем) 252, 266
 Осидзе Е. 601
- Панчвидзе Вл. Н. 566, 621
 Панчвидзе Вл. Н. (Ред.) 478, 487
 Патаридзе З. 386
 Патиашвили Дж. 386
 Пауль (О нем) 85
 Петровский И. 594
 Поспелов Н. С. 148
 Почхуа Б. А. 605, 619
 Почхуа Б. А. (Ред.) 292
 Прангишвили А. 552
 Прокофьев М. 594
- Рамишвили В. 498
 Рамишвили В. (Ред.) 498
 Рогава Г. В. 320, 452, 466, 477
 Руруа Ф. 53, 427, 434
 Руставели Ш. (О нем) 50, 58, 311,
 312, 316, 318

Санадзе М. 336, 541
Серебренников Б. А. 146, 148, 166,
184, 202

Сехнишвили Э. 386

Сирадзе В. 386

Сомхишвили В. 624

Сталин И. В. (О нем) 139, 149, 152,
153, 159, 160, 162—164, 169, 170,
173, 180, 183, 185, 188, 190, 196,
207, 224, 512

Степанов А. В. 575

Судник М. 594

Сухишвили М. С. 497

Тандилава З. 580

Твалчрелидзе А. А. (О нем) 503

Токарев С. А. 172, 515

Топурия В. Т. 242, 478, 508, 519,
576

Топурия В. Т. (Ред.) 95, 227—229,
231, 232, 437, 450

Топурия В. Т. (О нем) 309, 310, 394,
522, 539, 548

Топурия Г. В. 245, 458, 521, 563,
564, 581, 592, 611, 622, 626

Топурия Г. В. (Сост.) 454

Топурия Г. В. (Ред.) 478

Турнава С. 367, 534—535, 537, 540,
593

Узнадзе Д. Н. (О нем) 503

Услар П. (О нем) 223

Филин Ф. 594

Фогт Ганс 437, 594

Фосслер (О нем) 85

Хаптани Е. 632

Харадзе Е. (О нем) 551

Хачапуридзе Г. В. (О нем) 503

Церетели Ак. Р. (О нем) 261

Церетели Г. В. 172, 186, 242, 386, 516

Церетели Г. В. (Ред.) 160, 437, 450

Церцвадзе Ил. И. 278, 301, 467, 475

Церцвадзе Ил. И. (О нем) 525, 534,
535, 537

Чабашвили М. Н. 595

Чабашвили М. Н. (Ред.) 219, 221, 487

Чавчавадзе И. (О нем) 39, 52, 526

Чантладзе И. 547

Черкезия О. 386

Черных П. Я. 148

Черняев М. 522

Чиковани С. (О нем) 315

Чинчараули Ал. Л. 259, 344, 461, 482,
605

Чубинашвили Г. Н. (О нем) 503

Чумбуридзе Дж. 395

Чумбуридзе З. 527

Чуркин А. 386

Чхенкели Мих. 32, 500

Чхиквишвили Д. 386

Шаламберидзе Г. 568

Шамелашвили Р. 336, 543, 545, 608,
609, 610

Шанидзе Ак. Г. 68, 339, 386, 546, 548

Шанидзе Ак. Г. (Ред.) 450

Шанидзе Ак. Г. (О нем) 503, 539

Шарадзенидзе Т. С. 170, 172, 200, 456,
512, 514, 526, 572, 611—613, 626,
630

Шарадзенидзе Т. С. (Ред.) 478

Шарадзенидзе Т. С. (О ней) 545

Шеварднадзе Э. А. 386

Шухардт Г. (О нем) 295

Эндзелин Ян. (О нем) 254

Эрадзе Г. 562

Яковлев Н. Ф. (О нем) 269

Ярцев В. Н. 146, 166, 184, 202, 204

ძირითადი შრომების საძიებელი

ბდგელის სახელთა წარმოების ტიპები და მათი ისტორიული ურთიერთობა ქართულში 392.

აქუს-ფუძის უცნობი ვარიანტებისათვის ძველს ქართულში 120.

აწმყოს ფუძის წარმოქმნის ისტორიისათვის. I. -ავ, -ამ და -ევ, -ემ სუფიქსთა ისტორიული ურთიერთობა 291.

ბიპევიორიზმი ენის რაობის გაგებაში 243.

-ბან თანდებულის ხმარებისათვის ნათესაობითთან და მოქმედებითთან 28.

გარე-კახეთი დიალექტოლოგიურად (უშუალრ დაკვირვებანი) 6.

გრამატიკის აგებულების ძირითადი საკითხები 67.

გრამატიკულ კლას-კატეგორიათა ნიშნების ეტიმოლოგიისათვის ქართველურ ენებში 100.

გრამატიკული კლას-კატეგორია და ბრუნვის ნიშანთა გენეზისის საკითხი ქართულში 114.

გრამატიკული კლას-კატეგორია და ზმნის უღვლილების ზოგი საკითხი ძველ ქართულში 187.

გრამატიკული კლასების ისტორიისათვის ხუნძურში 38.

გრძელი ხმოვნები მთიულურში 5.

დიალექტიზმების საკითხისათვის „ვეფხისტყაოსანში“ 50.

მბ-იან სახელობითთან ზმნის შეთანხმება რიცხვში. 22.

ენათმეცნიერების პროპედევტიკა და ზოგადი ფონეტიკა 20.

ენათმეცნიერების შესავალი. სახელმძღვანელო უნივერსიტეტის და პედ. ინსტიტუტების სტუდენტებისათვის 172.

ერგატიკის წარმოქმნის ისტორიისათვის ხუნძურში 122.

ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემისათვის კავკასიურ ენებში: ამ კონსტრუქციის სტაბილური და ლაბილური ვარიანტები 86.

ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. I. ნომინალური და ერგატიული კონსტრუქციების ისტორიული ურთიერთობა ძველი ქართული სალიტერატურო ენის მონაცემთა მიხედვით 123.

ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. II. ერგატიული კონსტრუქციის რაობის თეორიები 269.

ერთი ძველი საერთო იბერიულ-კავკასიური ფუძის შესახებ მევენახეობის ტერ-
მინში 208.

ეტიმოლოგია ძველი ქართული ტერმინებისა „ბლუარი“, „სამხარი“ 189.

ზინის რეფლექსები ფტრეიდნულში 1.

ვენებითი ჩამოყალიბების ზოგი საკითხისათვის ქართულში მასდარის ჩვენებათა
მიხედვით 225.

ზმნის ანალიზის პრინციპები ქართულში 29.

ზმნის გარდამავლობასთან დაკავშირებული პრაქტიკული საკითხები 30.

ზოგადი ენათმეცნიერება. I. პრობლემეტიკული ნაწილი 32, 60, 115. ზოგადი
ენათმეცნიერება. II. ძირითადი პრობლემები 109.

ზოგადი ენათმეცნიერების საკვანძო საკითხები და იბერიულ-კავკასიური ენათ-
მეცნიერება 333.

ზოგადი თვალსაზრისისათვის (პრინციპული შენიშვნები) 2.

ზოგი პრეფიქსული წარმოების ისტორიისათვის ქართულ ზმნებში 251.

ზოგი სიტყვის მნიშვნელობის განვითარებისათვის ძველს ქართულში 110.

თანამედროვე ენათმეცნიერების განვითარების გზები 313.

თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების საკითხები [356—364]:

I. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმათა დადგენის
ძირითადი პრინციპები 356.

II. სუბიექტი -ს ობიექტის მრავლობითობის -თ-ს წინ 357.

III. ი- და -ე პრეფიქსებიანი ვნებითი გვარის ზმნების მრავლობითი რიცხ-
ვის ფორმათა წარმოება დრო-კილოთა II ჯგუფში 358.

IV. სუბიექტის -III პირის მრავლობითობის ნიშანი დრო კილოთა პირ-
ველ, მეორე და მესამე ჯგუფში 359.

V. ერთპირიანი ვნებითი გვარის ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეო-
ბით პირველსა და თურმეობით მეორეში 360.

VI. ორპირიანი გარდამავალი ვნებითი გვარის ზმნების ფორმათა წარმო-
ება თურმეობით მეორეში 361.

VII. ორპირიანი -ავ და -ამ სუფიქსებიანი ზმნების ფორმათა წარმოება
თურმეობით პირველში 362.

VIII. -ებ სუფიქსიანი გარდამავალი ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეო-
ბით მეორესა და კავშირებით მესამეში 363.

IX. ორპირიანი გარდამავალი ზმნების ფორმათა წარმოება თურმეობით
პირველსა და თურმეობით მეორეში 364.

თანდებულის ბრუნვათა საკითხისათვის ქართულში 270.

თურმეობითი პირველის წარმოების ერთი თავისებურება უღვლილების სისტემის
ისტორიასთან დაკავშირებით ქართულში 103.

იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია 298.

იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება 335.

ილია ჭავჭავაძე ენის შესახებ 39, 52.

ინფინიტივის დიალექტური ვარიაციები ხუნძურში 40.

ისტორიზმის საკითხი ენათმეცნიერებაში ი. ბ. სტალინის საენათმეცნიერო მოძღვრების თვალთახედვით 173.

ისტორიულად განსხვავებული ორი მორფოლოგიური ტიპისათვის ქართულ ბრუნვათა შორის 87.

ისტორიულ-მედარებითი ნაკვეთები ქართველური ენებიდან [41—46]:

I. მიმართებითი ბრუნვის მნიშვნელობის, წარმოებისა და ისტორიისათვის ქართველური ენებისა და ხალდურის ურთიერთობისათვის 41.

II. პოტენციალის კატეგორია ქართველურ ენებში 42.

III. წარ-პრევერბის მნიშვნელობისათვის ქართულში 43.

IV. სიტყვა „ზოგი“-ს ეტიმოლოგიისათვის 44.

V. ერთი უცნობი თანდებული ახალ ქართულში 45.

VI. ს ბგერის დასუსტება ქიზიყურში 46.

ისტორიული დიალექტოლოგიის საკითხები ძველი ქართულის ძეგლთა ჩვენებაში 314.

მარტივ წინადადების პრობლემა ქართულში. 1. ქვემდებარე: დამატების საკითხი ძველს ქართულში 12.

მარტივი წინადადების პრობლემა ქართულში 336.

მარტივი წინადადების ევოლუციის ძირითადი ტენდენციები ქართულში 79.

მასდარისა და მიმდობის ისტორიული ურთიერთობისათვის ქართულში 193.

მახვილის საკითხისათვის ძველ ქართულში 88.

მეორე გრამატიკული კლასის „მდედრობითი სქესის“ გენეზისისათვის მთის კავკასიურ ენებში 89.

მესამე პირის სუბიექტის უძველესი ნიშანი ქართველურ ენებში 69.

მთიულურის თავისებურებანი 47.

მოთხრობითი ბრუნვის გენეზისისათვის ქართველურ ენებში 61.

მრავლობითობის აღნიშვნის ძირითადი პრინციპისათვის ქართული ზმნის უღვლილების სისტემაში 118.

მრავლობითობის სუფიქსთა გენეზისისათვის ქართულში 209, 229.

მსაზღვრელის საზღვრულთან შეთანხმება 23.

ნაცვალსახელთა ბრუნება ხუნძურში 92.

-ონ სუფიქსი მეგრულში 8.

ორგანიზაციამნილი თუ ორგანიზებული? 21.

ბაშტა-სიტყვის მნიშვნელობისათვის „ვეფხისტყაოსანში“. 316.

ბერმანისივის („ხოლმეობითის“) ისტორიული ადგილისათვის ქართული ზმნის უღვლილების სისტემაში. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემასთან დაკავშირებით 99.

ბოლოპერსონალიზმის საკითხი ხუნძურში ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემასთან დაკავშირებით 81.

ბროფ. იოსებ ყიფშიძე და ჭანურის მეცნიერული შესწავლა 62.

რა თავისებურებანი ახასიათებს ქართული ენის აგებულებას? 15, 18

რატომ არის აუცილებელი ბრუნვათა რიგის შეცვლა ქართულში? 13
რედაქტორის წინასიტყვაობა. -წგ-ში: ალ. ჭინჭარაული. ხევსურულის თავისე-
ბურებანი 259.

რედაქტორის წინასიტყვაობა -წგ-ში: ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების
წელიწადული I—II. 3.

რეცენზია შრომაზე: Н. Марр. Грамматика древнелитературного грузинского
языка 9.

რით არის წარმოდგენილი მრავლობითობის სახელობითში დასმული მორფოლო-
გიური ობიექტი ძველს ქართულში? 16.

საანგარიშო მოხსენება ხუნძური (ავარიული) ენის ქარულ კილოზე მუშაობისა
ზაქათალაში 63.

საბას „სიტყვის კონა“, როგორც ლექსიკოგრაფიული ნაშრომი 252.

საბჭოთა ენათმეცნიერების ამოცანები და ძირითადი პრობლემები სტალინური
ენათმეცნიერების შუქზე 174.

საბჭოთა ენათმეცნიერების ზოგიერთი საკითხის შესახებ 140.

სადაო საკითხები დროთა მესამე ჯგუფის წარმოებისას 25, 34.

სადაო საკითხები დროთა პირველსა და მეორე ჯგუფში 24, 33.

სავარჯიშოები ქართულ პალეოგრაფიაში 19, 48.

სალიტერატურო ქართულის ნორმათა დადგენის ძირითადი პრინციპები 35.

სახელთა ბრუნების ისტორიიდან ქართულში: ფუძე-უყვეც სახელთა ნათესაო-
ბითისა და მოქმედებითის ფორმანტთა ევოლუციისათვის 94, 232.

სახელის ანალიზის პრინციპები ქართულში 26.

სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში 95.

სვანური მოთხრობითის ერთი ვარიანტი და სახელთა ბრუნების ორფუძიანობა
ზოგ კავკასიურ ენაში 82.

ი. ბ. სტალინის შრომები ენისა და ენათმეცნიერების შესახებ 139.

სტრუქტურალიზმი, როგორც თანამედროვე ენათმეცნიერების მიმდინარეობა 104.

სუბიექტის -ს ობიექტის მრავლობითის -თ-ს წინ 27, 36.

ტიპურ შეცდომათა ანალიზი საშუალო სკოლის მოწაფეთა წერით სამუშაო-
ებში 31.

შდვლილების ერთი თავისებურება ქართულ ზმნაში (პირის აღნიშვნა) 10.

შერეიდნულის მთავარი თავისებურებანი 11.

ძართულ-ხუნძური წარწერა მე-14 საუკუნისა დაღესტნიდან 74.

„ქართული ენა“, მისი აგებულება-შედგენილობის ზოგადი საკითხები 294.

ქართული ენა, როგორც პოლივალენტოვანი სალიტერატურო ენა 382.

ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი ტ. 1; ტ. 4. 142, 219.

ქართული ენის ზოგადი დახასიათება 141.

ქართული ზმნის ანალიზის ზოგი საკვანძო საკითხი 55.

ქართული ზმნის ნაკვეთელთა დაჯგუფების პრინციპისათვის 276.

ქართული ზმნის უდვლილების სისტემის ძირითადი საკითხები 339.

ქართული ძვალ-ფუძის ზანური შესატყვისისათვის 73.

-ჟე ნაწილაკი ფერეიდნულში და მისი მნიშვნელობა გრამატიკა-ლოლიკის ურთი-
ერთობის თვალსაზრისით 4.

ქველსა და ახალი ქართულის კომპონენტებისათვის „ვეფხისტყაოსნის“ ენის მორფოლოგიურსა და სინტაქსურ სტრუქტურაში 318.
წინასიტყვაობა. (ი. ყიფშიძის წიგნისა I. საანგარიშო მოხსენება ჰანეთში საენათ-მეცნიერო მივლინებისა 1917 წ. ზაფხულს) 49.

ჰანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი 56.
ჰანური გრამატიკის ანალიზი 37.
ჰანური მყოფადის წარმოებისათვის 105.
ჰანური ტექსტები 17.

ხანმეტი და ჰემეტი ტექსტების აღმოჩენისათვის 7.
ხუნძური ენა 278.

УКАЗАТЕЛЬ ОСНОВНЫХ ТРУДОВ

- Аварский язык 278.
Анализ типичных ошибок в работах учащихся средней школы 31.
Бихевиоризм в понимании сущности языка 243.
Введение в языкознание. Учеб. пособие для студентов гос. ун-тов и пед. ин-тов 172.
Введение в языкознание. Часть I. Учеб. пособие для гос. ун-тов и пед. ин-тов 175, 198.
Вопросы исторической диалектологии по данным древнегрузинских памятников 314.
Вопросы норм современного грузинского литературного языка (356—364):
I. Основные принципы установления норм современного грузинского литературного языка 356.
II. Субъективный суффикс -ბ -s перед суффиксом множественного числа -თ -t 357.
III. Образование форм множественного числа во второй группе времен наклонении у глаголов страдательного залога с преффиксов -ი- и -ე. 358.
IV. Знак множественности 3-го лица субъекта в первой, второй и третьей группе времен и наклонении 359.
V. Образование форм одноличных глаголов страдательного залога в первом и во втором результативном 360.
VI. Образование форм у двухличных непереходных глаголов страдательного залога 361.
VII. Образование форм двухличных глаголов с суффиксами -ავ и -ამ в первой условности 362.
VIII. Образование форм переходных глаголов с суффиксами -ებ во втором результативном и в третьем сослагательном 363.
IX. Образование форм двухличных переходных глаголов в первом результативном и во втором результативном 364.

Выступление. - В кн.: Институт Истории. Труды объединенной сессии Академии наук СССР и Академии наук Закавказских республик по общественным наукам. 238.

Гаре-Кахетия в диалектологическом отношении 6.

Грамматические классы в истории картвельских языков и этимология классных показателей 100.

Грамматический анализ чанского (лазского) диалекта 37.

«Грузинский глоссарий» Сулхан-Саба Орбелиани, как лексикографический труд 252.

Грузинский язык 326.

Грузинский язык, как поливалентный литературный язык 382.

«Грузинский язык», общие вопросы его состава и построения 294.

Грузинско-аварская надпись 14 в. из Дагестана 74.

Два исторически различных морфологических типа падежей в древнегрузинском литературном языке 87.

Диалектические вариации инфинитива в аварском языке 40.

Долгие гласные в мтикульском говоре грузинского языка 5.

Древнейшая структура именных основ в картвельских языках 95.

Древнейший показатель субъекта третьего лица в картвельских языках 69.

Замечания к проблемной записке: «Теоретические вопросы языкознания» 264.

Занский эквивалент грузинского слова ძვალ ვალ 73.

Иберийско-кавказские языки и общее языкознание 286.

Иберийско-кавказское и общее языкознание в Грузии 369.

Иберийско-кавказское языкознание 335.

Иберийско-кавказское языкознание, его обще-лингвистические установки и основные достижения 248.

Иберийско-кавказское языкознание и общее языкознание 247.

Из истории образования эргативного [активного] падежа в аварском языке 128.

Из истории склонения имен в грузинском языке: форманты родительного и творительного падежей в именах с неусекаемой основой 94, 232.

Илья Чавчавадзе об языке 39, 52.

Историческое взаимоотношение номинативной и эргативной конструкций по данным древнегрузинского языка 129.

Историческое языкознание и описательная грамматика 254.

История изучения иберийско-кавказских языков 298.

К вопросу о взаимоотношении мышления и речи в связи с ролью коммунистической функции 327.

К вопросу о взаимоотношении этимологического и сравнительного словарей 287.

- К вопросу о внутренних законах развития языка 179.
- К вопросу о группировке конъюгационных основ грузинского глагола 276.
- К вопросу о диалектизмах в поэме Руставели «Вепхисткаосани» 50, 58.
- К вопросу о первых текстовых записях по горским иберийско-кавказским языкам 280.
- К вопросу о переходности глагола как морфологической категории в грузинском языке 419.
- К вопросу о полиперсонализме в аварском языке в связи с проблемой эргативной конструкции 81.
- К вопросу о послеложных подежах грузинского языка 270.
- К вопросу о процессах нейтрализации и дифференциации (спецификации) грамматических классов в дагестанских и нахских языках 420.
- К вопросу о путях развития современной лингвистики 313, 319.
- К вопросу о синтаксисе и некоторых особенностях предикативной синтагмы в иберийско-кавказских языках 421.
- К вопросу об историзме в языкознании в свете трудов И. В. Сталина 173.
- К вопросу об историческом взаимоотношении отлагательных имен существительных (масдар) и отглагольных имен прилагательных (причастий) в грузинском языке 193.
- К вопросу об отношении картвельских языков в индоевропейским и северо-кавказским языками 370.
- К вопросу об ударении в древнегрузинском языке 88.
- К генезису второго грамматического класса в горских кавказских языках 89.
- К генезису повествовательного падежа (эргатива) в картвельских языках 61.
- К генезису суффиксов множественности в грузинском языке 209, 229.
- К значению слова ზეგბო pastai в поэме Руставели 316.
- К истории грамматических классов в аварском языке 38.
- К истории некоторых префиксовых образований в грузинских глаголах 251.
- К истории образования основы настоящего времени в грузинском языке.
1. Историческое взаимоотношение суффиксов -av, -am и -ev, -em. 291.
- К истории образования эргатива в аварском языке 122.
- К некоторым вопросам процесса формирования страдательного залога в грузинском языке 225.
- К образованию будущего времени в чанском диалекте занского языка 105.
- К образованию заимствованных глагольных основ с аффиксом ieren в грузинском языке 21.
- К принципу обозначения множественного числа в грузинском глаголе 118.
- К развитию значения некоторых слов в древнегрузинском языке 110.
- К системе спряжения грузинского глагола 339.
- К склонению местоимений аварского языка 92.
- К этимологии древнегрузинских терминов byuari, samxagi, «юг» 189.
- Каковы структурные особенности грузинского языка 15, 18.

Картвельские языки 328.

Картвельские языки, их исторический состав и древний лингвистический облик 131.

Картвельские языки (опыт структурно-типологической и историко-генеалогической характеристики) 303.

Категория грамматических классов и генезис падежных окончаний в грузинском языке 114.

Категория грамматических классов и некоторые вопросы спряжения глаголов в древне-грузинском языке 187.

Лингвистическая пропедевтика и общая фонетика 20.

Морфологические встречи абхазского языка с картвельскими языками 97.

Неизвестные донные варианты глагольной основы აჭუბ — akws 3 древне-грузинском языке 120.

Несколько замечаний об эргативной конструкции 144.

Несколько соображений о построении курсов по общелингвистическим дисциплинам 233.

О двух основных вопросах изучения иберийско-кавказских языков 222.

О лингвистических чертах картвельских языков 132.

О некоторых вопросах советского языкознания 140, 145.

О некоторых процессах трансформации аналитических образований в синтетические (по данным иберийско-кавказских языков) 305.

О принципах анализа глаголов в грузинском языке 29.

О принципах анализа имен грузинского языка 26.

О сочетании древнегрузинских элементов в морфологической и синтетической структуре языка поэмы Руставели «Вепхис-ткаосани» 318.

О философских вопросах языкознания 399.

Об историческом взаимоотношении статичности, залога и переходности 119.

Об общих принципах лингвистики 2.

Об одной общей основе в термине виноградарства в иберийско-кавказских языках 208.

Об одной особенности образования прошедшего результативного первого в связи с историей системы спряжения в древнегрузинском литературном языке 103.

Об одном принципе классного спряжения в древнегрузинском глаголе 424.

Об основных задачах и вопросах советского языкознания в свете сталинского учения о языке 183.

Об основных задачах и проблемах советского языкознания в свете сталинского учения о языке 174.

Общая характеристика грузинского языка 141.

Общее языковедение. I. Пропедевтическая часть 32, 60, 115.

Общее языкознание. II. Основные проблемы 109.

- Один вариант сванского эргативного падежа в связи с принципом «двух основ» в склонении имен некоторых кавказских языков 82.
- Одна особенность спряжения глагола в грузинском языке (обозначение лица) 10.
- Основные вопросы структуры грамматики 67.
- Основные особенности ферейданского говора грузинского языка 11.
- Основные принципы унификации норм грузинского литературного языка 35.
- Основные тенденции развития синтаксического механизма простого предложения в грузинском языке 79.
- Основные типы спряжения и их исторические взаимоотношения иберийско-кавказских языках 265.
- Особенности мтикульского говора грузинского языка 47.
- Отраслевая лексика и научная актуальность ее изучения 405.
- Отчетный доклад о работе над чарским диалектом аварского языка в Закавказье 63

II. Услар и вопросы научного изучения горских иберийско-кавказских языков 223.

- Первый толковый словарь грузинского языка С.-С. Орбелиани (1716) 266.
- Переходные глаголы в грузинском языке в связи с некоторыми нормативными вопросами 30.
- Пермансив и место, занимаемое им в истории спряжения грузинского глагола (к истории эргативной конструкции в грузинском языке) 99.
- По поводу открытия ханметных и аэметных текстов 7.
- Послеслог -*გან* («из», «от») с родительным и творительным падежами 28.
- Почему необходимо видоизменить последовательность падежей в грузинском языке 13.
- Практикум по грузинской палеографии 19, 48.
- Предисловие редактора. — В кн.: Ал. Чинчараули. Особенности хевсурского диалекта грузинского языка 259.
- Предисловие редактора. — В кн.: Целидзеули, ежегодник грузинского лингвистического общества I—II 3.
- Предисловие [К кн.: И. Кипшидзе. 1. Отчет о лингвистической командировке в Чанию летом 1917 г.] 49.
- Проблема простого предложения в грузинском языке 12, 336.
- Проблема родства иберийско-кавказских языков 353.
- Проблема эргативной конструкции в иберийско-кавказских языках. I. Историческое взаимоотношение номинативной и эргативной конструкций по данным древнегрузинского литературного языка 123.
- Проблема эргативной конструкции в иберийско-кавказских языках. (Основные вопросы ее истории и описательного анализа) 329.
- Проблема эргативной конструкции в кавказских языках: стабильный и лабильный варианты этой конструкции 86.
- Проблема эргативной конструкции в иберийско-кавказских языках. II. Теория сущности эргативной конструкции 269.

Проблема языка как предмета языкознания. На материале зарубежного языкознания 255.

Проф. И. Кипшидзе и научное изучение чанского (лазского) диалекта 62.

Работы И. В. Сталина о языке и языкознании 139.

Реальность синонимов и возможность синонимических словарей 330.

Рефлексы звука *v* в ферейданском говоре грузинского языка 1.

Рецензия: Н. Марр. Грамматика древнелитературного грузинского языка 9.

Согласование глаголов в числе с субъектом в именительном падеже множественного числа в грузинском литературном языке 22.

Согласование определения с определяемым в грузинском литературном языке 23.

Сопоставительное изучение языков, как метод исследования как метод обучения 240.

Состояние и задачи советской науки о языке в свете указаний И. В. Сталина 149.

Спорные вопросы образования третьей группы времен грузинского глагола 25, 34.

Спорные вопросы спряжения грузинских глаголов во временах первой и второй групп 24, 33.

Сравнительная типология и внутренняя реконструкция 352.

Сравнительно-исторические очерки картвельских языков [41—46]:

I. Об образовании, значении и истории направительного падежа в грузинском языке 41.

II. К категории возможности (потенциалиса) в картвельских языках 42.

III. О начальном значении преверба ႏ႗ႏ — *tsar* в грузинском языке 43.

IV. К этимологии грузинского слова „ზოგი“ „zogi“ 44.

V. Об одном неизвестном послеслоге в грузинском языке 45.

VI. К ослаблению звука *-b -s* в кизикском говоре грузинского языка 46.

Сравнительный словарь и родство языков 241.

Сталинский этап в развитии советского языкознания и проблема историзма 151.

Структурализм, как течение современной лингвистики на Западе 104.

Субъектный суффикс *-b -s* перед суффиксом множественного числа $-\text{თ}$ $-t$ 27, 36.

Суффикс *-op* в мегрельском диалекте занского языка 8.

Типы образования топонимов из этнических названий в грузинском языке и их историческое взаимоотношение 392.

Толковый словарь грузинского языка т. 1, т. 4. 142, 219.

Узловые вопросы анализа грузинского глагола 55.

Узловые вопросы исторической фонетики иберийско-кавказских языков 400.

Узловые вопросы современной общей лингвистики и иберийско-кавказское языкознание 333.

Учение И. В. Сталина о языке, как общественном явлении 152, 185.

Учение на И. В. Сталина за языка като общественно явление 224.

Чанские (лазские) тексты 17.

Чанско-мегрельско-грузинский сравнительный словарь 56.

«Части речи» как понятие филологической грамматики и как понятие научной описательной грамматики 308.

Части речи, как понятие филологической грамматики и как понятие описательного научного анализа 342.

Частица -ჟჟ -ჟე в ферейданском говоре грузинского языка и ее значение в свете взаимоотношения грамматики и логики 4.

Чем представлен в древнегрузинском морфологический объект, стоящий в именительном падеже множественного числа 16.

Die geschichtlichen Wechselwirkungen zwischen der nominativischen und der ergativischen Konstruktion nach dem Befunde der altgeorgischen Sprache. 133.

Uvod do Jazykovědy 234.

Wstęp do Jezykoznawstwa. Czść pierwsza 215.

შენაარსი — СОДЕРЖАНИЕ

არნოლდ ჩიქობავა (სამეცნიერო და საზოგადოებრივი მოღვაწეობის მოკლე მიმოხილვა)	5
A. С. Чикобава (краткий обзор научной и общественной деятельности)	21
Arnold S. Chikobava (An Overview of his Scholarly and Public Activities)	37
არნოლდ ჩიქობავას ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ძირითადი თარიღები	51
Основные даты жизни и деятельности Арн. С. Чикобава	54
არნოლდ ჩიქობავას შრომები	57
Труды Арнольда Чикобава	57
წიგნების, პერიოდული და გრძელდებადი გამოცემების რედაქტორი	138
Редактор книг, периодических и продолжающихся изданий	138
ლიტერატურა არნ. ჩიქობავას შესახებ	152
Литература о Арн. Чикобава	152
დაბადების წლისთავები	164
Годовщины рождения	164
დაბადების 60 წლისთავი	164
60-летие со дня рождения	164
დაბადების 65 წლისთავი	167
65-летие со дня рождения	167
დაბადების 70 წლისთავი	167
70-летие со дня рождения	167
დაბადების 75 წლისთავი	173
75-летие со дня рождения	173
შემდგენელთაგან	176
От составителей	176
სახელთა საძიებელი	178
Указатель имен	180
ძირითადი შრომების საძიებელი	184
Указатель основных трудов	188